

ÚZEMNÝ PLÁN OBCE
SLOVENSKÉ PRAVNO

NÁVRH NA PREROKOVANIE

OKTÓBER 2023

O B S A H**I. Textová a tabuľková časť****A. Základné údaje**

A.1 Údaje o obstarávateľovi a spracovateľovi	4
A.2 Hlavné ciele riešenia a problémy, ktoré územný plán rieši	4
A.3 Zhodnotenie doterajšej územnoplánovacej dokumentácie obce	5
A.4 Údaje o súlade riešenia územia so zadaním	5

B. Riešenie územného plánu

B.1 Vymedzenie riešeného územia a jeho geografický opis	6
B.2 Vázby vyplývajúce z riešenia a zo záväzných častí územného plánu regiónu	19
B.3 Základné demografické, sociálne a ekonomické rozvojové predpoklady obce	23
B.4 Riešenie záujmového územia a širšie vzťahy dokumentujúce začlenenie riešenej obce do systému osídlenia	27
B.5 Návrh urbanistickej koncepcie priestorového usporiadania územia	28
B.6 Návrh funkčného využitia územia obce.....	29
B.7 Návrh ochrany kultúrnych hodnôt	31
B.8 Návrh riešenia bývania, občianskej vybavenosti, výroby a rekreácie	42
B.9 Vymedzenie zastavaného územia obce	57
B.10 Vymedzenie ochranných pásiem a chránených území podľa osobitných predpisov	57
B.11 Návrh riešenia záujmov obrany štátu, požiarnej ochrany, ochrany pred povodňami	60
B.12 Návrh ochrany prírody a tvorby krajiny, vrátane prvkov územného systému ekologickej stability a ekostabilizačných opatrení	61
B.13 Návrh verejného dopravného a technického vybavenia územia	88
B.14 Koncepcia starostlivosti o životné prostredie	102
B.15 Vymedzenie prieskumných území, chránených ložiskových území a dobývacích priestorov	108
B.16 Vymedzenie plôch vyžadujúcich zvýšenú ochranu	108
B.17 Vyhodnotenie dôsledkov stavebných zámerov a iných návrhov na poľnohospodárskej pôde a lesných pozemkoch	109
B.18 Hodnotenie navrhovaného riešenia z hľadiska environmentálnych, ekonomických, sociálnych a územnotechnických dôsledkov	115

C. Záväzná časť riešenia a verejnoprospešné stavby

C.1 Zásady a regulatívy priestorového usporiadania a funkčného využitia územia pre....	Zč - 1
C.2 Prípustné, obmedzujúce a vylučujúce podmienky na využitie plôch jednotlivých plôch a intenzita ich využitia	Zč - 2
C.3 Zásady a regulatívy pre umiestnenie bývania a rekreácie	Zč - 22
C.4 Zásady a záväzné regulatívy umiestnenia občianskeho vybavenia	Zč - 23
C.5 Zásady a záväzné regulatívy umiestnenia výroby	Zč - 23
C.6 Zásady a záväzné regulatívy pre umiestnenie verejného dopravného vybavenia územia	Zč - 24
C.7 Zásady a záväzné regulatívy umiestnenia verejného dopravného a technického vybavenia územia	Zč - 26
C.8 Zásady a záväzné regulatívy zachovania kultúrohistorických hodnôt, pre ochranu prírody a tvorbu krajiny, pre ochranu a využívanie prírodných zdrojov, pre vytváranie a udržiavanie ekologickej stability vrátane plôch zelene	Zč - 29
C.9 Zásady a záväzné regulatívy starostlivosti o životné prostredie a krajinnno-ekologické opatrenia	Zč - 31
C.10 Vymedzenie zastavaného územia obce	Zč - 52
C.11 Vymedzenie ochranných pásiem a chránených území podľa osobitných predpisov	Zč - 52
C.12 Plochy pre verejnoprospešné stavby, pre vykonanie delenia a sčelovania pozemkov, pre asanáciu a pre chránené časti krajiny	Zč - 54
C.13 Určenie, pre ktoré časti obce je potrebné obstaráť a schváliť územný plán zóny	Zč - 54
C.14 Zoznam verejnoprospešných stavieb	Zč - 54
C.15 Schéma záväzných častí riešenia a verejnoprospešných stavieb	Zč - 55

D. Doplnujúce údaje	116
----------------------------	-----

E. Dokladová časť	116
--------------------------	-----

II. Grafická časť

1. Širšie vzťahy	M 1 : 50 000
2. Komplexný výkres priestorového usporiadania a funkčného využitia územia - katastrálne územie, s vyznačenou záväznou časťou riešenia a verejnoprospešnými stavbami, ochrana prírody a tvorba krajiny, vrátane prvkov ÚSES	M 1 : 10 000
3. Komplexný výkres priestorového usporiadania a funkčného využitia územia - zastavané územie obce, s vyznačenou záväznou časťou riešenia a verejnoprospešnými stavbami, ochrana prírody a tvorba krajiny, vrátane prvkov ÚSES	M 1 : 5 000
4. Verejné dopravné vybavenie územia	M 1 : 5 000
5. Verejné technické vybavenia územia	M 1 : 5 000
6. Vyhodnotenie dôsledkov stavebných zámerov a iných návrhov na poľnohospodárskej pôde a lesných pozemkoch	M 1 : 5 000

Riešiteľský kolektív

Spracovateľ:	ARTIX, s.r.o., Martin
Hlavný riešiteľ :	Ing. arch. Eleonóra Hejzlarová, 1629 AA SKA
Urbanizmus :	Ing. arch. Eleonóra Hejzlarová, Ing. arch. Roman Jančo
Technická infraštruktúra :	Ing. Jozef Vršanský – vodné hospodárstvo Ing. Lukáš Stránsky – energetika_zásobovanie elektrickou energiou Ing. Albert Stránsky – energetika_zásobovanie plynom
Doprava :	Ing. Vladimír Otto
Krajinno-ekologický plán :	Ing. Peter Baláž, PhD. a kol.
Spolupráca:	Eva Telúchová

Obstarávateľ	Obec Slovenské Pravno
v zastúpení :	Ing. arch. Eva Zaťková - OSO pre obstarávanie ÚPP a ÚPD

Dátum	Október 2023
--------------	--------------

Zoznam použitých skratiek:

BPEJ - bonitovaná pôdno-ekologická jednotka, **CR** - cestovný ruch, **ČOV** - čistička odpadových vôd, **ČSPH** - čerpacia stanica pohonných hmôt, **DHZ** - dobrovoľný hasičský zbor, **DN** - dimenzia, **EP** - ekostabilizačný prvok, **EO** - ekvivalentný obyvateľ, **GKÚ** - Geografický a kartografický úrad, **GL** - genofondová lokalita, **HBV** - hromadná bytová výstavba, **CHA** - chránený areál, **IBV** - individuálna bytová výstavba, **KEP** - krajinnoekologický plán, **KES** - koeficient ekologickej stability, **KPÚ** - Krajský pamiatkový úrad, **k. ú.** - katastrálne územie, **MŠ** - materská škola, **MÚSES** - miestny územný systém ekologickej stability, **MV** - Ministerstvo vnútra, **MVE** - malá vodná elektráreň, **MVRR** - Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja, **MŽP** - Ministerstvo životného prostredia, **NDV** - nelesná drevinná vegetácia, **NKP** - národná kultúrna pamiatka, **NN** - nízke napätie, **NPR** - národná prírodná rezervácia, **NTL** - nízkotlaký, **NV** - Nariadenie vlády, **OP** - ochranné pásmo, **OSO** - odborne spôsobilá osoba, **PP** - poľnohospodárska pôda, **PHO** - pásmo hygienickej ochrany, **RD** - rodinný dom, **RS** - regulačná stanica, **RÚSES** - regionálny územný systém ekologickej stability, **SAŽP** - Slovenská agentúra životného prostredia, **SHMÚ** - Slovenský hydrometeorologický ústav, **SKŠ** - súčasná krajinná štruktúra, **SODB** - sčítanie obyvateľov, domov a bytov, **SSD** - Stredoslovenská distribučná, **SVP** - Slovenský vodohospodársky podnik, **STL** - strednotlaký, **STN** - Slovenská technická norma, **ŠGÚ DŠ** - Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, **ŠOP** - Štátna ochrana prírody, **ŠÚ SR** - Štatistický úrad Slovenskej republiky, **TTP** - trvalý trávnatý porast, **UEV** - územie európskeho významu, **ÚPD** - územnoplánovacia dokumentácia, **ÚPN-O** - územný plán obce, **ÚPN-VÚC** - územný plán veľkého územného celku, **ÚSES** - územný systém ekologickej stability, **ÚPP** - územnoplánovací podklad, **UŠ** - urbanistická štúdia, **ÚZPF** - Ústredný zoznam pamiatkového fondu, **VN** - vysoké napätie, **VPS** - verejnoprospešná stavba, **VTL** - vysokotlaký, **VÚC** - veľký územný celok, **VZN** - všeobecne záväzné nariadenie, **ZaD** - zmeny a doplnky, **z. ú.** - zastavané územie, **ZPN** - zemný plyn naftový, **ZŠ** - základná škola, **Z. z.** - Zbierka zákonov, **ŽK** - Žilinský kraj, **ŽSK** - Žilinský samosprávny kraj,

BI - obytné územie-plochy rodinných domov, **BH** - obytné územie-plochy bytových domov, **DP** - plochy dopravy a dopravných zariadení, **EP** - ekostabilizačný prvok, **GL** - genofondová lokalita, **LO** - lesy ochranné, **LS** - plochy lesov, **MBC** - miestne biocentrum, **MBk** - miestny biokoridor, **MF** - malé farmy, **MGL** - miestna genofondová lokalita, **MIP** - miestny interakčný prvok, **NRBc** - nadregionálne biocentrum, **NRBk** - nadregionálny biokoridor hydrický, **OV** - plochy občianskej vybavenosti, **PK** - poľnohospodárska krajina, **PP** - pešie plochy a priestranstvá, **PV** - poľnohospodárska prvovýroba, **RBC** - regionálne biocentrum, **RBkt** - regionálny biokoridor terestrický, **RU** - rekreačné územie, **SP** - športové plochy, **TI** - technická infraštruktúra, **VS** - výroba a služby, **VT** - vodné toky a plochy vrátane sprievodnej zelene, **ZC** - zeleň cintorína, **ZP** - zeleň parku kaštieľa, **ZU** - zmiešané územie, **ZV** - zeleň verejná

I. Textová a tabuľková časť**A. ZÁKLADNÉ ÚDAJE****A.1 ÚDAJE O OBSTARÁVATEĽOVI A SPRACOVATEĽOVI**

Názov dokumentácie:	ÚZEMNÝ PLÁN SLOVENSKÉ PRAVNO
Obstarávateľ:	Obec Slovenské Pravno, v zastúpení : Ing. arch. Eva Zaťková - OSO pre obstarávanie ÚPP a ÚPD, reg. č.463
Spracovateľ:	ARTIX s.r.o., Na Bystričku 14, 036 01 Martin
Hlavný riešiteľ :	Ing. arch. Eleonóra Hejzlarová, autorizovaný architekt SKA 1629 AA

A.2 HLAVNÉ CIELE RIEŠENIA A PROBLÉMY, KTORÉ ÚZEMNÝ PLÁN RIEŠI**A.2.1 DÔVODY OBSTARANIA ÚZEMNÉHO PLÁNU OBCE**

Obec Slovenské Pravno nemá doteraz spracovaný dokument, ktorý by komplexne riešil priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia - územný plán obce. V súčasnosti jediným platným územným plánom vzťahujúcim sa na katastrálne územie obce Slovenské Pravno je Územný plán veľkého územného celku (ďalej len ÚPN – VÚC) Žilinského kraja a jeho aktualizácia, ktorý je nadradeným územnoplánovacím dokumentom, určujúcim základné princípy pre riešenie územného plánu obce, ale ktorý vzhľadom na svoju podrobnosť zameranú na rozvoj Žilinského kraja nemôže byť relevantným územnoplánovacím nástrojom na stanovenie zásad a regulatívov priestorového usporiadania a funkčného využívania územia obce.

Obec Slovenské Pravno má menej ako 2000 obyvateľov, ale podľa § 11, ods. 2, pís. a) zákona č.50/1976 Zb. v platnom znení (stavebný zákon) je povinná mať ÚPN-O, ak je treba:

- riešiť koncepciu územného rozvoja obce,
- uskutočňovať rozsiahlu novú výstavbu
- umiestniť verejnoprospešné stavby

Vzhľadom na potrebu koncepcného rozvoja obce pre strednodobý horizont (cca 20 rokov), začala obec uvažovať o vypracovaní strategického dokumentu, ktorý by vytvoril platformu pre diskusiu nad problémami v území a možnosťami ich riešenia, rozdiskutoval možné perspektívy rozvoja rôznych funkčných zložiek v území a v neposlednom rade odzrkadlil záujmy a predstavy väčšiny obyvateľov obce. ÚPN-O stanoví zásady a regulatívy funkčného využitia riešených plôch tak, aby nedochádzalo k nežiaducim kolíziám jednotlivých funkcií, vzájomnú koordináciu činností v území, a tak zabezpečí účelné a perspektívne vynakladanie prostriedkov na technickú infraštruktúru.

Vzhľadom na vyššie uvedené problémy Obecné zastupiteľstvo obce Slovenské Pravno rozhodlo o vypracovaní ÚPN-O Slovenské Pravno na svojom zasadnutí dňa 10.12.2021, Uznesením č.267/2021.

A.2.2 PROBLÉMY, KTORÉ ÚZEMNÝ PLÁN RIEŠI

Riešenie a návrh územného plánu sleduje a naplňa hlavne tieto ciele:

- *hlavným cieľom územného plánu bude zabezpečenie územných a technických podmienok pre rozvoj obce a jej katastrálneho územia pre plánovaný rast počtu obyvateľov do roku 2040,*
- *komplexné riešenie a určenie zásad priestorového usporiadania a funkčného využívania územia,*
- *stanovenie limitov využitia plôch katastrálneho územia v súlade s prírodnými danosťami a potrebou vytvoriť podmienky pre trvalé udržiavanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny, dosiahnutie a udržanie ekologickej stability,*
- *stanovenie regulatívov, zabezpečujúcich vytváranie harmonického prostredia v obci a vo voľnej krajine,*
- *vzájomná koordinácia činností v území, zabezpečujúca účelné a perspektívne vynakladanie prostriedkov na technickú infraštruktúru,*
- *vytvorenie ponuky využiteľných voľných plôch, napomáhajúcej rozvoju všetkých funkcií, vrátane hospodárskej základne obce.*

Územný plán obce Slovenské Pravno je spracovaný na základe objednávky od obce. Cieľom procesu obstarania a spracovania územnoplánovacej dokumentácie, je vypracovať pre obec územný plán obce (ďalej len "ÚPN-O"), ktorý určí základnú koncepciu priestorového usporiadania a funkčného členenia územia tak, aby po jeho schválení všetky funkčné zložky v území boli vo vzájomnej koordinácii pri zachovaní kultúrno-historických a krajinných hodnôt a v konečnom dôsledku priniesli vyšší životný štandard obyvateľom obce.

A.3 ZHODNOTENIE DOTERAJŠEJ ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCIE OBCE

Obec Slovenské Pravno nemá doteraz spracovaný dokument, ktorý by komplexne riešil priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia - územný plán obce. Vzhľadom na tento fakt a vyššie uvedené dôvody je potrebné vypracovanie takého dokumentu, ktorý by komplexne riešil priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určil jeho zásady a regulatívy rozvoja vo väzbe na spoločenské, sociálne a ekonomické zmeny, ktoré vplyvajú na urbanistickú koncepciu obce.

A.4 ÚDAJE O SÚLADE RIEŠENIA ÚZEMIA SO ZADANÍM

Návrh je spracovaný v súlade so Zadaním pre spracovanie Územného plánu obce Slovenské Pravno, ktoré bolo schválené Uznesením Obecného zastupiteľstva v Slovenskom Pravne č.30/2023 zo dňa 17.02.2023. Následne bolo začaté spracovávanie návrhu riešenia ÚPN-O Slovenské Pravno, dokončené v 05/2023. Obsah územného plánu obce vrátane záväznej časti bol vypracovaný v zmysle platnej vyhlášky č. 55/2001 Z. z. o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii.

Návrhovým rokom je r. 2040.

Súpis použitých územnoplánovacích a iných podkladov

Pri spracovaní návrhu územného plánu obce boli použité nasledovné podklady :

- Prieskumy a rozbor pre územný plán obce Slovenské Pravno, Ing. arch. E. Hejzlarová a kol., 11/2022
- Územný plán veľkého územného celku Žilinského kraja (ďalej len ÚPN VÚC ŽK) v znení neskorších Zmien a doplnkov, M 1: 50000, záväzná časť ÚPN VÚC ŽK v znení všetkých jeho zmien a doplnkov vzťahujúce sa k riešenému územiu, vyhlásená NV SR č.223/1998 Z.z., VZN č.6/2005, VZN č.17/2009, VZN 26/2011, VZN 49/2018
- Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, Uznesenie vlády SR č.148/2014, 26.03.2014
- Stratégiu adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy - aktualizácia, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č.478/2018
- Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku, schválená uznesením vlády č. 12/2014,
- Koncepcia ochrany prírody, biodiverzity a krajiny, návrh aktualizácie z r.2019,
- Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Turčianske Teplice, SAŽP Banská Bystrica (2013),
- Cyklostratégia „Budovanie cyklotrás na území ŽSK“, Ing. arch. Kubina, 02/2014,
- Krajinno-ekologický plán obce Slovenské Pravno, Ing. Peter Baláž, PhD.a kol., 10/2022
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Slovenské Pravno na obdobie rokov 2022 - 2028 (Rozvojová agentúra ŽSK)
- Výsledky sčítania obyvateľov, domov a bytov z r. 2001, 2011, 2021
- Obecná štatistika obce Slovenské Pravno
- "Komunitné centrum Slovenské Pravno", architektonická štúdia, Ing. arch. J.Synak, Ing. B.Laubert, 12/2021
- Zámer projektu "Dobré sady", Ján a Zuzana Matúšová, 2022
- projektová dokumentácia pre územné rozhodnutie líniovej stavby "Slovenské Pravno - kanalizácia" a právoplatné územné rozhodnutie o umiestnení č. j. 10/2021/003 - stav. Bu dňa 16.12.2021
- údaje o parcelách, www.zbgis.sk.geodesy.sk, GKÚ, 2022
- údaje o existencii hydromelioračných zariadení, Hydromeliorácie, š.p. Bratislava
- údaje získané od dotknutých orgánov št. správy, organizácií, správcov sietí
- platné zákony, vyhlášky, nariadenia
- monografia obce "Slovenské Pravno vo svetle nových poznatkov", PhDr. Nadežda Vitanovská - Hrúzová, 2018
- internetové portály: portál ŽSK; stránka obce Slovenské Pravno; portály GKÚ, 2022; wikipedia.org; pamiatky.sk; slovenskovkocke.sk; infoturiec.sk; slovensko.sk; portály GKÚ; pôdnemapy.sk; statistics.sk a iné

Ako mapový podklad bola použitá digitálna katastrálna mapa obce Slovenské Pravno, poskytnutá GKÚ Bratislava.

B. RIEŠENIE ÚZEMNÉHO PLÁNU

B.1 VYMEDZENIE RIEŠENÉHO ÚZEMIA A JEHO GEOGRAFICKÝ OPIS

B.1.1 RIEŠENÉ ÚZEMIE

Obec Slovenské Pravno z hľadiska územno-správneho členenia patri do Žilinského samosprávneho kraja, do okresu Turčianske Teplice. Z hľadiska kategorizácie územno-štatistickej jednotky EUROSTAT vystupuje ako úroveň LAU 2 (do r.2002 NUTS V).

Rozhodnutím MV RR SR č.3/2007 zo dňa 06.06.2007 bola obec Slovenské Pravno zaradená do skupiny obcí kohéznych pólov rastu mimo záujmového územia inovačných pólov rastu.

Obec Slovenské Pravno leží v južnej časti Turčianskej kotliny, na úpätí pohoria Žiar, po oboch stranách potoka Briešťanky. Obcou prechádza cesta II/519, ktorá spája Turiec s Hornou Nitrou. Od okresného mesta Turčianske Teplice je vzdialená približne 10 km severozápadne. Stred obce leží v nadmorskej výške 505 m n. m., kataster 452 - 752 m n. m. Miestne časti sú Trhanová, Mokrad, Priehradý a Štiepnica.

Riešené územie obce pozostáva zo zastavaného územia obce a ostatného katastrálneho územia. Zastavané územie je v súčasnosti legislatívne vymedzené hranicou zastavaného územia k 1.1.1990. Celková výmera riešeného katastrálneho územia je cca 1.717 ha. Plocha zastavaného územia obce k 1.1.1990 je 77,63 ha.

Územný plán obce Slovenské Pravno rieši celé katastrálne územie obce v mierke 1:10 000 a ťažiskové územie obce v rozsahu zastavaného územia a predpokladaných rozvojových plôch v mierke 1: 5 000.

Tab. č. 1 - Základné údaje charakterizujúce územie obce k 30.06.2023

	Slovenské Pravno
Rozloha riešeného katastrálneho územia	1.717 ha
Počet obyvateľov	885
Počet trvalo obývaných bytov	277
Počet súpisných čísiel	345
Počet objektov využívaných na rekreáciu	45

*zdroj: Obecná štatistika obce Slovenské Pravno, 2022

B.1.2 GEOGRAFICKÝ OPIS A PRÍRODNÉ PODMIENKY ÚZEMIA

zdroj: *KEP, Ing. arch. E. Hejzlarová, Ing. Peter Baláž, PhD. a kol., 2022

B.1.2.1 Abiotické vlastnosti krajiny - vybrané prírodné faktory územia

a) Geologické pomery, vlastnosti geologického substrátu

Podľa regionálneho geologického členenia (Vass et al. 1988) môžeme v záujmovom území vyčleniť oblasť:

- oblasť: vnútrohorské panvy a kotliny
podoblasť: vnútorné kotliny
jednotka III. rádu: Turčianska kotlina
- oblasť: jadrové pohoria
podoblasť: Žiar

Na geologickej stavbe územia sa podieľajú tektonické jednotky tatrika, fatrika a hronika (Kováčik et al., 2015).

- *Tatrikum* – predstavuje najexternejšiu a najspodnejšiu superjednotku centrálnych Západných Karpát. V danom území je kryštalinikum tatrika budované najmä hercýnskymi granidoidnými horninami, lokálne sa vyskytujú pegmatity a aplity.
- *Fatrikum* – tieto komplexy tvoria doskovité príkrovové telesá hrubé okolo 2 – 3 km, väčšinou odlepené na horizonte verfénskych bridlíc a evaporitov, v tyle sa klinovité zakoreňujúce medzi tatrícku a veporickú kôrovú superjednotku.
- *Hronikum* – reprezentuje najvyšší príkrovový systém v tatransko-fatranskom pásme. Tvorí početné trosky väčšinou v nadloží fatríckych jednotiek.

Slovenské Pravno leží na kontakte Turčianskej kotliny a pohoria Žiar. Západný okraj kotliny je vyplnený treťohornými miocénnymi sedimentmi, ktoré sú prekryté pomerne mocnými kvartérnymi deluviálno-proluviálnymi akumuláciami.

b) Geomorfologické členenie

V zmysle geomorfologických jednotiek Slovenska (Mazúr&Lukniš, 1986) je riešené územie tvorené nasledovne:

Sústava: Alpsko-Himalájska
 Podsústava: Karpaty
 Provincia: Západné Karpaty
 Subprovincia: Vnútrotné západné Karpaty
 Oblasť: Fatransko - tatranská oblasť
 Celok: Turčianska kotlina
 Podcelky: Diviacka pahorkatina
 Celok: Žiar
 Podcelok: Vyšehrad

Turčianska kotlina

Turčianska kotlina je uzavretá vnútrohorská depresia, ktorú lemuje od západu a severu Malá Fatra, od východu Veľká Fatra, od juhovýchodu Kremnické pohorie a od juhozápadu pohorie Žiar. Morfológicko-regionálne patrí k tzv. vysokým medzihorským kotlinám vnútorných Západných Karpát. V reliéfe kotliny sa uplatňujú dva morfológické stupne – rovinné územie akumuláčnych nív Turca a pahorkatina tvorená zvyškami predkvartérneho a starokvartérneho reliéfu kotliny. Priemerná šírka kotliny kolíše okolo 8 km, celková dĺžka dosahuje okolo 40 km. Príslušné pohoria kotlinu výrazne morfológicky ohraničujú. Súčasný vzhľad pohorí je výsledkom tektonických pohybov a eróznno-denudačných procesov v pliocéne a kvartéri. V reliéfe sa zreteľne prejavuje rozličná odolnosť hornín budujúcich pohoria voči procesom zvetrávania, ktorej výsledkom je prechod od hĺbneho reliéfu cez hornatinový a vrchovinový reliéf až po bralný reliéf (www.geology.sk/sluzby/digitalny-archiv/).

Žiar

Horský celok vytvárajúci horský prah hrastovej povahy, vyzdvihnutý pozdĺž zlomov nad Hornonitrianskou a Turčianskou kotlinou. Jadrové pohorie je budované v južnej časti granitmi a granodioritmi, v severnej časti vápencami a dolomitmi. Kryštálické horniny i rozličné druhohorné usadeniny, z ktorých tvrdé vápence a dolomity tvoria najvyššie vrcholy s ostro členeným, miestami bralnatým i krasovým reliéfom. V nižších častiach má vrchovinový a hornatinový reliéf (www.geology.sk/sluzby/digitalny-archiv/).

c) Charakteristika hlavných typov reliéfu

Z hľadiska geomorfologickej typizácie (Mazúr, Činčura, Kvítkovič, 1980) na území obce rozlišujeme tri typy eróznno-denudačného reliéfu.

Tab. č. 2 Základné typy eróznno-denudačného reliéfu

základné typy eróznno-denudačného reliéfu	základné morfoštruktúry	základné morfoštruktúry (typy)
reliéf rovín a nív	negatívne morfoštruktúry: priekopové prepadliny a morfoštruktúrne depresie	vrásovo-bloková fatransko-tatranská morfoštruktúra
reliéf kotlinových pahorkatín	negatívne morfoštruktúry: priekopové prepadliny a morfoštruktúrne depresie	vrásovo-bloková fatransko-tatranská morfoštruktúra
planačno-rázsochový reliéf	pozitívne morfoštruktúry: hraste a klinové hraste jadrových pohorí	vrásovo-bloková fatransko-tatranská morfoštruktúra
hornatinový reliéf	pozitívne morfoštruktúry: hraste a klinové hraste jadrových pohorí	vrásovo-bloková fatransko-tatranská morfoštruktúra

Sklonitosť reliéfu determinuje výskyt reliéfových procesov, charakter pôdneho krytu a spôsob využívania krajiny. Pre podrobnejšiu diferenciáciu reliéfu sa vyčleňujú nasledovné kategórie sklonitosti - územie so sklonom 0 - 3° (rovina), územie so sklonom 3 - 7° (mierny svah), územie so sklonom 7 - 12° (stredný svah), územie so sklonom 12 - 17° (výrazný svah), územie so sklonom 17 - 25° (príkrý svah) a územie so sklonom nad 25° (zráz). Územie obce Slovenské Pravno je vo väčšej časti prevažne rovinatého charakteru s miernymi svahmi.

Orientácia reliéfu voči svetovým stranám má veľký význam z hľadiska pôsobenia usmernených procesov v krajine. Hlavné príjem priameho slnečného žiarenia (bezprostredne ovplyvňuje napr. rýchlosť procesov zvetrávania) a pôsobenie prevládajúcich vetrov sú silne ovplyvnené orientáciou georeliéfu voči svetovým stranám ako i sklonom georeliéfu. Význam orientácie pritom zväčša stúpa so zväčšovaním sklonu georeliéfu. Z hľadiska orientácie svahov voči svetovým stranám prevládajú východne a juhovýchodne orientované svahy. Najmenej sa vyskytujúce sú severozápadne orientované svahy.

d) Klimatické podmienky

Dotknuté územie patrí v zmysle klimatického členenia Slovenska do teplej, mierne chladnej a studenej horskej klimatickej oblasti (Lapin et al. 2002). Klimatické okrsky územia obce Slovenské Pravno sú:

- teplý, mierne vlhký okrsk, s chladnou zimou, s januárovými teplotami do -3 °C, s júlými teplotami nad 16 °C, letné dni nad 50
- mierne chladný okrsk, veľmi vlhký s januárovými teplotami do -5 - -6 °C, s júlými teplotami 12 - 16 °C, letné dni do 50

- studený horský okrsok, veľmi vlhký, s januárovými teplotami do -4 - -5 °C s júlovými teplotami do 10 °C, letné dni do 50

Priemerné ročné teploty vzduchu v obci Slovenské Pravno sa pohybujú v rozsahu 4 - 8 °C. Hodnota priemerných ročných teplôt vzduchu v posledných desaťročiach a najmä v posledných 10 rokoch stúpa. Priemerná teplota vzduchu v januári je -3 - -6° C. Priemerná teplota vzduchu v júli je 14 - 18° C. V letnom období sa v oblasti obce Slovenské Pravno vyskytuje v priemere menej ako 10 dní s dusným počasím. V teplej klimatickej oblasti Slovenského Pravna je to 10 – 20 dní. V zimnom období sa na území obce vyskytuje v priemere 60 – 120 dní so snehovou pokrývkou. Priemerný počet vykurovacích dní je 240 – 320 (*Atlas krajiny SR, 2002*).

Tab. č. 3 Priemerná teplota vzduchu (°C) na stanici Turčianske Teplice v roku 2021

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	rok	Vegetačné obdobie (IV-IX)
-1,9	-1,1	-	5,5	10,8	19,2	20,2	16,1	12,6	-	3,4	-1,5	8,33	14,07

Priemerná ročná teplota vzduchu v roku 2021 bola 8,33 °C. Počas vegetačného obdobia bola priemerná hodnota teploty vzduchu 14,07 °C. Maximálna priemerná teplotou vzduchu bola v roku 2021 v mesiaci júl na úrovni 20,2 °C. Najchladnejším bol január s priemernou teplotou, ktorá dosahovala len -1,9 °C (www.shmu.sk).

Tab. č. 4 Priemerné mesačné a ročné úhrny zrážok (mm) na stanici Turčianske Teplice v roku 2021

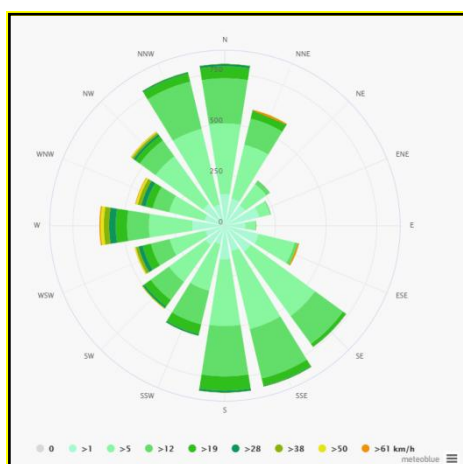
I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	rok	Letný polrok (IV- IX)
49	34	-	31	149	34	117	131	59	-	32	42	67,8	86,83

Popri teplote vzduchu sú rozhodujúcim ukazovateľom klímy zrážky. Priemerný ročný úhrn zrážok v roku 2021 bol 67,8 mm, v letnom polroku to bolo 86,83 mm. Najmenej zrážok sa zaznamenalo v apríli. Najviac bohatý na zrážky bol máj s hodnotou 149 mm (www.shmu.sk).

V obci Slovenské Pravno sa nenachádza meteorologická stanica. Najbližšie dostupné údaje za rok 2021 sú z meteorologickej stanice Turčianske Teplice.

e) Veterné pomery

Turčianska kotlina, s ohľadom na geografické a geomorfologické danosti, sa radí medzi kotliny s nevhodnými rozptylovými podmienkami. Jedná sa o pomerné úzku vysočinnú kotlinu, výrazne ohraničenú vrstvami, zvažujúcu sa z juhu na sever, kotlina je menej vetrateľná a v prechodných obdobiach sa v nižších nadmorských výškach vyskytujú časté inverzné stavy ovzdušia. Sledovaná oblasť je charakteristická veľkou početnosťou stavov bezvetria a malých rýchlostí vetra do 2 m/s, čo predstavuje až 74 % týchto situácií v roku, 30- 36 % je veľmi slabý vietor do rýchlosti 1 m/s až bezvetrie. Prevládajúce smery vetra, ktoré podmieňujú pohyby vzdušných mas zohrávajú dôležitú úlohu aj pri distribúcii zrážok. V hlavnej časti kotliny prevládajú vetry severného, južného a západného smeru, v časti kotliny v údolí Váhu zase východo-západného smeru. (*RUSES okresu MT, SAŽP 2015*).

Obr. Diagram rýchlosti vetra pre obec Slovenské Pravno zobrazuje počet hodín v roku, kedy vietor fúka z určitého smeru. (N – sever (S), E – východ (V), S – juh (J), W – západ (Z)) Napr. JZ (SW): vietor fúka z juhozápadu na severovýchod SV (NE)(zdroj: www.meteoblue.com).

f) Hydrologické a hydrogeologické podmienky

Riešené územie sa z hydrologického hľadiska nachádza v hlavnom povodí rieky Dunaj, čiastkovom povodí rieky Váh a v základnom povodí Váhu od Oravy po Varínku č. hydrologického poradia 4-21-05 do

ktorého patrí aj rieka Turiec (ID vodného toku: 4-21-05-6871), tok III. rádu, s dĺžkou 67,19 km a plochou povodia 930,728 km².

Rieka **Turiec** (č. hydrologického poradia 4-21-05-020), ktorá preteká východnou časťou obce Slovenské Pravno, je najvýznamnejším tokom nachádzajúcim sa v širšom okolí. Rieka Turiec pramení v Kremnických vrchoch na juhovýchodnom svahu Svrčinníka v nadmorskej výške 1312,8 m n. m. Najvýznamnejšími prítokmi sú Teplica, Dolinka, Blatnický potok, Beliansky potok, Sklabinský potok, Jasenica, Vrčica a Valčiansky potok. Do rieky Váh sa vlieva vo Vrútkach v nadmorskej výške 378 m n. m. V zmysle vyhlášky MŽP SR č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov má rieka Turiec štatút vodohospodársky významného vodného toku.

❖ Vodné toky

V zmysle prílohy č. 1 k vyhláške MŽP SR č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov sa v k. ú. obce Slovenské Pravno okrem rieky Turiec nachádza ešte 1 vodohospodársky významný vodný tok s p. č. **145: Jasenica** (č. hydrologického poradia 4-21-05-043).

- **Jasenica** je potok v hornom Turci, v západnej časti okresu Turčianske Teplice. Je to ľavostranný prítok Turca, má dĺžku 10,6 km a je tokom IV. rádu. Pramení v pohorí Žiar na severnom svahu Rovných lazov (701,7 m n. m.) v nadmorskej výške približne 650 m n. m. Od prameňa tečie na krátkom úseku na severozápad, následne sa stáča na severovýchod a preteká Veľkou Jasenicou. V strednej časti doliny tečie východným smerom, v dolnej časti až k sútoku s Jasenovským potokom severoseverovýchodným smerom. Odtiaľ pokračuje k sútoku s Budišom na východ, potom tečie prechodne na sever a južne od obce Liešno sa stáča a ďalej tečie severovýchodným smerom pozdĺž hranice obce Slovenské Pravno.

Medzi ďalšie významnejšie toky v obci Slovenské Pravno patria:

- **Briešťanka** je potok v hornom Turci, v západnej časti okresu Turčianske Teplice. Je to ľavostranný prítok Jasenice, má dĺžku 6,3 km a je tokom V. rádu. Pramení v pohorí Žiar, v podcelku Sokol na juhovýchodnom svahu Závozov (911,7 m n. m.) v nadmorskej výške približne 715 m n. m. Od prameňa tečie na krátkom úseku najprv na juh, potom na juhovýchod a následne severojužným smerom preteká intravilánom obce Brieštie. Na dolnom konci obce sa stáča a pokračuje juhovýchodným smerom. Ďalej vstupuje do Turčianskej kotliny, kde preteká intravilánom obce Slovenské Pravno. Severne od obce Kaľamenová ústi v nadmorskej výške cca 460 m n. m. do Jasenice.
- **Lúčky** sú potok v hornom Turci, v západnej časti okresu Turčianske Teplice. Je to ľavostranný prítok Jasenice, meria 6,3 km a je tokom V. rádu. Pramení v pohorí Žiar, v podcelku Rovne na južnom svahu Vysokej (833,1 m n. m.) v nadmorskej výške približne 640 m n. m. Najprv tečie juhovýchodným smerom, preteká osadou Hadviga, pod osadou sa stáča východným smerom. Na strednom toku opäť pokračuje juhovýchodným smerom, pričom vytvára ohyb prehnutý na juhozápad. Na dolnom toku vteká do Turčianskej kotliny, podteká cestu II. triedy číslo 519, na krátkom úseku tečie na juh. Napokon sa stáča východným smerom, preteká intravilánom obce Liešno, za obcou sa ešte esovito stáča a pri susednej obci Kaľamenová ústi v nadmorskej výške cca 463 m n. m. do Turca.
- **Sokol** je potok v hornom Turci, v severozápadnej časti okresu Turčianske Teplice. Je to ľavostranný prítok Turca, má dĺžku 7,4 km a je tokom IV. rádu. Pramení v pohorí Žiar, v podcelku Sokol, na západnom svahu Čierneho dielu (779,9 m n. m.) v nadmorskej výške približne 670 m n. m. Na hornom toku tečie juhovýchodným smerom a na krátkom úseku tečie na východ. Potom sa stáča na juh, oblúkom obteká z juhu masív Tlstého vrchu (733,9 m n. m.) a severne od obce Slovenské Pravno vteká do Turčianskej kotliny, kde najprv tečie juhojuhovýchodným smerom. V blízkosti spomenutej obce sa stáča na juhovýchod, podteká cestu II. triedy č. 519 a pokračuje smerom na východ. Vytvára oblúk ohnutý na juh a severoseverovýchodným smerom preteká okrajom chráneného územia Ivančinské močiare. Napokon sa stáča na východ a severne od obce Ivančina sa v nadmorskej výške cca 448 m n. m. vlieva do Turca.
- **Laclavský potok** je potok v hornom Turci, v severozápadnej časti okresu Turčianske Teplice. Je to ľavostranný prítok Turca, má dĺžku 3,3 km a je tokom IV. rádu. Pramení v pohorí Žiar, v podcelku Sokol, na juhozápadnom svahu Bukovca (620 m n. m.) v nadmorskej výške približne 525 m n. m. Od prameňa tečie juhovýchodným smerom do osady Trhanová, kde vstupuje do Turčianskej kotliny, na krátkom úseku tečie východojuhovýchodným smerom, podteká cestu II. triedy č. 519. Následne sa stáča prechodne na juhovýchod, ďalej na východojuhovýchod a východ. Napokon sa stáča severovýchodným smerom, podteká cestu III. triedy z Abramovej do Ivančinej, preteká okrajom intravilánu osady Laclavá a v jej blízkosti ústi v nadmorskej výške cca 444,5 m n. m. do Turca.

Najbližšie ku záujmovému územiu sa nachádza vodomerná stanica na rieke Turiec – stanica Ivaničná 5939 (Turiec). Dlhodobý maximálny prietok, ktorý bol zistený na základe monitoringu SHMÚ počas rokov 2002 - 2017 dosiahol na Turci hodnotu 48,280 m³.s⁻¹. Dlhodobý minimálny prietok, ktorý bol zistený na základe monitoringu SHMÚ počas rokov 2002 - 2017 dosiahol na Turci hodnotu 0,495 m³.s⁻¹ (www.shmu.sk).

❖ Hydrogeológia

Klimatické pomery spolu s geomorfologickými a odtokovými pomermi, geologicko-tektonickou stavbou a ďalšími menej významnejšími činiteľmi podmieňujú hydrologické a hydrogeologické pomery záujmového

územia. Od týchto činiteľov závisí, aký podiel zrážok pripadá na výpar a povrchový odtok a aké množstvo zrážkových vôd dopĺňa zásoby podzemných vôd v geologických štruktúrach a aj to aké sú fyzikálno-chemické vlastnosti podzemných vôd.

Podľa hydrogeologickej rajonizácie SR (Šuba et al. 1984; Malík & Švasta, 2002) sa v obci Slovenské Pravno nachádzajú dva hydrogeologické rajóny. Severozápadnú a juhozápadnú časť prekrýva hydrogeologický rajón QP 033 - paleogén, neogén a kvartér Turčianskej kotliny (s medzizrnovým typom priepustnosti), v severovýchodnej a juhovýchodnej časti do riešeného územia zasahuje hydrogeologický rajón MG 031 - kryštalínium a mezozoikum M 064 - Mezozoikum severnej časti pohoria Žiar.

❖ Minerálne vody

Celá Turčianska kotlina je bohatá na výskyt minerálnych a termálnych vôd. Súvisí to hlavne s geologickou stavbou a s výraznou tektonickou stavbou územia. Prevažná časť prameňov minerálnych vôd je viazaná na okrajové zóny kotliny. V centrálnej časti kotliny, kde absentujú prirodzené vývery minerálnych vôd, sú tieto vody zachytené vrtní (Socovce, Kláštor pod Znievom). V prípade týchto vôd ide o druhotné akumulácie. Najznámejšie lokality sú Turčianske Teplice, Diviaky, Mošovce, Budiš, Záturčie a mnohé pramene miestneho významu (Dubové, Necpaly, Turčianska Štiavnička atď.) (www.geology.sk/sluzby/digitalny-archiv/).

Vyhláškou Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 588/2007 Z. z. bolo v roku 2007 vyhlásené katastrálne územie obce Slovenské Pravno za **územie ochranného pásma II. stupňa prírodných minerálnych zdrojov v Budiši**.

B.1.2.2 Biotické zložky

✓ Charakteristika rastlinstva

Podľa fyto geografického členenia Slovenska (Futák 1980) patrí záujmové územie do oblasti západokarpatskej flóry, obvodu flóry vysokých (centrálnych) Karpát, fyto geografického okresu Fatra, podokresu Malá Fatra (Lúčanská Fatra).

a) Rekonštruovaná prirodzená vegetácia

Rekonštruovaná prirodzená vegetácia predstavuje takú vegetáciu, ktorá by sa v území vyvinula keby na krajinu nepôsobil svojou činnosťou človek. Podľa mapy potenciálnej prirodzenej vegetácie (Maglocký in Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) vo vyšších, hornatých častiach riešeného územia dominoval buk lesný (*Fagus sylvatica*) v spoločenstve s ďalšími druhmi drevín. V nižších polohách, v kotline, prevažovali duby v spoločenstve s ďalšími listnatými drevinami, vo vlhších častiach, hlavne v okolí tokov prevládali vlhkomilnejšie jelšové lesy.

Dá sa predpokladať, že vo vyšších polohách sa vyskytovali najmä bukové a jedľovo-bukové lesy. Dominoval v nich buk lesný (*Fagus sylvatica*), k nemu boli primiešané javor horský (*Acer pseudoplatanus*), lipa malolistá (*Tilia cordata*) a jedľa biela (*Abies alba*). Ostrovčekovito, na vhodných stanovištiach, rástli aj bukové lesy na vápencových a dolomitových podložiach. Aj v nich dominoval buk lesný (*Fagus sylvatica*), sprevádzali ho borovica lesná (*Pinus sylvestris*), z krov zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*), či rešetliak prečisťujúci (*Rhamnus catharticus*). Tieto lesy sú zaujímavé aj ako vhodné stanovište pre výskyt viacerých vzácných bylinných druhov.

V kotlinovej časti k.ú. bolo drevinové zloženie pomerne pestré s prevahou dubov. Dá sa predpokladať, že sa na veľkej časti vyskytovali karpatské dubovo-hrabové lesy s dominantnými dubom zimným (*Quercus petraea*), hrabom obyčajným (*Carpinus betulus*), lipou malolistou (*Tilia cordata*), javorom poľným (*Acer campestre*). Na vhodných stanovištiach rástli aj dubové a cerovo-dubové lesy, typické dominantným zastúpením dubov (*Quercus cerris*, *Q. petraea*, *Q. dalechampii*, *Q. pedunculiflora*...). Do riešeného územia pravdepodobne zasahoval aj zmiešaný listnato-ihličnatý les v severných karpatských kotlinách, v ktorých rástli najmä lipa malolistá (*Tilia cordata*), dub letný (*Quercus robur*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), smrek obyčajný (*Picea abies*), borovica lesná (*Pinus sylvestris*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*).

Vo vlhších biotopoch, hlavne v okolí tokov, prevládali jelšové lesy na nivách podhorských a horských vodných tokov, v ktorých sa vyskytovali prevažne jelše (*Alnus glutinosa*, *A. incana*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), vŕba krehká (*Salix fragilis*), čremcha obyčajná (*Padus avium*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*).

Aktuálne sa lesy vyskytujú len na asi tretine územia a ich zloženie a štruktúra sú značne pozmenené. V súčasnosti prevažujú ihličnaté dreviny, najmä smrek obyčajný (*Picea abies*). Stav porastov s dominanciou smreka je aktuálne značne nepriaznivý, ich ekologická stabilita je vážne narušená a postupne sa rozpadajú. Pôvodne najčastejšie sa vyskytujúci buk lesný (*Fagus sylvatica*) dominuje iba v niekoľkých málo lokalitách. Z listnatých drevín sa miestami vyskytuje výraznejší podiel brezy previsnutej (*Betula pendula*), no ostatné listnaté dreviny sa (mimo brehových porastov) nachádzajú iba vtrúsene alebo ojedinele. V spodných častiach je krajina takmer úplne odlesnená, využívaná na poľnohospodárske účely a dreviny sa tu s výnimkou brehových porastov takmer vôbec nevyskytujú. Aj viaceré brehové porasty nie sú zachované a brehy tokov sú vo veľkých úsekoch bez drevín. Tam, kde brehové porasty zachované sú, sú na viacerých miestach tvorené dospelými stromami, často i krovitou vrstvou. V nižších častiach tokov prevažujú vŕby (*Salix* sp.), miestami sa vyskytujú topole, jaseň štíhly, jelše a prípadne brest horský.

b) Reálna vegetácia

Približne dve tretiny riešeného územia tvorí odlesnené, poľnohospodársky využívané územie, typické pre poľnohospodársku krajinu Turčianskej kotliny. Iba so stúpajúcou nadmorskou výškou – svahy a hrebeňové polohy kopcov sú porastené lesmi. Odlesnené, nižšie položené časti k.ú. tvoria zväčša polia, z menšej časti trvalé trávne porasty.

Výrazným prvkom je množstvo podmäčianých lokalít. Pre územie je charakteristický výskyt mokradných lokalít, z ktorých niektoré sú zaradené aj k európsky významným biotopom. Vysokou hladinou spodnej vody je ovplyvnená hlavne časť územia okolo rieky Turiec, ktorá je však z veľkej časti odvodnená vzhľadom k jej poľnohospodárskemu využitiu alebo je ovplyvnená poľnohospodárskou činnosťou nepriamo – napr. stekaním odpadových vôd z poľných hnojísk, prenikaním burinnej vegetácie a pod. Časť mokradí však zostala zachovaná a plní naďalej svoju funkciu. Mokradné lokality sa vyskytujú aj v dolinách okolo tokov, či v okolí periodických jarkov stekajúcich zo svahov aj v zvyšných častiach k. ú..

Hodnotnými lokalitami sú aj teplomilné stanovištia s pestrou teplomilnou vegetáciou, zvyčajne však skôr pokrývajú menšie plochy. Miestami vystupujúce skaly, či skalné bralá predstavujú osobitný biotop pre vznik špecifických rastlinných spoločenstiev. Zaujímavý je výskyt vresoviska, ktoré nie sú až také obvyklé pre túto oblasť.

V riešenom území sa nachádza viacero floristicky hodnotných lokalít. Tie najvzácnejšie boli zaradené medzi národne chránené a medzinárodne významné lokality.

➤ Drevinová vegetácia

Porasty drevín plnia mnohé funkcie. Okrem produkčnej a estetickej funkcie napríklad chránia pôdu pred eróziou, pozitívne ovplyvňujú čistotu ovzdušia, zlepšujú mikroklimu, zadržiavajú vodu v krajine a v horúcich dňoch slúžia ako ochrana pred slnečnou páľavou, redukovújú hlučnosť a prašnosť, čím výrazne prispievajú k skvalitneniu života obyvateľov, ako aj zvýšeniu ekologickej stability krajiny. V neposlednom rade sú však porasty drevín veľkým prínosom aj pre zachovanie biodiverzity. Vytvárajú priestor na život, úkryty, hniezdiská aj zdroj potravy pre viaceré druhy živočíchov a sú biotopom aj pre množstvo ďalších druhov organizmov.

Lesné porasty pokrývajú približne tretinu územia – jeho vyššie položené časti. Ich druhové zloženie aj štruktúra sú oproti prirodzenému zmenené. Prevládajú ihličnaté dreviny, predovšetkým smrek obyčajný (*Picea abies*), ktorý sa však na väčšine územia prirodzene nevyskytoval, prípadne tvoril iba prímes lesných porastov na niektorých špecifických stanovištiach. Jeho súčasný neprirodzene vysoký podiel, miestami dokonca výskyt takmer čistých smrečín, má za následok napr. nízku ekologickú stabilitu takýchto lesných porastov. Tá sa okrem iného prejavuje aj vysokým výskytom náhodných ťažieb - kalamít a ich postupným rozpadom. Je preto nevyhnutné upustiť od ďalšieho cieleného pestovania smreka a zvýšiť zastúpenie ostatných pôvodných listnatých drevín, z ihličnatých drevín aj zastúpenie jedle bielej. Z drevín má pomerne vysoké zastúpenie aj borovica lesná (*Pinus sylvestris*), ktorá sa však prirodzene v tejto oblasti vyskytovala buď ako pionierska drevina alebo na extrémnych stanovištiach - skalnaté časti, bralá a pod.. Iba na niektorých lokalitách sa v súčasnosti zloženie lesných porastov blíži k prirodzenému. Aj to iba vďaka zachovaniu vysokého podielu buka lesného (*Fagus sylvatica*) v týchto častiach. Ostatné typické dreviny pôvodných porastov zväčša aj v týchto častiach absentujú alebo sa vyskytujú iba ojedinele. Z ostatných drevín sa v lesoch riešeného územia v súčasnosti lokálne vyskytuje vo významnejšom zastúpení aj borovica čierna (*Pinus nigra*), smrekovec opadavý (*Larix decidua*), či breza previsnutá (*Betula pendula*). Ostatné dreviny sa tu nachádzajú iba vtrúsene alebo ojedinele. Odolnosti a ekologickej stabilite porastov by pomohla postupná premena drevinového zloženia na zloženie blízke prirodzenému a vytváranie rôznovekých, viacetážových porastov.

➤ Nelesná drevinová vegetácia

Nelesnej drevinovej vegetácie nie je v riešenom území veľa. Najväčší podiel na nej majú brehové porasty a náletové dreviny, ktorými zarastajú neobhospodávané TTP, prípadne okraje ciest. Miestami ide o malé skupinky, či línie krov, či menších drevín, no v niektorých častiach sa jedná už o dospelý porast fungujúci ako mladý les so všetkými jeho ekologickými a biologickými funkciami. Väčšia plocha drevinovej vegetácie je vytvorená v rámci poľnohospodárskej časti plantážou rýchlorastúcich drevín, čím čiastočne aspoň krátkodobo supluje niektoré funkcie porastov drevín v krajine (produkcia kyslíka, izolačné funkcie drevín, zatienenie a udržiavanie vlhky počas horúcich dní a pod.). Úplnú ekologickú funkciu prirodzeného porastu drevín však nenahrádza. Takýto porast drevín má vďaka svojej uniformnosti a intenzívnemu pestovaniu veľmi nízku biodiverzitu. Intenzívna plantáž rýchlorastúcich drevín nedokáže funkčne nahradiť prirodzené spoločenstvá. V tomto smere je svojím pôsobením blízka skôr intenzívne pestovaným poľnohospodárskym plodinám. V prípade, že sa jedná o hybridy s nepôvodnými druhmi (napr. tzv. euroamerické topole), takáto plantáž vytvára tiež vysoké riziko genetickej kontaminácie porastov pôvodných topoľov v širokom okolí.

Brehové porasty sú hodnotnou zložkou nelesnej drevinovej vegetácie, zároveň patria aj k výrazným prvkom mokradnej vegetácie (ktorú podrobnejšie popisujeme nižšie).

K významným prvkom nelesnej drevinovej vegetácie riešeného územia patria aj **dreviny intravilánu**, vrátane viacerých jedincov a skupín stromov väčších rozmerov, ktoré zlepšujú klímu aj spríjemňujú prostredie obyvateľom obce. V obci sa nachádza chránený strom, historický park, lipová alej k cintorínu, ale i viacero ďalších dospelých mohutných stromov, významnou súčasťou sídelnej drevinovej vegetácie sú aj ovocné sady.

Užitočné sú drevinové aleje okolo ciest, ktoré plnia viacero funkcií (od izolačnej, až po bezpečnostnú). V riešenom území však okolo ciest skôr dreveniny absentujú, popri niektorých cestách sa nachádzajú riedko rastúce stromy, miestami sa vyskytujú náletové dreviny, prevažne kry.

➤ **Vegetácia lúk a pasienkov**

V riešenom území lúčna a pasienková tvorí výrazne menší podiel poľnohospodárskych pozemkov než poľia. Nachádza sa skôr v západnej polovici intravilánu, lúky sa ťahnu aj na nelesných pozemkoch v dolinách vytvorených tokmi. V kotlinovej, rovinatej časti prevažujú veľkoblokové pasienky, na ktorých sa pasie najmä hovädzí dobytok a ovce, na maloblokových plochách okolo intravilánu aj kozy. V lesnatej časti územia sa skôr nachádzajú kosné lúky.

Trvalé trávne porasty (TTP) sú buď veľkoblokové v kotlinovej časti alebo maloblokové po okrajoch poľí, miestami v okolí intravilánu a v dolinách, či medzi lesom porastenými stráňami. Vyskytujú sa v celej škále, od intenzívnych až po extenzívne. Negatívny vplyv na druhovú bohatosť niektorých TTP má priosievanie krmovinárskymi miešankami. Na neobhospodarovateľných TTP nastupuje sukcesia, postupne zarastajú expanzívnymi taxónmi napr. smlzom kroviskovým (*Calamagrostis epigejos*) a náletom drevín, na niektorých je sukcesia už v dosť pokročilom štádiu, prípadne sú pôvodné lúky a pasienky už úplne zarastené drevinami. V niektorých trávnych porastoch sme zaznamenali prítomnosť invázneho hviezdника ročného (*Stenactis annua*).

Biodiverzita a ekologická stabilita pasienkov úzko súvisí so spôsobom pastvy. Dôležité je rovnomerné vypásanie pasienkov, ideálne zmiešanými stádami alebo rôznych druhov zvierat po sebe (kravy, ovce, kozy, somáre) a pravidelné kosenie nedopaskov. V sledovanom území sme zaznamenali takéto kombinované pasenie hovädzieho dobytku a oviec. Správne hospodárenie je dôležité pretože nadmerne rozšírené nedopasky znižujú hospodársku kvalitu pasienka a môže dôjsť aj k jeho celkovej degradácii. K znehodnocovaniu pasienkov dochádza aj pri preťažovaní pasienkov nadmerným množstvom pasených zvierat, ako aj pri dlhodobom nadmernom zhromažďovaní zvierat na určitom mieste, čo môže zapríčiniť silné zhutnenie pôdy, odstránenie bylinného krytu ako i ovplyvnenie chemizmu pôdy močom a trusom zvierat. Na takéto miesta sa začínajú šíriť nitrofilné a ruderálne druhy. Následky znehodnotenia pasienka sa prejavujú dlhodobou a je veľmi ťažké navrátiť ho do pôvodného stavu. Vhodné hospodárenie a primeraný počet zvierat vzhľadom na úrodnosť pasienka sa prejaví jednak na estetickom vzhľade pasienkov, ale aj na väčšej druhovej pestrosti a úrodnosti. Druhovo bohatšie pasienky sú biotopom národného významu *Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky*.

Pokiaľ ide o kosené lúky, najhodnotnejšími sú druhovo bohaté jedno- až dvojkosné lúky s prevahou vysokosteblových krmovinársky hodnotných tráv a ďalších bylín. Zachované, druhovo bohaté spoločenstvá možno klasifikovať ako cenný biotop európskeho významu Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky 6510, ktoré už na pohľad zaujmú svojou pestrosťou a estetickým vzhľadom. V riešenom území sa nachádzajú aj takéto biologicky aj esteticky hodnotné, extenzívne obhospodarovateľné lúčne spoločenstvá. Typický ráz biotopu určujú trávny a kvitnúce byliny. Obzvlášť druhovo bohaté, pestré kvitnúce lúky sa vyvíjajú na výslunných, teplých stanovištiach, kde sú obohatené o prítomnosť teplomilných druhov (bližšie vid'. teplo a suchomilné travinno-bylinné porasty). V území sú veľmi častými aj podmáčané lúky, ktorým sa bližšie venujeme pri popise mokradnej vegetácie. Pri kosných lúkach, hlavne v častiach nad poľami, pod lesom alebo na niektorých miestach vzdialenejších od intravilánu je badať opustenie hospodárenia a postupné sukcesné zarastanie a degradáciu lúk.

V lúčnom spoločenstve na západ od intravilánu sme zaznamenali výskyt pomerne hojnej populácie zákonom chráneného druhu vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), ktorý je zaradený do zoznamu IUCN v kategórii NT. Na lúke v severnej časti k.ú. sme zaznamenali horec križatý (*Gentiana cruciata*), ktorý je zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii LC. V literárnych údajoch je z riešeného územia udávaný hojný výskyt vzácných druhov z čeľade vstavačovité (*Očka*, 2018).

➤ **Teplo a suchomilné travinno-bylinné porasty**

Osobitnou zložkou bylinnej vegetácie sú teplomilné spoločenstvá, porastajúce výslunné stanovištia. Teplomilné druhy obohacujú trvalé trávne porasty a vytvárajú biologicky hodnotné, pestré a pestrofarebné lúky a pasienky. Ich dominantami sú kvetnaté byliny. Takéto lokality sú hodnotnými biotopmi z hľadiska biodiverzity (a to nielen rastlinných druhov) a často sa na nich vyskytujú vzácne druhy. Vzácnym xerothermným biotopom je biotop európskeho významu Tr1 Suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápniťom substráte (6210). Poskytuje priestor na rast hodnotných rastlinných spoločenstiev, ale aj biotop pre celú škálu na ne viazaných živočíšnych druhov. V riešenom území sa vyskytuje na viacerých miestach, častejšie na menších plochách drevinami neporastených úsekoch výslunných svahov, miestami sa vyskytujú aj teplomilné trvalé trávne porasty. V týchto biotopoch je perspektíva výskytu vzácných druhov rastlín, na ktoré sme sa vzhľadom na stav vegetácie v období terénneho prieskumu nezamerali, no na viacerých miestach predpokladáme ich výskyt. Zaznamenali sme prítomnosť horca križatého (*Gentiana cruciata*), ktorý je zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii LC, ako i viacerých druhov z čeľade vstavačovité (*Orchideaceae*) napr. vemenník dvojlistý širokokvetý (*Platanthera bifolia* subsp. *latifolia*), ktorý je zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii LC.

K hodnotným bylinným spoločenstvám patria v riešenom území aj spoločenstvá lesných lemov. Lemy na výslunných stanovištiach sa vyznačujú druhovou pestrosťou, s typickými kvetnatými bylinami. Na viacerých

miestach sme zaznamenali biotop národného významu Tr6 Teplomilné lemy. Dá sa predpokladať, že sa na týchto lokalitách vyskytujú aj vzácne (chránené a ohrozené druhy). Počas nášho výskumu sme aj v teplomilných lemoch zaznamenali viaceré druhy z čeľade vstavačovitá (*Orchideaceae*), ako i veternicu lesnú (*Anemone sylvestris*).

Nakoľko na teplomilné spoločenstvá má degradačný vplyv hromadenie biomasy (staré uschnuté časti rastlín z uplynulého roka) na pôde, v záujme ochrany a záchrany týchto vzácných biotopov je nevyhnutné ich extenzívne obhospodarovanie. Veľmi vhodné je pasenie zmiešanými stádami, najlepšie nie hovädzím dobytkom, ideálne je zmiešané stádo oviec a kôz. Je však potrebné vyvarovať sa zdržiavania zvierat dlho na jednom mieste a celkovo akéhokoľvek narušenia vegetačného a pôdneho krytu alebo chemizmu pôdy, pretože to by malo naopak za následok zničenie hodnotných spoločenstiev. Pri takýchto spoločenstvách je pre zachovanie druhovej bohatosti odporúčaná ako najvhodnejšia veľkosť stáda v pomere 5 kusov zvierat na hektár. Degradácia má nadmerný pohyb zvierat, ľudí alebo ťažkých mechanizmov po týchto lokalitách v čase, keď je rozbahnená pôda. Pri pasení v takýchto obdobiach, je najvhodnejšie pasenie jednorázovým preháňaním. V suchších obdobiach roka je vhodná rotačná pastva, ktorá zabezpečí zároveň šírenie semien na srsti zvierat z bohatších na chudobnejšie lokality, čím sa zvýši druhová bohatosť aj na chudobnejších lokalitách. Aby teplomilné spoločenstvá neboli vytláčané inými druhmi, je dôležité odstraňovanie nedopaskov a tiež náletových a výmladkových drevín. Ak nie je pasenie možné, náhradou môže byť aspoň raz ročne lokality pokosiť a odviezť pokosenú biomasu.

➤ Mokradňá vegetácia

Riešené územie je bohaté na mokradňé lokality a na ne viazané spoločenstvá. Veľká časť mokradí bola vzhľadom na využitie územia človekom v minulosti odvodnená. Mokradňá vegetácia však stále nachádza svoj priestor – od brehových porastov a sprievodnej bylinnej vegetácie tokov a jarkov, cez podmáčané a vlhké lúky, až po vzácne slatinné spoločenstvá.

Vzhľadom na veľkú hodnotu z celosvetového hľadiska boli niektoré lokality dokonca zaradené medzi medzinárodne významné lokality a územia európskeho významu. Najhodnotnejšími mokradňými lokalitami sú bezpochyby rieka Turiec, jej brehové porasty a mokradňé biotopy v jej nive. Rieka Turiec je prirodzene meandrujúcim tokom, v ktorého záplavovom území sa nachádza celá škála mokradňých spoločenstiev, vrátane biotopov európskeho a národného významu, ktoré poskytujú priestor na život celej škále rastlinných taxónov, vrátane vzácných druhov. Sú však veľmi hodnotné aj z hľadiska zvýšenia biodiverzity ako takej.

Medzi hodnotné a chránené územia sú zaradené aj dve lokality, patriace k Ivančinským močiarom. V riešenom území sa však nachádzajú aj ďalšie mokradňé lokality, ktoré stoja za zmienku.

Katastrálnym územím obce Slovenské Pravno preteká okrem Turca 5 väčších tokov a niekoľko menších bezmenných jarkov. Mokradňá vegetácia však porastá aj brehy odvodňovacích rigolov.

- Lacľavský potok je potok, ktorý steká z lesa do kotliny. Za asfaltovou cestou sa stáva tokom bez brehových porastov, iba ojedinele sa na brehu vyskytujú dreviny, zväčša kry. Bylinný brehový porast tvoria mokradňé druhy, no nájdú sa aj úseky, kde nedostatočná stabilizácia brehu brehovými porastami spôsobuje eróziu brehu a nachádza sa tu obnažená pôda bez vegetačného krytu.
- Potok Sokol má v spodnej polovici brehových porastov značne zredukované. Po tom, ako opustí zalesnenú dolinu, tvoria jeho brehové porasty často sekundárne naletené zmesi drevín pôvodných lužných lesov (vrbý, jaseň, brest horský...) a iných drevín, nezriedka ide o ovocné dreviny. Úseky so súvislejším brehovým porastom sa vyskytujú hlavne v časti nad topoľovou plantážou. Hodnotná je časť, v ktorej rastie pomerne dosť brestov horských (*Ulmus glabra*), vrátane starých, dutých a po ekologickej stránke a významu pre zvýšenie biodiverzity mimoriadne hodnotných jedincov. Vyskytuje sa tu aj mimoriadne mohutný jedinec impozantných rozmerov, ktorý navrhujeme na chránený strom (viď mapa Environmentálne limity využitia územia). Smerom k lesu sa okrem vrby, ovocných drevín a krov vyskytuje pár topoľov čiernych (*Populus nigra*) v stĺpovitej forme, smerom k vyšším častiam toku už brehové porasty stále viac tvoria dreviny okolitých lesných porastov. Nižšie sa dreviny okolo toku vyskytujú skôr sporadicky. Aj v tejto časti toku sa však vyskytujú mohutné solitéry vlhkomilných drevín (vrbý, topole čierne) – po stránke biodiverzity veľmi hodnotné staré, veľké, rozložené jedince. Z hľadiska drevinovej vegetácie je v tomto úseku najhodnotnejšia genofondová lokalita patriaca k Ivančinským močiarom. Bylinné lemy toku tvoria rôzne vlhkomilné druhy, miestami vegetácia vysokých ostríc, druhy vysokobylinných spoločenstiev na vlhkých lúkach, ako i ďalšie mokradňé druhy, s prímiesou lúčnych a nitrofilných taxónov ovplyvnených okolitými spoločenstvami.
- Briešťanka od k.ú. Brieštie po intravilán Slovenského Pravna má súvislé brehové porasty, ktoré majú spočiatku zväčša krovitý charakter alebo splyvajú so susediacim lesom. Tesne nad intravilánom na jednom brehu brehový porast chýba, na druhom je tvorený drevinami zo susediaceho lesa. V intraviláne je ovplyvnená ľudskou činnosťou a stráca svoj prirodzený charakter. Pod intravilánom tečie pomedzi polia, je napriamená a jej brehy sú bez brehových porastov, porastené bylinnou mokradňou vegetáciou.
- Jasenica je potok s viac-menej prirodzeným charakterom koryta, čiastočne napriameným. Jeho brehové porasty sú v riešenom území preriedené, zredukované najmä na krovité porasty vrby a medzery medzi porastami drevín sú husto porastené bylinnou mokradňou vegetáciou.
- Potok Lúčky je neregulovaným tokom, aj v nižších častiach územia miestami prirodzene meandrujúcim. Má pomerne dobre vyvinuté, súvislé brehové porasty z oboch strán toku, v spodnej časti - za asfaltovou cestou

tečie po hranici k.ú. V tomto úseku sú brehové porasty síce úzke, ale pomerne členité. Významný podiel tu majú staré jedince vlhkomilných drevín, niektoré už v štádiu dozrievania a postupného odumierania, no práve takéto staré jedince majú veľký význam pre biodiverzitu a poskytujú životný priestor množstvu živých organizmov, a preto je potrebné ich v brehovom poraste ponechať. Aj otvorené plochy v ďalších častiach toku úspešne obsadzuje nálet vlhkomilných drevín z brehového porastu.

Z drevinovej mokradnej vegetácie nachádzame v riešenom území na podmáčaných lokalitách aj biotop národného významu **Kr8 Vříbové kroviny stojatých vôd**, typický výskytom krovitých bochníkovitých vrúb, ktorému v území dominuje vrba popolavá (*Salix cinerea*).

V území je pomerne veľká pestrosť bylinných mokradných biotopov, i bylín rastúcich na týchto lokalitách, vrátane viacerých vzácných druhov. Z biotopov spomenieme aspoň niektoré - v nive Turca, ako i na viacerých ďalších podmáčaných lokalitách k. ú. je rozvinutý **biotop národného významu Lk10 Vegetácia vysokých ostríc**. Veľmi častým biotopom v území sú aj Lk11 Trstinové spoločenstvá mokradí (*Phragmites*), ktoré sú významné predovšetkým ako vhodný úkrytový a hniezdny biotop pre živočíchy, obzvlášť vtáky. Na podmáčaných trvalých trávnych porastoch s nižšou hladinou podzemnej vody sa vyvinul **biotop národného významu Lk7 Psiarkové aluviálne lúky**. Z aluviálnych lúk okolo Turca je udávaný napr. výskyt zákonom chráneného žltohlava najvyššieho (*Trollius altissimus*), ktorý je zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT (Očka, 2018). Na podmáčaných lokalitách v okolí tokov sa nachádza **biotop európskeho významu Lk5 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach 6430**, na viacerých miestach k.ú. nachádzame jeho charakteristické druhy, ktoré často tvoria aj sprievodnú bylinnú vegetáciu tokov. Sprievodnú vegetáciu tokov miestami tvorí aj **biotop európskeho významu Br6 Brehové porasty deväťsilov 6430**.

Na poľnohospodársky obrábaných pozemkoch sa na viacerých miestach vyskytujú podmáčané poľné depresie, z hľadiska pestovania plodín neúrodné, porastené mokradnou vegetáciou, často následkom obhospodarovania okolitých polí ruderalizovanou.

Významnou časťou mokradnej vegetácie je slatinná vegetácia vytvárajúca **biotop európskeho významu Ra6 Slatiny s vysokým obsahom báz 7230**. Významná slatinná lokalita sa nachádza v nive potoka Lúčky. Jedna sa o pomerne rozsiahlu lokalitu s výskytom viacerých chránených a ohrozených druhov, ktorá je po botanickej stránke mimoriadne hodnotná. Bližšie vegetáciu tejto lokality popisuje Očka (2018). Slatinnú vegetáciu nájdeme aj pri rieke Turiec.

Ohrozenie pre mokradné lokality predstavuje zmena vodného režimu, často odvodnenie, ako i zmena chemizmu vody a pôdy, najmä v poľnohospodárskej časti k.ú., kde sme významný problém videli v kontaminácii z neizolovaných poľných hnojísk. Na niektorých lokalitách došlo k narušeniu pôdy nie len následkom pohybu mechanizmov obrábajúcich poľnohospodársku pôdu alebo prechodom strojov obhospodarujúcich lesné pozemky, ale aj priamo ich obrábaním - orbou. V niektorých lokalitách sú takto obrábané aj naozaj intenzívne podmáčané časti, ktoré by normálne tvorili typické mokradné lokality. Takto narušené lokality degradujú, prenikajú na ne ruderné druhy, ničí sa vegetačný kryt a pri nešetrnom prístupe a nevhodnom manažmente môže dôjsť aj k ich úplnému zániku. Ohrozenie môže predstavovať aj šírenie invázných rastlín, ktoré by vytlačili pôvodné vzácne spoločenstvá.

➤ Skalné biotopy

Na niektorých miestach riešeného územia sa vyskytujú vystupujúce skaly. Tieto miesta vytvárajú špecifické podmienky pre výskyt špecifických biotopov na ne viazaných. Najvýznamnejším je Sokol s pomerne bohatou vegetáciou a hodnotnými rastlinnými spoločenstvami. Je odtiaľ udávaný napr. výskyt západokarpatského endemitu ponikleca slovenského (*Pulsatilla slavica*), jedná sa o zákonom chránený, prioritný druh, patrí medzi druhy chránené Bernským dohovorom a je zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT.

➤ Vresovisko

Zaujímavým javom z hľadiska vegetácie je prítomnosť vresoviska, ktoré sa nachádza uprostred riedkeho náletového lesa. Jeho prítomnosť je nezvyklá, patrí k ojedinelým vresoviskám v tejto oblasti. Biotopy vresovísk patria k **biotopom európskeho významu KR1 Vresoviská 4030**. O vresovisku v riešenom území podrobnejšie píše Očka a Bernátová (2017). Dôležitým pre zachovanie takýchto biotopov je zachovanie pastvy oviec a kôz a zabránenie zarastenia lokality.

➤ Sídlná vegetácia

V intraviláne obce sa vyskytuje vegetácia vo forme súkromných záhrad, trávnikov, ako i verejnej zelene. Pozitívom je, že sa na viacerých miestach vyskytujú aj stromy väčších rozmerov. Menší parčík so spásaným TTP sa vyskytuje napr. pri kúrii, pri kaštieli, drevinovú vegetáciu nájdeme aj v okolí základnej školy, cestu k cintorínu lemuje lipová alej... Pomerne hojne sa vyskytujú aj ovocné sady. Nachádzajú sa tu však aj miesta s rudernou vegetáciou, napr. pomerne rozsiahly neupravený areál poľnohospodárskeho družstva poskytuje priestor rudernéj vegetácii.

➤ **Ruderálna vegetácia**

Ruderálna vegetácia sa vyvíja na miestach, kde človek svojou činnosťou narušil vegetačný kryt, ako aj tam, kde vplyvom ľudskej činnosti došlo k narušeniu alebo degradácii pestrých pôvodných lúčnych spoločenstiev. Súčasťou ruderálnej vegetácie často bývajú aj druhy vyvolávajúce alergie ako napríklad palina obyčajná (*Artemisia vulgaris*), ktorá sa vyskytuje aj v riešenom území.

c) **Invázne druhy**

V ruderálnej vegetácii často nachádzajú vhodné prostredie na rast a šírenie aj invázne druhy - na území Slovenska ide o nepôvodné rastliny, často vysádzané v záhradách a parkoch pre svoj dekoratívny vzhľad alebo ako medonosné rastliny. Ich nebezpečnosť spočíva v tom, že sa dokážu rýchlo šíriť do okolia, čím výrazne znižujú biodiverzitu. Významne menia charakter biotopov, postupne vytlačujú ostatné druhy a vytvárajú rozsiahle monokultúrne porasty.

Európskou komisiou bol v r. 2016 prijatý a následne v r. 2017 a 2019 aktualizovaný zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie. Na tieto nariadenia sa viažu aj ustanovenia zákona č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a zmene a doplnení niektorých zákonov, ktoré vyššie uvedené nariadenie aplikujú v legislatíve na území Slovenskej republiky. Zoznam invázných druhov rastlín obsahuje príloha 2a vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. Spôsoby odstraňovania jednotlivých invázných nepôvodných druhov upravuje vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 450/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podmienky a spôsoby odstraňovania invázných nepôvodných druhov.

V riešenom území sa z rastlinných druhov uvedených v zmienenej vyhláške vyskytujú pohánkovce (*Fallopia japonica*, *Fallopia x bohemica*) a zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*).

Invázne taxóny pohánkovca (*Fallopia japonica*, *Fallopia x bohemica*) vytvárajú rozsiahle porasty, pod ktorými nedokážu existovať žiadne iné druhy rastlín, dokážu prerásť aj asfalt a betón. Podľa údajov z databázy ŠOP SR (<http://maps.soprs.sk/mapy/invazky/map.html>) je evidovaný výskyt pohánkovca japonského (*Fallopia japonica*) v okolí potoka Briešťanka v centre obce. V riešenom území sme výskyt pohánkovcov pri terénnom výskume zaznamenali aj neďaleko čiernej skládky v jednej z bočných dolín, ako aj neďaleko cintorína.

Zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*) je nielen mimoriadne invázny druh, ale patrí aj medzi alergénne druhy. Zaznamenali sme ju na 2 miestach katastrálneho územia. Rástla na mokradnej lokalite neďaleko potoka Lúčky, ako aj v doline smerom na Brieštie.

Podľa zákona č.150/2019 Z.z. platí zákaz pohánkovce (*Fallopia japonica*, *Fallopia x bohemica*) a zlatobyľ kanadskú (*Solidago canadensis*) pestovať alebo uvoľňovať do životného prostredia. Rovnako platí povinnosť vlastníka (správcu, užívateľa) pozemku za podmienok stanovených ministerstvom tieto invázne taxóny odstraňovať a o pozemok sa starať takým spôsobom, aby zamedzil opätovnému šíreniu invázných druhov.

V danom území sme zaznamenali aj výskyt ďalších taxónov, ktoré sa správajú invázne (Gojdičová et al. 2002, Medvecká et al. 2012) a dokážu sa rýchlo šíriť na úkor iných druhov, čím spôsobujú zníženie biodiverzity. Upozorňujeme predovšetkým na výskyt druhov, ktoré sa správajú mimoriadne invázne:

Na viacerých miestach k.ú. bol zaznamenaný regionálne invázny **durman obyčajný (*Datura stramonium*)**, ktorý má schopnosť rýchlo sa šíriť do okolia a zaberáť veľké plochy. Ide navyše o prudko jedovatú rastlinu. Vzhľadom na jeho invázne vlastnosti a to, že sa vyskytoval v prírodnom prostredí katastrálneho územia, je nutná jeho okamžitá likvidácia.

V niektorých TTP sa nachádzal **hviezdnik ročný (*Stenactis annua*)**. Ide o invázny neofyt, ktorý má sklon šíriť sa na úkor pôvodných druhov a znižovať tak pestrosť rastlinných spoločenstiev. Vzhľadom na jeho vlastnosti je predpoklad, že bez patričných manažmentových opatrení sa bude šíriť aj naďalej a postupne zaberie čoraz väčší priestor, čo bude mať za následok výrazné zníženie biodiverzity.

Netýkavka malokvetá (*Impatiens parviflora*) je inváznym neofytom, ktorý dokáže vytvárať rozľahlé monokultúrne porasty. Preto je vhodné tento druh odstrániť, aby nedošlo k jej nekontrolovateľnému šíreniu, ktoré je ťažké zastaviť.

V nive Turca bol zaznamenaný aj výskyt invázných astier z okruhu **astrie novobelgickej (*Aster novi-belgii* agg.)**. Aj tieto taxóny je potrebné odstrániť, aby neznehodnocovali prírodné bohatstvo riešeného územia, nakoľko dokážu vytlačiť pôvodné spoločenstvá a vytvárať rozľahlé monokultúry. Ich aktuálny výskyt teda ohrozuje aj vzácne biotopy, pri ktorých rastú.

Nakoľko invázne druhy si vyžadujú špecifický prístup k ich likvidácii, aby nedošlo k ich ďalšiemu rozšíreniu, odporúčame z dôvodu prekonzultovania efektívneho spôsobu ich odstraňovania skontaktovať sa so Štátnou ochranou prírody SR.

B.1.2.3 Prírodné stresové javy

Stresové javy sú prírodné, antropogénne (človekom podmienené) a antropické (človekom priamo vyvolané) javy, ktoré aktívne alebo potenciálne ohrozujú životné prostredie človeka. Stresové javy a zdroje podstatne obmedzujú, príp. až znemožňujú využívanie územia na daný účel.

a) Seizmicita

Podľa mapy seizmických oblastí na území SR je riešené územie zaradené do oblasti s intenzitou seizmického ohrozenia 6 - 7° makroseizmickej intenzity v MSK-64. Uvedenému stupňu v území zodpovedá špičkové zrýchlenie na skalnatom podlaží 1,0 – 1,29 m.s⁻². V blízkom okolí neboli doteraz zistené žiadne znaky nestability územia v prirodzenom stave, preto je územie možno hodnotiť ako stabilné s pomerne nízkym rizikom seizmickej aktivity (*Atlas krajiny SR, 2002*).

b) Radónové riziko

Riešené územie patrí podľa mapy radónového rizika SR (www.geology.sk) medzi územia s nízkym a stredným radónovým rizikom. Väčšina územia patrí do stredného radónového rizika. Nízke radónové riziko sa nachádza v oblasti južne od zastavaného územia obce a v severovýchodnej časti k. ú.

V súčasnosti je známe, že ožiarenie z radónu, resp. z jeho dcérskych produktov rozpadu je jedným z hlavných faktorov, ovplyvňujúcich zdravotný stav obyvateľstva. Obyvateľstvo je účinkom radónu vystavené predovšetkým v budovách. Zdrojom radónu v nich sú rádioaktívne prvky v podlaží budov, v ich stavebnom materiáli a vo vode. Z toho najdôležitejšiu záťaž predstavuje radón v pôdnom vzduchu, vnikajúci do budov z podlažia stavieb. Pred výstavbou obytných budov a pobytových miestností je povinnosťou investorov zabezpečiť stanovenie radónového rizika v súlade s § 47 ods.7 zák. č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vyhlášky MZ SR č. 98/2018 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o obmedzovaní ožiarenia pracovníkov a obyvateľov z prírodných zdrojov ionizujúceho žiarenia

c) Svahové pohyby a deformácie

Podľa Atlasu máp stability svahov SR (www.geology.sk) je riešené územie súčasťou:

- *rajónu stabilných území*: územia prevažne stabilné, resp. územia s veľmi nízkym stupňom náchylnosti ku vzniku svahových deformácií (v morfológicky priaznivých územiach s nedostatočnou preskúmanosťou sa sporadická existencia svahových deformácií ako aj lokálny vznik nových svahových deformácií menších rozmerov nedajú vylúčiť).
- *rajónu potenciálne nestabilných území*: územia s doteraz nezaregistrovanými svahovými deformáciami, s priaznivou geologickou stavbou nevylučujúcou v prípade priaznivých morfológických pomerov občasný vznik svahových deformácií (najmä skupiny zosúvania a tečenia) vplyvom prírodných pomerov. Územia sú citlivé na negatívne antropogénne zásahy. V územiach s nedostatočnou preskúmanosťou je predpoklad existencie doteraz nezaregistrovaných svahových deformácií. Rajón zahŕňa aj územia postihnuté intenzívnou výmoľovou eróziou a územia ohrozené opadávaním úlomkov.
- *rajónu nestabilných území*: územia svahových deformácií so stredným až vysokým stupňom náchylnosti k aktivizácii svahových deformácií (svahy s aktívnymi, potenciálnymi a stabilizovanými formami svahových deformácií, s výnimkou stabilizovaných podpovrchových plazivých deformácií a stabilizovaných skalných zrútení). Aktivizácia svahových deformácií je možná vplyvom prírodných pomerov alebo negatívnymi antropogénnymi faktormi, resp. ich kombináciou

Podľa vyjadrenia ŠGÚ Dionýza Štúra sa v k. ú. Slovenské Pravno nachádza 9 svahových deformácií, z toho 7 potenciálnych, 2 stabilizované

d) Erózia pôdy

Pôdna erózia sa v našich pôdno-klimatických podmienkach najčastejšie vyskytuje ako vodná a veterná erózia pôdy. Samotný erózný proces zahŕňa čiastkové subprocesy, ktorými je pôdny materiál uvoľnený (dezintegrácia pôdneho povrchu), transportovaný (po pôdnom povrchu) a sedimentovaný (v svahových depresiách).

Náchylnosť na vodnú eróziu

Vyššie zastúpenie pôd s extrémnou náchylnosťou na vodnú eróziu sa nachádza severovýchodne a juhozápadne od zastavaného územia obce. Náchylnosť na vodnú eróziu predstavuje významný faktor rozvoja poľnohospodárstva, v dôsledku intenzívnej erózie pôdy sa znižuje kvalita a tým aj úrodnosť pôdy, dochádza k degradácii pôdy.

Náchylnosť pôdy na zhutnenie

Predstavuje dôležitý faktor rozvoja poľnohospodárstva, v dôsledku zhutňovania pôd sa zhoršujú podmienky pre vývoj koreňovej sústavy plodín, voda ostáva na povrchu pôdy alebo z nej po povrchu oteká. Väčšina územia (severozápad a juhozápad k. ú. obce) je z hľadiska náchylnosti pôd na zhutnenie zaradená do ostatných poľnohospodárskych pôd bez kompaktie. Primárna náchylnosť na zhutnenie pôd je prítomná v severovýchodnej a juhovýchodnej časti riešeného územia obce. Primárnu náchylnosť na zhutnenie pôd pozorujeme aj v doline potoka Briešťanka a na okraji lesného masívu severovýchodným smerom. V minimálnom množstve sa pozdĺž východnej hranice k. ú. obce vyskytujú pôdy so sekundárnou alebo primárnou aj sekundárnou náchylnosťou na zhutnenie pôd.

e) Povodne riziká a ohrozenie, záplavy

V katastri obce možno predpokladať pravdepodobný výskyt záplav. Riziko predstavuje potok Briešťanka pretekajúci cez obec. Pre obec Slovenské Pravno neboli vypracované mapy povodňového ohrozenia, v ktorých by bola v predbežnom hodnotení povodňového rizika identifikovaná existencia potenciálne významného povodňového rizika.

Potok Briešťanka patrí podľa Analýzy stavu protipovodňovej ochrany na území Slovenskej republiky k drobným vodným tokom na lesných pozemkoch na ktorých sú najvyššie povodňové riziká (www.minzp.sk/voda/ochrana-pred-povodnami/informacie/).

Z hľadiska prevencie pred povodňami je potrebné zohľadniť povodňové riziko v územnom plánovaní a vo výstavbe na bezpečných miestach, nastaviť vhodné využívanie krajiny, racionálne hospodáriť v lesoch a na poľnohospodárskej pôde.

f) Výskyt invázných rastlín

Aktuálny výskyt invázných druhov rastlín a lokalít, ktoré by sa mali prioritne odstraňovať na území SR spracováva ŠOP SR a je dostupný na interaktívnej mape Slovenska (<http://maps.sopsr.sk/mapy/invazky/map.html>). Vlastník, správca alebo užívateľ pozemku je povinný odstraňovať invázne druhy rastlín zo svojho pozemku spôsobom, ktorý ustanoví ministerstvo všeobecne záväzným právnym predpisom, a starať sa o pozemok tak, aby sa zamedzilo ich opätovnému šíreniu. V riešenom území podľa mapovania bol zaznamenaný výskyt invázných druhov rastlín. V okolí potoka Briešťanka v centre obce bol zaznamenaný výskyt krídlatky japonskej (*Fallopia* sp.).

B.1.3 KRAJINNÁ EKOLÓGIA, KRAJINÁRSKE HODNOTENIE ÚZEMIA

Pri krajinárskom hodnotení územia je potrebné sa zaoberať s vybranými vlastnosťami krajiny – krajinným rázom, ekologickou stabilitou a diverzitou. Krajinný ráz úzko súvisí s vnímaním ľudí a ich stotožnením sa s krajinou. Je významnou súčasťou sociálneho i ekologického piliera udržateľného rozvoja, pričom hlavnými piliermi sú ekologická stabilita a diverzita. Ekologickú stabilitu v území zabezpečujú chránené územia a prvky územného systému ekologickej stability.

a) Krajinárska stabilita

Krajinársku stabilitu riešeného územia zvyšujú genofondové lokality a sieť prvkov územného systému ekologickej stability nadregionálneho a regionálneho charakteru a genofondové lokality s prvkami:

- Biocentrum nadregionálneho významu **NRBc2** Turiec
- Biocentrum regionálneho významu **RBc4** Kotian – Sokol – Balážovo – Borová kaluž
- Biocentrum regionálneho významu **RBc1** Brieštie (Červený vršok - Zadné pole - Murovaná skala)
- Biokoridor nadregionálneho významu **NRBk1** Vodný tok Turiec
- Biokoridor nadregionálneho významu **NRBk2** Vodný tok Jasenica
- Biokoridor regionálneho významu **RBk4** Ekotón Žiaru Ondrašová - Jasenovo
- GL 4 Dolné Závozy,
- GL 20 Riečny ekosystém Turca,
- GL 52 Ivančinské močiare II. a III. (od roku 2004 CHA Ivančinské močiare),
- GL 53 Kotian - Sokol - Balážovo - Borová kaluž,
- GL 61 Niva potoka Lúčky,

b) Estetické vnímanie krajiny

Estetické vnímanie krajiny je mimoriadne subjektívne a závisí od rôznych faktorov. Patrí k nim napríklad preferencia a zameranie hodnotiaceho, ako aj jeho osobný vzťah k danému územiu. Existuje však niekoľko prvkov v krajine, ktoré je možné do istej miery objektívne popísať, prípadne ktoré pôsobia určitým dojmom (pozitívnym, či negatívnym) na širokú škálu ľudí.

Krajina a jej estetické pôsobenie je úzko spätá so spôsobom jej využitia človekom, ktorý krajinu pretváral a naďalej pretvára. Prítomnosť drevín v krajine, meandrujúce toky a ich brehové porasty, kvetnaté lúky a pasienky, polia, ale i stavby dodávajú krajine jej typický ráz.

Riešené územie sa nachádza na pomedzí Turčianskej kotliny a svahov Lúčanskej Malej Fatry. Dve tretiny tvorí poľnohospodárska odlesnená časť, ktorej dominujú polia, zvyšok tvoria lesnaté svahy a doliny potokov. V podstate na rozhraní sa nachádza intravilán obce so svojimi stavbami, ale aj sídelnou zeleňou.

Jednotlivé prvky v krajine môžu vo všeobecnosti pôsobiť negatívne až rušivo alebo naopak pozitívne, harmonicky, oku lahodiaco; prípadne neutrálne - ako súčasť krajiny, ktorá človeka svojou prítomnosťou nijako esteticky neruší, ale ani pozitívne neupúta.

K rušivo pôsobiacim prvkom v riešenom území patrí jednotvárná odlesnená krajina bez drevín, pomerne rozsiahly areál poľnohospodárskeho družstva a jeho neupravené okolie, nezabezpečené poľné hnojiská, miesta narušené po stavebnej činnosti, cesty, krajina rozbrázdnená jazdou na motocykloch, chátrajúce historické pamiatky.

Harmonicky pôsobia lesnaté svahy bez veľkých plošných rúbanísk; malebné údolia s meandrujúcimi tokmi; kvetnaté lúky; v poľnohospodárskej časti upútajú zrak brehové porasty tokov; mohutné stromy sídelnej zelene.

c) Charakteristický vzhľad krajiny

Riešenému územiu dodáva charakteristický ráz hlavne odlesnená dominantná časť s lánmi veľkoblokových polí, ktoré sú len miestami prerušené brehovými porastami tokov. Prijemný je pohľad na lesnaté svahy kopcov ako aj výhľad na Veľkú Fatru v diaľke. Po monotónnej poľnohospodárskej krajine bez hlukových bariér, zanechajú o to príjemnejší dojem tiché doliny, obklopené lesmi, či kvetnatými lúkami. Pozitívny dojem pri prechode obcou vytvára sídelná zeleň a prítomnosť viacerých starších, mohutných stromov (lipová alej, stromy pri kostole, park pri kaštieli s pasúcimi sa ovečkami, ovocné sady a iné).

K podporeniu harmonického vnímania krajiny by prispelo vytvorenie mozaikovitej štruktúry krajiny – predelenie veľkoblokových lánov medzami, či inými formami drevinovej zelene, skultúrnenie okolia poľnohospodárskeho družstva, vytvorenia stabilného zabezpečeného hnojiska, rekultivácia plôch narušených pri stavebnej činnosti, výsadba izolačnej zelene okolo motokrosu a ciest.

Riešené územie je poznačené odlesnením poľnohospodársky využívannej časti Turca. Pri hodnotení estetickéj stránky pôsobí jeho kotlinová – dominantná časť pomerne jednotvárne bez dostatku rôznorodých vegetačných prvkov, ktoré by ju spestrovali. Do diaľky sa rozprestierajú monotónne lány polí, prípadne trvalých trávnych porastov, len miestami prerušené líniami tokov s drevinovou vegetáciou, prípadne sporadicky aj inej nelesnej drevinovej vegetácie, či stavbami intravilánu. Kontrast vytvára hornatá, lesnatá časť s dolinami tokov. Estetickú monotónnosť poľnohospodárskej časti by zmiernilo vizuálne oddelenie poľnohospodárskych pozemkov a vytvorenie krajiny, kde sa budú striedať menšie polia, pasienky a lúky, predelené medzami, širšími aj užšími líniovými výsadbami drevín a podobných prírodných prvkov, ktoré spolu s mokradnými lokalitami vytvoria pestrú, esteticky zaujímavú mozaiku. K podporeniu harmonického vnímania krajiny by prispelo aj vysadenie alejí stromov, ktoré by izolovali cesty, doplnenie brehových porastov v častiach, kde chýbajú a tiež podpora extenzívneho využívania trvalo trávnych porastov. Kataster obce prítomnosťou pomerne veľkého podielu sídelnej zelene, vrátane mohutných stromov prirodzených druhov drevín, svedčí o estetickom cítení jeho obyvateľov a ich kladnému vzťahu k zeleni, územie je síce výrazne poznačené hospodárením v minulosti, no pri vyššie popísanom zvýšení mozaikovitej štruktúry má veľký potenciál na vytvorenie esteticky atraktívnej, príjemnej krajiny pre jeho obyvateľov i návštevníkov.

d) Krajinnookologická významnosť územia, koeficient ekologickej stability

Krajinnookologická významnosť územia bola hodnotená na základe významnosti prvkov SKŠ v piatich stupňoch - od prvkov s veľmi veľkým významom až po prvky nevýznamné. Všeobecne by mal stupeň ekologickej významnosti vyjadrovať:

- zachovanie genofondu, biologickej a krajinnookologickej diverzity,
- udržanie ekologickej stability krajiny,
- ochranu a tvorbu prírodných zdrojov (najmä vodných, lesných a pôdných)
- plnenie rôznych úžitkových funkcií v krajine, ako napr. funkcie pôdochranné, zdravotno-hygienické, estetické, liečebné, poznávacie a pod.

Hodnotenie slúži pre stanovenie limitov súčasného využitia územia.

Krajinnookologická významnosť územia sa hodnotí z hľadiska výskytu chránených území, prvkov územného systému ekologickej stability (ÚSES) a ostatných ekostabilizačných prvkov krajiny. Priemerný koeficient ekologickej stability pre okres Turčianske Teplice je 3,73, čo je krajina s vysokou ekologickou stabilitou, **stupeň ekologickej stability pre k. ú. Slovenské Pravno je 2,99**, čo ho radí k územiám **so stredným stupňom ekologickej stability**. Stupeň ekologickej stability významne znižuje ekologická nestabilita odlesnených častí územia s prevažne veľkoblokovou poľnohospodárskou pôdou. V takejto krajine je mimoriadne potrebná realizácia nových ekostabilizačných prvkov a ekostabilizačných manažmentových opatrení.

V súčasnej krajinskej štruktúre riešeného územia medzi najvýznamnejšie prvky SKŠ patria mokrade, časti tokov, ktoré nie sú regulované a majú zachované brehové porasty, zvyšky prírodných lesov a lesov s relatívne zachovalým prirodzeným drevinovým zložením a tie lúčne spoločenstvá, ktoré sú obhospodarované extenzívne, obzvlášť teplomilné lokality. Najvýznamnejšie prvky sú súčasťou ÚSES.

Zvýšenie krajinnookologickej významnosti možno dosiahnuť vytvorením pestrej krajinskej štruktúry s rôznymi typmi biotopov – v prípade riešeného územia tomu napomôže vytvorenie mozaikovitej krajinskej štruktúry v poľnohospodárskej časti územia (napr. výsadba prvkov nelesnej drevinovej vegetácie), podpora prirodzeného druhového zloženia a štruktúry v lesoch, podpora extenzívneho obhospodarovania lúčnych a pasienkových spoločenstiev, ako i návrat k obhospodarovaniu lúčnych úhorov. Významným prínosom by bola revitalizácia tokov v prospech prirodzeného toku tam, kde je to len možné a dosadenie brehových porastov tam, kde chýbajú, ochrana mokradí.

Krajina riešeného územia má veľký potenciál vykonávať aj rôzne úžitkové funkcie. Prírodná časť územia má pre človeka bezpochyby zdravotnú, estetickú aj rekreačnú funkciu. Prírodné zaujímavosti, ale i kultúrne pamiatky majú potenciál naplniť aj poznávaciu funkciu krajiny.

Krajinno – ekologický plán je spracovaný osobitne krajinným ekologom Ing. Petrom Balážom, PhD. s kolektívom, hlavný riešiteľ Ing. arch. Eleonóra Hejzlarová, a výstupy z neho sú zapracované do návrhu UPN-O Slovenské Pravno.

B.2 VÄZBY VYPLÝVAJÚCE Z RIEŠENIA A ZO ZÁVÄZNÝCH ČASTÍ ÚZEMNÉHO PLÁNU REGIÓNU

V rámci Slovenska patri obec Slovenské Pravno do Žilinského samosprávneho kraja, ktorého územný rozvoj sa riadi platným Územným plánom veľkého územného celku Žilinského kraja.

Pri riešení UPN-O Slovenské Pravno je nutné rešpektovať Územný plán veľkého územného celku Žilinského kraja a jeho Zmeny a doplnky, resp. jeho záväznú časť - Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 223/1998 Z. z. z 26. mája 1998, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť územného plánu veľkého územného celku Žilinský kraj, Všeobecne záväzné nariadenie Žilinského samosprávneho kraja číslo 6/2005 o záväzných častiach zmien a doplnkov, Všeobecne záväzné nariadenie Žilinského samosprávneho kraja číslo 17/2009 o záväzných častiach zmien a doplnkov č. 3 a Všeobecne záväzné nariadenie Žilinského samosprávneho kraja číslo 26/2011 o záväzných častiach zmien a doplnkov č.4 Územného plánu veľkého územného celku Žilinského kraja. V r. 2018 boli obstarané Zmeny a doplnky ÚPN-VÚC ŽK č.5, ich záväzná časť bola vyhlásená VZN ŽSK č.49/2018 zo dňa 19.03.2018.

Riešeného územia sa dotýkajú nasledovné body (číslovanie je totožné s číslovaním v ÚPN-VÚC ZaD, resp. NV SR č.223/1998 Z. z., VZN č.6/2005, VZN č.17/2009, VZN 26/2011, VZN 49/2018):

I.ČASŤ - ZÁVÄZNÉ REGULATÍVY FUNKČNÉHO A PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA ÚZEMIA

1. V oblasti usporiadania územia, osídlenia a rozvoja sídelnej štruktúry

- 1.1 vytvárať podmienky pre vyvážený rozvoj Žilinského kraja v oblastiach osídlenia, ekonomickej, sociálnej a technickej infraštruktúry pri zachovaní zdravého životného prostredia a biodiverzity v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja,
- 1.3 formovať koncepciu sídelnej štruktúry Žilinského kraja v nadväznosti na národnú a celoeurópsku polycentrickú sídelnú sústavu a komunikačnú kostru medzinárodne odsúhlasených dopravných koridorov, upevňovať sídelné väzby považských ťažísk osídlenia a považského sídelného pásu na paralelný sídelný pás v Českej republike,
- 1.4 zabezpečovať rozvojovými osami na území Žilinského kraja pozdĺž komunikačných prepojení medzinárodného a celoštátneho významu sídelné prepojenia na medzinárodnú sídelnú sieť, ako aj konzistenciu a rovnocennosť rozvojových podmienok s ostatným územím Slovenskej republiky,
- 1.5 formovať sídelnú štruktúru na nadregionálnej úrovni prostredníctvom regulácie priestorového usporiadania a funkčného využívania územia jednotlivých hierarchických úrovní ťažísk osídlenia, centier osídlenia, rozvojových osí a vidieckych priestorov,
- 1.11 podporovať ťažiská osídlenia ako rozvojové sídelné priestory vytváraním ich funkčnej komplexnosti so zohľadnením ich regionálnych súvislostí,
- 1.12 podporovať nástrojmi územného rozvoja diverzifikáciu ekonomickej základne ťažísk osídlenia pri využívaní špecifických daností a podmienok jednotlivých území,
- 1.13 sledovať pri decentralizácii riadenia rozvoja územia vytváranie polycentrických systémov - sietí miest a aglomerácií, ktoré efektívne podporujú vytváranie vyššej komplexnosti regionálnych celkov,
- 1.14 formovať ťažiská osídlenia uplatňovaním princípov decentralizovanej koncentrácie,
- 1.17 napomáhať rozvoju vidieckeho priestoru a náprave vzťahu medzi mestom a vidiekom na základe nového partnerstva, založeného na vyššej integrácii funkčných vzťahov mesta a vidieka nasledovnými opatreniami :
 - 1.17.1 vytvárať podmienky pre rovnovážny vzťah urbánnych a rurálnych území a integráciu funkčných vzťahov mesta a vidieka,
 - 1.17.2 podporovať rozvoj vidieckeho osídlenia s cieľom vytvárania rovnocenných životných podmienok obyvateľov a zachovania vidieckej (rurálnej) krajiny ako rovnocenného typu sídelnej štruktúry,
 - 1.17.3 zachovať špecifický ráz vidieckeho priestoru a pri rozvoji vidieckeho osídlenia zohľadňovať špecifické prírodné, krajinné a architektonicko-priestorové prostredie,
 - 1.17.4 vytvárať podmienky dobrej dostupnosti vidieckych priestorov k sídelným centrá, podporovať výstavbu verejného dopravného a technického vybavenia obcí, moderných informačných technológií tak, aby vidiecke priestory vytvárali kultúrne a pracoviskovorumnocenné prostredie voči urbánnym priestorom a dosiahnuť tak skĺbenie tradičného vidieckeho prostredia s požiadavkami na moderný spôsob života,
- 1.20 rešpektovať existenciu pamiatkovo chránených historických sídelných a krajinných štruktúr, a to najmä lokalít svetového kultúrneho dedičstva, archeologických nálezov, pamiatkových rezervácií, pamiatkových

- zón, areálov historickej zelene a národných kultúrnych pamiatok, lokalít tvoriacich charakteristické panorámy chránených území, národnú sústavu chránených území v príslušnej kategórii a stupni ochrany a medzinárodne chránených území (ramsarské lokality, lokality NATURA),
- 1.21 ďalšie rozvojové plochy v katastrálnych územiach jednotlivých obcí riešiť v nadväznosti na zastavané územia, nevytvárať izolované urbanistické celky, rešpektovať prírodné a historické danosti územia obce; v novovytváraných územných celkoch ponechať rezervu pre vnútroareálovú a vnútroareálovú zeleň.

2. V oblasti sociálnej infraštruktúry

- 2.5 zriaďovať zariadenia sociálnych služieb a rozširovať ich sieť v závislosti od konkrétnych potrieb občanov v každom sídle okresu,
- 2.10 vytvoriť územné predpoklady pre malé a stredné podnikanie v oblasti zdravotníctva, a to najmä v územiach, vzdialenejších od sídelných centier,
- 2.12 riešiť nedostatočné kapacity zariadení sociálnej starostlivosti a ich zaostalú materiálnotechnickú základňu v regiónoch,
- 2.14 zachovať územné predpoklady pre prevádzku a činnosť existujúcej siete a rozvoj nových kultúrnych zariadení v regiónoch ako neoddeliteľnej súčasti existujúcej infraštruktúry a kultúrnych služieb obyvateľstvu.

3. V oblasti rozvoja rekreácie, turistiky, cestovného ruchu a kúpeľníctva

- 3.1 vytvoriť nadregionálny, regionálny a miestny funkčno - priestorový subsystém turistiky, rekreácie a cestovného ruchu v súlade s prírodnými a civilizačnými danosťami kraja, ktorý zabezpečí každodennú a víkendovú rekreáciu obyvateľov kraja, hlavne z miest a ktorý vytvorí optimálnu ponuku pre domácu a zahraničnú turistiku, prednostne kúpeľnú, poznávaciu, športovú a relaxačnú,
- 3.2 podporovať diferencované regionálne možnosti využitia rekreácie, turistiky a cestovného ruchu na zlepšenie hospodárskej stability a zamestnanosti, najmä na Kysuciach, Orave a v Turci, na upevňovanie zdravia a rekondíciu obyvateľstva, predovšetkým v mestách Žilina, Ružomberok, Martin a Liptovský Mikuláš a na zachovanie a využitie kultúrneho dedičstva vo všetkých okresoch kraja,
- 3.10 využiť potenciál geotermálnej energie na báze termálnych vôd pre rekreáciu a cestovný ruch v geotermálnej oblasti Žilinskej kotliny, Turčianskej kotliny, Liptovskej kotliny a Skorušinskej panvy pri rešpektovaní záujmov ochrany prírody a zdrojov pitných vôd,
- 3.11 podporovať aktivity súvisiace s rozvojom vidieckeho turizmu v podhorských oblastiach najmä na Kysuciach, Orave a v Turci,
- 3.12 dobudovať sieť turistických informačno-propagačných centier a návštevníckych centier rekreácie a turizmu v okresných sídlach kraja a východiskových centrách cestovného ruchu,
- 3.14 podporovať aktivity, ktoré súvisia s realizáciou siete miestnych cyklotrás nadväzujúcich na navrhované cyklomagistály.

4. V oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany pôdneho fondu, ochrany prírody a krajiny a ochrany kultúrneho dedičstva

- 4.1 rešpektovať prvky územného systému ekologickej stability kraja a ich funkčný význam v kategóriách
- 4.1.3 biocentrá regionálneho významu podľa schváleného územného plánu,
- 4.2 rešpektovať navrhované podmienky ochrany prírody v súlade so schváleným národným zoznamom území európskeho významu,
- 4.3 dodržiavať pri hospodárskom využívaní území začlenených medzi prvky územného systému ekologickej stability podmienky
- 4.3.1 pre chránené územia (vyhlásené a navrhované na vyhlásenie) podľa osobitných predpisov o ochrane prírody a krajiny, kategórie a stupňa ochrany,
- 4.3.2 pre lesné ekosystémy, vyplývajúce z osobitných predpisov o ochrane lesov v kategóriách ochranné lesy a lesy osobitného určenia,
- 4.3.3 pre poľnohospodárske ekosystémy vyplývajúce z osobitných predpisov o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu v kategóriách podporujúce a zabezpečujúce ekologickú stabilitu územia (trvalé trávne porasty),
- 4.3.4 pre ekosystémy mokradí, vyplývajúce z medzinárodných zmlúv a dohôd, ktorými je Slovenská republika viazaná,
- 4.4 zachovať prirodzený charakter vodných tokov, zaradených medzi biokoridory, chrániť jestvujúcu sprievodnú vegetáciu a chýbajúcu vegetáciu doplniť autochtónnymi druhmi,
- 4.5 zabezpečiť skladbu terestrických biokoridorov vo voľnej krajine len prírodnými prvkami - trávne porasty, stromová a krovinová vegetácia a vylúčiť všetky aktivity, ohrozujúce prirodzený vývoj (vylúčenie chemických vyživovacích a ochranných látok, skládok odpadov a pod.),
- 4.7 podporovať extenzívne leso-pasienkárské využívanie podhorských častí, s cieľom zachovania krajinársky a ekologicky hodnotných území s rozptýlenou vegetáciou,
- 4.8 zachovať územné časti s typickou rázovitosťou krajinnej štruktúry daného regiónu (Kysuce, Orava, Liptov, Turieč),
- 4.8.1 ak nie je schválená ÚPD obce, tak chrániť pred optickým znehodnotením stavebnou činnosťou lokality, tvoriace charakteristické krajinné panorámy,

- 4.8.2 preveriť pri každom navrhovanom veľkoplošnom zábere, líniovom zábere krajiny, alebo inom technickom diele :
- a) dopad navrhovaných stavieb na okolitú krajinu - krajinný obraz (harmónia, kompozícia, vyváženosť, mierkovitosť),
 - b) dopad navrhovaných stavieb na zmenu krajinej panorámy miesta alebo línie,
 - c) bezprostredný dopad a mieru devastácie lokálnych krajinných scenérií, alebo ich zmenu,
 - d) prínos možných vizuálnych vnemov z krajinného obrazu priamo z navrhovaných diel (diaľnice),
 - e) dopad na psychologické pôsobenie navrhovaných stavieb v krajine,
 - f) dopad na biodiverzitu, prvky ÚSES a biotopy chránených druhov,
- 4.9 zabezpečiť revitalizáciu regulovaných tokov s doplnením sprievodnej zelene,
- 4.10 prispôbovať trasy dopravnej a technickej infraštruktúry prvkom ekologickej siete tak, aby bola maximálne zabezpečená ich vodivosť a homogénnosť, a nezasahovať do bezcestných území v rámci chránených území s 3. a vyšším stupňom ochrany prírody,
- 4.11 eliminovať systémovými opatreniami stresové faktory, pôsobiace na prvky územného systému ekologickej stability (pôsobenie priemyselných a dopravných exhalácií, znečisťovanie vodných tokov a pod.),
- 4.12 rešpektovať poľnohospodársky pôdny fond a lesný pôdny fond ako faktor limitujúci urbanistický rozvoj kraja, definovaný v záväznej časti územného plánu; osobitne chrániť ornú pôdu s veľmi vysokým až stredne vysokým produkčným potenciálom, ornú pôdu, na ktorej boli vybudované hydromelioračné zariadenia, ako aj poľnohospodársku pôdu, na ktorej boli vykonané osobitné opatrenia na zvýšenie jej produkčnej schopnosti,
- 4.17 rešpektovať zásady rekreačnej funkcie krajinných celkov a limity rekreačnej návštevnosti podľa schválených územných plánov obcí, aktualizovaných územnoplánovacích podkladov a dokumentov a koncepcií rozvoja jednotlivých oblastí kraja a obcí v záujme trvalej a objektívnej ochrany prírodného prostredia Žilinského kraja,
- 4.20 vymedziť hranice zátopových území vodných tokov v ÚPD obcí za účelom ochrany priestoru riečnych alúvií pre situácie vysokých vodných stavov a ochrany biotických prvkov a ich stanovísk v alúviách vodných tokov,

5. V oblasti rozvoja nadradenej dopravnej infraštruktúry

- 5.1 dopravná regionizácia
- 5.1.1 v návrhovom období realizovať opatrenia, stabilizujúce pozíciu Žilinského kraja v dopravno - gravitačnom regióne Severozápadné Slovensko a v tejto súvislosti premyslene a koordinovane uprednostňovať dopravné stavby, podporujúce efektívnu dopravnú obsluhu územia Severozápadného Slovenska ako jedného kompaktného územia, hlavne dopravno - gravitačného centra Žilina - Martin,
- 5.3 infraštruktúra cestnej dopravy
- 5.3.1 v návrhovom i výhľadovom období rešpektovať lokalizáciu existujúcej cestnej infraštruktúry diaľnic až ciest III. triedy - definovanú pasportom Slovenskej správy ciest „Miestopisný priebeh cestných komunikácií“ - ohraničenú jej ochrannými pásmami mimo zastavaného územia a cestnými pozemkami v rámci zastavaného územia kraja,

6. V oblasti vodného hospodárstva

- 6.1 rešpektovať z hľadiska ochrany vôd
- 6.1.1 ochranné pásma vodárenských zdrojov,
- 6.1.4 ochranné pásma prírodných liečivých vôd Martin, Liptovská Osada (Korytnica-kúpele), Lúčky, Turčianske Teplice, Rajecké Teplice a prírodných minerálnych vôd Budiš, Kláštor pod Znievom, Martin, Mošovce, Socovce, Korytnica,
- 6.4 podporovať rozvoj skupinových vodovodov pre zásobovanie obyvateľov a uvažovaný územný rozvoj zabezpečením výstavby týchto stavieb:
- 6.4.22 rekonštrukcie a rozšírenia verejných vodovodov v obciach s cieľom znížiť straty vody a zabezpečiť zásobovanie pitnou vodou pre uvažovaný územný rozvoj,
- 6.5 podporovať rozvoj miestnych vodovodov v obciach a ich miestnych častiach s nedostatočným zásobovaním pitnou vodou, mimo dosahu SKV a v obciach bez verejného vodovodu,
- 6.6. zabezpečiť rozvoj verejných kanalizácií v súlade s vecnými požiadavkami smernice 91/271/EHS (trasponovanými do zákona č. 364/2004 Z.z. o vodách), vrátane časového harmonogramu, s cieľom vytvoriť podmienky pre zabezpečenie dobrého stavu vôd do roku 2015. To znamená :
- 6.6.3. ak je v aglomeráciách s veľkosťou pod 2 000 EO vybudovaná stoková sieť, alebo sa aglomerácia nachádza v území vyžadujúcu zvýšenú ochranu podzemných vôd, povrchových vôd, prírodných liečivých vôd a prírodných minerálnych vôd, zabezpečiť primeranú úroveň čistenia komunálnych odpadových vôd alebo splaškových odpadových vôd tak, aby bola zabezpečená požadovaná miera ochrany recipienta; opatrenia budú realizované priebežne v súlade s plánom rozvoja verejných kanalizácií,
- 6.6.4 zabezpečiť realizáciu opatrení pre zmiernenie negatívneho dopadu odľahčovania a odvádzania vôd z povrchového odtoku na ekosystém recipienta,
- 6.6.5. vylúčiť vypúšťanie čistiarenskeho kalu a obsahu žump do povrchových vôd a podzemných vôd,

- 6.7 prednostne zabezpečiť výstavbu týchto stavieb :
- 6.7.3 pre aglomerácie menej ako 2 000 EO :
- o) Slovenské Pravno, vybudovanie obecnej kanalizácie a ČOV,
- 6.8. podporovať rozvoj kanalizácií a ČOV v obciach a miestnych častiach, ktoré nie je možné riešiť formou skupinových kanalizácií,
- 6.11 v súlade s Plánom manažmentu čiastkového povodia Váh realizovať opatrenia na dosiahnutie dobrého stavu vôd do roku 2015,
- 6.12 zabezpečiť likvidáciu povodňových škôd z predchádzajúcich rokov a budovať protipovodňové opatrenia na tokoch v území, ktoré je ohrozované povodňovými prietokmi s dôrazom na ochranu intravilánov miest a obcí,
- 6.13 na ochranu územia pred povodňami po dohode s ochranou prírody:
- 6.13.2 vytvoriť podmienky účasti obcí na riešení povodňovej ochrany v zmysle Organizačnej smernice č. 5/2008 Slovenského vodohospodárskeho podniku š.p. Žilina a možnosti financovania v rámci Operačného programu Životné prostredie, Prioritná os 2 „Ochrana pred povodňami“, operačný cieľ : 2.1. Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami,
- 6.13.4 komplexne riešiť odtokové pomery v povodiach tokov opatreniami, ktorých výsledkom bude zvýšenie retenčného účinku pôdy, spomalenie a vyrovnanie odtoku vody z povodia a zníženie erózneho účinku vody v súlade s opatreniami Plánu manažmentu čiastkového povodia Váh; úpravy tokov realizovať tak, aby nedochádzalo k napriameniam tokov,
- 6.13.5 rešpektovať záplavové čiary z máp povodňového ohrozenia a zamedziť výstavbu v okolí vodných tokov a v území ohrozovanom povodňami,
- 6.13.6 rešpektovať preventívne protipovodňové opatrenia navrhované v pláne manažmentu povodňového rizika,
- 6.14 rešpektovať pásma ochrany verejných vodovodov, verejných kanalizácií a vodohospodárskych stavieb.

7. V oblasti nadradenej energetickej infraštruktúry :

- 7.1 zohľadniť ekonomické a ekologické hľadiská pri zabezpečení územia energiami a vytvárať efektívne diverzifikované systémy energetického zásobovania kraja,
- 7.2 zabezpečiť zvýšenú výrobu elektrickej energie:
- 7.2.1 modernizáciou a rekonštrukciou existujúcich zdrojov,
- 7.2.2 budovaním nových zdrojov využívaním vodnej energie,
- 7.4 v energetickej náročnosti spotreby :
- 7.4.1 realizovať opatrenia na zníženie spotreby elektrickej energie v priemysle a energeticky náročných prevádzkach,
- 7.4.2 minimalizovať využívanie elektrickej energie na výrobu tepla,
- 7.7 podporovať rozvoj plynofikácie územia kraja, chrániť koridory existujúcich a navrhovaných plynovodov a plynárenských zariadení,
- 7.11 vytvoriť územné podmienky pre realizáciu plynárenských zariadení, prípadne ich rekonštrukciu a pri využívaní územia chrániť vybudované plynárenské zariadenia predpísanými ochrannými pásmami,
- 7.13 vytvárať priaznivé podmienky na intenzívnejšie využívanie obnoviteľných a druhotných zdrojov energie ako lokálnych doplnkových zdrojov k systémovej energetike,
- 7.14 podporovať a presadzovať v regióne ŽSK s podhorskými obcami využitie miestnych energetických zdrojov (biomasa, geotermálna a solárna energia, MVE a pod.) pre potreby obyvateľstva a služieb pri zohľadnení miestnych podmienok,
- 7.15 znižovať energetickú náročnosť objektov (budov) z hľadiska tepelných strát.

8. V oblasti odpadového hospodárstva

- 8.2 sanovať prednostne skládky lokalizované v územiach prvkov regionálneho územného systému ekologickej stability a v územiach, kde bezprostredne ohrozujú zložky životného prostredia,
- 8.3 zabezpečiť lokality pre výstavbu zariadení súvisiacich s triedením, recykláciou, využívaním a zneškodňovaním odpadov v obciach, určených v územnom pláne,
- 8.4 zneškodňovanie nevyužitých komunálnych odpadov riešiť prednostne na zabezpečených regionálnych skládkach odpadov obcí, určených v ÚPD,

9. V oblasti usporiadania územia z hľadiska hospodárskeho rozvoja

- 9.1 zamerať hospodársky rozvoj jednotlivých okresov v kraji na zvýšenie počtu pracovných príležitostí v súlade s kvalifikačnou štruktúrou obyvateľstva s cieľom znížiť vysokú mieru nezamestnanosti vo väčšine okresov kraja,

10. V oblasti telekomunikácií

- 10.1 zabezpečiť realizáciu hlavných a strategických cieľov, stanovených v telekomunikačných projektoch,

11. V oblasti pošt

- 11.1 rešpektovať koncepčné materiály schválené vládou SR a MDPT SR,
- 11.3 skvalitňovať poštové služby v kraji realizáciou nasledovných úloh a cieľov :

- c) rozšírenie poštových služieb na vybraných poštách v kraji, optimalizovanie komerčnej činnosti na poštách z hľadiska záujmu zákazníkov, pokračovať v skvalitňovaní služieb, poskytovaných Poštovou bankou a.s.,
- d) pokračovať v modernizácii interiérov pôšt vo všetkých okresoch, predovšetkým v Žiline, Martine, Turčianskych Tepliciach, Námestove a Tvrdošíne, ako aj v plynifikácii pôšt v kraji.

II. ČASŤ - VEREJNOPROSPEŠNÉ STAVBY

Verejnoprospešné stavby spojené s realizáciou uvedených záväzných regulatívov sú tieto:

1. Stavby na sledovanie stavu životného prostredia – sieť sledovacích, dokumentačných a výskumných staníc /stanovišť/ v blízkosti, resp. v areáloch nadregionálnych biocentier a biokoridorov a lokalít medzinárodného významu.
3. Technická infraštruktúra
 - 3.1 vodohospodárske stavby
 - 3.1.2 skupinové vodovody pre zásobovanie obyvateľov pitnou vodou a s nimi súvisiace stavby:
 - v) rekonštrukcie a rozšírenia verejných vodovodov v obciach,
 - 3.1.3 kanalizácie a čistiarne odpadových vôd a s nimi súvisiace stavby :
 - 3.1.3.3 pre aglomerácie menej ako 2 000 EO:
 - o) Slovenské Pravno, vybudovanie obecnej kanalizácie a ČOV,
 - 3.1.10 odstraňovanie povodňových škôd,
 - 3.1.11 preventívne protipovodňové opatrenia v povodiach drobných tokov,
 - 3.2 energetické stavby
 - 3.2.4 stavby súvisiace s plynifikáciou v okresoch Žilinského kraja,
 - 3.3 pošta a telekomunikácie
 - 3.3.1 súvisiace stavby pre rozvoj telekomunikácií na dosiahnutie špičkovej medzinárodnej úrovne telekomunikačných služieb,
 - 3.4 stavby na zneškodňovanie, využívanie a spracovanie odpadov
 - 3.4.2 stavby a zariadenia na zneškodňovanie, dotriedňovanie, kompostovanie a recykláciu odpadov
 - 3.5 verejná vybavenosť, dopravná a technická infraštruktúra v strediskách cestovného ruchu a kúpeľníctva, vymenovaných v kapitole 2.9 Rekreačia, cestovný ruch a kúpeľníctvo a vyznačených v grafickej časti ZaD ÚPN VÚC ako:
 - 3.5.3 strediská turizmu regionálneho významu,

Na uskutočnenie verejnoprospešných stavieb je možné podľa platného znenia stavebného pozemky, stavby a práva k nim vyvlastniť, alebo vlastnícke práva k pozemkom a stavbám obmedziť.

B.3 ZÁKLADNÉ DEMOGRAFICKÉ, SOCIÁLNE A EKONOMICKÉ ROZVOJOVÉ PREDPOKLADY OBCE

B.3.1 DEMOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA

Povojnový rozvoj obce trval do 80-tych rokov 20.storočia. Bol založený na pracovných príležitostiach hlavne v neďalekom okresnom meste Martin, kde sa rozvíjal ťažký priemysel s veľkými nárokmi na pracovné sily. Pre naše potreby sú dôležité údaje o počtoch obyvateľov z posledného obdobia (Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011 a obecná štatistika) a navrhované trendy rastu.

Vzhľadom na stále nespracované podrobnejšie štatistické údaje z posledného celoštátneho sčítania v r.2021, sme vychádzali hlavne z obecnej štatistiky obce Slovenské Pravno a zo SODB v r.2011.

B.3.1.1 Retrospektívny vývoj počtu obyvateľstva obce

Po roku 1989 nastalo postupné spomalenie demografického vývoja, zmenilo sa reprodukčné správanie sa obyvateľstva – znížila sa pôrodnosť, zvyšuje sa pohyb obyvateľstva. Vývoj počtu obyvateľov odráža vplyv viacerých faktorov - najmä vekovú skladbu obyvateľov, rovnováhu v počte mužov a žien, počet pracovných príležitostí v obci a v prijateľnej dochádzkovej vzdialenosti, dostatok disponibilných plôch pre rozvoj obce, ale aj bytovú, hospodársku a sociálnu politiku štátu.

Obec Slovenské Pravno mala pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov (SODB) v r. 2021 891 obyvateľov, z toho 451 žien. Pri sčítaní v roku 2011 mala obec 964 trvale bývajúcich obyvateľov, 492 žien. Za vyhodnocované obdobie počet obyvateľov mierne klesol. Hustota osídlenia bola v r.2011 (SODB) 54 obyv./km², v súčasnosti (k 31.12.2021) klesla na 52 obyv./km² a je vyššia celookresný priemer (40,5 obyv./km²).

Katastrálne územie obce má rozlohu 1.717 ha.

Tab. č.5 Retrospektívny vývoj počtu obyvateľov od r. 2013 k 31.12

Rok	Počet obyvateľov	Index rastu
2013	923	
2014	917	0,99
2015	907	0,99
2016	900	0,99

Rok	Počet obyvateľov	Index rastu
2017	921	1,02
2018	908	0,99
2019	906	1,0
2020	891	0,98
2021	889	1,0
2013 - 2021	885	0,96

*Tabuľka bola spracovaná s použitím údajov o obyvateľstve zo zdroja: obecná štatistika obce Slovenské Pravno, 2022

Tab. č.6 Pohyb obyvateľstva za posledné obdobie od r.2010

rok	narodení	zomrelí	prírodný prírastok/úbytok	príťahovaní	vysťahovaní	migračné saldo	celkový prírastok/úbytok	počet obyvateľov k 31.12.
2010	8	-5	3	7	-15	-8	-5	945
2011	7	-7	0	4	-10	-6	-6	939
2012	6	-14	-8	16	-14	2	-6	933
2013	6	-12	-6	6	-10	-4	-10	923
2014	9	-7	2	7	-14	-7	-5	917
2015	6	-5	1	3	-15	-12	-9	907
2016	5	-14	-9	13	-11	2	-7	900
2017	12	-10	2	28	-15	13	15	921
2018	5	-17	-12	13	-14	-1	-13	908
2019	12	-9	3	14	-18	-4	-1	906
2020	7	-8	-1	2	-15	-13	-14	891
2021	11	-16	-5	13	-10	3	-2	889
Spolu	94	-124	-30	126	-161	-35	-65	

Pozn. Tabuľka bola spracovaná s použitím údajov zo zdroja: obecná štatistika obce Slovenské Pravno, 2022

V období rokov 2011 – 2021 počet obyvateľov obce klesol o 60 osôb. Počet obyvateľov obce od roku 2011 prirodzeným prírastkom mierne klesal a zároveň mierne klesal aj migračným saldóm, pričom úbytok migračným saldóm bol - 27 obyv./10 rokov, t.j. priemerne 2,7 obyv./rok a prirodzeným prírastkom bol -33 obyv./10 rokov, t.j. priemerne 3,3 obyv./rok. V priemere bol za sledované obdobie úbytok -6,0 obyv./rok.

Tab. č.7 Vývoj zloženia obyvateľstva podľa charakteristických vekových skupín, index vitality

	Počet obyvateľov	Predprodukt. vek		Produktívny vek		Poprodukt. vek		Index vitality
		Počet	%	Počet	%	Počet	%	
sčítanie 2001	943	179	19,0	636	67,4	128	13,6	139,8
sčítanie 2011	945	198	21,0	613	64,9	134	14,1	147,8
sčítanie 2021	891	117	13,1	585	65,7	189	21,2	61,9

*Tabuľka bola spracovaná s použitím údajov o obyvateľstve zo zdroja: obecná štatistika obce Slovenské Pravno, 2022

Percentuálne zastúpenie jednotlivých vekových skupín obyvateľstva v obci pri sčítaní v r.2021 bolo na úrovni priemerných hodnôt za okres Turčianske Teplice.

B.3.1.2 Základné údaje o obyvateľstve

Tab. č.8 Veková štruktúra obyvateľstva v obci k 31.12.2021

Obec	Počet trvale bývajúcich obyvateľov			Veková štruktúra obyvateľov					
	celkom	muži	ženy	0 – 14	15-64 muži	15-64 ženy	65+ muži	65+ ženy	nezistený
Slovenské Pravno	889	439	450	117	310	273	80	109	-

*Pozn. Tabuľka bola spracovaná s použitím údajov zo zdroja: obecná štatistika obce Slovenské Pravno, 2022

Podiel žien z trvale bývajúceho obyvateľstva je 50,6 %.

Podiel obyvateľov v produktívnom veku z trvale bývajúceho obyvateľstva je 583 t.j. 65,6% .

Index maskulinity

K 1.1.2021 bol počet mužov v obci 440 a žien 451 (*zdroj: SODB,2021). V prepočte na 1000 mužov v obci pripadá 1.025 žien, čo sa nepokladá za výrazné porušenie početnej rovnováhy medzi mužmi a ženami.

B.3.1.3 Obyvateľstvo podľa národností**Tab. č.9 Obyvateľstvo podľa národnostného zloženia (SODB, 2021)**

Národnosť	Počet osôb	Podiel v %
slovenská	884	99,21
česká	2	0,22
nemecká	1	0,11
poľská	1	0,11
bulharská	1	0,11
iná	1	0,11
nezistená	1	0,11
Spolu	891	100,0

*Tabuľka bola spracovaná s použitím údajov o obyvateľstva zo zdroja: Štatistický úrad SR

V obci je najviac zastúpené obyvateľstvo slovenskej národnosti až 99,21 %.

B.3.1.4 Štruktúra obyvateľstvo podľa vierovyznania**Tab. č.10 Obyvateľstvo podľa vierovyznania (SODB, 2021)**

Vierovyznanie	Počet osôb	Podiel v %
Rímsko-katolícka cirkev	304	34,12
Evanjelická cirkev a.v.	358	40,18
Grékokatolícka cirkev	13	1,46
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	1	0,11
Evanjelická cirkev metodistická	1	0,11
Ad hoc hnutia	2	0,22
Bez vyznania	209	23,46
Nezistené	3	0,33
Spolu	891	100,0

*Tabuľka bola spracovaná s použitím údajov o obyvateľstva zo zdroja: Štatistický úrad SR, 2022

V obci je veriacich okolo 76,2%, z toho je zhruba polovica katolíckeho a polovica evanjelického vierovyznania. Ľudí bez vyznania je zhruba o 23% viac ako ľudí nezisteného vyznania.

B.3.1.5 Prognóza demografického vývoja

Vzhľadom na pracovné príležitosti v obci, potenciál obce vytvoriť ďalšie pracovné príležitosti vo všetkých troch sektoroch, ako aj pracovné príležitosti v mestách Martin, Turčianske Teplice, ktoré sú v prijateľnej dochádzkovej vzdialenosti, vychádzame z predpokladu, že v návrhovom období je reálne zastaviť pokles a stabilizovať počet obyvateľov obce.

Tab. č.11 Na základe vyhodnotenia uvedených východísk predpokladáme nasledovný vývoj počtu obyvateľov obce

Rok	Počet obyvateľov	%	Priemerný ročný prírastok v % od r.2022
2022	890	100,0	-
2032	870	97,8	- 0,22
2040	890	101,1	0,00

B.3.2 EKONOMICKÁ AKTIVITA A NEZAMESTNANOSŤ

Pri sčítaní v roku 2011 bolo v obci 458 ekonomicky aktívnych osôb z celkového počtu obyvateľstva, t.j.47,5%. Zo 696 obyvateľov v produktívnom veku bolo ekonomicky aktívnych 78,7%. V okrese Turčianske Teplice bolo pri sčítaní v r.2011 ekonomicky aktívnych 7.954 osôb, tj. 48,6 % z celkového počtu obyvateľov. Podiel ekonomicky aktívnych z trvale bývajúceho obyvateľstva je približne na rovnakej úrovni ako v okrese Turčianske Teplice.

Tab. č.12 Počet uchádzačov o zamestnanie

	r.2013	r.2014	r.2015	r.2016	r.2017	r.2018	r.2019	r.2020	r.2021
muži	49	40	28	20	12	9	15	24	28
ženy	29	31	24	18	15	11	17	17	14
Spolu	78	71	52	38	27	20	32	41	32

* tabuľka bola spracovaná zo zdroja : Štatistický úrad SR,2022

V r.2013 bolo v obci evidovaných 78 uchádzačov o zamestnanie, v r. 2021 už len 32 čo je pokles skoro o 59%.

Počet uchádzačov o zamestnanie je v sledovanom období klesajúci.

Primárny sektor je v obci zastúpený spoločnosťou TURIEC AGRO s.r.o., ktoré sa zaoberá rastlinnou aj živočíšnou výrobou. Na území obce sú aj 2 ja významní samostatne hospodáriaci roľníci.

Sekundárny sektor je zastúpený viacerými spoločnosťami - CNI Tlač servis, spol. s r.o., Aluprint, s.r.o., SlovSETRA, s.r.o., Sikumprint, s.r.o., Sokol Trans, s.r.o.

Terciárny sektor predstavujú zariadenie občianskej vybavenosti- obecný úrad, školstvo, zdravotnícke zariadenie, obchodné prevádzky, pohostinstvá, pošta.

Na území obce pôsobi 96 právnických a fyzických osôb.

Hospodárska základňa obce je rozvinutá vo všetkých 3 sektoroch, najmä v primárnom a terciárnom. Napriek tomu veľká časť pracujúcich (129) odchádzala za prácou do iných sídel: najmä do Turčianskych Teplíc, Martina ako aj iných okresov. Okresné mesto Turčianske Teplice je zdrojom pracovných príležitostí predovšetkým v terciárnom sektore.

V ďalších rokoch predpokladáme zvýšenie počtu pracovných príležitostí vo všetkých 3 sektoroch, najmä v terciárnej sfére (predpokladaný rozvoj rekreácie a služieb).

B.3.3 CHARAKTERISTIKA BYTOVÉHO A DOMOVÉHO FONDU

Ku dňu sčítania v r.2011 bolo na území obce Slovenské Pravno 327 bytových jednotiek, z toho 277 (84,7%) trvalo obývaných bytov. Celkový počet domov bol 285, z toho trvale obývaných 236 (82,8%). Z celkového počtu domov bolo 7 bytových domov, v ktorých bolo 53 trvale obývaných bytových jednotiek. Neobývaných domov bolo 49.

Pri sčítaní v r. 2011 v obci prevládali individuálne rodinné domy a tvorili 79,3 % z celkového bytového fondu, nachádzalo sa tu 7 bytových domov. Z celkového počtu 277 trvale obývaných bytov bolo 205 situovaných v rodinných domoch. Pri sčítaní v r. 2021 bolo v obci spolu 349 bytových jednotiek.

Tab. č.13 Neobývané byty podľa dôvodu neobývanosti(SODB, 2011)

Neobývané byty podľa dôvodu neobývanosti	Počet bytov	Podiel v %
Zmena vlastníkov	7	14,0
Určený na rekreáciu	35	70,0
Nespôsobilý na bývanie	5	10,0
Z iných dôvodov	3	6,0
Spolu	50	100,0

*Tabuľka bola spracovaná s použitím údajov o bytoch zo zdroja: Štatistický úrad SR

Tab. č.14 Štruktúra bytov podľa veľkosti (SODB, 2011)

Veľkosť bytu	Počet bytov	Podiel v %
1 obytná miestnosť	10	3,6
2 izby	36	13,0
3 izby	90	32,5
4 izby	53	19,1
5 a viac izieb	88	31,8
Spolu	277	100,0

*Tabuľka bola spracovaná s použitím údajov o bytoch zo zdroja: Štatistický úrad SR

V obci Slovenské Pravno je porovnateľne 3 a 5 izbových bytov, tvoria až 64,3 %) z celkového počtu trvale obývaných bytov.

Tab. č.15 Charakteristika bytového fondu v obci

Ukazovateľ	
Počet osôb na 1 byt v r.2011	3,48
Počet osôb na 1 byt v r.2021	3,18

Na 1 trvale obývaný byt pripadalo v Slovenskom Pravne 3,18 obyvateľa pri sčítaní v roku 2021 (3,48 obyvateľa na 1 trvale obývaný byt pri sčítaní v roku 2011). Koeficient obývanosti v obci sa oproti roku 2011 zlepšil o 0,30 osoby.

V najbližších rokoch predpokladáme v súlade so všeobecným trendom vo vyspelých štátoch a prognózami v ÚPN-VÚC Žilinského kraja **ďalšie znižovanie koeficientu obývanosti v obci nasledovne :**

v roku 2011	3,48 obyv./ 1 byt
v roku 2021	3,18 obyv. / 1 byt
v roku 2040	2,70 obyv./ 1 byt

B.3.4 SÚČASNÝ DOPYT PO BYTOCH

Výstavba rodinných domov v poslednom desaťročí stagnuje, ale v posledných pár rokoch začal narastať záujem o výstavbu. Ročne vydá obec priemerne 1-2 nové stavebné povolenia (2015 - 0, 2016 -1, 2017 -1, 2018 -1, 2019 -1, 2020 - 0, 2021 - 3, 2022 (1-3Q) - 3) .

Z hľadiska nákladov na technickú infraštruktúru je najvýhodnejšou formou využitie jednak prieluk medzi jestvujúcou zástavbou pozdĺž existujúcich ciest a intenzifikácia súčasných obytných plôch, ale aj plôch priamo nadväzujúcich na obytné územie.

B.4 RIEŠENIE ZÁUJMOVÉHO ÚZEMIA A ŠIRŠIE VZŤAHY, DOKUMENTUJÚCE ZAČLENENIE RIEŠENEJ OBCE DO SYSTÉMU OSÍDLENIA**B.4.1 FUNKCIA A POLOHA OBCE V SÍDELNEJ ŠTRUKTÚRE**

Obec Slovenské Pravno leží v juhozápadnej časti okresu Turčianske Teplice cca 10 km na severozápad od okresného mesta Turčianske Teplice a spadá medzi malé vidiecke sídla regiónu Turiec. Východnú a južnú časť katastrálneho územia tvorí rurálna poľnohospodárska krajina. Západnú a severozápadnú časť územia pokrývajú lesné porasty. Z hľadiska širších územných vzťahov je súčasťou Žilinského samosprávneho kraja. Obec je súčasťou Združenia miest a obcí Turca a združenia obcí Horného Turca na ochranu životného prostredia.

Územie sa rozprestiera v nadmorských výškach od 452 m n. m. po 752 m n. m., v strede obce je 505 m n. m.

Vymedzené územie obce Slovenské Pravno hraničí: zo severu s k. ú. Abramová, zo západu s k. ú. Brieštie, z juhu s k. ú. Rudno a s k. ú. Liešno a z východu s k. ú. Kaľamenová a s k. ú. Dvorec nad Turcom a s k. ú. Ivančiná.

Obec je súčasťou Združenia miest a obcí Turca a združenia obcí Horného Turca na ochranu životného prostredia..

Riešené územie leží mimo hlavných dopravných koridorov a trás Slovenskej republiky, ale na významnej trase smerom na Ponitrie. Má dobré dopravné napojenie na okresné mesto Martin a tým aj na hlavné cestné trasy Slovenska a to cestou č. II/519 na cestu I/65 Martin - Turčianske Teplice - Žiar nad Hronom na I/18 Bratislava – Košice a na diaľnicu D1 Dubná Skala - Turany, ako aj na cestu I/18 Bratislava – Košice, smerom na juh cestou I/65 na rýchlostnú cestu R1 – Banská Bystrica - Trnava, resp. Prievidzu.

Najbližšia železničná stanica sa nachádza v obci Malý Čepčín a Jazernica. Regionálne letisko sa nachádza v Martine v Tomčanoch, regionálne letisko pre medzinárodnú dopravu v Žiline a v Poprade.

B.4.2 VZŤAH K ŤAŽISKÁM A CENTRÁM OSÍDLENIA

ÚPN-VÚC Žilinského kraja v súlade s Koncepciou územného rozvoja Slovenska člení ťažiská osídlenia podľa významu do štyroch kategórií, z ktorých sa riešeného územia týka bod:

1. Ťažiská osídlenia celoštátneho až medzinárodného významu (6 ťažísk v SR). Na území Žilinského kraja je to žilinsko-martinské ťažisko, ktoré je vytvorené okresmi: Žilina, Čadca, Kysucké Nové Mesto, Bytča, Považská Bystrica, Púchov, Martin a Turčianske Teplice.

B.4.2.1 Poloha na rozvojových osiach

Obec Slovenské Pravno sa nachádza mimo rozvojových osí.

B.4.2.2 Vzťah k sídelným centrá

Sídelná štruktúra územia kraja pozostáva z 315 administratívnych sídel, so 16 centrami. K. ú. obce Slovenské Pravno spadá k centrá s nasledovným významom:

- *Martin nadregionálny až celoštátny*
- *Turčianske Teplice -subregionálny*

B.4.3 ZÁUJMOVÉ ÚZEMIE

Záujmové územie je územie priľahlé k územiu obce, v ktorom prevládajú súčasné alebo výhľadové vzťahy k obci a ktorého usporiadanie je potrebné riešiť vo vzájomnej funkčnej a technickej súvislosti s územím obce. Z hľadiska funkčných a technických súvislostí je za takéto územie možné pokladať:

- územie susednej obce Brieštie s miestnou časťou Hadviga, susedné obce Rudno, Ivančiná a Dvorec, ktoré sú s obcou prepojené sústavou sietí dopravnej a technickej infraštruktúry (cesty, cyklotrasy, vodovod, plyn, elektrina, spoje, ap.).
- miestna časť Trhanová na hranici s k. ú. Abramová

B.5 NÁVRH URBANISTICKEJ KONCEPCIE PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA ÚZEMIA**B.5.1 ZHODNOTENIE MOŽNOSTÍ ROZVOJA OBCE**

Obec Slovenské Pravno leží v juhozápadnej časti okresu Turčianske Teplice cca 10 km na severozápad od okresného mesta Turčianske Teplice, na dopravnej trase medziregionálneho významu a spadá medzi malé vidiecke sídla regiónu Turiec.

Možnosti rozvoja obce, sú dané jej geografickou polohou a dobrou dopravnou dostupnosťou. Obec má, vzhľadom na svoju polohu ako aj terénne danosti, dobré predpoklady hlavne pre rozvoj bývania, občianskej a rekreačnej vybavenosti, poľnohospodárskej prvovýroby ako aj pre doplnenie služieb. Plochy pre doplnenie urbanistickej štruktúry sa nachádzajú v malej miere v rámci zastavaného územia, vo väčšej v priamom dotyku s ním. Na sever zastavaného územia sú situované plochy malých fariem.

Budúci rozvoj obce je zameraný hlavne na rozvoj bývania a hospodárenia na malých rodinných farmách s poľnohospodárskou samzásobiteľskou prvovýrobou, pre ktoré má katastrálne územie dobré prírodné podmienky.

B.5.2 URBANISTICKÁ KONCEPCIA PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA A FUNKČNÉHO VYUŽÍVANIA ÚZEMIA**B.5.2.1 Súčasný stav**

Miestne prírodné podmienky v minulosti určovali situovanie a počiatočnú formu osady, neskôr malého mestečka, ako aj komunikačné väzby s jej vzdialenejším aj bližším okolím. Urbanizácia je obrazom daností prostredia, ktoré obyvatelia využívali pre svoju potrebu posledných približne tisíc rokov.

Urbanistická štruktúra postupne vznikala okolo významnej obchodnej cesty z Nitrianskej župy, cez Turčiansku župu smerom na Liptov a Oravu, neskôr v 16. stor. tadiaľto viedla aj stará poštová cesta Magna Via. Priestorová štruktúra vznikala na križovatke obchodnej cesty a miestnej cesty okolo potoka Briešťanka, ako aj okolo r. k. kostola, kde je dodnes možné pozorovať najstaršiu zástavbu a postupne sa kreovala hlavne smerom na severozápad, pod Sokol, kde vznikla nová povojnová urbanistická zástavba. Najnovší vývoj zástavby, vzhľadom na obmedzujúce prírodné podmienky, smeruje smerom západným od školy a východným od kaštieľa. V urbanistickej štruktúre je jasne rozoznateľný historický vývoj - pôvodná parcelácia v najstaršej, centrálnej časti zastavaného územia, je dodnes pomerne dobre zachovaná i s časťou pôvodnej zástavby.

V najstaršej časti obce je dodnes dobre identifikovateľná typická zástavba domov priečeliami smerovanými k uliciam, súčasťou ktorých bol dvor a ostatné hospodárske príslušenstvo. Obydlia (domy, hospodárstva) zodpovedali klimatickým pomerom a stavebnému materiálu, ktorý bol "po ruke" (najstaršie stavby - drevo, novšie - kameň, tehla, ap.) a boli postavené tesne vedľa seba. Ide o typickú uličnú zástavbu.

Súčasná urbanistická forma sa vyvinula z historického pôdorysu, z ktorého sa presúva ťažisko novej výstavby smerom severným a východným. Obec tvorí v krajine svojou kompaktnou zástavbou ucelený priestorový útvar, rozdelený však cestou II. triedy na dve časti.

B.5.2.2 Navrhovaný stav

Návrh urbanistickej koncepcie má zachovať prírodné a krajinné prostredie, eliminovať v čo najväčšej možnej miere negatívny dopad jednotlivých činností v území, vytvárať podmienky pre koordináciu vidieckeho prostredia a moderného spôsobu života.

Návrh vychádza z obmedzených možností rozvoja v rámci urbanistickej štruktúry v súčasne zastavanom území, dopĺňa však rozvojové plochy v priamom dotyku s ním. Urbanistický návrh smeruje k vytvoreniu priestorovo prehľadnej a hierarchizovanej štruktúry sídla s funkčným a priestorovým zjednotením jednotlivých častí do jedného sídelného celku.

Za hlavnú kompozičnú os je treba považovať urbanistickú štruktúru okolo cesty II. triedy, vedúcej cez stred obce zo severu na juh (cesta II/519), za centrálny, ťažiskový priestor obce - priestor medzi obecným úradom, zdravotným strediskom a starou budovou hasičskej zbrojnice, za vedľajšiu kompozičnú os - urbanistickú štruktúru okolo cesty vedúcej od obecného úradu okolo evanjelického kostola ku kaštieľu.

Návrh rieši posilnenie centrálnych priestorov obce o polyfunkčné plochy občianskej vybavenosti a bývania, vrátane verejných priestorov a zelene, v hlavnom ťažiskovom priestore pomocou funkčných a priestorových regulatívov, ktorými definuje podmienky pre vytvorenie centrálnych funkcií.

Verejné priestory, ktoré podporujú verejný a spoločenský život obyvateľov, sú navrhované hlavne v ťažiskovom centrálnom priestore.

V rámci vytýpaných plôch je potrebné vytvoriť podmienky pre formovanie kvalitných verejných priestorov ako miest pre spoločenské kontakty obyvateľov, ich každodenný relax a oddych. Stváranie verejných priestorov a ich mierka by mali zodpovedať charakteru malého vidieckeho sídla.

V rámci formovania urbanistickej štruktúry je potrebné vychádzať z drobnej mierky vidieckej zástavby a zachovať hodnoty urbánneho, prírodného a krajinného prostredia, eliminovať v čo najväčšej možnej miere negatívny dopad jednotlivých činností v území, vytvárať podmienky pre koordináciu vidieckeho prostredia a moderného spôsobu života.

Charakter obce v rámci krajiny by mal byť zachovaný, panoráma by nemala byť narušená výškovými dominantami. Dôležitá je harmonizácia urbanistickej štruktúry s okolitým krajinným prostredím. Na vyvýšených, pohľadovo exponovaných polohách je potrebné zabezpečiť nenarušenie súčasnej sídelnej štruktúry nevhodnou schématickou zástavbou..

V rámci formovania urbanistickej štruktúry je potrebné uvažovať o väčšom zapojení prírodných, ekologických štruktúr do organizmu obce pri zachovaní krajinných prvkov, v území nevytvárať izolované urbanistické celky, zamedziť rozptýlenej obytnej zástavbe.

B.6 NÁVRH FUNKČNÉHO VYUŽITIA ÚZEMIA OBCE, VRÁTANE URČENIA PRÍPUSTNÉHO, OBMEDZUJÚCEHO A ZAKAZUJÚCEHO VYUŽÍVANIA

B.6.1 SÚČASNÝ STAV

Z hľadiska **funkčného využívania územia** prevažnú časť súčasného zastavaného územia tvorí obytné územie s nízkopodlažnou zástavbou. Pozdĺž ciest môžeme pozorovať obojstrannú súvislú zástavbu 1 –2 podlažnými rodinnými domami, doplnenú objektmi OV a bytovými domami, v starej časti obce je urbanistická štruktúra viac rozvoľnená a organická. Prevažnú časť bytového fondu tvoria domy v dobrom a vyhovujúcom stavebno-technickom stave.

V rámci organizmu obce nachádzame štruktúry občianskej vybavenosti v primeranom rozsahu, ktoré sú umiestnené v rámci urbanistickej štruktúry na viacerých miestach, najmä pozdĺž hlavnej urbanizačnej osi - obecný úrad, zdravotné stredisko, základná a materská škola, hasičská zbrojnica, dom kultúry, pošta, obchody, pohostinstvo.

Plochy športovej vybavenosti sú v obci zastúpené futbalovým ihriskom s objektom sociálnej vybavenosti, multifunkčným ihriskom, strelnicou, tanečným kolom a detskými ihriskami.

Plochy rekreačnej vybavenosti v obci absentujú.

Výrobné plochy sú v štruktúre sídla najvýznamnejšie zastúpené areálom hospodárskeho dvora, areálmi výrobných prevádzok a areálom autodopravy, ktorý sú umiestnené na juhovýchod od z. ú.

Z plôch dopravy sú v štruktúre obce zastúpené najmä plochy automobilových ciest a peších chodníkov, odstavňových plôch a cyklotrasy. V území sú nevýrazné pešie priestranstvá a v niektorých lokalitách absentujú pešie chodníky.

Plochy zelene v intraviláne tvorí plocha parkovej zelene za kaštieľom, vzrastlá zeleň v okolí kúrie, evanjelického kostola, v areáli školy, plochy zelene vodných tokov, v menšej miere zastúpené plochy sadov v starej štruktúre sídla, ako aj súkromné záhrady. Zeleň je v menšej miere zastúpená aj na cintoríne. Verejná zeleň takmer úplne absentuje. Plochy poľnohospodárskej krajiny, nadväzujúce na zastavané územie, sa využívajú na poľnohospodárske účely – poľnohospodárska pôda, lúky a pasienky. Krajinný obraz dotvára extravilánová zeleň lesných porastov v západnej časti územia.

Z hľadiska funkčného členenia plôch je územie v prevažnej miere monofunkčné - prevažujú obytné plochy s výstavbou rodinných domov a k nim prislúchajúcimi záhradami a hospodárskymi objektmi. Výškové zónovanie zástavby je vyrovnané s dominantou rímskokatolíckeho kostola.

B.6.2 NAVRHOVANÝ STAV

Návrh rozvoja funkčných plôch zodpovedá súčasnému využitiu územia a nadväzuje naň, zároveň zohľadňuje všetky požiadavky a obmedzenia vyplývajúce z platnej legislatívy tak, aby územie obce bolo využité čo najoptimálnejšie.

Rozvoj obytnej funkcie

je navrhnutý sčasti doplnením prieluk urbanistickej štruktúry v hraniciach zastavaného územia obce, ale hlavne v priamej nadväznosti naň, najmä zo západnej strany z. ú, tak aby sa skompaktnilo urbanizované územie.

Rozvoj občianskej vybavenosti

je navrhnutý hlavne na funkčne zmiešanom území (bývanie a občianska vybavenosť) v centrálnom ťažiskovom priestore hlavnej urbanizačnej kompozičnej osi, ako aj vedľajšej kompozičnej osi.

Rozvoj občianskej vybavenosti je možný v plochách navrhovanej novej výstavby v samostatných objektoch občianskej vybavenosti, resp. v rámci prízemí rodinných domov.

Rozvoj plôch výroby, výrobných a nevýrobných služieb

je navrhnutý v navrhovanej areáli výrobnom areáli, v areáloch poľnohospodárskej prvovýroby a v území malých fariem, kde sú záväznými regulatívmi stanovené podmienky pre funkčnú náplň tak, aby nemala negatívny vplyv na obytné územie.

Plochy je potrebné oddeliť od obytného územia vhodnou izolačnou zeleňou, resp. protihlukovými vegetačnými stenami.

Rozvoj športovej vybavenosti

navrhujeme jej doplnenie v blízkosti futbalového ihriska o ďalšie plochy pre športovanie- loptové hry, detské ihrisko, tenisový kurt, ap. V blízkosti tanečného kola situovať plochy pre nenáročné rodinné športovanie. v ploche verejnej zelene za obecným úradom umiestniť ďalšie prvky detského ihriska a plochu napr. pre petang. V súčasnosti chýbajúce ihriská (pre rôzne vekové kategórie detí), navrhujeme doplniť v lokalitách navrhovaných na bývanie, príp. na plochách navrhovanej verejnej zelene.

Rozvoj ekologickej rekreačnej funkcie

navrhujeme na sever od z. ú. v časti Trhanová, a v lokalite rekreačného územia malých fariem, kde sú záväznými regulatívmi stanovené podmienky pre požadovanú funkčnú náplň tak, aby bola v súlade s okolitou krajinou.

Rozvoj plôch zelene

je navrhnutý v rámci návrhu miestneho ÚSES, ako miestne biocentrá, biokoridory a genofondové lokality, resp. ekostabilizačné a interakčné prvky, ktoré prepájajú "interiér" obce s exteriérovou zeleňou voľnej krajiny. ÚPN-O navrhuje doplniť plochy zelene v rámci navrhovaného obytného územia (plochy ZV).

V rámci zachovania ekologickej stability je potrebné akceptovať brehovú zeleň pozdĺž potokov.

B.6.3 PRÍPUSTNÉ, OBMEDZUJÚCE A ZAKAZUJÚCE VYUŽÍVANIE ÚZEMIA**B.6.3.1 Prípustné využívanie územia**

- a) v rámci obytného územia sa pripúšťa umiestňovanie neprevládajúcej doplnkovej občianskej vybavenosti, nevýrobných služieb, rekreačných a športových plôch a objektov, pri dodržaní podmienok príslušnej legislatívy, vrátane noriem a predpisov, či hygienického obmedzovania okolitej výstavby,
- b) plochy parkovej a verejnej zelene s oddychovou funkciou, zelená intravilánová infraštruktúra v súlade s navrhovaným miestnym územným systémom ekologickej stability územia,
- c) sieť bežeckých, peších, cyklistických, príp. multifunkčných trás, prepojených do susedných k. ú.

B.6.3.2 Obmedzujúce využívanie územia

- a) v území zachovať a nenarúšať charakteristické pohľady, siluety a panorámy,
- b) v rámci obytného územia sa pripúšťa chov drobných hospodárskych zvierat a spoločenských zvierat pri dodržaní hygienických podmienok a všeobecne platných noriem, v takom množstve, aby nedochádzalo k zdroju k vytváraniu zdroja hygienického znečistenia a obmedzeniu funkcie bývania na okolitých pozemkoch,
- c) výškové zónovanie a mierka okolitého prostredia,
- d) v prípade umiestnenia aj funkcie drobnej občianskej vybavenosti v stavbách s bývaním (bytových domoch a rodinných domoch) akceptovať podmienku umiestnenia len prevádzok služieb nevýrobného charakteru a takých funkcií, ktoré nebudú mať negatívny vplyv na pohodu a kvalitu bývania a ktoré nebudú zdrojom akýchkoľvek škodlivých faktorov pracovného a životného prostredia,
- e) v rámci územia obce umiestniť výrobu len na to vymedzených plochách.

B.6.3.3 Zakazujúce využívanie územia

- a) nie je dovolené umiestniť novú obytnú zástavbu vo voľnej krajine a je neprípustné vytvárať nové izolované urbanistické celky,
- b) v obytnom území nie je prípustný veľkochov hospodárskych zvierat a je vylúčený chov kožušinových zvierat, okrem spoločenských zvierat a králikov,
- c) v obytnom území je neprípustné umiestňovať žiadne závadné výrobné a iné prevádzky, služby a funkcie, ktoré budú mať negatívny vplyv na kvalitu bývania a zaťažovali by využívanie územia, najmä aktivitami produkujúcimi nadmerný hluk, zápach, prašnosť a ktoré by si vyžadovali pravidelnú alebo aj občasnú dopravnú obsluhu územia vozidlami s hmotnosťou nad 12,0 t (kategória N2) alebo funkcie spôsobujúce estetické závary v území; služby v obytnom území umiestňovať zásadne len tie, ktoré majú charakter osobných služieb, ktoré svojimi vplyvmi v žiadnom prípade neohrozia zdravé bývanie a pohodu bývania,
- d) v k. ú. nie je prípustné umiestňovanie mobilných domov.

Prípustné, obmedzujúce a zakazujúce využívanie územia je bližšie špecifikované a zaregulované v časti Záväzná časť riešenia a verejnoprospešné stavby.

B.7 NÁVRH OCHRANY KULTÚRNYCH HODNÔT

B.7.1 VZNIK A VÝVOJ OBCE

zdroj: www.obecslovenskepravno.sk, monografia obce "Slovenské Pravno vo svetle nových poznatkov"

Keltské osídlenie Slovenského Pravna

Kelti už v 4.-3. storočí pred Kr. ojedinele prenikali aj do hornatých častí krajiny severného Slovenska. Dobrá komunikačná poloha, surovinové zdroje i pomerne úrodné pôdy Turca viedli v mladšej dobe železnej (450 pred Kr. – 0) k intenzívnemu osídleniu tohto regiónu. V ústiach bočných dolín vznikali osady chránené charakteristickými malými opevneniami v ich blízkosti. Na západnej strane Turčianskej kotliny sú známe terasovité osady s malými hrádkami. K nim patrí aj Slovenské Pravno s hradiskom Sokolia skala a sídliskom na terasách pod ním.

Územie dnešnej obce kontrolovalo nástupný priestor viacerých prechodov medzi povodím Nitry a Turca. Jeho mimoriadny význam potvrdzuje koncentrácia nálezísk a nálezov hlavne z doby laténskej a rímskej, z doby sťahovania národov, ale aj z počiatkov stredoveku. S určitými zmenami tu zmiešané obyvateľstvo kultúr – predpúchovský stupeň strednej doby laténskej až staršia fáza púchovskej kultúry -prežilo až do záveru staršej doby rímskej, približne do sedemdesiatych rokov 2. storočia po Kr. Dokladajú to nálezy zo sídliska Lamošova prašnica. Ďalšie náleziská keltského osídlenia sa nachádzajú v lokalitách Petrov vršok, Bohušová a Sokolná skala.

Prvá písomná zmienka

Prvá písomná zmienka o obci Slovenské Pravno je uvedená v Zoborskej listine z roku 1113. Časť zeme v Turci vrátane Pravna sa dostala do rúk zoborského benediktínskeho opáta Godefrida, ktorý si dal vyhotoviť písomné svedectvo o hraniciach svojho panstva.

11. – 12. storočie

Ako vyplýva z archeologických nálezov osídlenie tejto lokality je oveľa staršie. Už v dobe rímskej sa tu rozvinuli dve významné sídliská – Lamošova prašnica a Sokolský jarok. Okrem toho slúžil na ochranu Lamošovej prašnice malý zemný hrádok Miliansko. Pravdepodobne okolo roku 1000 na Šiancoch vzniklo staroslovanské drevené opevnenie, pôvodne nazývané hradisko. Niekedy v 11. – 12. storočí bol na vrchu postavený murovaný hrad. Pri archeologickom výskume na Šiancoch sa nepodarilo presnejšie určiť dobu vzniku a dobu zániku hradu.

11. – 12. storočie

V hradisku alebo jeho okolí budovali Slovania kostoly, preto sa zdá hodnoverné tvrdenie, že na protihlhom „Petrovom vršku“ takýto jeden stál. Dokonca povest' hovorí, že pánovi zo Šiancov sa nechcelo schádzať do doliny a odtiaľ na vršok do kostola, preto dal postaviť drevený most spájajúci tieto dve miesta.

r.1241-1242

Koncom 11. storočia sa aj oblasti severného Slovenska, vrátane Turca, dostali pod Uhorskú správu. Do stredoveku vstúpili pod vládou feudálov a cirkevných hodnostárov. Po tatárskom vpáde do Európy v rokoch 1241-1242 panovník Belo IV. v snahe osídliť spustošenú krajinu rozdával pôdu svojim verným vojakom. Pravno získala jedna z početných zemianskych rodín hradných jobagionov. Rok darovania nepoznáme. Nezachovala sa ani donačná listina.

r.1279

V roku 1279 Ladislav IV. daroval zem Pravna komesovi Rečkovi a jeho synom. Ondrej III. potvrdil Rečkovým synom za ich zásluhy večné vlastníctvo. Rodina mala hlavné sídlo v Pravne, okolo ktorého vytvorila takmer jednotný hospodársky, administratívny a súdny celok.

14. storočie

V 14. storočí sa oblasť povodia Turca stala samostatnou Turčianskou župou, kde Pravno spolu s inými obcami získalo určité mestské práva. Pravnianske panstvo, ktorého vznik a trvanie nepoznáme, tvorili obce Rudno, Liešno, Kaľamenová, Budiš, Dubové, Blážovce, Borcová a nemecké osady Jasenovo, Brieštie a Hadviga. Ako centrum panstva Rečkovcov tu už v roku 1332 stál kostol majúci vlastného farára.

15. storočie

Počas 15. storočia prúdili do Turčianskych obcí, teda aj do Pravna, nemeckí kolonisti. Dôvody k osídleniu boli pravdepodobne zaľudnenie a hospodárske využitie dovtedy neobývaných oblastí panstva.

r.1655

Po vymretí rodu Rečkovcov si robili nároky na pravnianske zeme početné zemianske rodiny. Nakoniec bolo panstvo rozdelené na tri kúrie (panstvá). Prvá sa nazývala Serafínova kúria, druhá Dócyho a tretia Amade. Napriek komplikovaným vlastníckym vzťahom patrilo Pravno v 16. storočí medzi najbohatšie turčianske obce, o čom svedčí druhé najvyššie odvádzanie desiatkov ostrihomskému arcibiskupovi (najvyšší desiatok odvádzali

Mošovce). Zabezpečilo si ešte väčšie práva, keď sa stalo škultétskou obcou. Získalo také výsady ako právo rybolovu, poľovačky, právo držať mlyn, pivovar a krčmu, slobodu páliť pálenku. Jeho hospodárske postavenie posilnilo trhové privilégium udelené v roku 1655.

16. stor.

Výhodná poloha na starej ceste z Ponitria na Liptov a Oravu (s pokračovaním do Poľska) podporovala obchod a remeslá. V obci boli zastúpené cechy hrnčiarov, pláteníkov, krajčírov, kováčov, čižmárov, remenárov a súkenníkov. V 16. storočí tadiaľto viedla poštová cesta Magna via z Bratislavy do Košíc, ktorú založil v rokoch 1552 – 1553 Matej Taxis. Význam obce tým výrazne vzrástol, čo dokladá udelenie trhového práva v roku 1655, existencia školy, ale aj mlynov, pálenice, pivovaru a neskôr aj tlačiarne Ferdinanda Kohna (v rokoch 1908 – 1912).

V 16. storočí tu bola škola, prvým rektorom bol Pavol Vranka (1572 - 1573) a posledným bol Ján Kolár (1810).

r.1742

Významnú pozíciu malo Pravno aj v cirkevnom živote. Často sa tu konali stoličné kongregácie (župné zhromaždenia). V 16. storočí sa prihlásilo k reformácii a bolo dejiskom synody (cirkevný snem). V období protihabsburských povstaní sa tu zastavil vodca povstalcov Gabriel Bethlen a prijal zástupcov banských miest, aby ich požiadal o ochranu. Mestečko ležalo na dôležitej obchodnej ceste a preto často tadiaľto prechádzali cisárske vojská, ktoré sa zdržali aj dlhšie a obyvateľov „vyjedali“. V roku 1742 zachvátil mestečko požiar.

r.1848

Do vývoja Pravna významne zasiahol rok 1848, kedy bolo zrušené nevoľníctvo a poddaní sa uvoľnili zo závislosti na zemanoch. Remeselná výroba zabezpečovala nielen vlastnú potrebu, ale zásobovala aj cudzie trhy. Podobne ako v iných obciach aj z Pravna odchádzali podomoví obchodníci a olejkári za zárobkami do cudziny. V roku 1882 sa v obci začala tradícia slovenských ochotníckych divadelných predstavení.

r.1890

V 19. storočí patrilo Pravno počtom obyvateľov na popredné miesto medzi turčianskymi obcami. Z národnostného hľadiska si zachovávalo slovenský charakter. V roku 1890 tu žilo 1062 Slovákov, 29 Nemcov a 28 Maďarov.

19. storočie

Význam a rozvoj Pravna v 80-tych rokoch 19. storočia stagnoval až upadal. Hlavnou príčinou bola výstavba železničného ťahu z Martina do Turčianskych Teplíc obchádzajúc tak Pravno ako dôležité obchodné centrum. V roku 1923 bola postavená Sokolovňa, v ktorej bolo zriadené kino.

Výhodná poloha na starej ceste z Ponitria na Liptov a Oravu (s pokračovaním do Poľska) podporovala obchod a remeslá. V obci boli zastúpené cechy hrnčiarov, pláteníkov, krajčírov, kováčov, čižmárov, remenárov a súkenníkov. V 16. storočí tadiaľto viedla poštová cesta Magna via z Bratislavy do Košíc, ktorú založil v rokoch 1552 – 1553 Matej Taxis. Význam obce tým výrazne vzrástol, čo dokladá udelenie trhového práva v roku 1655, existencia školy, ale aj mlynov, pálenice, pivovaru a neskôr aj tlačiarne Ferdinanda Kohna (v rokoch 1908 – 1912).

V roku 1882 v obci vzniklo slovenské ochotnícke divadlo a v roku 1923 bola postavená Sokolovňa, v ktorej bolo zriadené kino.

B.7.2 KULTÚRNE A HISTORICKÉ HODNOTY ÚZEMIA

* zdroj: Krajský pamiatkový úrad Žilina, pracovisko Martin

Obec Slovenské Pravno sa prvýkrát spomína v roku 1113 pod názvom *Prauna*, neskôr v roku 1275 ako *Prona*. 1293 *Prouna*, 1453 *Prona Sclavonica*, 1514 *Thothprona* a 1736 ako *Tót Prona* alebo *Slowenske Prawno*. Nachádza sa v juhozápadnej časti Turčianskej kotliny pod východnými svahmi pohoria Žiar, po oboch stranách rieky Brieštianky. Rozlohou chotára ide o väčšiu obec.

B.7.2.1 Národné kultúrne pamiatky

Na území obce sa nenachádza vyhlásená pamiatková zóna ani rezervácia.

V rámci územia obce Slovenské Pravno sa nachádzajú národné kultúrne pamiatky evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu Slovenskej republiky (ďalej len „ÚZPF SR“):

- Kostol s areálom, č. súpisné 324, parcely č. KNC 37 a 38, k. ú. Slovenské Pravno, č. ÚZPF SR 623/1-4
- Kaštieľ a park, č. súpisné 17 a 341, parcely č. KNC 596, 597, 598, 599 a 600, k. ú. Slovenské Pravno, č. ÚZPF SR 624/1
- Kaštieľ, č. súpisné 262, parcela č. KNC 349, k. ú. Slovenské Pravno, č. ÚZPF SR 10623/1
- Archeologická lokalita Hrádok, parcela č. KNC 917/1, 917/2, 918/1, 918/6, k. ú. Slovenské Pravno, č. ÚZPF SR 2204/1

B.7.2.2 Archeologické náleziská

V katastri obce Slovenské Pravno sa nachádza niekoľko evidovaných a potenciálnych archeologických nálezísk, ktoré možno rozdeliť do troch skupín:

- 1) Pamiatka zapísaná v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ďalej len „ÚZPF“) ako nehnuteľná národná kultúrna pamiatka:
 - a) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha centrum obce, pozemok reg. KN-C parcely č. 37 a 38"-2. pol. 13.storočia kostol s areálom, číslo ÚZPF 623/1-4, zaužívaný názov: farský Kostol Všetkých svätých, obr.1, 2, 3, 7, 20 (modrý polygón).
 - b) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „juhovýchodná časť obce, pozemok reg. KN-C parcely 597, 598, 599,600 a ďalšie okolité parcely"-1. tretina 17. storočia, Kaštieľ Kolomana Justha, číslo ÚZPF 624/1-2, zaužívaný názov: kaštieľ Prónayovcov, obr. 1, 2, 3, 9, 20 (modrý polygón vyznačuje aj zaniknutý hospodársky areál).
 - c) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „severovýchodná časť intravilánu obce, pozemky reg. KN-C parcely 347/1, 348/1 a 349"-koniec 16. storočia, Kúria Ľudovíta (11.) Veliča, číslo ÚZPF 10623/1, zaužívaný názov: országovský kaštieľ, obr. 2, 3, 6, 20 (modrý polygón vyznačuje aj zaniknutý hospodársky areál).
 - d) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „Šiance, pozemky reg. KN-C parcely č. 917/1, 917/2, 918/1, 918/6" – latén (?), stredovek, hrádok, číslo ÚZPF 2204/1, zaužívaný názov: Šiance. Nálezisko je evidované aj v Centrálnnej evidencii archeologických nálezísk Slovenskej republiky (ďalej len „CEANS"), obr.5, 20 (modrý polygón).
- 2) Archeologické náleziská zapísané podľa §41 ods.1 zákona č.49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov a úprav (ďalej len „pamiatkový zákon“) v CEANSe:
 - a) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „Sokolí skála, pozemky reg. KN-C parcela č.1000/32 a reg. KN-E parcela č. 522/1" – stredná a neskorá mladšia doba železná, hrádok, obr. 17, 20 (modrý bod).
 - b) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „Sokolná jaskyňa, pravdepodobne pozemok reg. KN-E parcela č.522/1" - staršia a mladšia doba železná, doba rímska, sťahovanie národov, stredovek, jaskyňa, obr. 17, 20 (modrý bod).
 - c) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „Lamošova Prašnica a jej širšie okolie na severe obce"- eneolit – lengyelská kultúra, púchovská kultúra, sídlisko, obr. 5, 20 (modrý polygón).
 - d) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „Bohušová, pozemky reg. KN - C parcely 988/1, 989/8" - doba rímska – púchovská kultúra, hradisko, obr. 15,20 (modrý bod).
 - e) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „Pod Hradiskom" – doba rímska, druh náleziska:?, obr. 7, 9, 20 (modrý bod –podľa archeologickej lokalizácie pre neznáme miesto nálezu bod umiestnený orientačne do centra obce).
 - f) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „Prónayovské, pod krížom, časť pozemkov reg. KN -C parcely 935 a 953/1" - stredovek, stredovek, obr. 18, 20 (modrý polygón).
- 3) Z dostupnej odbornej literatúry a na základe historických prameňov a terénnych názvov môžeme vyčleniť nasledujúce archeologické, resp. potenciálne archeologické náleziská:
 - a. SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „Starý háj, pozemky reg. KN-C parcely č.923/3 a 923/9"-pravek(?), stredovek(?), podľa názvu možné pohanské pohrebisko.
 - b) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „Sokolný jarok, pozemky reg. KN-C parcely č. 918/7 a 921" - stredovek (?) sídlisko.
 - c) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „východné úpätie Šiancov, pozemok reg. KN-C parcely č.920" -doba rímska, stredovek (?).
 - d) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „na juh od cesty č.2181, pozemky reg. KN -E časť parciel č. 570/24, 570/75, 570/106" – datovanie: ?, mohyla.
 - e) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „Ivanka, pozemok reg. KN-C parcela č.983" –19. storočie, zaniknutá usadlosť.
 - f) SLOVENSKÉ PRAVNO, poloha „Prašnica, pozemok reg. KN-C parcela č.989/6 -datovanie: ?, hradisko.
 - g) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „Berimovský mlyn, pozemok reg. KN-C parcela č.985"-novovek, najneskôr 18. storočie, zaniknutý vodný mlyn.
 - h) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „južná strana cesty č.2192, orientačne pozemok reg. KN -E parcela č. 477/1" – novovek, najneskôr 18.storočie, zaniknutý vodný mlyn.
 - i) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „Stráža, pozemky reg. KN-C parcely č.984/2 a 984/3" –stredovek, strážne miesto, možno malý hrádok.
 - j) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „Na Lúčky, pozemky reg. KN-E parcela č.415/5 a reg. KN -C parcela č.978/3" - novovek, najneskôr 18. storočie.
 - k) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „Kochanovo, pozemky reg. KN-C parcely č.9971/1 a 971/2" – pravek, druh náleziska: ?.
 - l) SLOVENSKÉ PRAVNO –poloha „južný okraj návršia Diel nad sútokom potoka Briešťanka a riečky Jasenica, orientačne pozemok reg. KN-C parcela č.963/1" –koniec doby rímskej, obdobie sťahovania

- národov, sídlisko.
- m) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „Pod Dielom, orientačne pozemok reg. KN -E parcela č.279/1 a zaniknutý vodný tok na pozemku reg. KN-E parcela č. 696/18" -1. polovica 19. storočia, zaniknutý vodný mlyn.
 - n) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „Kňazov mlyn, orientačne pozemky reg. KN-C parcela č.1040 a reg. KN-E parcela č.364/2" – novovek, najneskôr 18. storočie, zaniknutý vodný mlyn.
 - o) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „Rečníkov, pozemok reg. KN-C 562/1, možno s presahom na parcelu č. 561/1" – 19. storočie, zaniknutá hospodárska budova.
 - p) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „Hliny, orientačne pozemok reg. KN-C parcela č.716/4" –novovek, zaniknutá tehliarska pec.
 - q) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „juhovýchodný okraj obce, orientačne najmä pozemky reg. KN-C parcely č. 539/1, 594, 595, 579, 550" –najneskôr začiatok 19. storočia, čiastočne zaniknutý hospodársky areál.
 - r) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „východná strana ulice spájajúcej cesty č. 2192 a 519, orientačne pozemok reg. KN-C parcela č. 867/1" –novovek, najneskôr 18. storočie.
 - s) SLOVENSKÉ PRAVNO – poloha „evanjelický kostol, pozemky reg. KN-E parcela č. 243/1 a reg. KN-C parcela č.489" – 1886, kostol.
 - t) SLOVENSKÉ PRAVNO –poloha „medzi areálom družstva a futbalovým ihriskom, orientačne pozemky reg. KN-C parcely č. 500/29, 500/30, možno aj 501/1"– novovek, najneskôr 18.storočia.

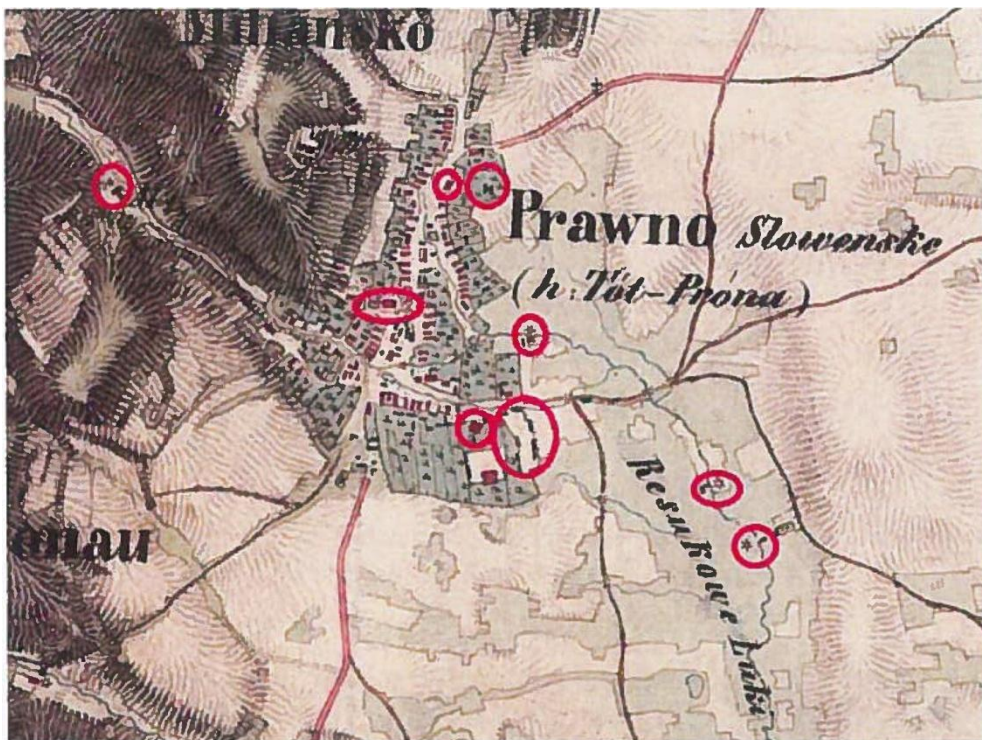
Ako plochy s predpokladaným značným výskytom archeologických nálezov a nálezísk treba považovať aj historickú časť chotára obce Slovenské Pravno, ktorá je rekonštruovaná na základe I. (1782 -1784), II. (1845) a III. vojenského mapovania (1882) a historickej ortofotomapy obr. 1- 3.

V historickom jadre obce (fialový polygón) je predpoklad archeologických nálezov aj v interiéroch jestvujúcich domov. Vzhľadom na to je potrebné požiadať o vyjadrenie aj v prípade asanácií a rekonštrukcií jestvujúcich domov pokiaľ sa predpokladá zásah do terénu (znižovanie podláh, budovanie suterénov, nové inžinierske siete, drenáže ...) aj v prípade, že ide o práce, ktoré je možné realizovať ako drobné stavebné úpravy.

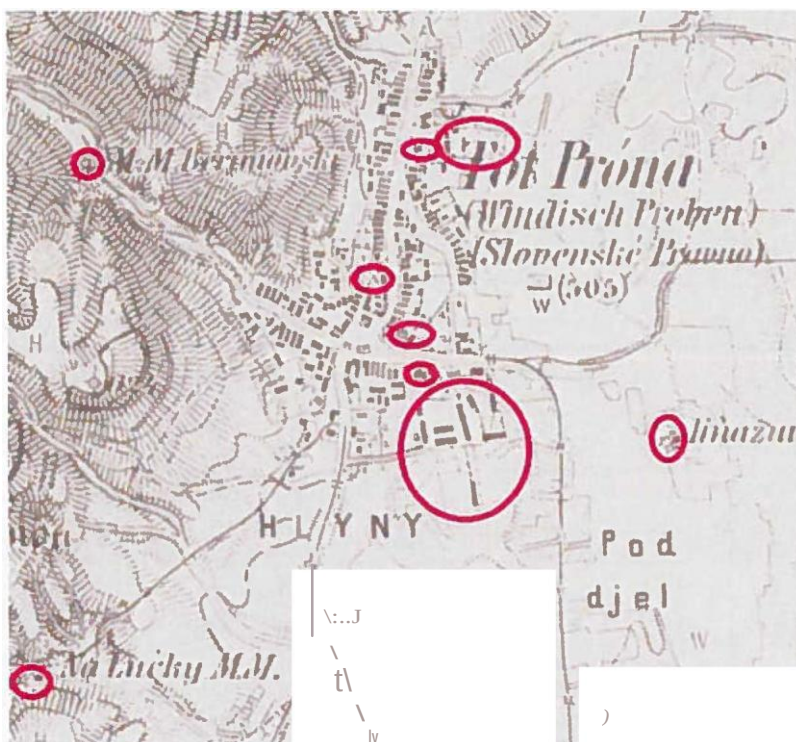
Niektoré z uvedených archeologických nálezísk a potenciálnych nálezísk sú známe len z historických prameňov a nie sú dodnes presne verifikované v teréne. (Pozn. Vychádzame preto len z opisu polohy, čo v praxi znamená, že vyznačenie polôh na mape je v niektorých prípadoch orientačné. Rovnako je v niektorých prípadoch orientačné uvedenie parciel).

Obr. 1 Historické územie obce Slovenské Pravno a vyznačenie archeologického potenciálu a archeologických nálezísk (červené polygóny), kostol, kaštieľ, tehliarska pec, vodné mlyny, zakreslené na I. vojenskom mapovaní (1782 - 1784)

Obr. 2 Historické územie obce Slovenské Pravno a vyznačenie archeologického potenciálu a archeologických nálezísk (červené polygóny), farský kostol, kaštieľ, kúria, hospodárske dvory, zaniknuté vodné mlyny, zakreslené na II. vojenskom mapovaní (1845)

Obr. 3 Historické územie obce Slovenské Pravno a vyznačenie archeologického potenciálu a archeologických nálezísk (červené polygóny), farský r. k. kostol, ev. kostol, zaniknuté vodné mlyny, kaštieľ, kúria, zaniknuté majery, zakreslené na III. vojenskom mapovaní 1:25000 (1882)

Obr. 4 Vyznačenie historického územia obce (fialový polygón) a archeologických nálezísk a archeologického potenciálu (modré polygóny), detail z obr.16

Obr. 5 Vyznačenie historického územia obce (fialový polygón) a archeologického potenciálu (modrý polygón), detail z obr .16

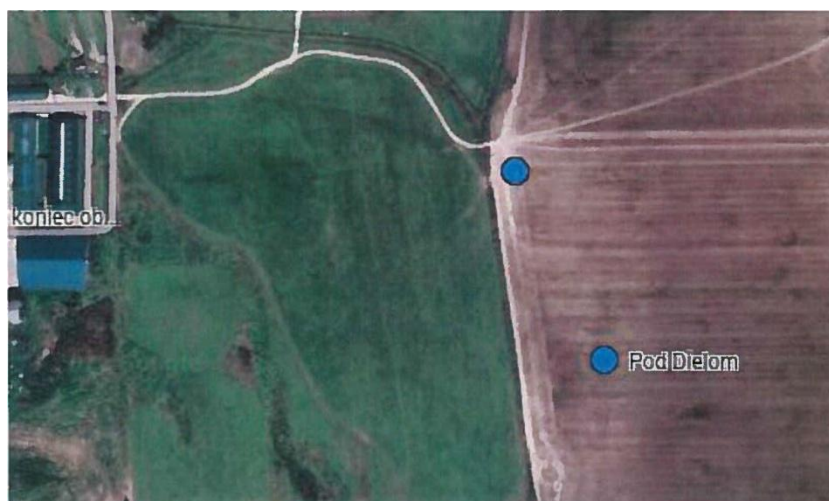
Obr. 6 Vyznačenie historického územia obce (fialový polygón) a archeologického náleziska (modrý polygón) a archeologického potenciálu (modré body), detail z obr. 16

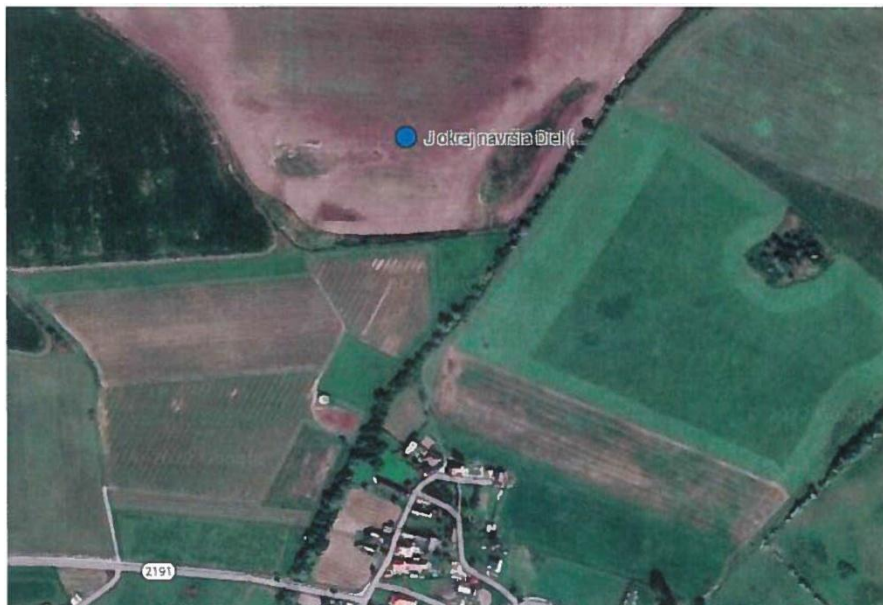
Obr. 7 Vyznačenie historického územia obce (fialový polygón) a archeologického potenciálu (modré body), detail z obr. 16

Obr. 8 Vyznačenie historického územia obce (fialový polygón) a archeologických nálezísk a archeologického potenciálu (modré body a modré polygóny), detail z obr.16

Obr. 9 Vyznačenie archeologického potenciálu (modré body), detail z obr. 16

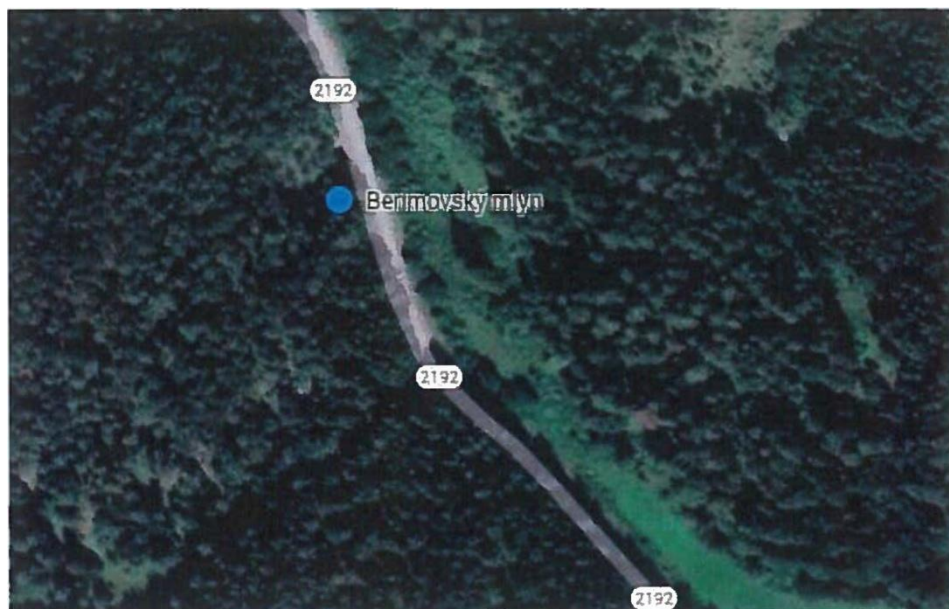
Obr.10 Vyznačenie archeologického náleziska (modrý bod), detail z obr. 16

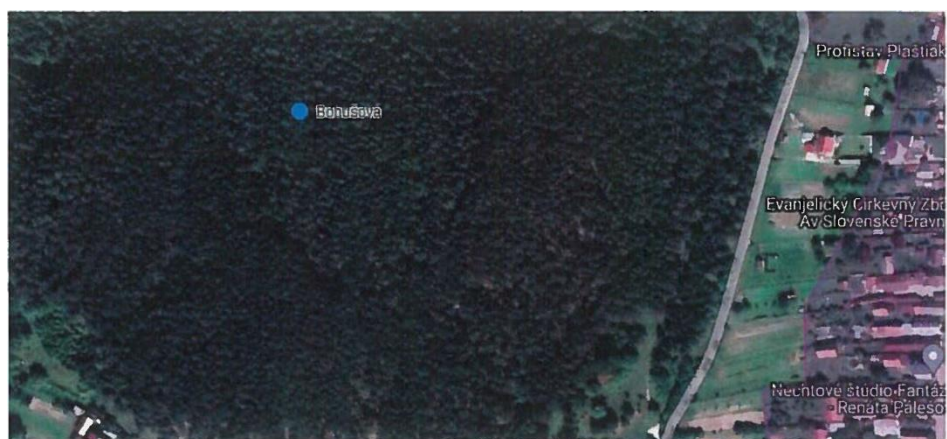
Obr.11 Vyznačenie archeologického náleziska a archeologického potenciálu (modré polygóny), detail z obr. 16

Obr.12 Vyznačenie archeologického potenciálu (modrý bod), detail z obr. 16

Obr.13 Vyznačenie archeologického potenciálu (modrý bod), detail z obr. 16

Obr.14 Vyznačenie historického územia obce (fialový polygón) a archeologického náleziska (modrý bod), detail z obr. 16

Obr.15 Vyznačenie archeologického náleziska (modrý polygón), detail z obr. 16

Obr.16 Vyznačenie historického územia obce Slovenské Pravno (fialový polygón) na súčasnej ortofotomape (www.google.sk/maps) a archeologických nálezísk a archeologického potenciálu (modré body a polygóny) na celom území obce Slovenské Pravno

Väčšina uvedených archeologických nálezísk nie je evidovaných ako národné kultúrne pamiatky. Avšak v budúcnosti, pod vplyvom nových poznatkov, môže dôjsť k vyhláseniu niektorého archeologického náleziska za národnú kultúrnu pamiatku. Národné kultúrne pamiatky podliehajú osobitnej ochrane podľa pamiatkového zákona a preto nie je možné ich územie využívať na akékoľvek stavebné zámery.

Na základe vyššie uvedeného možno konštatovať, že obec Slovenské Pravno má bohatý archeologický potenciál a vzhľadom k tomu, že v jej katastri sa doteraz nerealizoval systematický archeologický prieskum je veľký predpoklad, že sa tu nachádzajú doteraz neevidované a nám neznáme archeologické náleziská, ktoré môžu byť narušené akoukoľvek stavebnou činnosťou.

V ÚPN-O je potrebné rešpektovať:

- pri objektoch, ktoré sú zapísané v ÚZPF SR, je nutné dodržať požiadavky základnej ochrany kultúrnej pamiatky v zmysle §27 a §32 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov,
- v bezprostrednom okolí nehnuteľnej NKP nie je možné vykonávať stavebnú činnosť ani inú činnosť, ktorá by mohla ohroziť pamiatkové hodnoty NKP; bezprostredné okolie (ochranné pásmo) nehnuteľnej kultúrnej pamiatky je v okruhu 10,0 m od obvodového plášťa stavby, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou stavba, alebo od hranice pozemku, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou aj pozemok,
- pred začatím obnovy NKP je vlastník NKP povinný predložiť KPÚ žiadosť o vydanie rozhodnutia o zámere obnovy,
- je nevyhnutné, aby v územných a stavebných konaniach akejkoľvek stavby, pri ktorej sa predpokladá zásah do terénu (zakladanie stavieb všetkého druhu, líniové podzemné vedenia, cesty, hrubé terénne úpravy, rekultivácie, ap.) bol oslovený Krajský pamiatkový úrad Žilina, ktorého záväzné stanovisko bude podkladom pre vydanie územného rozhodnutia a stavebného povolenia,
- v opodstatnených prípadoch - predovšetkým na vyznačenom území archeologického potenciálu KPÚ stanoví požiadavku na zabezpečenie archeologického výskumu,
- podľa §30 ods.1 pamiatkového zákona každý subjekt je povinný správať sa tak, aby svojím konaním neohrozil základnú ochranu neodkrytých archeologických nálezísk a nespôsobil nepriaznivé zmeny ich stavu,
- podľa §40 ods.2 a 3 zákona č. 49/2002 Z. z. - pamiatkový zákon a § č.127 zákona č.50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov v prípade zistenia, resp. narušenia archeologických nálezov počas doby stavby musí nálezca alebo osoba zodpovedná za vykonávanie prác ihneď ohlásiť nález KPÚ; do doby obhliadky KPÚ je nálezca povinný vykonať všetky nevyhnutné opatrenia na záchran nálezu, najmä ho zabezpečiť proti poškodeniu, znehodnoteniu, zničeniu a odcudzeniu pokiaľ o ňom nerozhodne stavebný úrad po dohode s KPÚ; archeologický nález môže vyzdvihnúť a premiestniť z pôvodného miesta a z nálezových súvislostí len oprávnená osoba metódami archeologického výskumu

- rešpektovať ustanovenia platného zákona o ochrane pamiatkového fondu - v súčasnosti zákon č. 49/2002 Z. z. v aktuálnom znení - hlavne §30, §40 a §41) a platného zákona o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (v súčasnosti zákon č.50/1976 Zb. v aktuálnom znení - hlavne § 127)

B.7.2.3 Pamätihodnosti

Na území obce sa nachádzajú *pamätihodnosti*, ktoré nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu :

- evanjelický kostol z roku 1886
- zvonica evanjelického kostola

Obec môže viesť v súlade s § 14 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov evidenciu pamätihodností obce.

B.7.2.4 Historická zeleň

Na území obce sa nenachádza žiadna chránená zeleň evidovaná ako národná kultúrna pamiatka.

V riešenom území je evidovaný chránený strom, chránený v zmysle § 49 zákona č. 506/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov:

- Lipa malolistá pri kostole – pri vstupe po schodoch z východnej strany areálu – v správe NP Veľká Fatra
Lipa bola vyvrátená vetrom cca v roku 2013 - 2014, čiže fyzicky už neexistuje. Vyradenie zo štátneho zoznamu chránených stromov je v štádiu riešenia príslušnými orgánmi.

V riešenom území sa vyskytujú **významné solitéry zelene**, ktorý si zaslúžia pozornosť a ochranu v rámci obce:

- Platan javorolistý pri kaštieli Prónayovcov
- Ginko biloba, v opustenej záhrade renesančnej kúrie pri severnom vstupe do obce
- v intraviláne obce sa nachádzajú v záhradách kaštieľa a kúrie, v súkromných záhradách aj na verejných priestranstvách viaceré pozoruhodné stromy - lipy malolisté a veľkolisté, jasene štíhle, brest horský, či javor červený
- Brest horský

Pri terénnom prieskume územia bol zaznamenaný rozmerný starý soliterný brest horský, rastúci na okraji pravobrežného brehového porastu potoka Sokol v jeho úseku medzi cestou Slovenské Pravno - Abramová a topoľovou plantážou. Je potrebné jeho bližšie preskúmanie a vyhlásenie za chránený strom.

B.7.2.5 Významné osobnosti obce

Eliáš Láni (* 1570 – † 1618), básnik, náboženský spisovateľ a evanjelický cirkevný hodnostár

Daniel Hadik (* ? – † ?), evanjelický kňaz, rektor

Ján Dérer (* 1847 – † 1904), pedagóg, publicista a evanjelický kňaz

Ján Alojz Wagner (* 1864 – † 1930), prírodovedec a publicista

Viliam Pauliny (* 1877 – † 1945), verejný činiteľ, politik a bankár

Bohumil Chorvát (* 1878 – † 1943), elektrotechnický inžinier a verejný činiteľ

Michal Chorvát (* 1910 – † 1982), spisovateľ, literárny vedec, politik a prekladateľ

Maskovitá spona zo Slovenského Pravna:

**Zdroj: Slovenské Pravno vo svetle nových poznatkov, PhDr. Nadežda Vitanovská-Hrúzová*

V posledných desaťročiach vari niet ani jednej dôležitej publikácie o umení Kelto, ktorá by neuvádzala vyobrazenie a zmienku o náleze maskovitej spony zo Slovenského Pravna. Tento jedinečný výtvor keltského umeleckého remesla býva pravidelne aj žiadanou výpožičkou-exponátom na veľkých medzinárodných výstavách o Keltoch. Ide skutočne o archeologický nález európskeho významu.

K objavu spony došlo v roku 1974. Vtedy miestny zberateľ a nadšený záujemca o najstaršiu históriu invalidný dôchodca Gustáv Madigár si všimol, že na juhozápadnom okraji obce pri zemných prácach a najmä ťažbe piesku sa pravdepodobne ničia archeologické sídliskové objekty. Zistil, že v stenách pieskoviska v časti chotára „Prašnica“ (tiež Lamošova prašnica) sa črtajú stopy po rôznych jamách- archeologických objektoch. Ich obsah začal pozorne vykopávať. Mimoriadne sa potešil, keď v jednej z jam okrem početných keramických zlomkov patriacich do púchovskej kultúry a črepov germánskej (kvádskej) i importovanej panónskej keramiky objavil aj pozoruhodný bronzový predmet, plasticky zdobený motívom ľudských tvárí. To ešte netušil, že objavil unikátnu včasno laténsku maskovitú sponu datovanú do doby okolo roku 400 pr. Kr.

Typologická analýza ukázala, že ide o celkom unikátny exemplár z kategórie liatych maskovitých spôn.

Pri interpretácii jedinečného nálezu maskovitej spony zo Slovenského Pravna, ktorá sa obľúkom dotýka dvoch dôležitých stránok najstaršej histórie tejto lokality a to včasnej doby laténskej a doby rímskej a preklenuje obdobie viac ako pol tisícročia, zostáva veľa hypotetického. Nespochybniteľným je však fakt, že územie dnešného Slovenského Pravna prinieslo slovenskej archeológii svedectvo európskeho významu.

Obr. Maskovitá spona zo Slovenského Pravna – európska unikát keltského umenia

B.8 NÁVRH RIEŠENIA BÝVANIA, OBČIANSKEJ VYBAVENOSTI, VÝROBY A REKREÁCIE

B.8.1 NÁVRH RIEŠENIA BÝVANIA

Plochami pre bývanie sú v zmysle vyhl.č.55/2001 Z. z. plochy, ktoré sú určené pre obytné domy a k nim prislúchajúce nevyhnutné zariadenia, napr. garáže, stavby občianskeho vybavenia, verejné dopravné a technické vybavenie, zeleň a detské ihriská. Pre riešenie funkcie bývania sú v schválenom zadaní obsiahnuté nasledovné požiadavky :

- plochy, potrebné na bývanie navrhnuť v rozsahu, vyplývajúcom z predpokladaného počtu obyvateľov obce a vývoja obývanosti bytového fondu - uvedený rozsah obytných plôch zväčšiť o primeranú urbanistickú rezervu,
- s prihliadnutím na doterajší vývoj a všeobecné trendy uvažovať s postupným znižovaním koeficientu obývanosti, t.j. počtu obyvateľov, pripadajúcich na jeden trvale obývaný byt z 3,18 pri sčítaní v roku 2021 na 2,70 obyvateľa/1 byt v roku 2040,
- pozemky pre pokrytie potreby výstavby nových bytov riešiť najmä formou individuálnej bytovej výstavby, vytypovať aj plochy pre umiestnenie nízkopodlažných bytových domov a skupinové formy rodinných domov
- obytnú výstavbu orientovať prednostne na využiteľné prieluky v intraviláne i mimo intravilánu, plochy s vybudovanou alebo ľahko dostupnou dopravnou a technickou infraštruktúrou a voľné plochy v kontakte so súčasnými obytnými plochami,
- návrhom jednoznačných funkčných a priestorových regulatívov a limitov vylúčiť možné kolízie pri využití územia a zabezpečiť vytváranie harmonického obytného prostredia
- obytné a intenzívne rekreačné územia nenavrhovať v priamom kontakte s využívanými, resp. navrhovanými areálmi poľnohospodárskej prvovýroby.

Celková potreba bytov, návrh novej bytovej výstavby

Pre predpokladaný počet 890 obyvateľov obce v roku 2040 a pre dosiahnutie obývanosti 2,70 obyvateľa/1 byt **bude v roku 2040 potrebný celkový počet 330 trvale obývaných bytov**. Pri zachovaní súčasného podielu trvale neobývaných bytov (17,2%) **je potrebných v obci celkom 399 bytov, t.j. do roku 2040 potrebné postaviť v obci približne 70 nových bytov**.

Na základe predpokladu, že k cieľovému roku 2040 budú niektoré lokality len rozostavané, je v územnom pláne potrebné pripraviť obytné plochy väčšie o primeranú urbanistickú rezervu.

Vzhľadom na zachovanie vidieckeho charakteru obce, terénym danostiam a charakteru urbanistickej štruktúry navrhujeme nízkopodlažnú zástavbu rodinnými, resp. bytovými domami. Z hľadiska pôsobenia sídla v rámci krajiny je potrebné zachovať jeho súčasný charakter a nepripustiť nevhodnú, krajine neprirodzenú štruktúru zástavby (pravouhlú, schématickú).

Rozvoj plôch pre výstavbu rodinných domov v **návrhovom** období do r.2040, vychádzajúci zo Zadania, je možné rozčleniť na:

a) plochy v rámci z. ú. obce, vytýčenému k 1.1.1990

- lokalita BI 01 - 3 RD
- lokalita BI 02 - 5 RD
- lokalita BI 04 - 9 RD
- lokalita BI 06 - 10 RD
- lokalita BI 10 - 2 RD
- lokalita BI 13 - 7 RD
- lokalita BI 14 - 12 RD
- lokalita BH 03 - 12 b. j.

- lokalita BH 05 - 10 b. j.
- lokalita BH 06 - 18 b. j.

Spolu je v z. ú. možné umiestniť cca 48 nových rodinných domov a 40 b. j. v nových bytových domoch. V centrálnej časti obce je predpoklad úbytku bytového fondu, vzhľadom na návrh zmiešanej funkcie - bývanie + občianska vybavenosť.

b) plochy mimo z. ú. obce

- lokalita BI 03 - 10 RD
- lokalita BI 08 - 4 RD
- lokalita BI 10 - 6 RD
- lokalita BI 12 - 1 RD
- lokalita MF 01 + MF 02, Dobré sady - malé farmy, 10

Na navrhovaných plochách je spolu možné umiestniť viac rodinných domov (70) a bytov v bytových domoch (40) vzhľadom na reálnu potrebu k r.2040 (70).

Vzhľadom na pracovné príležitosti v obci, potenciál obce vytvoriť ďalšie pracovné príležitosti vo všetkých troch sektoroch, predpokladu úbytku bytového fondu v centrálnej časti obce vzhľadom na návrh zmiešanej funkcie bývania a občianskej vybavenosti, ako aj pracovné príležitosti v mestách Martin, Turčianske Teplice, ktoré sú v prijateľnej dochádzkovej vzdialenosti, vychádzame z predpokladu, že v návrhovom období je reálne zastaviť pokles a stabilizovať počet obyvateľov obce. Je reálny predpoklad, že keď budú vytvorené podmienky pre výstavbu, tak stúpne počet záujemcov o výstavbu ako aj, že niektoré lokality budú v návrhovom období len rozostavané.

B.8.2 NÁVRH RIEŠENIA OBČIANSKEJ VYBAVENOSTI SO SOCIÁLNOU INFRAŠTRUKTÚROU

Vzhľadom na charakteristiku zariadení občianskej vybavenosti, môžeme ich zaradiť do nasledujúcich jednotlivých skupín:

B.8.2.1 Sociálna infraštruktúra

Školstvo a výchova

a) *Materská škola*

Nachádza sa v samostatnej jednopodlažnej budove v severozápadnej časti obce v samostatnom areáli, vo vlastníctve obce. V areáli sa nachádza stará budova materskej školy, momentálne využívaná ako kultúrny dom.

Materská škola bola založená 7. júna 1965. Sídliť v budove postavenej v rokoch 1963 -1964. Dňa 11.novembra 1984 bola slávnostne otvorená nová budova materskej školy na vedľajšom pozemku. Táto prešla v roku 2017 kompletnou rekonštrukciou (zateplenie fasády, výmena okien a dverí, kotolňa, elektroinštalácia, rozvody vody, podlahy, nové únikové schodisko...) a v júni 2018 bola znovu uvedená do prevádzky. MŠ navštevujú aj deti z neďalekých obcí (Brieštie, Rudno, Jasenovo, Kaľamenová, Liešno, Abramová, Laclavá).

Materská škola je dvojtriedne účelové zariadenie. Deti sú rozdelené do dvoch tried s celodennou prevádzkou. Veková hranica detí, ktoré navštevujú našu MŠ je od 2 do 6 rokov. MŠ má kapacitu 50 detí a momentálne ju navštevuje 38 detí, má 4 pedagogických a 3 nepedagogických zamestnancov. Stravovanie je zabezpečené vo vlastnej jedálni s kuchyňou. Okolie MŠ poskytuje dobré možnosti vychádzok a výletov. V areáli MŠ sa nachádza tiež dopravné ihrisko, detské ihrisko s preliezkami a hojdačkami, dvor a záhrada. Trávnatá plocha je dostatočne veľká a využívaná na individuálne i kolektívne hry.

Stavebnotechnický stav novej budovy je plne vyhovujúci. *Pozemok je plošne vyhovujúci aj pre zvýšenie kapacity škôlky.*

V návrhovom období je potrebné:

- *objekt kapacitne nepostačuje na predpokladaný nárast obyvateľstva, je potrebné uvažovať o prístavbe objektu, resp. dostavbe al. nadstavbe objektu*
- *v starej budove materskej školy umiestniť komunitné obecné centrum*

b) *Základná škola*

V obci sa nachádza plnoorganizovaná základná škola s kapacitou 225 detí, s právnou subjektivitou, postavená v r.1979. V roku 2016 sa presťahovala do zrekonštruovanej budovy. V areáli sa nachádza aj budova starej školy, momentálne nevyužívaná. ZŠ navštevujú aj deti z neďalekých obcí (Brieštie, Rudno, Jasenovo, Kaľamenová, Liešno, Abramová, Laclavá).

Areál je umiestnený v južnej časti obce západne od cesty II/519 - v budove sa nachádza 14 učební, v samostatnej budove je situovaná jedáleň s kuchyňou spolu s telocvičňou o rozmeroch 14x38 m, školská dielňa prestavaná z bývalej kotolne a viacúčelové ihrisko (hádzaná, volejbal, basketbal). Základná škola má aj školský klub. ZŠ ročníky 1. - 9. navštevovalo v šk. r. 2021 /2022 95 žiakov (rozdelených do 9 kmeňových tried). Škola má 2 špecializované učebne. V škole pracuje 29 zamestnancov, 20 pedagogických a 9 nepedagogických (z toho 25 žien). Budovy a pozemky sú vo vlastníctve obce. V škole fungujú krúžky, ktoré sa každoročne menia

podľa záujmu žiakov a rodičov. Školský klub detí funguje v triedach po skončení vyučovania. V 1 triede funguje ZUŠ – výtvarná a hudobná (pobočka Základná umelecká škola Mošovce).

Pozemok školy je plošne vyhovujúci a umožňuje v budúcnosti doplnenie ďalších športovísk. Budova je plynofikovaná. Stavebnotechnický stav je vyhovujúci - v r.2018-2019 prebehla kompletná rekonštrukcia. Taktiež treba uvažovať s využitím starej budovy ZŠ a pozemkov v areáli ZŠ.

V návrhovom období je potrebné:

- *znižiť energetickú náročnosť starej budovy základnej školy*
- *uvažovať o novej funkčnej náplni starej budovy základnej školy - bytový dom (sociálne bývanie)*

Zdravotníctvo

- ✓ Zdravotné stredisko s ambulanciami lekárov

V obci sa nachádza zdravotné stredisko, v rámci ktorého je ambulancia praktického lekára pre dospelých, zdravotná starostlivosť 5 dní v týždni. Ďalej sa tu nachádzajú 2 ambulancie súkromných lekárov - gynekologická (ordinuje 1x v týždni), ambulancia pre deti a mládež, ktorá je momentálne nevyužitá. V objekte sa nachádza aj ambulancia zubára so starším vybavením, ktorú sa napriek snahe obecného úradu nedarí obsadiť lekárom.

Objekt bol postavený v r.1990 a aj s pozemkom je vo vlastníctve obce. Budova je plynofikovaná, nachádza sa tu aj pec na pevné palivo. Na budove sú vymenené okná.

Za vyššou zdravotnou starostlivosťou a špecializovaným zdravotníckym vyšetrením dochádzajú obyvatelia do polikliník v Turčianskych Tepliciach a Martine a do Univerzitnej nemocnice v Martine, resp. do súkromných ambulancií v meste Turčianske Teplice a Martin.

Tento stav je vyhovujúci aj na návrhové obdobie.

- ✓ Lekárneň

Je umiestnená v zdravotnom stredisku a je otvorená päť dní v týždni. Zamestnaná je tu 1 zamestnankyňa. Priestory sú vyhovujúce.

Tento stav sa javí ako vyhovujúci aj pre návrhové obdobie.

Sociálna starostlivosť

Obec v súčasnosti poskytuje obedy dôchodcom (obec čiastočne na obed finančne prispieva) zo školskej jedálne. Obyvatelia obce, ktorí sú starší a prejavia záujem o starostlivosť v sociálnom zariadení, majú v súčasnosti možnosť umiestnenia v sociálnych zariadeniach v meste Turčianske Teplice, ktoré disponujú dostatočnými kapacitami..

Vzhľadom na postupné starnutie obyvateľstva je potrebné uvažovať o forme sociálnej pomoci pre starších spoluobčanov v spolupráci so susednými obcami (napr. denný stacionár, dom opatrovateľskej služby, ap.).

V návrhovom období je potrebné:

- *uvažovať o forme sociálnej pomoci pre starších spoluobčanov (dom sociálnych služieb, denný stacionár, ap.) - napr. v budovách v majetku obce, resp. na pozemku vo vlastníctve SPP (OV 17)*

B.8.2.2 Obchod a služby

Maloobchod

V severnej časti obce (Horná Kolónia) je umiestnená predajňa rozličného tovaru COOP Jednota, v ktorej sú zamestnaní 2 zamestnanci. Vykurovanie - pec na pevné palivo.

V rámci obce sú ešte umiestnené nasledovné prevádzky :

- R&M plus Slovenské Pravno – potraviny a mäsiarstvo, v zdravotnom stredisku a v objekte bývalej hasičskej zbrojnice, 5 zamestnancov, vykurovanie plynom
- Miriam Felcanová – kaderníctvo, 1 zamestnanec, krb na pevné palivo
- Tatiana Ličková – kaderníctvo, 1 zamestnanec, krb na pevné palivo
- Miriam Grusmannová – predajňa rozličného tovaru a krmív, 1 zamestnanec, plynové gamatky
- Drogéria Lenka Brngálová, v zdravotnom stredisku, 1 zamestnanec
- Secondhand a papiernictvo – Miroslava Fuzáková, v zdravotnom stredisku, 1 zamestnanec
- Darčeková Predajňa – kvetinarstvo, 1 zamestnanec, vykurovanie elektrické
- Helvia – čerpacia stanica pohonných hmôt, 3 zamestnanci, vykurovanie elektrické
- Zmiešaný tovar Feľo, momentálne v likvidácii, *v budúcnosti je zámer umiestniť cukrárenskú výrobu*

V návrhovom období je potrebné:

- *doplniť maloobchodnú sieť v rámci obytného územia*

Stravovanie a ubytovanie

V obci sa nachádzajú pohostinské zariadenia, kapacitne postačujú na potreby obce:

- Pohostinstvo BUBA - 30 stoličiek, 1 zamestnanec

- Cukráreň u Edwarda - 35 stoličiek, 1 zamestnanec
Nenachádza sa tu žiadne ubytovacie zariadenie.

Navrhujeme:

- *uvažovať o novej funkčnej náplni pre objekt Sokolovne - penzión, ap.*

Kaštiele

Na území obce sa nachádzajú:

- Prónayovský kaštieľ s historickým parkom, ktorý je momentálne v zlom technickom stave a je nevyužívaný
- Országovský kaštieľ s historickým parkom, ktorý je momentálne v zlom technickom stave a je nevyužívaný

Navrhujeme:

- *uvažovať o využití kaštieľov a území ich parkov pre služby (napr. múzeum, možnosť ubytovania - apartmány, relax a oddych, wellnes, ap.) súvisiace s rekreáciou a cestovným ruchom*

Pošta

V obci Slovenské Pravno sa nachádza prevádzka Slovenskej pošty. Sídli v budove Evanielického a. v. cirkevného zboru, na prízemí. Ponúka služby Poštovej banky a poštomat. Zamestnáva 2 zamestnancov, vykurovanie elektrické

Priestor kapacitne vyhovuje aj na návrhové obdobie.

Trhové miesto, trhovisko

V obci sa nachádza miesto na príležitostný predaj, ktorý prebieha len pred obecným úradom. *Tento stav sa javí ako nevyhovujúci pre návrhové obdobie.*

Navrhujeme:

- *vybudovať stále trhové miesto zo severnej strany zdravotného strediska (v ploche OV 08)*

Výrobné a nevýrobné služby

V obci sídli viacero fyzických osôb, právnických osôb a živnostníkov zameraných na šport – 3, kadernícke a kozmetické služby – 3, poľnohospodárstvo a chov hospodárskych zvierat – 3, výrobu vinutého papiera a lepenky – 1, oblasť stavebných prác a výroby – 18, obrábanie, kovovú výrobu – 6, elektroinštalácie – 1, stolárstvo – 3, lesné hospodárstvo, obrábanie dreva – 17, opravárenskú a servisnú činnosť – 1, oprava a údržba motorových vozidiel – 3, na obchod, sprostredkovateľskú činnosť, poradenstvo a iné služby – 20, služby súvisiace s krajinou úpravou – 1, prenájom a lízing automobilov – 2, nákladná a osobná doprava – 3, služby súvisiace so správou, prenájomom a prevádzkovaním nehnuteľností – 5, služby IT – 1, technické testovanie a analýzy – 2, recykláciu triedených materiálov – 1, výroba bižutérie – 1, reklamná agentúra – 1, inžinierske činnosti a poradenstvo – 1, na stravovanie – 2, ap.

Z hľadiska najvýznamnejších zamestnávateľov je v obci jednoznačne najväčším priemyselná výroba a poľnohospodárska prvovýroba. Poľnohospodárska prvovýroba je zastúpená spoločnosťou TURIEC AGRO, s.r.o. Ďalšími zamestnávateľmi sú: SlovSETRA s.r.o. – strojnica výroba, Sokol TRANS, s.r.o. – autodoprava a iné.

V k. ú. obce vykonávajú svoju činnosť aj súkromne hospodáriaci roľníci, na vlastnej, resp. prenajatej pôde.

Navrhujeme:

- *doplniť ďalšie služby súvisiace s rozvojom cestovného ruchu*
- *v rámci obytného územia uvažovať o službách nevýrobného charakteru*

B.8.2.3 Ostatná vybavenosť

Kultúra

✓ Kultúrny dom

Obec nemá vlastný kultúrny dom. V budove bývalej škôlky č. 186 bola v roku 1986 do jednej z tried umiestnená knižnica, v druhej bola zriadená spoločenská miestnosť. V roku 2000 sa opravilo oplotenie a na pozemku bol postavený altánok s miestom na opekanie. V roku 2003 sa spojili miestnosti a vznikol väčší spoločenský priestor pre kultúrne podujatia, zasadania obecného zastupiteľstva, stretnutia organizácií, firemné akcie a jubilejné oslavy, dokonca menšie svadby. Ďalej sa tu nachádza kuchynka a sociálne zariadenie. Spoločenská miestnosť má kapacitu cca 50 miest. Knižnica sa presťahovala do iných priestorov. Stavebno-technický stav objektu je nevyhovujúci. Budova je plynofikovaná.

V r. 2021 bola spracovaná architektonická štúdia „Komunitné centrum Slovenské Pravno“, ktorá navrhla rekonštrukciu, nadstavbu a prístavbu objektu a jeho zmenu na komunitné centrum.

Z JV strany objektu sa nachádza trávnatá plocha, ktorú je možné využiť napr. na umiestnenie detského ihriska.

Priestor pre návrhové obdobie kapacitne nevyhovuje, je potrebná jeho dostavba.

✓ Sokolovňa

Dlhý čas slúžila ako jediný kultúrny stánok v obci, v deväťdesiatych rokoch tam sídlilo kino Žiare. Nachádza sa tam javisko s príslušným zariadením. V roku 2015 prebehla rekonštrukcia sociálnych zariadení a boli zakúpené plynové ohrievače. Momentálne je nevyužívaná.

Navrhujeme:

- *uvažovať o novej funkčnej náplni pre objekt Sokolovne - penzión, turistická ubytovňa , ap.*

✓ Knižnica

Knižnica je umiestnená v budove zdravotného strediska, v jednej miestnosti a svoje služby poskytuje jeden deň v týždni v čase od 16.30 – 19.00. Metodicky je riadená Turčianskou knižnicou v Martine. V knižnici je k dispozícii internet a tlačiareň. V súčasnej dobe je o výpožičky záujem zo strany obyvateľov obce, preto obec neuvažuje o jej zrušení.

Tento stav je vyhovujúci aj pre návrhové obdobie.

✓ Tanečné kolo

V letných mesiacoch sa na kultúrne a spoločenské akcie využíva areál tanečného kola, umiestnený v extraviláne obce v blízkosti lesa. Sú tam drevené prístrešky pre hostí, zastrešený priestor pre hudbu so šatňou a sociálnymi zariadeniami.

Tento stav sa javí ako vyhovujúci aj pre návrhové obdobie - areál v blízkosti navrhujeme doplniť o nenáročnú športoviská v prírode.

✓ Kostoly, náboženské služby

Na území obce sa nachádzajú dva kostoly. V náboženskej štruktúre dominuje obyvateľstvo s evanjelickým vyznaním augsburského vyznania.

Rímskokatolícky kostol Všetkých svätých, ktorý pochádza z 12. storočia je evidovaný ako národná kultúrna pamiatka v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR od roku 1963. Od roku 2009 sú pamiatkovo chránené aj opevnenie kostola, baroková vstupná brána v opevnení a renesančná zvonica pri kostole. Kostol v opevnenom areáli na vyvýšenine tvorí výraznú dominantu obce. Obyvatelia dochádzajú za náboženskými službami do tohto kostola 1x týždenne, v nedeľu. Kapacita cca 100 miest na sedenie, žiadne vykurovanie. Rímskokatolícka fara sa nachádza oproti kostolu pri ceste II/519.

Neďaleko sa nachádza aj evanjelický kostol, ktorý patrí Cirkevnému zboru ECAV na Slovensku Slovenské Pravno. Je to jednoloďová neogotická stavba s polygonálnym ukončením presbytéria a vežami tvoriacimi súčasť jej hmoty z roku 1886. Služby Božie sa konajú každú nedeľu a nešporné 1x za mesiac striedavo v šiestich filiálkach. Kapacita je 350 miest, vykurovanie je elektrické podlavičové. Pri kostole je fara.

Tento stav sa javí ako vyhovujúci aj pre návrhové obdobie.

Záujmové združenia

Medzi najstaršie záujmové združenia a organizácie v obci patrí:

- Dobrovoľný hasičský zbor - sú najaktívnejšou organizáciou s najväčšou členskou základňou (93 členov), vznikol v r. 1879, podieľajú sa na plnení úloh Civilnej ochrany obyvateľstva
- OZ cesta – občianske združenie na pomoc základnej a materskej škole
- Jednota dôchodcov Slovenska v Slovenskom Pravne – so stabilnou členskou základňou, ktorá okrem vlastnej spoločenskej a pracovnej činnosti spolupracuje pri kultúrnych akciách a brigádach v obci, stretávajú sa v starej budove školy
- Kynologický klub Gladiátor K9 – záujmový spolok organizujúci každoročný kynologický pretek s účastníkmi z celého Slovenska a dokonca aj zo zahraničia
- Poľovnícke združenie Holý vrch – združuje užívateľov poľovných revírov v obvode pôsobnosti
- Urbár pozemkové spoločenstvo – zastupuje a presadzuje záujmy vlastníkov podielov lesného a pasienkového fondu, ochraňuje a zveľaďuje lesy a podporuje všeobecne prospešnú činnosť v lesnom a pasienkovom hospodárstve

Významné kultúrno-spoločenské podujatia:

V obci sa každoročne koná množstvo spoločenských a kultúrnych podujatí pre obyvateľov obce:

Karneval, fašiangový sprievod a zábava, oslavy oslobodenia obce, strelecké preteky, Deň matiek, Medzinárodný deň detí, Jánska vatra, Deň rodiny, kynologický pretek, verejné premietanie filmov na veľkoplošné plátno, oslavy Slovenského národného povstania, Mikulášska besiedka a vianočné trhy, Vianočná besiedka, ap.

Okrem toho sa v obci prvej písomnej zmienky o obci – každých 5 rokov (naposledy 2018 – 905. výročie)

Výročie založenia DHZ – každých 5 rokov (naposledy 2019)

Telovýchova a šport

V obci má tradíciu organizovaný šport:

Obecný futbalový klub (OFK) – zaregistrovaný v roku 2007 ako občianske združenie. Do súťaží Turčianskeho futbalového zväzu sú prihlásené družstvá mužov. Žiaci v roku 2017 túto súťaž vyhrali, muži v roku 2018 postúpili do I. triedy.

Združenie technických športových činností – organizuje strelecké súťaže

Mažoretky- obci pôsobia od roku 1997. Skupinu tvoria žiačky základnej školy, ale svoju skupinu má aj materská škola. Zúčastňujú sa verejných vystúpení pri rôznych príležitostiach.

V obci je k dispozícii :

- futbalové ihrisko so sociálnym objektom, v ktorom sa nachádzajú šatne, sprchy (čiastočne zrekonštruované v roku 2017-okná), na ihrisku sa nachádza aj krytá tribúna a bufet, trávnik má vybudovanú závlahu, *chýba parkovisko*
- detské ihrisko sa nachádza v škôlke a za obecným úradom, *kapacitne ho treba rozšíriť o ďalšie nové prvky*
- pri základnej škole sa nachádza multifunkčné ihrisko
- krytá strelnica – od roku 1973 je v prevádzke pre streleckých nadšencov a pre Združenie technických športových činností, odohrávajú sa tu súťaže Turčianskej streleckej ligy, nachádza sa tu skladík
- motokrosový areál ZE-TEC - je vybudovaný na dlhoročnej tradícii motokrosových podujatí, ktoré prebiehali v Slovenskom Pravne do roku 1988 a za pomoci členov a fanúšikov. Areál je umiestnený na pravej strane cca 350 m za obcou Slovenské Pravno smer Prievidza, pozemky sú vo vlastníctve obce. Momentálne je areál nevyužívaný.
- cyklistická trasa - č.5431 - zelená - cyklotrasa Turčianske Teplice - Kláštor pod Znievom

Navrhujeme:

- *zachovať športovú strelnicu (SP 01)*
- *doplniť športový areál (SP 02) o ďalšie športoviská pre loptové hry, príp. polyfunkčné ihrisko, detské ihrisko, tenisový kurt ap. a v jeho blízkosti vybudovať parkovacie plochy*
- *bývalý motokrosový areál, ktorý neplní svoju funkciu zachovať ako obecnú športovú plochu s doplnkovou súvisiacou občianskou vybavenosťou (SP 03)*
- *v plochách pri tanečnom kole je prípustné umiestniť športoviská pre rodinné športovanie - streetbal, petang, bowling, vonkajší šach, minigolf, disc golf, plážový volejbal ap.*
- *v novonavrhovaných obytných územiach situovať ihriská pre hry detí a mládeže rôznych vekových kategórií s príslušnou technickou vybavenosťou a oddychové zóny*

Správa a riadenie

Zo zariadení verejnej správy v obci sú :

- ✓ *Obecný úrad*, umiestnený v centre obce. Obec zamestnáva 5 zamestnancov na obecnom úrade a ďalších 4 zamestnancov (prevádzkarov). V budove sa nachádza - kancelária starostu, matrikárky, archív, malá zasadačka sobášna miestnosť s kapacitou 50 stoličiek. *Priestory obecného úradu sú plošne vyhovujúce aj pre návrhové obdobie, objekt je vo vyhovujúcom stavebnotechnickom stave - zateplený obvodový plášť (2012), vymenené okná. Objekt je plynofikovaný.*
- ✓ *Zariadenie požiarnej ochrany* - hasičská zbrojnica je umiestnená v samostatnom objekte pri hlavnej ceste, v blízkosti centra. V r.2021 bola kompletne zrekonštruovaná. V objekte sa nachádza garáž pre dve hasičské autá. Budova je vykurovaná plynom. *Objekt je vyhovujúci aj na návrhové obdobie.*
V obci sa nachádza aj stará budova hasičskej zbrojnice, v ktorej funguje mäsiareň, je tu umiestnená garáž pre obecné auto a na poschodí sa nachádza malá zasadačka.

Cintorín a dom smútku

V obci sa nachádzajú 3 cintoríny:

- a) *obecný cintorín* v lokalite Šiance - Hlavný–nachádza sa na začiatku obce, v blízkosti cesty II/519 v smere na Ivančinu. Je na ňom pochovaných 1077 zosnulých v 645 hroboch. Najstarší záznam pochádza z roku 1850. Podľa štatistických údajov priemerne ročne zomrie 10 ľudí. Na cintoríne sa nachádza dom smútku s kapacitou 70 stoličiek, vykurovanie je elektrické. *V budúcnosti je potrebná jeho modernizácia. Kapacita cintorína bude postačovať na aj pre návrhové obdobie.*
V blízkosti cintorína sa nenachádza plocha pre odstavovanie áut, *je potrebné vybudovať parkovisko s dostatočnou kapacitou.*
- b) *cintorín pod Bohušovou* - pochovávalo sa tu do roku 1923 – navrhujeme zachovať ako pietne miesto
- c) *Židovský cintorín* – navrhujeme zachovať ako pietne miesto
Tento stav sa javí ako vyhovujúci aj pre návrhové obdobie.

Zberné zariadenie - zberný dvor, kompostovisko

Obec nemá zberný dvor, ale len zberné miesto v lokalite Horná kolónia, kde majú obyvatelia možnosť uložiť triedený odpad (elektro, textil, železo a pod.). Obec má 2 stojiská na sklo – pri obecnom úrade a za budovou Jednoty, a 2 na šatstvo - pri budove Jednoty a za zdravotným strediskom. Komunálny odpad je

vyvážaný na regionálnu skládku komunálneho odpadu TKO Horná Štubňa. Obec má vybudovanú malú obecnú kompostáreň do 100 t v lokalite pri strelnici.

Navrhujeme:

- *umiestniť zberný dvor na separovaný odpad na obecnom pozemku v lokalite Nová Kolónia (OV 04)*
- *zachovať plochu malej obcej kompostárne v lokalite pri strelnici (PV 02)*
- *umiestniť v nových lokalitách zberné miesta so zbernými nádobami na separovaný odpad*

B.8.3 NÁVRH RIEŠENIA VÝROBY

V obci je dostatok výrobných prevádzok vo všetkých 3 sektoroch. Vo firmách a službách sídlia v obci bolo k 31.12.2021 zamestnaných okolo 74 zamestnancov.

A.8.3.1 Ťažba nerastných surovín

V katastrálnom území obce sa nenachádzajú objekty, na ktoré by sa vzťahovala ochrana ložísk nerastných surovín, staré banské diela ani prieskumné územia pre vyhradený nerast, evidované Štátnym geologickým ústavom Dionýza Štúra.

V katastri sa nenachádza prieskumné územie.

Nenachádzajú sa tu lokality chránené banskými predpismi.

B.8.3.2 Primárny sektor - poľnohospodárstvo

Organizácia poľnohospodárskej výroby

V katastrálnom území obce v súčasnosti pôsobia aj nasledovné subjekty:

- **Spoločnosť TURIEC AGRO s.r.o.**, ktorá má sídlo v neďalekom Turčianskom Ďure, má na území obce hospodársky dvor vo východnej časti územia - časť objektov má vo vlastníctve. Dvor prevádzkuje v k. ú.:
 - poľnohospodárskej pôdy, z toho 475 ornej pôdy, na ktorej sa zameriava na pestovanie obilnín - prevažne ozimnej pšenice, jačmeňa, raže, krmovín - kukurice (siláž, krmivo), olejní - repka, liečivých rastlín - pestrec mariánsky, na TTP - výroba trávnej senáže alebo sena
 - živočíšnu výrobu - výroba mlieka, v počte kráv - 660 ks dojnic, 60 ks vysokoteľných jalovic, 130 ks teliat do 3 mesiacov, 150 ks teliat do 6 mesiacov, 2 plemenné býky
 - stavby: maštal s dojárnou, maštale na chov hovädzieho dobytku - 4 objekty, sklad obilia - 2 objekty, sklad objemových krmív - 3 objekty, miešareň krmív, jamy na siláž a senáž - 6 ks, prestrešený sklad maštalného hnoja, dielňa
 - na hospodárskom dvore pracuje 25 zamestnancov v živočíšnej výrobe, 10 zamestnancov v rastlinnej výrobe
 - na hospodárskom dvore neprebíha spracovanie mlieka

Zámery spoločnosti do budúcnosti:

- zachovať súčasný stav hospodárskych zvierat a výroby mlieka
- zabezpečiť dostatok objemových krmív pre živočíšnu výrobu
- zabezpečiť dostatok jadrových krmív pre živočíšnu výrobu a predaj

- **Samostatne hospodáriaci roľník - Svätopluk Nemec**

V k. ú. Slovenské Pravno realizujú poľnohospodársku prvovýrobu na území bývalého štátneho semenárskeho podniku (parcely registra KN-C 500/7, 500/51, 500/6, 500/44, 500/45, 955/16 a parcely registra KN-E 579/441, 579/442, 579/45, 579/45, 579/304, 587/1, 588/1, 588/2, 590, 592/201, 595/11, 596/1 - 9, z ktorých niektoré majú vo vlastníctve, niektoré v podieloch, niektoré v nájme):

- živočíšnu výrobu - chov hospodárskych zvierat - momentálne hovädzí dobytok - 6ks, koní - 7ks, oviec - 100 ks a kôz,
- rastlinnú výrobu - pasienky a výroba sena (parc. č. 579/3 + asi 10 cca 1 hektárových parciel smer MT)
- v areáli sú hospodárske budovy - kravín, ovčín, senník, kôlna
- v areáli sa nachádza aj jazierko okolo so zverofarmou na chov danielov a jelenej zveri - v súčasnosti 10 ks danielov, 4 ks jeleňov
- napájanie zvierat je z prírodných zdrojov

Zámery spoločnosti do budúcnosti:

- zvýšenie kapacity chovu - hovädzí dobytok - 30 ks, koní - 20, oviec - 200, kôz - 50, danielov - 50, jeleňov - 20
- agroturistický areál - zvieratá + bývanie majiteľa areálu
- stajňa pre 20 koní + krytá jazdiareň
- samostatné ubytovanie pre návštevníkov - 20 lôžok (v podkroví hospodárskej budovy)
- výrobná a predajňa vlastných mäsových a mliečnych výrobkov - 5 zamestnancov
- reštaurácia + ubytovanie - 5 zamestnancov, 40 stoličiek, 20 lôžok
- napojenie areálu na verejný vodovod

- **Samostatne hospodáriaci roľník - p. Čuraj:**
 - obhospodarujú cca 1 ha pôdy , ktorú nevyužívajú na pestovanie poľnohospodárskych plodín
 - na pozemkoch je hospodárska budova, využívaná na chov domácich zvierat, prasatá, sliepky, morky, kačky ,ovce, všetko pre vlastnú potrebu
 - o chov sa stará jeden človek
 - neplánujú ďalší rozvoj
- **Samostatne hospodáriaci roľník - p. Vratislav Bargár:**
 - v lokalite Sokolský jarok (severne od cesty III/2181 smerom na Ivančinú) obhospodaruje cca 32,7 ha poľnohospodárskej pôdy
 - pestuje rýchlorastúce dreviny na výrobu paliva (topole)
- **Projekt "Dobré sady"**
 - v k. ú. v lokalite Mladý háj, je záujem o výstavbu ekologického družstva
 - zámerom je vybudovať, v cca 10 ha území, permakultúrnu farmu a záhradu pre cca 8 rodín a viacgeneračné zariadenie pre deti a seniorov - denný stacionár a vzdelávanie detí na farme
 - družstvo by sa zaoberalo pestovaním zeleniny a ovocie, chovom zvierat - ovce , kozy, husokačky, sliepky, zajace, vietnamské prasatá
 - zámer predpokladá areál vybaviť ekologickou infraštruktúrou - koreňová čistička odpadových vôd, fotovoltika, solárne kolektory, ap., domy a objekty postaviť z ekologických materiálov

B.8.3.2 Primárny sektor - lesné hospodárstvo

Lesy sú základnou a nenahraditeľnou zložkou životného prostredia, kde plnia niekoľko významných funkcií. Okrem produkcie žiadanej drevnej hmoty zabezpečujú plnenie dôležitých celospoločenských pohľadov, z ktorých sú najdôležitejšie: vodohospodárska, pôdoochranná, prírodoochranná a pod..

Katastrálne územie obce Slovenské Pravno je organizačne začlenené do lesnej oblasti Žiar, lesného celku Rudno. Lesný celok je v zmysle priestorovej úpravy lesa definovaný ako územne ucelená časť lesov, pre ktoré sa vyhotovuje program starostlivosti o lesy. V podmienkach obce Slovenské Pravno to znamená, že lesy patriace do jeho katastrálneho územia sú spravované a obhospodarované pokynmi programu starostlivosti o lesy platným na obdobie rokov 2022 – 2031 .

Vlastníctvo a užívanie lesov

Stav vlastníctva k pozemkom je údaj nestály so značnou mierou premenlivosti v čase, nakoľko vlastnícke práva v rámci väčšieho územného celku sa neustále menia. Stav vlastníctva v konkrétnom čase je možné si overiť prostredníctvom verejne prístupných portálov katastra nehnuteľností. Pre rámcové informácie vlastníckych vzťahov v riešenom katastrálnom území úplne postačí jeho rozdelenie do skupín podľa druhu vlastníctva. Štruktúra vlastníckych vzťahov v k. ú. Slovenské Pravno je nasledovná:

➤ **Vlastníctvo lesov:**

– súkromné, ktoré sa člení na:

- spoločnostné (podielové spoluvlastníctvo spoločných nehnuteľností)
- fyzické osoby vrátane podielového spoluvlastníctva mimo spoločných nehnuteľností
- obecné
- cirkevné
- nevýdokladované (neznáme osoby, resp. osoby, ktorých pobyt nie je známy)

-štátne

➤ **Užívanie lesov:**

Stav užívania lesov (obhospodarovanie v zmysle zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov) má hmatateľnejší prínos, nakoľko jeho nositelia modelujú a formujú vzhľad, stav a štruktúru krajiny, ako hmatateľné ukazovatele kvality a úrovne využívania konkrétneho územia

-vyplýva z vlastníckeho práva, t. zn. rozhodnutia vlastníkov lesných pozemkov o tom, či vlastnený pozemok prenajmú inej fyzickej alebo právnickej osobe alebo ho budú užívať sami. Pozemky štátne vo vlastníctve SR a neštátne neodovzdané, resp. neštátne prenajaté obhospodaruje štátna organizácia Lesy SR, š. p. Odštepný závod Sever. Neštátne odovzdané lesné pozemky obhospodarujú:

- pozemkové spoločenstvá s právnou subjektivitou: Urbár, pozemkové spoločenstvo Slovenské Pravno a Urbárske spoločenstvo Brieštie pozemkové spoločenstvo ,
- obecné: Obec Slovenské Pravno
- cirkevné: Rímsko - katolícka cirkev, farnosť Slovenské Pravno
- fyzické osoby: Stanislav Sedliačik, Zuzana Čemická, Marián Gíreth

Kategorizácia lesov

Celková výmera katastrálneho územia Slovenské Pravno podľa údajov ÚGKN a Okresného úradu Turčianske Teplice, katastrálneho odboru je 1716,7912 ha, z toho výmera lesných pozemkov je 6164372 m² (po zaokrúhlení 616,44 ha). Lesnatosť teda predstavuje 35,90%.

Z celkovej výmery lesných pozemkov tvoria lesné porasty (pozemky porastené lesnými drevinami) 608,28 ha a pozemky bez lesných porastov 8,16 ha. Charakteristika jednotlivých druhov lesných pozemkov je uvedená v nasledujúcich kapitolách.

Lesné porasty sa delia na dve kategórie:

Lesy hospodárske – výmera 444,00 ha (73% porastovej plochy)

- funkčné typy: primárne produkčný, t. zn. produkcia drevnej hmoty, sekundárne protierozívna funkcia, vodohospodárska funkcia

Lesy ochranné – výmera 164,28 ha (27% porastovej plochy)

Tab. č.16 Členenie lesov podľa kategórií a subkategórií v zmysle vyhlášky č. 453/2006 Z. z. o hospodárskej úprave lesov a ochrane lesa

Kategória lesa	Subkategória	Výmera v ha
Ochranné	A Lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach	25,61
	D Ostatné lesy s prevažujúcou ochranou pôdy	138,67
Hospodárske	-	444,00
Spolu		608,28

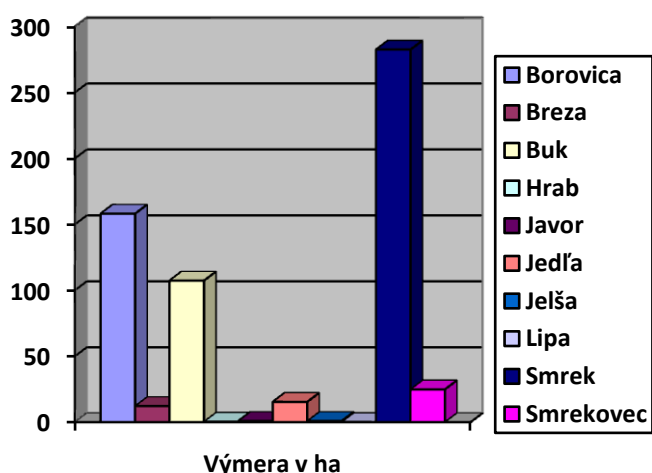
Výsledky doterajšieho hospodárenia

Lesy boli využívané predovšetkým na produkciu dreva, t.zn. v mladších porastoch výchovnými zásahmi prebierky a prečistky, v starých – rubných porastoch obnovnými zásahmi, po ktorých nezriedka vznikali holé plochy následne obnovované umelým zalesňovaním v kombinácii s prirodzenou obnovou. Podľa pôvodu tak v riešenom území vznikli lesné porasty semenného pôvodu. Obhospodarovanie lesov prebiehalo v intenciách štátnej lesníckej politiky, ktorej ciele a zámery boli v minulosti premietnuté do príslušnej legislatívy, konkrétne v zákone SNR č. 100/1977 Zb. o hospodárení v lesoch a štátnej správe lesného hospodárstva, neskôr v zákone NR SR č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov a vykonávacích predpisov vydaných na ich základe. V riešenom území sa nachádzajú v prevažnej miere lesné pozemky s miernou terénnou konfiguráciou s výškovým rozpätím 500 až 700 m n. m., čo odpovedá bukovému lesnému vegetačnému stupňu. Lokálne sa však vyskytujú aj exponované stanovištia s väčším sklonom a terénnou náročnosťou. Mierna členitosť lesných pozemkov nevyžadovala výstavbu hustej lesnej dopravnej siete. Pozemky sú sprístupnené dvomi lesným odvoznými cestami kategórie 2L (lesné cesty 2. triedy), ktoré umožňujú sezónny odvoz dreva. Na tieto cesty sa napája sieť trvalých približovacích liniek o šírke nepresahujúcej 4m určených na približovanie dreva lesnými kolesovými traktormi, prípadne koňmi. Obnova v hospodárskych lesoch sa vykonávala prevažne maloplošnou formou holorubného hospodárskeho spôsobu v tvare pásov, ktorých šírka nepresahovala dvojnásobok výšky porastu. Ochranné lesy, ktorých prvoradou funkciou je ochrana pôdy pred eróziou (zosuvom) sú vyhlásené na obmedzenej ploche len na najviac exponovaných stanovištiach. V hospodárskych lesoch sú zrejme znaky intenzívneho hospodárenia, ktoré súviselo najmä s používaným hospodárskym spôsobom, modernizáciou lesnej techniky a zavádzaním nových ťažbových technológií a výstavbou lesnej dopravnej siete najmä po druhej svetovej vojne. Dôkazom intenzifikácie lesného hospodárstva v povojnovom období je súčasný podiel jednotlivých vekových tried z celkovej výmery lesných porastov. Najväčšie zastúpenie majú porasty vo veku 60 až 100 rokov čo dokazuje spomínaný fakt, teda že k intenzívnej obnove lesných porastov dochádzalo za posledných cca 70 rokov vďaka už spomínanej modernizácii lesného hospodárstva. Pri obnove lesov sa postupne prechádzalo v nedávnej minulosti od holorubného hospodárskeho spôsobu, pre ktorý je typické zakladanie obnovných prvkov s viac menej pravidelným obdĺžnikovým tvarom a následným umelým zalesňovaním k jemnejším - prírode blízkym spôsobom hospodárenia využívajúcim viac prirodzené zmladenie lesných porastov. V súčasnosti predstavuje podiel prirodzenej obnovy lesov v k. ú. Slovenské Pravno 25,72 % z celkovej obnovovanej plochy lesných porastov. Aj z uvedeného dôvodu sa v riešenom území nachádzajú lesné porasty s viacvrstvovou štruktúrou. Takéto porasty sa vyznačujú vysokou odolnosťou voči abiotickým škodlivým činiteľom a tiež dobrou produkčnou schopnosťou. Priemerná zásoba lesných porastov predstavuje 293 m³ drevnej hmoty na jeden hektár. V lesoch ochranných bolo hospodárenie vykonávané s ohľadom na ich špecifické poslanie, t. zn. s cieľom zabezpečiť stálu existenciu lesného porastu zabezpečujúceho mimoprodukčné plnenie funkcií lesov. Vzhľadom k tomu, že sa v prevažnej miere jedná o porasty na extrémnych (neprístupných) stanovištiach, hospodárska činnosť človeka tu bola len minimálna, resp. žiadna. Z uvedeného dôvodu tieto porasty dosahujú vysoký vek (100 a viac rokov). V poslednom desaťročí v PSoL platnom v rokoch 2012 až 2021 začali lesné porasty oslabovať (strácať odolnosť) v dôsledku opakujúcich sa zrážkových deficitov počas jednotlivých ročných období. Dlhodobý vplyv sucha mal za následok zvýšenie aktivizácie hmyzích škodcov, pričom výsledkom kombinácie pôsobenia škodlivých činiteľov a plytkých pôd v rovnorodých druhovo málo zmiešaných porastoch v riešenom území bol nárast podielu náhodnej ťažby, a to

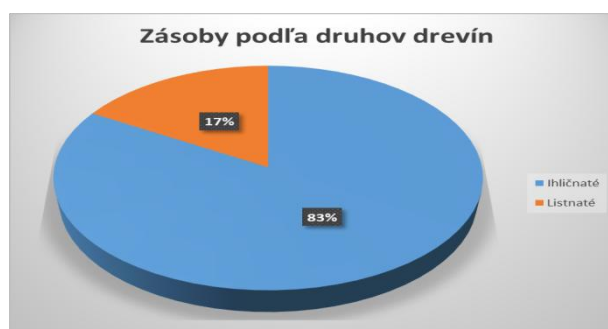
predovšetkým u dreviny smrek, ktorá vďaka plytkému koreňovému systému trpí suchom najviac. Okrem hmyzích škodcov je potrebné spomenúť aj negatívne pôsobenie raticovej zveri, ktorej škody spôsobenej na lesných porastoch posudzovaného územia nie sú zanedbateľné. Výsledky doterajšieho hospodárenia možno znázorniť prostredníctvom jednotlivých ukazovateľov, ktoré vypovedajú o charakteristike lesa a lesného hospodárenia v riešenom území. Sú to predovšetkým drevinová skladba, štruktúra ťažieb dreva a zalesňovania a veková štruktúra. Spôsob a systém obhospodarovania lesných porastov vrátane navrhovaného drevinového zloženia riešeného územia do budúcnosti je potrebné definovať na základe dôslednej analýzy súčasného stavu, jeho príčin a širokej škály odborných poznatkov komplexu faktorov ovplyvňujúcich lesné ekosystémy s prihliadnutím na meniace sa globálne klimatické podmienky.

Tab. č.17 Drevinové zloženie lesných porastov

Drevina	Výmera v ha	Zastúpenie v %
Borovica	158,06	26,25
Breza	12,17	2,02
Buk	107,28	17,81
Hrab	0,34	0,06
Javor	0,86	0,14
Jedľa	15,35	2,55
Jeľša	0,82	0,14
Lipa	0,02	0,00
Smrek	282,49	46,91
Smrekovec	24,8	4,12
Spolu	602,19	100,00

Tab. č.18 Drevinové zásoby v m³

Dreviny	Zásoby (m ³)
Ihličnaté	148560
Listnaté	29419
Spolu	177979

Tab. č.19 Ročná ťažba dreva podľa druhu drevín a druhu ťažby v m³

Dreviny	Obnovná ťažba	Výchovná ťažba	Spolu
Ihličnaté	2681,10	256,10	2937,20
Listnaté	362,10	115,10	477,20
Spolu	3043,20	371,20	3414,40

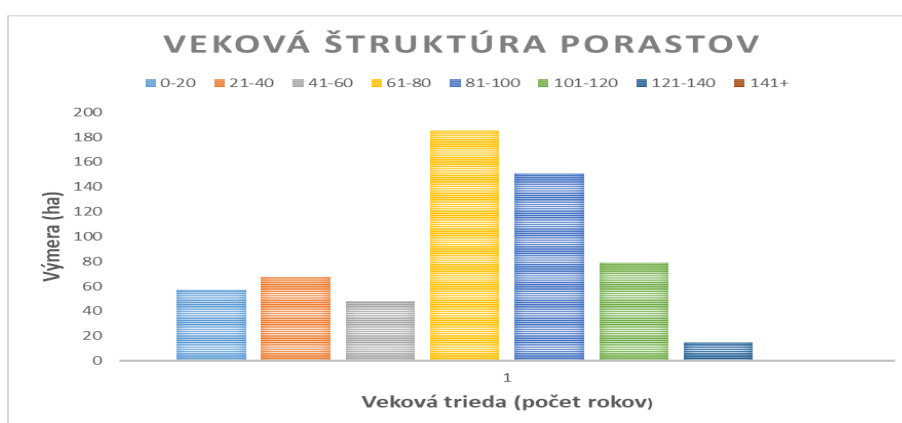

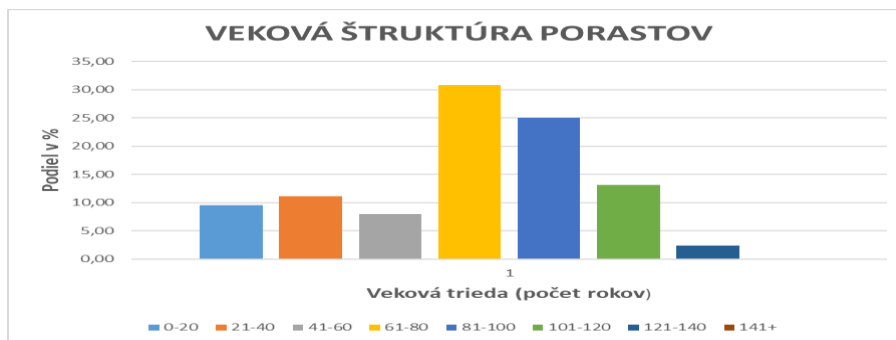
Tab. č.20 Prehľad zalesňovania podľa drevín a kategórií lesov v ha

Kategória lesa	Skupina drevín	Zalesnenie spolu	Z toho očakávané prirodzené zmladenie
Hospodárske	Ihličnaté	71,06	16,09
	Listnaté	103,77	8,01
Ochranné	Ihličnaté	13,29	13,17
	Listnaté	15,80	15,17
Spolu		203,92	52,44

Tab. č.21 Výmera lesných porastov podľa vekových tried (veková štruktúra)

Veková trieda (výmera v %/ha)								
0-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	121-140	141+	Spolu
9,51	11,17	7,98	30,79	25,02	13,12	2,41	0,00	100%
57,25	67,26	48,07	185,42	150,65	79,00	14,54	0	602,19

Mimoprodukčné využitie lesov

Lesné pozemky s lesnými porastmi zabezpečujú tieto mimoprodukčné funkcie:

- ochranu pôdy (výmole, kamenité svahy, svahy s eróznymi zosuvmi) na výmere 164,28 ha,
- zdravotno-rekreačnú a oddychovú na celej výmere.
- krajinnno-estetickú, resp. rekreačno-turistickú funkciu na celej výmere

Lesné pozemky bez lesných porastov zabezpečujú:

- protipožiarnu funkciu - lesné cesty na výmere 2,48 ha a lesné sklady na výmere 0,58 ha
- poľovnícku funkciu – sú významné z hľadiska obhospodarovania poľovnej zveri pri zlepšení úživnosti poľovného revíru (lúčky pre zver, pozemky špecifického zamerania, produktovody, iné lesné pozemky, neúrodné lesné pozemky) na výmere 5,03 ha.

Celkové využitie lesných pozemkov (vrátane mimoprodukčného využitia) v k. ú. Slovenské Pravno znázorňuje nasledovná prehľadová tabuľka

Tab. č.22 Rozdelenie lesných pozemkov podľa spôsobu ich využitia

Druh lesného pozemku	Výmera (ha)	Podiel z celkovej výmery (%)
<i>Lesné porasty</i>	608,34	98,69
<i>Lesné škôlky</i>	0,00	0,00
<i>Lesné semenné sady a plantáže</i>	0,00	0,00
<i>Rozdeľovacie priesečky</i>	0,00	0,00
<i>Lesné cesty</i>	2,48	0,40
<i>Lesné sklady</i>	0,58	0,09
<i>Pozemky špecif. funkčného zamerania</i>	3,14	0,51
<i>Produktovody</i>	1,59	0,26
<i>Neúrodné lesné pozemky</i>	0,11	0,02
<i>Vysokohorské pozemky</i>	0,00	0,00
<i>Iné lesné pozemky</i>	0,19	0,03
<i>Pozemky bez HÚL (hospodárskej úpravy lesov)</i>	0,00	0,00
<i>Čierne plochy</i>	0,01	0,00
Spolu	616,44	100,00

A.8.3.4 Sekundárny sektor - priemyselná a remeselná výroba, stavebníctvo a skladové hospodárstvo

Pri prieskumoch územia bolo zistené, že vo východnej časti obce sa nachádzajú výrobné spoločnosti v spoločnom areáli - priemyselná výroba:

- CNI Tlač servis, spol. s r.o.- spoločnosť zaoberajúca sa prípravou farieb, 15 zamestnancov
- Aluprint, s.r.o. - 6 zamestnancov
- SlovSETRA , s.r.o. - strojárka výroba, výroba, opravy a servis strojov a zariadení, momentálne 10 zamestnancov, spoločnosť má perspektívu rastu do 25 zamestnancov, záujem postaviť novú halu
- Sikumprint, s.r.o. - 5 zamestnancov

Na území obce sa nachádzajú ďalšie prevádzky:

- Sokol Trans, s.r.o. - nákladná cestná doprava, sklady, ... zamestnancov

V blízkej budúcnosti sa chce premiestniť do tohto územia aj autoopravovňa, ktorá sa momentálne nachádza v obci.

Na území obce pôsobí 96 právnických a fyzických osôb.

Navrhujeme:

- zachovať existujúce areály výroby ako areály nezávadných výrobných a nevýrobných služieb
- nepripustiť umiestnenie prevádzok produkujúcich, hluk, prach, pach, emisie, ap., ktoré by mohli negatívne pôsobiť na zdravie obyvateľov, zhoršenie podmienok bývania a životného prostredia v obci
- v z. ú. nepripustiť hlučné a nehygienické prevádzky náročné na dopravu a parkovanie,

- výrobné územia odčleniť od bývania vhodnou izolačnou zeleňou, resp. protihlukovými vegetačnými stenami o min. $v=4,0$ m.

B.8.3.5 Terciárny sektor

Predstavuje občianska vybavenosť v obci (školsťvo, maloobchod, služby, verejná správa, zdravotnícke zariadenie, pošta). Najväčší počet zamestnancov je v školstve a maloobchode.

Vo vyhovujúcej dochádzkovej vzdialenosti pre obyvateľov obce sú pracovné príležitosti v terciárnom sektore (služby, vybavenosť) v meste Turčianske Teplice, resp. Martin..

B.8.4 NÁVRH RIEŠENIA REKREÁCIE A CESTOVNÉHO RUCHU

B.8.4.1 Širšie súvislosti

V ÚPN VÚC Žilinského kraja sa uvádza :

Územie okresu Turčianske Teplice sa nachádza v južnej časti Turčianskej kotliny, ktorú klinovite uzatvárajú pohoria Veľká Fatra, Žiar a výbežok Kremnických vrchov. Osou kotliny je rieka Turiec a jej súbežný prítok Teplá. Ťažiskovým urbanizačným priestorom okresu je mesto Turčianske Teplice a k nemu priliehajúce sídla vo východnej časti kotliny. Turčianske Teplice majú zároveň štatút kúpeľného miesta.

Medziokresné väzby rekreácie a turizmu sú veľmi výrazné s okresom Martina to po oboch stranách Turčianskej kotliny. S okresom Prievidza sa prejavujú hlavne v smeroch Slovenské Pravno – Vyšehrad – Nitrianske Pravno a v smere Sklené – Handlová. S okresom Žiar nad Hronom sú možné väzby v priestore Turček – Kremnické Bane – Krahule.

Rekreačný potenciál okresu je dosť veľký. Jeho hlavnou danosťou sú prírodné liečivé zdroje v Turčianskych Tepliciach a zdroje termálnej vody v Mošovciach, ale aj množstvo prírodných minerálnych vôd, ktoré sa priemyselne plnia v Budiši. Rovnako zaujímavé sú aj civilizačné atraktivity, sústredené prevažne v Mošovciach a v Slovenskom Pravne. Významová hodnota potenciálu je dosť rozdielna. Prírodné liečebné kúpele Turčianske Teplice a tiež sídlo Mošovce majú celoštátny, až medzinárodný význam. Ostatné rekreačné priestory a útvary majú zväčša len význam miestny, alebo regionálny a to hlavne pre takmer úplne chýbajúcu vybavenosť.

Danosti územia umožňujú dobudovať rekreačné zázemie mesta a prírodných liečebných kúpeľov Turčianske Teplice s prihliadnutím na to, že ho budú využívať aj kúpeľní hostia. Atraktívny kúpeľný turizmus je možné rozvíjať bez narušenia liečebnej funkcie kúpeľov. Tiež je možné ďalej rozširovať kapacity termálnych kúpalísk. Obmedzené možnosti pre lyžiarske športy sa dajú nahradiť ponukou v blízkych horských strediskách okresu Martin. Rázovité sídla v podhorí Žiaru umožňujú organizovať rôzne formy vidieckeho turizmu, spojené s horskou pešou a jazdeckou turistikou s agroturistikou, poznávacím turizmom a realizáciou špecifických záľub ako je rybolov, poľovníctvo a iné.

Horný Turiec poskytuje veľmi dobré možnosti aj pre cestnú cyklo a mototuristiku. Pešia turistika je atraktívna v priľahlej časti Veľkej Fatry a v podhorí Žiaru. Okružné moto a cykloturistické trasy, spoločné s okresom Martin, je treba napojiť na diaľkové regionálne trasy na Pohronie a do Hornej Nitry.

Funkcia zotavenia bude dominantná hlavne v obciach Čremošné a Jasenovo. Participujúca bude v obciach Rakša, Háj, Turček, Slovenské Pravno, Mošovce a vo všetkých podhorských obciach v západnej časti okresu.

Okres spadá do navrhutej regionálnej priestorovej a funkčnej štruktúry Turčianskej oblasti cestovného ruchu. Jeho územie pokrývajú dva rekreačné krajinné celky (RKC) a to: Turčianske Teplice a okolie a pohorie Žiar. Hlavným turistickým nástupným centrom okresu a východiskovým centrom svojho RKC je mesto – Turčianske Teplice. Druhým východiskovým centrom je Slovenské Pravno.

Obligatórne nároky domácich obyv. na rekreáciu sú pomerne nízke, asi 2000 osôb za deň, z toho len asi 1000 osôb v záujmovom území mesta. Prímestské rekreač. zóny, ktoré budú využívať aj kúpeľní hostia, je treba prepojiť pešími trasami s vnútornými areálmi zotavenia mesta a s kúpeľ. parkom. V zónach je treba dobudovať ich špecifickú vybavenosť.

Atraktivitu prírodných liečebných kúpeľov pre turizmus je možné efektívne využiť vybudovaním satelitných kúpeľných stredísk v obciach Rakša a Háj. Tu ubytovaným turistom možno ponúkať relaxačné kultúrne a spoločenské aktivity Turčianskych Teplic i kultúrne, historické, športové a rekreačné danosti okolitých sídel, hlavne Mošoviec, Slovenského Pravna, Hornej Štubne a ďalších obcí.

Horskú rekreáciu spojenú s turistikou je možné návštevníkom ponúkať v strediskách Čremošné, Jasenovo a Turček. Vidiecku rekreáciu spojenú s poznávaním histórie a kultúry možno organizovať v sídlach okolo Mošoviec a Slovenského Pravna. Vidiecku rekreáciu s agroturistikou je účelné rozvíjať v obciach Horná Štubňa, Dubové, Rudno a Budiš. Tu je možné využiť aj miestne minerálne pramene.

Horskú pešiu, lyžiarsku a cykloturistiku je treba smerovať do pohoria Žiaru.

Navrhované funkčné jednotky regionálneho významu v okrese Turčianske Teplice sú uvedené v nasledujúcich tabuľkách:

Tab. č.23 Návrh rozvoja rekreačných priestorov a útvarov vyššieho významu v okrese TURČIANSKE TEPLICE

Rekreačný krajinný celok	Rekreačný priestor útvar			Funkčný		Výmera (ha)		Denná návštev. v hl. sezóne		Poznámka spôsob rozv.
	Obec,k.ú.	ID	Druh,názov	Tyo	Význ.	Stav	Návrh	Stav	Návrh	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Žiar	Slovenské Pravno	9.6.	SRTS Slov. Pravno	II	R	-	125	200 L	800 L	nová výstav. v SRTS Sl. Pravno

*zdroj: - Územný plán VÚC Žilinského kraja – textová časť

Tab. č.24 Návrh priestorových jednotiek rekreácie a cestovného ruchu regionálneho a vyššieho významu

Nadregionálne záujmové územia		Regionálne záujmové územia				Subregionálne záujmové územia	
Oblasti cestovného ruchu		Rekreačné územné celky (okresy)		Rekreačné krajinné celky		Rekreačné priestory, útvary	
Názov RZÚ	Nástup. centrum.	Názov RÚC	Nástup. centrum	Názov RKC	Východisk. centrum	Druh, názov, význam	
1	2	3	4	5	6	7	
Turčianska	Martin	Okres Turč. Teplice	Turč. Teplice	Pohorie Žiar	Slovenské Pravno	SVT Slovenské Pravno SRTS Slovenské Pravno SRTS Jasenovo SRTS Turček	R R R R

*zdroj: - Územný plán VÚC Žilinského kraja – textová časť

V tabuľkách návrhov rozvoja rekreačných priestorov a útvarov vyššieho významu príslušných okresov, sú použité nasledovné skratky:

- SVT = sídlo významné pre turizmus – centrum turizmu regionálneho významu
 SRTS = sídelné stredisko rekreácie a turizmu
 R = regionálny (okresný) význam
 II. = podhorský funkčný typ

Potenciál pre horský letný turizmus:➤ Pešia turistika

Pre pešiu turistiku sú v ŽSK vynikajúce podmienky. Celkom je v kraji značených viac ako 3 000 km turistických trás. Značované turistické trasy prechádzajú atraktívnym prírodným prostredím, hrebeňmi pohorí, časť turistických trás vedie k cieľom v nadmorskej výške cca 1 500 m .nám. a ponúkajú krásne panoramatické výhľady. Najväčší podiel značkových turistických chodníkov je v regióne/subregióne: Turiec – cca 700 km. Existujúce možnosti sú absolútne dostačujúce, zásadné rozširovanie siete značkových chodníkov nie je potrebné.

➤ Cykloturistika

Atraktívna krajina s vysokou estetickou hodnotou ponúka veľmi dobrý potenciál pre cestnú aj horskú cykloturistiku. V území je relatívne vysoká hustota značkových cykloturistických ciest (od 10 – 30 km) na 100 km², ktorú tvorí cca 20 značených cyklotrás po cestách I. až III. triedy, účelových, poľných či lesných cestách. Uvažuje sa s celým radom ďalších, aby sa vytvorila kompaktná a logicky previazaná sieť v rámci kraja, ale aj s napojením na národné a medzinárodné trasy. Menej rozvinutá je infraštruktúra zjazdových tratí pre horské bicykle a crossové areály, čo predstavuje možnosť pre budúcnosť.

➤ Letné pobyty v horskom prostredí a vidieku

Každý z turistických regiónov a subregiónov cestovného ruchu v Žilinskom samosprávnom kraji disponuje výbornými podmienkami pre nenáročné pobyty v horskom prostredí resp. na vidieku. Typický vidiek spolu s vysoko scénericky atraktívnym prírodným prostredím je vyhľadávaný domácou klientelou (hlavne rodín s deťmi z miest) na letné pobyty a chalupárenie. Spolu s potenciálom pre ostatné formy cestovného ruchu – pešia turistika, cykloturistika, hipoturistika a výlety, zaujímavé kultúrne historické pamiatky, možnosti letných športov je táto aktivita cestovného ruchu v kraji veľmi atraktívna.

Podporu rozvoja tejto formy turizmu predstavuje najmä infraštruktúra športových a rekreačných služieb, ktorá tieto pobyty zatrikťvňuje.

B.8.4.2 Územný generel CR Žilinského kraja

V schválenom dokumente ŽSK sa pre Turčiansky región (okres Martin, Turčianske Teplice) uvádza:

Podľa regionalizácie CR má Turčiansky región z hľadiska strednodobého horizontu národný význam a dlhodobého horizontu medzinárodný význam. Prevládajúcim druhom turizmu je domáci s významným podielom príjazdového turizmu. Z druhov turizmu prevláda dlhodobý pobytový turizmus a krátkodobý pobytový. Hlavnými formami v subregióne sú Horský zimný turizmus, Horský letný turizmus, Turizmus na báze termálnych vôd, Kúpeľný turizmus a Poznávacie turizmus. Aktivity s najvyšším dlhodobým potenciálom sú pobyt v horskom

prostredí, pešia turistika, zjazdové lyžovanie, pobyt na vidieku, pobyt pri termálnej vode, lyžiarska turistika a poznávanie kultúrneho dedičstva.

B.8.4.3 Aktuálna stratégia rozvoja CR ŽSK pre roky 2007- 2013

Zo schváleného dokumentu ŽSK vyplývajú pre región Turiec nasledujúce ciele a priority rozvoja CR:

- 1) Vytvorenie efektívneho inštitucionálneho zázemia koordinujúceho a podporujúceho rozvoj CR
- 2) Skvalitnenie marketingu CR
- 3) Dobudovanie a skvalitnenie infraštruktúry podporujúcej rozvoj CR
 - úprava značenia turistických chodníkov, ich dovybavenie mapovými podkladmi a vyhlídkovými miestami (greenways)
 - dobudovanie atraktívnych náučných chodníkov v regióne Turiec (greenways)
 - podpora budovania eko - fariem rodinného typu na vidieku
 - podpora dobudovania zázemia pre produkt rybolovu a pozorovanie vtákov (bird watching)
- 4) Tvorba atraktívnych produktov CR pre návštevníkov
 - koordinácia výrobcov regionálnych produktov a suvenírov a ich začlenenie pod značku „hand made in Turiec“

B.8.4.4 Rekreačné využitie katastrálneho územia obce

Obec leží v juhozápadnej časti Turčianskej kotliny. Nadmorská výška sa pohybuje v rozpätí od 452 m n. m. do 752 m n.m, v strede obce je 505 m n. m.

Obec je súčasťou turisticky atraktívneho regiónu Turiec, ktorý má veľký potenciál pre milovníkov prírody, turistiku ako aj kúpeľníctva. Územie je bohaté na prírodné krásy, flóru a faunu, pre športové, relaxačné využitie a pohybové aktivity (turistika, cykloturistika, chalupárstvo, hipoturistika, poľovníctvo, hubárstvo,...).

V blízkom meste Turčianske Teplice sa nachádzajú prírodné liečebné kúpele medzinárodného významu, ktoré sú navštevované celoročne. Neďaleko sa nachádzajú aj lyžiarske strediská, napr. Valčianska dolina (17 km), Ski Kľačno (19 km), lyžiarsky vleč Vyšehradné (15 km), Jasenská dolina (26 km), slúžiace hlavne v zimnej sezóne.

Rozvoj rekreačnej funkcie: prírodné krajinné-estetické a ekologické faktory celého katastrálneho územia ako aj dobrá dostupnosť k strediskám rekreácie a turizmu ako aj do kúpeľného mesta Turčianske Teplice, sú predpokladom pre zvýšenie záujmu o využitie územia ako zázemia pre služby súvisiace s cestovným ruchom a rekreáciou.

Rozvoj cestovného ruchu, rekreácie a turizmu musí byť systematický a koordinovaný s okolím (región, susediace obce). Z prezentovaného prehľadu je zrejmé, že primárnou funkciou územia obce i naďalej zostane funkcia bývania, ku ktorej sa pridruží v území funkcia rekreácie, CR, turizmu.

Ubytovacie zariadenia

V obci sa nenachádzajú žiadne ubytovacie zariadenia. *Obec má záujem o vytypovanie plôch alebo objektov pre ubytovanie.*

Navrhujeme:

- v bývalom objekte Sokolovne umiestniť penzión alebo turistickú ubytovňu

Rekreačné územia a oddychové plochy

V katastrálnom území obce nie sú žiadne rekreačné územia a oddychové miesta. V k. ú. , neďaleko obce, sa nachádza Tanečné kolo, ktoré slúži rôznym celoročným oddychovým kultúrno-spoločenským aktivitám. Nachádzajú sa tu však plochy, ktoré by sa dali využiť na oddychovú funkciu s pohybovými aktivitami pre deti aj dospelých, pre rekreačnú zeleň s oddychovými zákutiami, ap.

Navrhujeme:

- umiestniť rekreačné územia individuálnej chatovej rekreácie:
 - a) v miestnej časti Trhanová - RU 01
 - b) v území Dobré sady - RU 02
- vytvoriť plochy pre oddych:
 - a) pri cintoríne - ZV 01
 - b) za kaštieľom - ZP 01

Bežkárské trasy, multifunkčné rekreačné trasy

K. ú. obce poskytuje dobré podmienky pre vytvorenie zimných bežkárskych tratí, letných bežeckých trás, ap.

Navrhujeme:

- v časti poľnohospodárskej krajiny, na ploche lúk a pasienkov vytvoriť nenáročné vychádzkové trasy, s možnosťou umiestnenia oddychových miest, uvažovať s využitím existujúcich poľných ciest s nenarušením existujúcich chránených lokalít a ostatných biotopov

- vytvoriť sezónne trasy bežeckých tratí vo voľnej krajine, ktoré sú totožné s navrhovanými vychádzkovými trasami pre letnú sezónu, popr. s cyklistickými trasami

Značované cyklistické trasy (*zdroj: www.oma.sk)

Cez katastrálne územie prechádza značená cykloturistická trasa :

- ✓ zelená- č.5431 - Turčianske Teplice – Kláštor pod Znievom, celková dl.31 km

V obci neexistujú značené cyklistické chodníky, cyklisti využívajú ako cyklotrasu cestu č.II/519, resp.III/2181 a III/2192. Cez obec neprechádza žiadna značená cyklistická trasa.

Vzhľadom na pekné blízke prírodné prostredie v neďalekom okolí obce, ktoré je využívané na rekreačnú cyklistiku ako aj regionálne cyklistické trasy, vedúce v blízkosti obce (modrá č.2415 Znievska cyklocesta) navrhujeme:

- doplniť cyklistické chodníky do susedných k. ú. v koridore cesty III/2181 (smer Veľký Čepčín) s prepojením na Znievsku cyklocestu č.2415 a cesty III/2192 do k. ú. Brieštie a do rekreačného územia Hadviga
- vytvoriť oddychové miesta popri cyklotrasách a sieť služieb pre cyklistov
- vytvoriť systém starostlivosti o cyklistické trasy (informačné tabule,...)

Náučné chodníky

Katastrálne územie svojimi prírodnými danosťami poskytuje pomerne dobrú možnosť vytvárania náučných chodníkov alebo chodníkov zdravia.

Navrhujeme:

- vybudovať náučný chodník do k. ú. Brieštie okolo potoka Briešťanka
- vybudovať náučný chodník na Sokol

Poštová cesta (Via Magna)

Cez katastrálne územie prechádza historická Poštová cesta Via Magna.

V 16. stor. na rozkaz panovníka Ferdinanda I. (1526 -1564) začal Matej Taxis budovať nové poštové a dopravné spojenie. K štyrom tratiť (z Viedne do L'vova, z Viedne do Carihradu, z Viedne do Konstadtu, z Viedne do Karlstatu) dobudovali v roku 1558 jednu z najdlhších poštových a dopravných spojení, ktorá mala celkom 56 poštových staníc a merala viac ako 1000 km. Nová cisársko - kráľovská poštová cesta viedla z Viedne cez Bratislavu, Trnavu, Senec, Nitru, Topolčany, Prievidzu, Martin, Ružomberok, Liptovský Mikuláš, Levoču, Prešov, Košice, Užhorod, Mukačevo, Beregsas, Nyiregyhazu, Debrecín, Oradeu, Cluj-Napocudo Hermanstadtu (Sibiu).

Na území Turca to boli obce: Rudno, Slovenské Pravno, Žabokreky, Martin, Sučany, Nolíčovo, Krpeľany. Poštové spojenie v tejto podobe sa udržalo až do druhej polovice 19. storočia, kedy dochádza k revolučnej modernizácii poštovej prevádzky (telegrafizácia, telefonizácia).

Navrhujeme:

- znovu objaviť a obnoviť poštovú cestu Via Magna, ako náučného chodníka (infotabule, oddychové priestranstvá s lavičkami,...), a tým zatriktívnenie celého mikroregiónu

Pre zvýšenie atraktivity rekreačného potenciálu územia :

- plochy, navrhované v rámci územia na rekreačné a oddychové aktivity obyvateľov rôznych vekových kategórií (extenzívne aj intenzívne) ako aj rekreačnú zeleň s oddychovými zákutiami, zapojiť do siete zelenej infraštruktúry voľnej krajiny

B.9 VYMEDZENIE ZASTAVANÉHO ÚZEMIA OBCE

Zastavané územie obce (z. ú.) je vymedzené hranicou zastavaného územia k 1.1.1990 a hranicou súčasne zastavaného územia obce po 1.1.1990. Územný plán obce Slovenské Pravno navrhuje rozšírenie súčasne zastavaného územia o navrhované funkčné plochy v nadväznosti na súčasne zastavané územie - hranice zastavaného územia sú vyznačené v grafickej časti dokumentácie (výkres č.2, č.3).

B.10 VYMEDZENIE OCHRANNÝCH PÁSIEM A CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ PODĽA OSOBITNÝCH PREDPISOV

Z hľadiska ochrany prírody, hygienického a technického je potrebné v riešenom území rešpektovať tieto chránené územia, ochranné a bezpečnostné pásma:

B.10.1 CHRÁNENÉ ÚZEMIA

Tab. č.25 Chránené územia podľa zákona NR SR č.543/2002 Z. z. o ochrane prírody

Názov chráneného územia	
SKUEV 0382 Turiec a Blatnický potok	Výkres č.1, 2
NPR Turiec s ochranným pásmom	Výkres č.1, 2
Chránený areál Ivančinské močiare	Výkres č.1, 2
Ramsarská lokalita Mokrade Turca	Výkres č.1, 2

B.10.2 OCHRANNÉ A BEZPEČNOSTNÉ PÁSMA

Tab. č. 26 Ochranné a bezpečnostné pásma v katastrálnom území obce

Názov ochranného, resp. bezpečnostného pásma	
VN-vzdušné vedenie – 22 kV (od krajného vodiča, na obe strany)	10 m
VN-kábelové vedenie – 22 kV (podzemné)	1,0 m
VN- vedenie závesné - 22 kV	1,0 m
trafostanica VN/NN stožiarová (od konštrukcie)	10,0 m
trafostanica VN/NN kiosková	bez ochranného pásma
vodovody, kanalizácia do DN 500 mm (OP od osi na každú stranu)	1,8 m
vodovody, kanalizácia od DN 500 mm (OP od osi na každú stranu)	3,0 m
podzemné telekomunikačné vedenia (na každú stranu)	1,5 m
ochranné a bezpečnostné pásma plynovodov	podľa platnej legislatívy, viď nižšie
cesta II. triedy – mimo z. ú. obce vymedzeného platným územným plánom, od osi krajného jazdného pruhu obojstranne	25
cesta III. triedy – mimo z. ú. obce vymedzeného platným územným plánom, od osi krajného jazdného pruhu obojstranne	20
ochranné pásmo cintorína (pohrebiska) - od hranice	50 m (platné VZN č.6/2020)
vodohospod. významný tok rieka Turiec, potok Jasenica - od brehovej čiary obojstranne	rieka Turiec 10 m, potok Jasenica 6 m
ostatné vodné toky – od brehovej čiary obojstranne	4 m
vodný zdroj "V obci"- PHO I. a II. stupňa	platné rozhodnutie o PHO, viď nižšie + výkres č. 2,3
ochranné pásmo II° minerál. zdrojov v Budiši	výkres č.2, 3
ochranné pásmo hydromelioračných kanálov	viď nižšie
lesné pozemky (od okraja lesa)	50 m
významný solitér zelene - brest horský, platan javorolistý, ginko biloba	navrhované ochranné pásmo, viď nižšie

Ochranné pásma plynovodov

Ochranné pásmo je priestor v bezprostrednej blízkosti plynovodu alebo iného plynárenského zariadenia, vymedzený vodorovnou vzdialenosťou od osi plynovodu alebo od pôdorysu technologického plynárenského zariadenia meranou kolmo na túto os alebo na hranu. Táto vzdialenosť je na každú stranu od osi plynovodu alebo od pôdorysu iného plynárenského zariadenia:

- 8 m pre plynovod s menovitou svetlosťou od 201 do 500 mm,
- 4 m pre plynovod s menovitou svetlosťou do 200 mm,
- 1 m pre plynovod, ktorým sa rozvádza plyn na zastavanom území obce s prevádzkovaným tlakom nižším ako 0,4 MPa,
- 8 m pre technologické objekty - regulačná stanica plynu.

Bezpečnostné pásma plynovodov

Bezpečnostné pásma sú určené na zamedzenie alebo na zmiernenie účinkov prípadných porúch alebo havárií plynárenských zariadení alebo odberných plynových zariadení a na ochranu života a zdravia osôb a majetku.

Bezpečnostné pásmo je priestor vymedzený vodorovnou vzdialenosťou od osi plynovodu alebo od pôdorysu technologického plynárenského zariadenia meranou kolmo na túto os alebo na hranu. Táto vzdialenosť je na každú stranu od osi plynovodu alebo od pôdorysu iného plynárenského zariadenia:

- 10 m pri plynovodoch s tlakom nižším ako 0,4 MPa prevádzkovaných na voľnom priestranstve a na nezastavanom území,
- 20 m pri plynovodoch s tlakom od 0,4 MPa do 4MPa a s menovitou svetlosťou do 350 mm,
- pri plynovodoch s tlakom nižším ako 0,4 MPa, ak sa nimi rozvádza plyn v súvislej zástavbe, prevádzkovateľ distribučnej siete určí bezpečnostné pásma v súlade s technickými požiadavkami
- 50 m pri regulačných staniciach

Ochranné pásma vodných tokov

- ochranné pásmo pozdĺž vodohospodársky významného vodného toku Turiec v šírke 10 m a potoka Jasenica v šírke 6 m od brehovej čiary; ochranné pásmo min. 4 m od brehovej čiary ostatných vodných tokov obojstranne, v zmysle platného zákona o vodách (v súčasnosti zákon č.364/2004 Z. z. - §49) ako aj príslušných noriem (v súčasnosti STN 75 2102)
- v ochrannom pásme nie je prípustná orba, stavanie objektov, zmena reliéfu ťažbou, navážkami, manipulácia s látkami, škodiacimi vodám, výstavba súbežných inžinierskych sietí,
- taktiež je nutné zachovať prístup mechanizácie správcu vodného toku k pobrežným pozemkom (bez trvalého oplotenia) z hľadiska realizácie opráv, údržby a povodňovej aktivity,
- pri výkone správy vodného toku a správy vodných stavieb alebo zariadení môže správca vodného toku užívať pobrežné pozemky súlade s platným zákonom o vodách; pobrežnými pozemkami v závislosti od druhu opevnenia brehu a druhu vegetácie pri vodohospodársky významných vodných tokoch sú pozemky min.10 m od brehovej čiary resp. vzdušnej päty hrádze a pri drobných vodných tokoch min. 5 m od brehovej čiary (pobrežné pozemky sú súčasťou ochranného pásma),
- akúkoľvek investorskú činnosť a výsadbu porastov v blízkosti vodných tokov na pobrežných pozemkoch a v rozsahu ochranného pásma odsúhlasiť so správcom vodného toku.

PHO vodného zdroja "V obci"

- rešpektovať PHO I. a II. stupňa vodného zdroja V obci vydané rozhodnutím Okresného národného výboru v Martine č. j. PLVH955/1988vod./Hu zo dňa 14.11.1988

Ochranné pásmo II° minerál. zdrojov v Budiši

- rešpektovať ochranné pásmo v súlade s vyhláškou č. 588/2007 Z. z.
- v ochrannom pásme je zakázané:
 1. zriaďovať skládky odpadov
 2. spaľovať nebezpečné odpady,
 3. používať leteckú aplikáciu hnojív a ochranných chemických látok,
 4. budovať nové dopravné zariadenia a cesty bez podrobného inžinierskogeologického a hydrogeologického prieskumu,
 5. vykonávať banskú činnosť a činnosť vykonávanú banským spôsobom bez hydrogeologického prieskumu,
 6. vykonávať geologické práce bez hydrogeologického prieskumu,
 7. vykonávať lesohospodárske činnosti v rozpore s lesným hospodárskym plánom,
 8. povoľovať odber a odoberať podzemné vody v množstve väčšom ako 0,5 l/s.

Ochranné pásmo hydromelioračných kanálov

- 5,0 m na obe strany od osi krytého odvodňovacieho kanála: kanál krytý A - evid. č.5306 294 001
- 5,0 m na obe strany od brehovej čiary kanála v otvorenom profile: kanál 1 - evid. č. 5306 127 001, kanál K1 - evid. č.5306 128 002, kanál K2 - evid. č.5306 128 003.

Ochranné pásmo cintorína

- 50 m od hranice pohrebiska; obec má platné VZN č.6/2020 o ochrannom pásme pohrebiska v súlade s platným zákonom o pohrebníctve (v súčasnosti zákon č.398/2019 z 28. októbra 2019, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony)

Ochranné pásmo Národnej kultúrnej pamiatky (NKP)

- dodržať OP NKP - bezprostredné okolie (ochranné pásmo) nehnuteľnej kultúrnej pamiatky je v okruhu 10,0 m od obvodového plášťa stavby, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou stavba, alebo od hranice pozemku, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou aj pozemok; v bezprostrednom okolí nemožno vykonávať stavebnú činnosť ani inú činnosť, ktorá by mohla ohroziť pamiatkové hodnoty kultúrnej pamiatky

Ochranné pásmo podľa zákona o ochrane prírody a krajiny

- navrhujeme zároveň vytýčiť ochranné pásmo významných solitérov zelene, ktoré navrhujeme zaradiť medzi chránené stromy: brest horský, platan javorolistý a ginko biloba - v okruhu min. 10 m od kmeňa stromu s 2. stupňom ochrany

B.10.3 JESTVUJÚCE A NAVRHOVANÉ NADRADENÉ TRASY A ZARIADENIA DOPRAVY, PRODUKTOVODOV, ENERGETIKY, SPOJOV A POD. A VÄZBA OBCE NA NE

Obec Slovenské Pravno a jej katastrálne územie sa nachádza v urbánnej krajine, v ktorej nie je osamotená, ale je obklopená inými katastrálnymi územiami, s ktorými je prepojená jednak krajinou štruktúrou, ale hlavne dopravnou a technickou infraštruktúrou. Pri riešení ÚPN-O je potrebné rešpektovať existujúce a navrhované technické diela :

- ✓ nadradenú trasu VTL plynovodu s ochranným a bezpečnostným pásmom
- ✓ diaľkové káble

- ✓ vysielač
- ✓ cesty II. triedy a III. triedy
- ✓ OP II° minerál. zdrojov v Budiši

B.11 NÁVRH RIEŠENIA ZÁUJMOV OBRANY ŠTÁTU, POŽIARNEJ OCHRANY, OCHRANY PRED POVODŇAMI

B.11.1 ZÁUJMY OBRANY ŠTÁTU

V riešenom území obce sa z hľadiska záujmov obrany štátu nenachádza žiadny objekt ani cesta.

B.11.2 ZÁUJMY POŽIARNEJ OCHRANY

Obec Slovenské Pravno má novú hasičskú zbrojnicu. Nachádza sa v starej časti zástavby, pri hlavnej ceste. V roku 2021 bola uskutočnená jej rozsiahla rekonštrukcia. V objekte sa nachádza garáž pre dve hasičské autá. V obci je Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý zabezpečuje požiarnu ochranu v obci. Založený bol r.1879. Zdrojom požiarnej vody je požiarňa nádrž a miestne potoky.

V prípade potreby, je riešená požiarňa ochrana objektov v obci - odberom vody z požiarnej nádrže, ktorá má vodu z prepadu nevyužívanej vody z vodojemu (lokálny názov „miestny práč“) v zmysle platnej vyhlášky (v súčasnosti vyhláška MV SR č.699/2004 Z. z. o zabezpečení stavieb vodou na hasenie požiarov v znení neskorších predpisov).

B.11.3 OCHRANA PRED POVODŇAMI

Obec má spracovaný plán povodňovej ochrany - Povodňový plán záchranných prác obce, ktorý bol spracovaný v súlade s Metodickým pokynom Obvodného úradu Turčianske Teplice, r.2010. Pre územie nie sú k dispozícii mapy s vyznačenými hranicami územia ohrozeného 50, resp.100-ročnou vodou.

Opatrenia pred povodňami je potrebné vykonávať v súlade so zákonom č.7/2010 Z.z. o ochrane pred povodňami.

Vzhľadom na možné prívalové dažde a povodne v rámci zastavaného územia obce je potrebné rešpektovať pri rozvoji územia:

- aktuálne znenie zákon č.7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami
- aktuálny Povodňový plán záchranných prác obce
- výstupy zo "Stratégie adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy", 2014 a 2018
- dodržiavať platné technické normy pri návrhu technických riešení - pri ich návrhu vychádzať z aktuálneho znenia zákona o ochrane pred povodňami (v súčasnosti zákon č.7/2010 Z. z.)
- realizovať ekostabilizačné opatrenia

ÚPN-O navrhuje opatrenia na spomaľovanie odtoku povrchových vôd z územia v súlade s ekologickými limitmi využívania územia:

- rešpektovať ochranné pásma vodných tokov pre opravy, údržbu a povodňovú aktivitu v zmysle platných právnych predpisov; v OP nie je prípustná orba, stavenie objektov, zmena reliéfu ťažbou, navážkami, manipulácia s látkami škodiacimi vodám, výstavba súbežných inžinierskych sietí,
- zachovať prístup mechanizácie správcu vodného toku k pobrežným pozemkom (bez trvalého oplotenia) z hľadiska realizácie opráv, údržby a povodňovej aktivity; pobrežnými pozemkami sú pri vodohospodársky významných vodných tokoch pozemky do 10 m od brehovej čiary, resp. vzdušnej päty hrádze a pri drobných vodných tokoch do 5 m od brehovej čiary - pobrežné pozemky sú súčasťou OP,
- protipovodňovú ochranu záujmového územia si musí stavebník - investor zabezpečiť na vlastné náklady, spolu s príslušnou dokumentáciou,
- protipovodňová ochrana nesmie negatívne ovplyvniť odtokové pomery nižšie položených úsekov vodných tokov, technické riešenie je potrebné konzultovať so správcou toku,
- zamedziť orbám až na hranicu vodných tokov, tu je nutné stanoviť šírku pásu od vodného toku, ktorý by ostával buď ako TTP, alebo brehový porast vodného toku; nezastavovať zátopené územia, ktoré slúžia ako kapacitné nádrže, zachytávajúce prívalové vlny; dôležité je taktiež neorať PP po spádnici a stanoviť uhol sklonu, kde nie je možné hospodáriť na PP inak ako pasienkovým hospodárstvom,
- pravidelne čistiť korytá vodných tokov pretekajúcich cez obec.

Ďalej je potrebné zabezpečiť ochranu inundačného územia a vytvárať podmienky :

- pre prirodzené meandrovanie vodných tokov,
- komplexné riešenie odtokových pomerov a spomaľovanie odtoku povrchových vôd z územia, v súlade s ekologickými limitmi využívania územia a ochrany prírody,
- obmedziť vypúšťanie dažďových vôd a vôd z povrchového odtoku do vodných tokov - v rámci odvádzania dažďových vôd a vôd z povrchového odtoku je potrebné realizovať opatrenia na zadržanie pridaného odtoku v území tak, aby odtok z daného územia nebol zvýšený oproti stavu pred realizáciou navrhovanej

zástavby a aby nebola zhoršená kvalita vody v recipiente (retencia dažďovej vody a jej využitie, infiltrácia dažďových vôd a pod.),

- podporiť inovačné postupy a technológie, zabezpečujúce vsakovanie dažďovej vody do územia,
- vytvárať podmienky a budovať potrebné protipovodňové opatrenia s dôrazom na ochranu zastavaného územia obce, stavby protipovodňovej ochrany zaradiť medzi verejnoprospešné stavby.

B.12 NÁVRH OCHRANY PRÍRODY A TVORBY KRAJINY, VRÁTANE PRVKOV ÚZEMNÉHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY A EKOSTABILIZAČNÝCH OPARENÍ

(*zdroj: KEP obce Slovenské Pravno, 2022)

B.12.1 OCHRANA PRÍRODY A KRAJINY

Základným dokumentom ochrany prírody je Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku (schválená uznesením vlády č. 231, ktorú následne odsúhlasila Národná rada Slovenskej republiky v júni 1997). Program na jej plnenie je premietnutý do Akčného plánu pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku (uznesenie vlády SR č. 515/1998 zo dňa 4.8.1998), ktorý je v konkrétnych úlohách zapracovaný do plánu hlavných úloh ŠOP SR. Strategické úlohy organizácie do roku 2015 obsahuje Stratégia rozvoja Štátnej ochrany prírody SR s výhľadom do roku 2023 (schválená uznesením OPM č. 194/2005 z 15.12.2005), koncepčným materiálom ochrany prírody a krajiny je Koncepcia ochrany prírody a krajiny (schválená uznesenie vlády SR č. 471 z 24.5. 2006).

Pre okres Turčianske Teplice bol v r. 2013 spracovaný a schválený Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Turčianske Teplice, ktorý v zmysle požadovanej metodiky analyzuje a hodnotí stav územného systému ekologickej stability a formuluje návrhy ochrany územia

12.1.1 Územná ochrana prírody

V katastrálnom území obce platí všeobecná ochrana prírody a krajiny a prvý stupeň ochrany, v časti k. ú. platí zvýšený stupeň ochrany podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Maloplošne chránené územia

Z maloplošných chránených území z národnej sústavy chránených území sa v k. ú. Slovenské Pravno nachádza **Národná prírodná rezervácia (NPR) Turiec**, vrátane **ochranného pásma a Chránený areál (CHA)** Ivančinské močiare. Obe sú ako medzinárodne významné mokrade zároveň súčasťou **Ramsarskej lokality** Mokrade Turca.

- **Národná prírodná rezervácia (NPR) Turiec** prechádza viacerými katastrálnymi územiami, v riešenom území sa nachádza jej časť. NPR má za cieľ zachovať prirodzený charakter vodného toku a zabezpečiť ochranu jestvujúcej sprievodnej vegetácie a viacerých chránených a ohrozených druhov rastlín a živočíchov. V NPR platí 4. stupeň ochrany. v zmysle zákona č. 543/2002 Z.z..V ochrannom pásme platí 3. stupeň ochrany. v zmysle zákona č. 543/2002 Z.z..
- **Chránený areál (CHA) Ivančinské močiare** sa nachádza v k. ú. Ivančiná a Slovenské Pravno. Plní významnú funkciu refúgia močiarnych druhov rastlín, vodných vtákov, obojživelníkov, vodných a močiarnych bezstavovcov a ich spoločenstiev. Jeho celková rozloha je 29.300m². Predmetom ochrany je územie s významnou funkciou refúgia močiarnych druhov rastlín, vodných vtákov, obojživelníkov, vodných a močiarnych bezstavovcov a ich spoločenstiev. Platí tu 4.stupeň ochrany v zmysle zákona č. 543/2002 Z. z.

Ochranné lesy

V riešenom území sú evidované ochranné lesy vyhlásené rozhodnutím orgánu štátnej správy lesného hospodárstva podľa zákona o lesoch, v súčasnosti zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov vo výmere 164,28 ha (t.j. 27% porastovej plochy).

Ochrana drevín

Podľa Zoznamu osobitne chránených častí prírody SR sa v katastrálnom území nachádza aj **Chránený strom** - Lipa pri kostole v Slovenskom Pravne, ktorý bol však vyvrátený vetrom cca v roku 2013 - 2014, čiže fyzicky už neexistuje. Vyraďenie zo štátneho zoznamu chránených stromov je v štádiu riešenia príslušnými orgánmi.

- **Významné solitéry zelene**

Pri terénnom prieskume územia bol zaznamenaný rozmerný starý soliterný brest horský, rastúci na okraji pravobrežného brehového porastu potoka Sokol v jeho úseku medzi cestou Slovenské Pravno - Abramová a topoľovou plantážou. Navrhujeme jeho bližšie preskúmanie a zaradenie medzi chránené stromy.

V rámci z. ú. obce sa nachádzajú ďalšie významné solitéry zelene: platan javorolistý pri kaštieli Prónayovcov a ginko biloba, v opustenej záhrade renesančnej kúrie pri severnom vstupe do obce. Navrhujeme ich bližšie preskúmanie a zaradenie medzi chránené stromy

Výskyt chránených rastlín, rastlín na červenom zozname IUCN a biotopov národného významu

Podmienky ochrany chránených rastlín, ako i biotopov európskeho a národného významu, definuje Vyhláška č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Základom ochrany chránených rastlín je ochrana chránených rastlín v ich prírodných populáciách, ochrana ich biotopov a bezprostredného okolia. Za bezprostredné okolie sa považuje priestor, do ktorého zásah môže mať negatívny vplyv na chránenú rastlinu a jej biotop.

V čase terénneho prieskumu ako aj podľa literárnych údajov (nie starších ako 5 rokov) boli v riešenom území zaznamenané tieto **chránené a ohrozené druhy rastlín**:

- ostrevka karpatská (*Sesleria uliginosa*) - zákonom chránený druh, zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii VU,
- krušík močiarny (*Epipactis palustris*) - zákonom chránený druh, zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- ostrica Davallová (*Carex davalliana*) - zákonom chránený druh, zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- päťprstnica hustokvetá (*Gymnadenia densiflora*) – zákonom chránený druh, zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*) - zákonom chránený, prioritný druh, patrí medzi druhy chránené Bernským dohovorom, je zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT, západokarpatský endemit,
- prilbovka biela (*Cephalanthera damasonium*) - zákonom chránený druh, zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- tučnica obyčajná (*Pinguicula vulgaris*) - zákonom chránený druh, zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*) - zákonom chránený druh, zaradený do zoznamu IUCN v kategórii NT,
- vstavač vojenský (*Orchis militaris*) - zákonom chránený druh, zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*) - zákonom chránený druh, zaradený do zoznamu IUCN v kategórii NT,
- všivec močiarny (*Pedicularis palustris*) - zákonom chránený druh, zaradený do zoznamu IUCN v kategórii NT,
- žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*) - zákonom chránený druh, zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- barička močiarna (*Triglochin palustre*) - zaradená do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- ostrica trsnatá (*Carex cespitosa*) - zaradená do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- valeriana dvojdomá (*Valeriana dioica*) - zaradená do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- veternica lesná (*Anemone sylvestris*) - zaradená do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- volovec vrboľistý (*Bupthalmum salicifolium*) - zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii NT,
- bradáčik vajcovitý (*Listera ovata*) - zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii LC,
- horec križatý (*Gentiana cruciata*) - zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii LC,
- ostrica Buekova (*Carex buekii*) - zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii LC,
- krušík širokolistý (*Epipactis helleborine*) - zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii LC,
- vemenník dvojlistý širokokvetý (*Platanthera bifolia* subsp. *latifolia*) - zaradený do červeného zoznamu IUCN v kategórii LC.

V riešenom území sa podľa nášho terénneho prieskumu ako i literárnych údajov vyskytujú medziiným tieto **biotopy európskeho významu**:

- 91E0* Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy (prioritný biotop európskeho významu)
- 8310 Nesprístupnené jaskynné útvary
- 7230 Slatiny s vysokým obsahom báz
- 6510 Nížinné a podhorské kosné lúky
- 6430 Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach
- 6430 Brehové porasty deväťsilov
- 6410 Bezkolencové lúky
- 6210 Suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápniťom podloží, vrátane dôležitých stanovišť druhov z čeľade vstavačovitých (*Orchideaceae*) - prioritné biotopy európskeho významu
- 4030 Vresoviská
- Z biotopov národného významu sa v k.ú. vyskytujú napr. tieto biotopy:
- Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky
- Lk7 Psiarkové aluviálne lúky
- Lk10 Vegetácia vysokých ostríc
- Kr8 Vrbové kroviny stojatých vôd

- Kr9 Vrbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek

12.1.2 NATURA 2000

NATURA 2000 má zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území štátov Európskej únie. NATURA 2000 má zabezpečiť priaznivý stav populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivý stav biotopov, čo však vôbec nevylučuje hospodárske aktivity v územiach, pokiaľ tento priaznivý stav nenarušujú.

Právnym základom pre tvorbu Sústavy NATURA 2000 sú:

- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva, tzv. **chránené vtáčie územia (CHVÚ)**, do k. ú. Slovenské Pravno nezasahuje chránené vtáčie územie
- smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín - tzv. **územia európskeho významu (ÚEV)**, v k. ú. Slovenské Pravno sa nachádza Územie európskeho významu **SKUEV0382 Turiec a Blatnický potok**, vyhlásené Výnosom Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č.3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu. Konkrétne ÚEV v riešenom území sa nachádza na parcelách registra KN-C č. 947, 948, 950, 963/2/1, 963/2/2, 963/3, na ktorých platí druhý stupeň ochrany a na parcelách registra KN-C č. 1042, 1043, 1044, 1045, 949, 962 so štvrtým stupňom ochrany v zmysle zákona č. 543/2002 Z.z..

B.12.2 ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY

Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je v zmysle č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu.

Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je v zmysle č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu. V katastrálnom území obce Slovenské Pravno leží podľa ÚPN VÚC Žilinského kraja 1 biocentrum nadregionálneho významu, a zasahujú sem aj 2 biocentrá regionálneho významu a 1 biokoridor regionálneho významu, väčšina týchto prvkov je definovaná aj v RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013). RÚSES okresu Turčianske Teplice definuje ešte 1 nadregionálny biokoridor, 5 genofondových lokalít (GL).

V riešenom území sa nachádzajú viaceré krajinné prvky, ktoré zodpovedajú nižšie uvedeným definíciám zo zákona, je ich však nedostatok, a preto je potrebné v záujme ekologickej stability krajiny vytvoriť aj nové prvky.

- **Biocentrum** je ekosystém alebo skupina ekosystémov, ktorá vytvára trvalé podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov a na zachovanie a prirodzený vývoj ich spoločenstiev.
- **Biokoridor** je priestorovo prepojený súbor ekosystémov, ktorý spája biocentrá a umožňuje migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov a ich spoločenstiev, na ktorý priestorovo nadväzujú interakčné prvky.
- **Interakčný prvok** je určitý ekosystém, jeho prvok alebo skupina ekosystémov, prepojený na biocentrá a biokoridory, ktorý zabezpečuje ich priaznivé pôsobenie na okolité časti krajiny pozmenenej alebo narušenej človekom. Najčastejšie sa ako interakčné prvky uplatňujú trvalé trávne plochy, mokrade, porasty nelesnej drevinovej vegetácie a podobne.

Pre okres Turčianske Teplice bol v r. 2013 spracovaný **Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Turčianske Teplice**, SAŽP, Banská Bystrica, ktorý v zmysle požadovanej metodiky analyzuje a hodnotí stav územného systému ekologickej stability a formuluje návrhy ochrany územia a návrhy ekostabilizačných opatrení.

B.12.2.1 Nadradené prvky ÚSES

Podľa Konceptie územného rozvoja Slovenska 2001 v článku č. 5. z oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany prírody, prírodných zdrojov a tvorby krajinnej štruktúry sa píše :

- rešpektovať pri organizácii, využívaní a rozvoji územia význam a hodnoty jeho prírodných daností. V osobitne chránených územiach, v prvkoch územného systému ekologickej stability, v NECONET (národná ekologická sieť) a v biotopoch osobitne chránených a ohrozených druhov bioty zosúladiť využívanie územia s funkciou ochrany prírody a krajiny,

- zohľadňovať pri umiestňovaní činností na území ich predpokladané vplyvy na životné prostredie a realizáciou vhodných opatrení dosiahnuť odstránenie, obmedzenie alebo zmiernenie prípadných negatívnych vplyvov.

Nariadením vlády zo 14. augusta 2002 sa tieto body považujú za záväzné.

Nadradenou územnoplánovacou dokumentáciou je Územný plán veľkého územného celku (ÚPN VÚC) Žilinského kraja (Združenie „VÚC Žilina“ 1998) vrátane všetkých jeho platných zmien a doplnkov č. 1 až 5.

V roku 1998 boli v rámci ÚPN VÚC Žilinského kraja definované tieto **nadradené prvky**, ktoré zasahujú k. ú. Slovenské Pravno:

- 9/31 *Nadregionálne biocentrum Turiec*
- 9/1 *Regionálne biocentrum Brieštie*
- 9/7 *Regionálne biocentrum Kotian-Sokol-Borová Kalúž*
- 9/11 *Biokoridory nadregionálneho významu vodný tok Jasenica*
- 9/18 *Regionálny biokoridor Ekotón Malej Fatry Abramová – Jasenovo*

V aktualizovanom návrhu ÚSES pre okres Turčianske Teplice z roku 2013 (RÚSES Turčianske Teplice, 2013) sú navrhnuté v rámci k. ú. Slovenské Pravno tieto **nadregionálne biokoridory**:

NRBk1 Vodný tok Turiec

NRBk2 Vodný tok Jasenica

Zároveň aktualizuje a upravuje hranicu RBc 9/1 mimo riešeného územia t.j. k.ú. Slovenské Pravno.

Charakteristiky prvkov ÚSES

Pri definovaní a charakteristike nadradených prvkov vychádzame v ďalšom texte zo zaktualizovanej verzie nadradených prvkov ÚSES, ktorá bola vypracovaná pre okres Turčianske Teplice v rámci RÚSES okresu Turčianske Teplice v roku 2013, doplnenú (zaktualizovanú) o výsledky našich zistení z terénu. Prvky ÚSES si vyžadujú ako hodnotné časti krajinnookologickej siete správny manažment, aby ich funkčnosť ostala zachovaná. Uvádzame k nim preto aj odporúčané manažmentové opatrenia.

➤ **Biocentrá**

a) **Nadregionálne biocentrum (9/31) NRBc2 Turiec**

RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) ho charakterizuje ako biocentrum s jadrom NPR Turiec (4. stupeň ochrany) a územím európskeho významu SKUEV0382 Turiec a Blatnický potok. Zahŕňa relatívne zachovalé dno vnútrohorskej kotliny v Západných Karpatoch, s významnými teplomilnými i mokradnými biocenózami.

V riešenom území tvorí biocentrum tok so zachovalými brehovými porastami a priľahlými podmáčanými plochami s rozvinutými mokradnými fytocenózami. Je tu prítomných viacero biotopov európskeho a národného významu, vytvárajúcich vhodné podmienky na výskyt vzácných druhov rastlín, ako i prostredie pre výskyt (životné prostredie, úkrytové možnosti, hniezdiská, zdroj potravy) širokej škály živočíšnych druhov. Je ostrovčekom biodiverzity uprostred odlesnenej poľnohospodárskej krajiny, aj významným vodným zdrojom pre živé organizmy.

Ohrozenie: v možných negatívnych vplyvoch obhospodarovania okolitých pozemkov, ktoré často siaha až do bezprostrednej blízkosti. Je potrebné dôsledne dbať na to, aby ich odvodňovanie neovplyvnilo aj vzácne ekosystémy mokradí Turca. Hrozbou je aj prienik chemikálií prípadne biologických hnojív do pôdy mokradí a nezvratná zmena chemizmu vody a pôdy v nich. K čomu aktuálne dochádza napríklad vytekaním hnojovnice z nezabezpečených poľných hnojísk. Tesné susedstvo obhospodarovanej pôdy predstavuje aj riziko prechodu ťažkých mechanizmov po biocentre, čo môže tiež spôsobiť poškodenie vzácných mokradí. V súčasnosti je stále aktuálnejším ohrozením šírenie inváznych druhov, obzvlášť v prípade fytocenóz okolo vodných tokov, kde sa takéto druhy pomerne rýchlo šíria. Pri Turci sme zaznamenali inváziu astru z okruhu astry novobelgickej (*Aster novi-belgii* agg.).

b) **Regionálne biocentrum (9/7) RBc4 Kotian – Sokol – Balážovo – Borová kaluž**

V RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) je charakterizované ako rozsiahle reprezentatívne inundačné územie Turca so značnou diverzitou pravidelne zaplavovaných mokradových fytocenóz (spolu s priľahlými časťami NRBc Turiec). Regionálne biocentrum predstavuje územie s výskytom mozaiky mokradných fytocenóz poskytujúcich životný priestor širokej škále živočíšnych druhov, obzvlášť vtákov.

Ohrozenie: predstavuje odvodnenie, pohyb poľnohospodárskych mechanizmov (poškodzovanie vegetačného a pôdneho krytu, rozrývanie a zhutňovanie pôdy), prienik chemikálií a hnojív (vrátane biologických), používaných pri obrábaní a následná zmena chemizmu pôdy a vody a degradácia mokradných spoločenstiev, ako i prienik ruderalných druhov, potenciálne inváznych rastlín

c) **Regionálne biocentrum (9/1) RBc1 Brieštie (Červený vršok - Zadné pole - Murovaná skala)**

Podľa ÚPN VÚC Žilinského kraja (1998) zasahuje aj do k.ú. Slovenské Pravno, RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) charakterizuje biocentrum ako extenzívne teplomilnejšie spoločenstvá pasienkov a lesíky s výskytom prírodoochrane významných druhov rastlín, bezstavovcov.

➤ **Biokoridory**

a) **Nadregionálny biokoridor NRBk1 Vodný tok Turiec**

Je v RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) charakterizovaný ako nadregionálny biokoridor, pozdĺž ktorého a v priestore Vyšehrada prebieha značná časť pohybov bioty medzi Ponitím, Turcom a Považím. Predstavuje prírode blízky ekosystém podhorskej rieky Turiec s veľmi dobre vyvinutými a druhovo bohatými

brehovými porastmi, prirodzeným režimom toku i charakterom koryta a s nadregionálne významnou refugiálnou a interakčnou (koridorovou) funkciou. Súčasťou biokoridoru sú viaceré genofondové lokality.

Riešeným územím vedie časť tohto nadregionálneho biokoridoru, ktorého súčasťou sú aj dve vyššie spomenuté biocentrá. Nakoľko v časti pri severovýchodnej hranici k.ú. sa aj v susedstve plochy biokoridoru vyskytujú mokradné spoločenstvá, navrhujeme rozšírenie biokoridoru aj o tieto lokality. Jedná sa o biotop národného významu Lk10 Vegetácia vysokých ostríc, ako aj porast drevín, prevažne vrb.

b) **Regionálny biokoridor (9/18) RBk4 Ekotón Žiaru Ondrašová-Jasenovo**

RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) uvádza, že slúži ako migračný koridor hlavne pre stavovce. Vedie okrajom lesa, tvoreným hlavne nepôvodnými smrečínami a borinami s prímiesou smrekovca, buka, brezy, osiky, jelše a i. Reliéf prechádza zo severozápadnej časti okresu z rovinného a pahorkatinného povrchu so silne zarezanými údoliami v druhohorných horninách do západnej časti s prevažne hornatinným povrchom v druhohorných horninách, len v južnej časti sa nachádza úzky pás kryštallických hornín s výskytom malých zvyškov vresovísk

V riešenom území zahŕňa lesné ekosystémy, lesné lemy, vrátane vzácných teplomilných lemových spoločenstiev, mokradné lokality okolo tokov stekajúcich z vrchných polôh do údolia a okraje lúčnych ekosystémov. Navrhujeme mierne spresniť trasu biokoridoru tak, aby zahŕňala aj ďalšie ekotonové časti so vzácnymi spoločenstvami, či naopak presunúť jeho trasu tak, aby neviedla cez amfiteáter a jeho okolie ani cez súkromnú záhradu a pod. (spresnenie v súlade s vyhláškou č. 170/2021 Z.z.).

c) **Nadregionálny biokoridor (9/11) NRBk2 Vodný tok Jasenica**

RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) ho charakterizuje ako ľavostranný prítok Turca, má dĺžku 10,6 km a je tokom IV. rádu. Do Turca sa vlieva východne od obce Slovenské Pravno.

Vodný tok má v riešenom území pomerne prirodzený charakter, hoci je čiastočne napriamený. Jeho brehovú porasty sú však preriedené, zredukované na krovité porasty vrb, zvyšnú časť brehov husto porastá bylinná mokradná vegetácia. Ohrozenia a návrhy vhodného manažmentu sú veľmi podobné ako v prípade rieky Turiec, nakoľko v rámci riešeného územia ide o úzko prepojené toky.

Možné ohrozenie predstavuje:

- vypúšťanie odpadových vôd
- manipulácia s vodnou hladinou, hospodársky odber vody, úpravy toku, umiestnenie zariadenia/stavby na vodnom toku, miestna kanalizačná sieť a čistiare odpadových vôd
- likvidácia brehových porastov
- rozširovanie invázných druhov rastlín, rozširovanie nepôvodných druhov živočíchov
- oplocovanie pozemkov
- ťažobné vrty na geotermálne vody v prípade ich vypúšťania do toku nad územím, ostatné ťažobné vrty s používaním výplachu, ak sú vypúšťané do toku nad územím
- terénne úpravy, ktorými sa podstatne mení vzhľad prostredia alebo odtokové pomery
- skládky a spaľovne odpadu
- zmena v užívaní stavieb v okolí toku, ktorá spočíva v podstatnom zvýšení alebo rozšírení výroby alebo činnosti, ktoré by mohli ohroziť život a zdravie ľudí alebo životné prostredie
- prienik chemikálií a biologických hnojív pri obhospodarovaní, erózia brehov spôsobená jazdením poľnohospodárskych strojov v blízkosti toku

➤ **Genofondové lokality**

V riešenom území sa podľa RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) nachádza 5 genofondových lokalít (GL):

a) **GL 4 Dolné Závozy**

je v RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) charakterizovaná ako staré, miestami rôznoveké lesné porasty s výskytom viacerých druhov sov a dravcov. V sledovanom území sa jedná o jeden z mála fragmentov miestami rôznovekých zmiešaných lesov.

b) **GL 20 Riečny ekosystém Turca**

RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) ju charakterizuje ako prírode blízky ekosystém podhorskej rieky Turiec s veľmi dobre vyvinutými a druhovo bohatými brehovými porastmi, prirodzeným režimom toku i charakterom koryta a s nadregionálne významnou refugiálnou a interakčnou (koridorovou) funkciou.

Legislatívna ochrana: NPR Turiec (4. stupeň ochrany), OP NPR Turiec (3. stupeň ochrany), Ramsarský dohovor - Mokrade Turca, SKUEV0382 - Turiec a Blatnický potok.

c) **GL 52 Ivančinské močiare II. a III. (od roku 2004 CHA Ivančinské močiare)**

Je charakterizovaná ako sčasti vyťažená väčšia rašelinisková depresia so zvyškami slatinno-rašeliniskovej vegetácie. V riešenom území ju tvoria dve lokality. Lokalita pri potoku Sokol je porastená vlhkomilnými drevinami, v druhej prevažujú bylinné mokradné fytocenózy.

Na túto GL sa vzťahuje aj legislatívna ochrana – jedná sa o chránený areál Ivančinské močiare (4. stupeň ochrany), patrí medzi Ramsarské lokality zapísané ako Mokrade Turca a je súčasťou Územia európskeho významu (SKUEV0382).

Možné ohrozenia (vrátane činností, ktoré síce neprebiehajú na ploche prvku ÚSES, ale môžu mať naňho negatívny vplyv):

- vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd, poškodzujúce ukazovatele vody vhodnej pre život
- manipulácia s vodnou hladinou, umiestnenie zariadenia/stavby, miestna kanalizačná sieť a čistiare odpadových vôd
- budovanie a vyznačenie turistických a náučných chodníkov, bežeckých trás alebo cyklotrás
- rozširovanie invázných druhov rastlín, rozširovanie nepôvodných druhov živočíchov
- oplocovanie pozemkov
- ťažobné vrty na geotermálne vody v prípade ich vypúšťania do toku nad územím, ostatné ťažobné vrty s používaním výplachu ak sú vypúšťané do toku nad územím
- terénne úpravy, ktorými sa podstatne mení vzhľad prostredia alebo odtokové pomery
- skládky a spaľovne odpadu

d) **GL 53** Kotian - Sokol - Balážovo - Borová kaluž

Táto plocha je zároveň regionálnym biocentrom, ktoré bližšie popisujeme v texte vyššie.

e) **GL 61** Niva potoka Lúčky

RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) ju charakterizuje ako zvyšky úzkych nížinných a podhorských kosných lúk (Lk1) spolu s porastami trnkových a lieskových krovín (Kr7) a vrbových krovín na zaplavovaných brehoch riek (Kr9) s výskytom vzácneho druhu dvojkrídlovca rodu *Hilara*.

Lokalita sčasti zahŕňa meandrujúci tok potoka Lúčky a jeho zachovalé brehovú porasty.

B.12.2.2 Ekostabilizačné prvky - návrh

V RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) je na zvýšenie ekologickej stability poľnohospodárskej a lesnej krajiny medzi iným navrhnuté:

- Okolo vybraných ekologicky významných segmentov krajiny vytvoriť nárazníkové zóny (pufre), absorbujúce resp. zmierňujúce negatívne vplyvy z okolia. Osobitne dôležité je to pri tých typoch ekosystémov, ktoré sú na takéto vplyvy citlivé (najmä mokrade, niektoré typy lesných ekosystémov). Presné vymedzenie týchto nárazníkových zón je potrebné urobiť pre každú lokalitu osobitne právne záväzným spôsobom.
- Je potrebné revitalizovať vodné toky na ekologických princípoch s vytváraním podmienok pre rast pobrežnej vegetácie. Zachovávanie pôvodných koryt vodných tokov, nepripustiť ich reguláciu či iné násilné zásahy do riečišťa. Pri prípadnej obnove brehových porastov výhradne používať pôvodné biotopovo vhodné druhy.
- Pre poľnohospodársky obhospodarované pozemky - chrániť vegetáciu na málo stabilných segmentoch krajiny, kde vegetácia plní funkciu protieróznej ochrany pôdneho krytu. Pri týchto plochách je dôležité nepripustiť také spôsoby resp. intenzitu činností, ktoré by viedli k zníženiu pokryvnosti či až k odstráneniu vegetácie, pretože by to mohlo mať za následok deštrukciu pôdy. Zabezpečiť revitalizáciu pôvodných mokradí a výsadbu líniovej a plošnej vegetácie (remízky a pod.), ktoré budú plniť funkciu interakčných prvkov za účelom zvýšenia priestorovej stability poľnohospodárskej krajiny; ich poloha a hranice musia byť upresnené v rámci miestnych územných systémov ekologickej stability. Vytvoriť/obnoviť štruktúry krajiny spomaľujúce znos a odtok vody z priestoru a usmerňujúce aj hospodárske využívanie plôch (spôsob obhospodarovania), napr. zasakovacie pásy/plochy a iné prvky tzv. zelenej infraštruktúry. Vytvoriť mozaikové štruktúry obhospodarovania, so striedaním TTP, nelesnej drevinovej vegetácie s maloblokovou ornou pôdou, zabezpečiť výsadbu protieróznej vegetácie...
- Zabezpečiť výsadbu izolačnej hygienickej vegetácie v okolí antropogénnych objektov s nepriaznivými vplyvmi na životné prostredie (poľnohospodárske a priemyselné objekty, dopravné línie, skladovacie areály a pod.). Zabezpečiť ochranu najmä starších listnatých drevín, dotvárajúcich typický ráz sídel, najmä v sídlach s historickými parkami. Pri nových výsadbách preferovať listnaté dreviny stanovištné aj habituálne vhodnejšie do priestoru vidieckych sídel.
- Zvýšiť zastúpenie podielu NDV v poľnohospodárskej krajine (realizovať výsadbu alejí pozdĺž poľných ciest, rozčleňovať plochy veľkoplošnej ornej pôdy sústavou ekostabilizačných zelených plôch a remízok), vytvorenie a udržiavanie miestnych biocentier a biokoridorov, zmenšenie pôdnych celkov, doplnenie drevinnej a krovitej vegetácie v krajine.

➤ **Vytvorenie brehových porastov mokradných jarkov a kanálov**

Riešené územie je pomerne bohaté na výskyt tokov, prípadne jarkov, mokradného charakteru, ktoré sú – pri vhodnom manažmente, významným príspevkom k ekologickej stabilite krajiny. Bez príslušnej sprievodnej vegetácie (ideálne brehových porastov) však je časť ich funkcie oslabená. Brehové porasty drevín zatienením toku znížia prehrievanie vody v teplých slnečných dňoch, zmenšia výpar z hladiny a pomôžu v zadržiavaní vody

v krajine. Prispievajú k zlepšeniu mikroklimy, zlepšujú kvalitu ovzdušia. Dreviny svojimi koreňmi stabilizujú brehy. V neposlednom rade prispievajú k zvýšeniu biodiverzity a zároveň plnia estetickú funkciu. Pri zvýšení ekologickej stability krajiny sme sa rozhodli využiť nielen takýto jarok, ale aj odvodňovací kanál.

Ekostabilizačný prvok 4: Napriamený jarok medzi asfaltovou cestou a poľnohospodárskym dvorom v odlesnenej časti k. ú. odporúčame využiť na výsadbu vlhkomilných, stanovište vhodných drevín (prípadne podporiť existujúci nálet, ak bude) po oboch brehoch a vytvoriť tak ekostabilizačný drevinový pás, ktorý bude zároveň v blízkosti intravilánu slúžiť aj ako určitá izolačná bariéra.

Ekostabilizačný prvok 5: Plytký odvodňovací kanál medzi dvoma blokmi ornej pôdy, na ktorého brehoch sa aktuálne sporadicky nachádza drevinová vegetácia, zväčša sa jedná o ovocné dreviny. V jednej časti je väčšia plocha trstia. Plochu trstia možno v záujme biotopu pre vtáky zachovať, prípadne potenciálne na nej cielene vytvárať časť s otvorenou vodnou hladinou a časť porastenú trstím, avšak manažment vykonávať v čase mimo hniezdneho obdobia a ťahu vtákov. Okolo toku odporúčame vysadiť drevinový pás po oboch brehoch.

➤ **Aleje stromov pozdĺž ciest**

Porasty drevín popri cestách slúžia ako protihluková a protiprachová bariéra. Zároveň spĺňajú funkciu vetrolamov a tým aj menšej tvorby snehových závejov. Pri zníženej viditeľnosti (hmla, tzv. biela tma pri hustom snežení a pod.) slúžia ako orientačné body, upozorňujúce šoférov, kadiaľ vedie cesta. Podľa niektorých štúdií šoféri podvedome jazdia na cestách lemovaných stromami alebo inými prvkami pomalšie, čím sa znižuje nehodovosť. Prepojením na prvky MÚSES vzniknú funkčnejšie útočiská pre živé organizmy a celkove ekologickejšia krajina. Zároveň sú estetickým doplnkom krajiny pre domácych obyvateľov a zatriktívnia ju aj pre prechádzajúcich turistov a cykloturistov. Navrhujeme preto vytvorenie alejí okolo asfaltových, ale i vybraných poľných ciest. Pri výsadbe alejí okolo asfaltových ciest odporúčame rezervovať koridor pre výhľadové šírkové usporiadanie ciest.

Ekostabilizačný prvok 6: Alej okolo asfaltovej cesty tretej triedy III/2181 medzi Slovenským Pravnom a Ivančinou. Okolo cesty sa aktuálne dreviny nachádzajú skôr sporadicky. Alej je potrebné doplniť, aby plnila svoje funkcie.

Ekostabilizačný prvok 7: Nadväzujúca navrhovaná alej okolo asfaltovej cesty tretej triedy III/2194 do Laclavej. Okolo tejto cesty sa aktuálne dreviny nenachádzajú takmer vôbec.

Ekostabilizačný prvok 8: Alej okolo asfaltovej cesty do Abramovej (cesta druhej triedy II/519). Okolo cesty sa síce miestami nachádzajú dreviny, hlavne pri hranici k. ú., ale na väčšine úseku sa dreviny nenachádzajú. Pri výsadze aleje je potrebné brať do úvahy vodné toky, ktoré sa s cestou križujú a postupovať tak, aby nedošlo k negatívnemu ovplyvneniu už existujúceho brehového porastu potoka Sokol, ako i navrhovaného brehového porastu MIP7.

Ekostabilizačný prvok 9: Aleje okolo asfaltovej cesty medzi Slovenským Pravnom a Rudnom (cesta druhej triedy II/519). Okolo cesty sa aktuálne miestami dreviny nachádzajú. Prevažne ide o náletové dreviny, skôr kry. Navrhujeme preto doplnenie aleje do stavu, kedy by plnili všetky potrebné funkcie. Je pri tom dôležité dbať na to, aby v časti pri hranici k. ú., kde cestu križuje potok Lúčky, nebolo zasiahnuté do jeho brehových porastov. Nakoľko je potok vedený križom popod cestu a podľa drevín, ktoré už v tomto úseku rastú, je v tejto časti skôr vlhšia pôda, v danom úseku odporúčame využiť skôr stanovištne vhodnejšiu vlhkomilnú drevinovú vegetáciu vhodnú do brehových porastov, ideálne podporiť prirodzený nálet. Keďže výhľadovo je plánovaný chodník prepájajúci obec a motokrosový areál, je možné nadviazať tak, aby alej EP9 lemovala chodník po jednej strane a doplniť dreviny aj po druhej strane chodníka. Takto vzniknutá alej okolo chodníka spríjemní obyvateľom obce presun, obzvlášť v horúcich dňoch.

Ekostabilizačný prvok 10 a 11: Aleje okolo poľných ciest, ktoré dopĺňajú ekostabilizačné prvky a oživia krajinu v odlesnenej časti riešeného územia, ktorá je aktuálne skoro celkom bez stromov (s výnimkou brehových porastov) a je tak výrazne ekologickejšie nestabilná a vystavená vplyvu nepriaznivých činiteľov (napr. erózný a vysušací účinok vetra), čo má negatívny vplyv aj na poľnohospodársku pôdu. Ako drevinové aleje medzi veľkoobjemovými poľnohospodársky využívanými pozemkami budú plniť veľa pozitívnych funkcií, medzi iným stabilizovať pôdu, zadržiavať vodu, zlepšovať mikroklimu, zmierňovať klimatické extrémny, znižovať veternú eróziu a aj výpar vody v okolí, vytvárať životný priestor pre predátory likvidujúce škodcov poľnohospodárskych plodín. V EP10 sa aktuálne nachádza nezabezpečené poľné hnojisko, ktoré je potrebné buď odstrániť a plochu asanovať alebo hnojisko zabezpečiť tak, aby z neho neunikali nebezpečné výluhy, a aby nedochádzalo ku kontaminácii okolitej krajiny a spodných vôd.

Ekostabilizačný prvok 16: Alej okolo cesty k cintorínu, tvorená mohutnými dospelými stromami. Alej plní okrem funkcie dôstojného vstupu na pietne miesto aj viaceré biologické a ekologické funkcie a preto je dôležité ju zachovať a v prípade odumretia pôvodných stromov ich postupne nahrádzať s využitím pôvodných druhov listnatých drevín, najlepšie líc, aby bol zachovaný charakter aleje.

➤ **Línie alebo porasty drevín, slúžiace ako ochranná bariéra**

V odlesnenej krajine takmer bez prítomnosti NDV je krajina, ako aj jej obyvateľstvo, vystavená pôsobeniu rôznych stresových faktorov (zvýšený hluk, prašnosť, erózia, nadmerné vysušenie pôdy, väčšia veternosť a pod.). Človekom narušené časti krajiny s obnaženou pôdou sa zároveň stávajú vhodným stanovišťom pre šírenie synantropnej vegetácie, vrátane viacerých alergénnych druhov, ako aj inváznych rastlín, vytlačujúcich pôvodné druhy a znižujúcich biodiverzitu. Viaceré objekty taktiež veľmi znižujú estetickú hodnotu krajiny a sú v krajine výrazne rušivým prvkom. Na zmiernenie týchto a ďalších negatívnych vplyvov navrhujeme vysadiť porasty drevín.

Ekostabilizačný prvok 12: Pás drevinovej vegetácie vedúci poza benzínovú pumpu a okolo poľa tak, aby izoloval intravilán od prachu a hluku spôsobeného obrábaním na poli, ale i vytváral bariéru krajiny od rušnej cesty.

Ekostabilizačný prvok 13: Pás izolačnej drevinovej vegetácie okolo motokrosového areálu, kde by slúžil ako prirodzená bariéra - okrem iných ekologických funkcií by vytváral protihlukovú a protiprachovú bariéru.

Ekostabilizačný prvok 14: Areál poľnohospodárskeho družstva je výrazným rušivým prvkom v krajine. V okolí takýchto objektov taktiež nachádza vhodné prostredie pre svoje šírenie synantropná vegetácia, vrátane viacerých alergénnych druhov, nezriedka inváznych rastlín, ktoré sa následne šíria do okolia. Na zmiernenie negatív navrhujeme vysadiť porasty drevín okolo areálu poľnohospodárskeho družstva tak, aby pôsobili ako izolačný pás.

Ekostabilizačný prvok 15: Historický park a príľahlá plocha so stromami - tento prvok je súčasťou intravilánu a je národnou kultúrnou pamiatkou. Staré stromy v parku pri historickej kúrii majú vysokú biologickú hodnotu. Navyše tieto impozantné dreviny plnia mnoho funkcií, ktorými prispievajú k zlepšeniu životného prostredia obyvateľov obce. Nakoľko v tejto časti intravilánu smerom k jeho okraju sa vyskytujú aj ďalšie dreviny, rozhodli sme sa ich združiť do jedného ekostabilizačného prvku. Odporúčame ich zachovanie, ošetrovanie starých jedincov odborníkom v prípade potreby, dosadenie ďalších jedincov stromov tak, aby vznikol komplexný park. Je možnosť využitia prvku ako priestoru pre voľnočasové aktivity (oddychová zóna s lavičkami, detské ihrisko a pod.), pričom stromy v tomto priestore budú pôsobiť ekostabilizačne a zlepšovať životné prostredie obyvateľom obce.

B.12.2.3 Miestny územný systém ekologickej stability (MÚSES) – návrh

Najvýznamnejšou hierarchickou úrovňou ÚSES z hľadiska priameho vplyvu na krajinu je miestny ÚSES. Vychádzajúc z terénneho prieskumu, prírodných podmienok a využívania územia navrhujeme v riešenom území v lokalitách s vysokou krajinnoekologickou hodnotou tieto prvky:

- 2 biocentrá miestneho významu,
- 6 biokoridorov miestneho významu,
- 8 interakčných prvkov miestneho významu.

Vzhľadom na zistenie výskytu vzácných biotopov a druhov navrhujeme tiež 2 nové genofondové lokality.

➤ **Navrhované biocentrá miestneho významu**

Biocentrum miestneho významu MBc1Sokol

Biocentrum sa nachádza v severnej - zalesnenej časti katastra. Je tvorené uceleným komplexom lesných porastov, ktorý pokrýva takmer všetky lesné porasty v k. ú., v ktorých je ešte dostatočne zastúpený buk, v jednej časti sa nachádza aj jedľa. Časť porastov spadá do kategórie ochranných lesov, terén je miestami extrémneho charakteru a zahŕňa aj skalné bralo v lokalite Sokol, na ktorom sú vyvinuté štrbinové, sutinové i ďalšie rastlinné spoločenstvá v pomerne veľkej druhovej pestrosti. V biocentre sa nachádzajú aj viac či menej premenené porasty s prevahou nepôvodného smreka a borovice, miestami aj smrekovca, boli však do neho zahrnuté z dôvodu dosiahnutia ucelenej súvislej plochy biocentra.

Hlavnou úlohou biocentra je teda zachovanie a obnova lesných ekosystémov s dominanciou buka a prímiesou jedle, vrátane podpory celej škály biodiverzity viazanej na tento typ pôvodných ekosystémov. Výsledkom navrhovaných opatrení by mal byť súvislý komplex lesa s prirodzenou štruktúrou, prirodzeným drevinovým zložením, bez plošných obnovných prvkov a s dostatkom starých stromov a hrubého mŕtveho dreva.

Biocentrum miestneho významu MBc2 Komplex mokradných biotopov v doline potoka Lúčky

Biocentrum predstavuje komplex hodnotných mokradných biotopov príľahlých k potoku Lúčky, vrátane jeho toku. Biocentrum tvorí meandrujúci prirodzený tok potoka Lúčky, jeho brehové porasty, mokradné biotopy príľahlé k potoku Lúčky, vrátane pomerne rozsiahlej slatinnej lokality s výskytom viacerých vzácných druhov, ako i zatiaľ stále pomerne dobre vyvinuté lúčne spoločenstvá, ktorým pri opustení hospodárenia hrozí degradácia a zarastenie. Biocentrum je súčasťou komplexu lokalít, ktoré RÚSES okresu Turčianske Teplice (2013) hodnotí ako genofondovú lokalitu, nakoľko je naozaj cenným zdrojom genofondu. Keďže z hľadiska riešeného územia je významným ekosystémom, ktorý vytvára trvalé podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov a na zachovanie a prirodzený vývoj ich spoločenstiev, plní zároveň funkciu miestneho biocentra. Je tvorené viacerými biotopmi, vrátane biotopov európskeho významu, čím poskytuje priestor pre rast širokému spektru rastlinných druhov, zároveň však i celej škále ďalších organizmov na ne viazaných.

Biocentrum ohrozuje úspešné procesy. Na niektorých miestach sme pri terénnom prieskume zaznamenali tiež narušenie vegetačného a pôdneho krytu – koľaje, po prejazde ťažkých mechanizmov, zrejme pri obhospodarovaní lesa, ktorý je za tokom potoka Lúčky. Ohrozením by mohla byť aj zmena vodného režimu, zmena chemizmu vody a pôdy, či zásah do brehových porastov.

➤ **Navrhované biokoridory miestneho významu**

Biokoridor miestneho významu MBk1 Potok Lúčky (1.102 m)

Terestricko-hydrický biokoridor, tvorený potokom Lúčky a jeho brehovými porastami priamo nadväzujúci na MBc 2. Jeho časť RÚSES okresu Turčianske Teplice zaraďuje medzi genofondové lokality. Jedná sa o tok s prirodzeným charakterom koryta, ktorý tečie naprieč juhozápadnou časťou k.ú., sčasti po jeho hranici. Jeho brehovú porasty sú pozdĺž väčšiny toku zapojené, tvorené vlhkomilnými drevinami, v jednom úseku krovinami, vo vyšších častiach toku pribúdajú druhy z okolitých lesných porastov. V spodnej časti toku (za asfaltovou cestou) sú brehovú porasty síce úzke, ale členité, aj s krovitou vrstvou. Tvoria ich aj staré, mohutné jedince stromov. Takéto brehovú porasty majú vysokú ekologickú a biologickú hodnotu. Na toku sú bariérou premostenia. Tok môže slúžiť ako hydrický biokoridor aspoň medzi týmito bodmi, ako i biokoridor pre vtáky a iné živočíchy.

Biokoridor miestneho významu MBk2 Briešťanka nad obcou (550 m)

Terestricko-hydrický biokoridor, pre ktorý predstavuje bariéru intravilán obce. V časti nad obcou funguje ako relatívne prirodzený tok, okolo ktorého sú brehovú porasty, zväčša krovitého charakteru, v úseku tesne nad dedinou brehovú porast na jednom brehu chýba, na druhom priamo na tok nadväzuje les.

Biokoridor miestneho významu MBk3 Briešťanka pod obcou (3.216 m)

Pokračovanie terestricko-hydrického biokoridoru Briešťanky, pre ktorý predstavuje bariéru intravilán. Biokoridor má ypsilonový tvar – jedna vetva vedie pozdĺž toku Briešťanky pod obcou, druhá pozdĺž jeho prítoku a pozdĺž poľnej cesty tak, aby prepojila prvky ÚSES v tejto časti k. ú. V tomto úseku má Briešťanka úplne iný charakter - tok je napriamený a bez brehových porastov. Po brehoch rastie bylinná mokradná vegetácia, no prenikajú sem aj burinné druhy z okolitých polí. V okolí družstva sa šíria ruderalne druhy. Biokoridor je v súčasnosti výrazne limitovaný úpravami toku a nie je plne funkčný, ide však o pomerne dlhý tok s perspektívou vytvoriť dobre fungujúci biokoridor ako i oázu života v tejto časti krajiny. Navrhujeme jeho revitalizáciu aspoň do takej miery, ako to umožňuje využitie krajiny človekom. Veľkým prínosom by bolo dosadenie brehových porastov, ako i drevinovej aleje v časti okolo poľnej cesty. V úsekoch, kde to bude možné, by bolo vhodné obnoviť meandrovanie toku, alebo aspoň umožniť vytváranie prirodzeného profilu bez zbytočnej regulácie.

Biokoridor miestneho významu MBk4 Potok Sokol (6.464 m)

Terestricko-hydrický biokoridor, ktorý je tvorený potokom Sokol a jeho brehovými porastami. Biokoridor vedie južným okrajom MBc1. Jedná sa o biokoridor prechádzajúci naprieč riešeným územím zo severozápadu na severovýchod. Jedinou významnejšou bariérou je asfaltová cesta druhej triedy II/519. V hornej časti má charakter horského potoka, neskôr, v kotline prechádza do pozvoľna tečúceho toku. Vo vrchných častiach toku má brehovú porasty, v spodných väčšinou chýbajú, dreviny sa vyskytujú na brehoch skôr sporadicky. V brehových porastoch, prípadne ako solitéry, sú prítomné aj viaceré staré, hodnotné stromy, vrátane brestu horského účtyhodných rozmerov, ktorý navrhujeme vyhlásiť za chránený strom. Brehy sú porastené bylinnou, zväčša vlhkomilnou vegetáciou, primiešané sú lúčne a ruderalne druhy. Preteká cez genofondovú lokalitu, ktorá je súčasťou Ivančinských močiarov. Miestami sa jedná o tok s prirodzeným charakterom koryta, v niektorých miestach je napriamený.

Biokoridor miestneho významu MBk5 Laclavský potok (2.068 m)

Terestricko-hydrický biokoridor, kopírujúci tok Laclavského potoka. Tok tečie po severovýchodnej hranici k.ú. Kvôli prepojeniu s regionálnym biokoridorom na krátkom úseku vedie aj okolo zástavby. Bariérou je asfaltová cesta. Tok je na väčšine svojho úseku bez drevín, na brehoch rastie bylinná mokradná vegetácia, ale primiešané sú aj druhy zo susediacich pozemkov. Miestami sú brehy bez vegetačného krytu a zerodované.

Biokoridor miestneho významu MBk6 Medza nad ZŠ (550 m)

Terestrický biokoridor vytvorený terénnou ryhou-rigolom, porasteným už v súčasnosti náletovými drevinami s výskytom viacerých ovocných drevín a v niektorých častiach hustým porastom krov.

➤ **Navrhované interakčné prvky miestneho významu**

Miestny interakčný prvok MIP1: Stráža (13,0233 ha)

TTP nad západnou časťou intravilánu zastupuje v MÚSES riešeného územia extenzívne lúčne spoločenstvá s na ne viazanými zoocenózami. Ide o spoločenstvá v pomerne veľkej druhovej pestrosti. Na ploche sme zaznamenali aj zákonom chránený druh vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), zaradený do zoznamu IUCN v kategórii NT.

Miestny interakčný prvok MIP2: Nelesná drevinová vegetácia na TTP (0,1389 ha)

Skupinka drevín - pozostatok pôvodnej medze. Na TTP pôsobí ekostabilizačne a prispieva k zvýšeniu biodiverzity. Odporúčame ju ponechať, no zároveň obkásať, aby sa nerozrastala na MIP1 a nepotláčala lúčne porasty. Porast drevín zvýši biodiverzitu a bude pôsobiť ekostabilizačne.

Miestny interakčný prvok MIP3: Porast vrb pri mokradiach Turca (1,4609 ha)

Ide o plochu porastenú bochníkovitými vrbami, ktorá je v priamom susedstve nadradených prvkov ÚSES. Aby sme ju s nimi prepojili, pričlenili sme k prvku aj plochu susediaceho lúčneho porastu.

Miestny interakčný prvok MIP4: Teplomilné lemy (1.7090 ha)

Prvok ekotonového charakteru, ktorý zahŕňa vzácné teplomilné lemové spoločenstvá spolu s okrajom príľahlého lesa. Plocha je čiastočne ruderalizovaná, miestami začína zarastať drevinovým náletom. No stále obsahuje vysoké % teplomilných spoločenstiev vo vysokej druhovej pestrosti.

Miestny interakčný prvok MIP5: Mokrad' v juhovýchodnom cípe k.ú. (3,4997 ha)

Výrazne podmáčaná plocha, ktorá nemá z hľadiska obhospodarovania význam, nakoľko nie je veľmi úrodná. Preto by bolo vhodné ju ponechať neobrábanú. Lokalita má význam pre viaceré živočíchy viazané na otvorené mokradné biotopy a je aj vhodným dočasným útočiskom pre viaceré druhy vtákov počas ich migrácie. Aktuálne sa už na nej vyvíjajú mokradné spoločenstvá, ktoré sa môžu časom ešte viac rozvinúť a nadviazať na príľahlé biocentrá a biokoridory.

Miestny interakčný prvok MIP6: Búnov (9,6228 ha)

Interakčný prvok je tvorený jedinečným typom biotopu, ktorého vznik je síce antropogénne podmienený, no predstavuje jedinečný prvok v krajine riešeného územia a svojou prítomnosťou významne obohacuje biodiverzitu tohto územia. Jedná sa o vresovisko Búnov ako aj o riedky náletový les, pozostávajúci z ihličnatých drevín a brezy, ktorý svojím charakterom v určitých charakteristikách pripomína tajgu. Lokalite hrozí zarastenie lesom, pravdepodobne prirodzenú sukcesiu do istej miery brzdia aj prírodné podmienky.

Miestny interakčný prvok MIP7: Melioračný kanál v severnej časti k.ú. (0,5280 ha)

Melioračný kanál s nadväzujúcou medzou v hornej časti, miestami s výskytom náletových drevín. Dosadenie stanovištné vhodných drevín by pôsobilo v tejto časti k.ú. ekostabilizačne. Je prerušený asfaltovou cestou.

Miestny interakčný prvok MIP8: Odvodňovací kanál z polí do mokradí Turca (1,3799 ha)

Odvodňovací kanál a jarok vedúci od poľného hnojiska, stekajúci po mierne svahovitom teréne poľa do mokradí Turca. Nakoľko jeho voda ovplyvňuje tieto vzácné ekosystémy, rozhodli sme sa ho zaradiť medzi interakčné prvky. Aktuálne je kanál výrazne negatívne ovplyvnený hnojovnicou, ktorá steká z nezabezpečeného hnojiska. Cieľom je dosiahnuť funkčný prvok, ktorý by nemal negatívny, ale naopak pozitívny vplyv na vzácné ekosystémy.

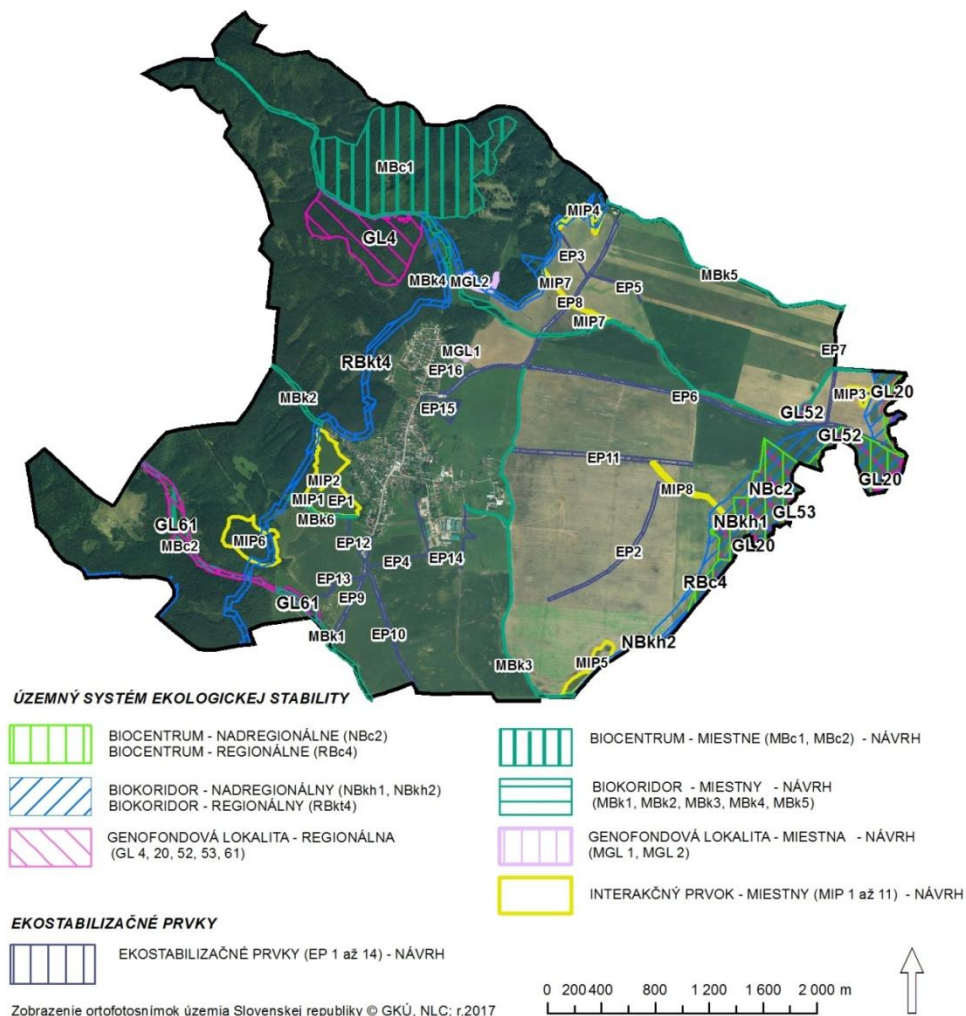
➤ **Navrhované genofondové lokality****Miestna genofondová lokalita MGL1: Xerothermný svah nad cintorínom**

Jedná sa o menší xerothermný svah nad cintorínom, na ktorom je rozvinutý biotop európskeho významu Tr1 Suchomilné travinno-bylinné a krovinové porasty na vápnom substráte s pomerne pestrou druhovou skladbou. Je odtiaľto udávaný aj výskyt chránenej a ohrozenej ostrevky karpatskej (*Sesleria uliginosa*).

Lokalita je ohrozená zarastaním drevinami, postupne zaniká - v súčasnosti z nej zostal už len fragment. Ohrozením je aj jazdenie motocyklami, ktoré má za následok odstránenie vegetačného krytu a poškodenie povrchu pôdy. V prípade, že budú odstraňované náletové dreviny ako aj stará biomasa (ideálne extenzívnym prepásaním, ak to nepôjde aspoň kosením), je predpoklad na zachovanie a ďalší rozvoj hodnotného biotopu. Biotop poskytuje životný priestor širokej škále organizmov a je predpoklad, že sa tu vyskytujú, alebo by sa tu mohli vyskytovať aj ďalšie vzácné druhy rastlín, ako i bezchordátov.

Miestna genofondová lokalita MGL2: Teplomilný riedky lesík a príľahlá lúka

Prvok zahŕňa riedky lesík s prvkami teplomilnej bylinnej vegetácie a kvetnatú lúku s bohatstvom teplomilných druhov rastlín. V lesíku sme zaznamenali početný výskyt rastlín z čeľade vstavačovitá (*Orchideaceae*).

Obr. Prvky miestneho územného systému ekologickej stability v obci Slovenské Pravno (KEP, 2022)

B.12.3 KRAJINNOEKOLOGICKÝ PLÁN – VYHODNOTENIE A ZÁVER

Pri krajinnoekologickom hodnotení sa stanovuje vhodnosť využívania územia na základe ukazovateľov krajiny. Konfrontujú sa požiadavky jednotlivých činností na krajinnoekologické podmienky so skutočne existujúcimi hodnotami krajiny pomocou limitov.

Do evalvačného procesu vstupujú: krajinnoekologické podklady, navrhované činnosti a využívanie, environmentálne limity (abiotické limity, limity súčasnej krajiny štruktúry, limity vyplývajúce z ochrany prírody a významných krajinárskych a ekologických štruktúr, limity vyplývajúce zo stresových javov).

B.12.3.1 Odporúčané aktivity v krajine a navrhované krajinnoekologické opatrenia

A) KRAJINNOEKOLOGICKÉ OPATRENIA

Pri krajinnoekologických opatreniach v riešenom území treba mať na zreteli predovšetkým, že katastrálne územie:

- je územie, v ktorom sa vyskytujú chránené územia medzinárodného významu,
- má veľkú časť územia odlesnenú a takmer bez drevín,
- je z veľkej časti poľnohospodársky využívané – približne dve tretiny územia slúžia ako polia, prípadne pasienky a lúky, čo pri vhodnom manažmente a zachovaní mozaikovitosti krajiny, môže mať vplyv pozitívny, naopak pri nesprávnom manažmente môže mať negatívny vplyv na kvalitu vody, pôdy, biodiverzitu, ako aj životné prostredie a v konečnom dôsledku aj na efektivitu hospodárenia,
- vyššie položené časti, zaberajú lesy, ktorých spôsob obhospodarovania výrazne ovplyvňuje aj krajinu ležiacu pod nimi,
- je krajinou s výskytom veľkého množstva mokradných biotopov, ktoré sú v súčasnosti z celoslovenského i celosvetového hľadiska stále vzácnejšie,
- z hľadiska širšieho kontextu treba vziať takisto do úvahy krajinu Slovenského Pravna ako súčasť širšieho regiónu, vplyv opatrení na životné prostredie (vzduch, voda, pôda, zdravie a kvalita života obyvateľov), ako i biologickú diverzitu a ekologickú stabilitu ako celok.

Navrhované opatrenia na zachovanie, resp. zmenu krajinných prvkov ovplyvňujúcich ekologickú stabilitu a krajinný obraz obce Slovenské Pravno sú nasledovné:

a) Opatrenia na ochranu a zlepšenie súčasného stavu, štruktúry a pôsobenia krajiny:

- Dbať na ochranu území zo siete národných a európskych chránených území, hodnotných lokalít s vysokou biodiverzitou, chránených a ohrozených druhov, vzácných spoločenstiev, biotopov národného a európskeho významu a dodržiavať príslušné legislatívne nariadenia a usmernenia, ktoré s ich ochranou súvisia. Dbať na to, aby nedochádzalo k negatívnym vplyvom na všetky zmienené súčasti krajiny riešeného územia.
- Zachovávať mozaikovitú štruktúru krajiny.
- Postupne meniť v lesoch ich druhové zloženie a štruktúru k prirodzenému, s rôznovekými porastami.
- Venovať osobitnú ochranu cenným mokradným lokalitám, ktoré sú aj z celosvetového hľadiska vzácnosťou.
- Zachovať prirodzený charakter a čistotu vodných tokov.
- Zachovávať a chrániť brehové porasty tokov.
- Nepoškodzovať a vhodným manažmentom podporovať existenciu teplomilných spoločenstiev.
- Nepoškodzovať skalné spoločenstvá.
- Ak to nie je nevyhnutné neoplocovať pozemky v extraviláne, alebo aspoň neumiestňovať trvalé oplôtky s podmienkou, že bude ponechaný dostatočný priestor na pohyb živočíchov v krajine.
- Prikrmovanie a vnadenie zveri nerealizovať na miestach, kde môže vysoká koncentrácia zveri poškodzovať hodnotné prírodné lokality, obzvlášť nie v najvýznamnejších častiach územia, ako sú chránené územia, prvky ÚSES, vzácné biotopy a pod.
- Pri obhospodarovaní podporovať a preferovať ekologické poľnohospodárstvo.
- Primeraným hospodárením zamedziť znehodnoteniu pasienkov a lúk. Podporovať tradičné, extenzívne hospodárenie, aby bola zachovaná druhová bohatosť pasienkov a lúk a ich ochrana pred degradáciou. Na opustených TTP odstránením náletových drevín a obnovou hospodárenia zvrátiť procesy ich degradácie.
- Vysadiť a dopĺňať izolačné línie drevín, ak sa v ich blízkosti už nenachádza drevinový porast (les, brehový porast) (okolie nevzhľadných areálov poľnohospodárskych dvorov, rušných ciest, medzi prašným poľom, či motokrosom a intravilánom).
- Pri výsadbe sa riadiť platnou legislatívou - nevysádzať invázne druhy (ani ako okrasné rastliny) a žiadať o súhlas na výsadbu a pestovanie nepôvodných druhov (s výnimkou druhov, u ktorých to legislatíva nevyžaduje). Pri novej výsadbe v intraviláne odporúčame uprednostniť stanovištne vhodné prirodzené dreviny, prípadne regionálne odrody ovocných stromov pôvodné druhy drevín. Mimo intravilán ani na verejné priestranstvá nevysádzať žiadne druhy s invázными vlastnosťami, aby nedošlo k ich úniku do voľnej prírody. Pri výsadbe v extraviláne voliť pôvodné, stanovištne vhodné druhy.
- Dôsledne odstraňovať invázne rastliny (niekoľko sa ich už aktuálne v k.ú. vyskytuje) a zamedziť ich šíreniu napr. minimalizovaním zemných prác (výkopy, navážky, dlhodobé odkryvy pôdy...), zamedzením vzniku čiernych skládok organického odpadu zo záhrad a pod.
- Revitalizovať okolie poľnohospodárskeho družstva.
- Zabezpečiť ochranu a starostlivosť o dreviny intravilánu, zodpovedajúce prirodzenému druhovému zloženiu, obzvlášť pokiaľ ide o jedince väčších rozmerov, keďže dreviny obohacujú krajinu a dotvárajú obci jej typický ráz. Po uhynutí dopĺňať výsadbu o nové jedince.
- Odporúčame aj vo verejnej zeleni intravilánu, na miestach, ktoré si nevyhnutne nevyžadujú intenzívnejšie kosenie, extenzívnou kosbou, prípadne pasením, udržiavať pestré trávniky (kosenie dvakrát ročne, s prvým kosením po dozretí lúčnych bylín), umožní existenciu druhovo bohatých a esteticky pekných pestrých lúk.
- Pri plánovaní výstavby vždy ponechať priestor modro-zelenej infraštruktúry.
- Usmerňovať stavebné zámery tak, aby nedochádzalo k likvidácii hodnotných častí krajiny, a aby korešpondovali s krajinným rázom. Zástavbu riešiť regulatívami, berúcimi ohľad na vplyvy na prírodné prostredie (chránené územia a hodnotné biotopy, migráciu voľne žijúcich živočíchov, mokrade a vodné toky, súčasnú a plánovanú zeleň v krajine a pod.).
- Vytvoriť stratégiu výstavby tak, aby krajina ako celok pôsobila harmonickým dojmom, korešpondovala s historickým charakterom obce a stavby nevytvárali nesúrodú zmes rôznych architektonických štýlov.
- Kontrolovať a zamedzovať jazde terénnymi motorkami, štvorkolkami, či inými nepovolenými vozidlami po prírodnej krajine mimo na to vyhradených lokalít.
- Odstrániť z krajiny skládky odpadu, vrátane skládok biologického a stavebného odpadu. Monitorovať, odstraňovať a zamedzovať vzniku nelegálnych skládok odpadu.
- Navrhované investície v katastri obce zosúladiť s pôsobením krajiny ako celku, podporovať aktivity na pozitívne obohatenie jej štruktúry a vylúčiť tie aktivity, ktoré by ohrozovali štruktúru a kvalitu hodnotných ekosystémov, zabezpečujúcich vysokú biodiverzitu a ekologickú stabilitu krajiny.

- Preferovať trvaloudržateľné spôsoby rekreácie a cestovného ruchu, zosúladiť ich s ochranou biotopov, druhov, chránených území. Usmerňovať turistický ruch tak, aby spĺňal poznávaciu a rekreačnú funkciu, no nevedol k likvidácii prírodných hodnôt. Preferovať mäkké formy turizmu.

b) Všeobecné zásady ochrany prvkov ÚSES a genofondových lokalít

- Rešpektovať nadregionálne a regionálne prvky, navrhnuté v záväznom dokumente ÚPN VÚC Žilinského kraja a v RÚSES okresu Turčianske Teplice, ako i prvky miestneho územného systému ekologickej stability a dbať na to, aby nedošlo k obmedzeniu alebo znemožneniu ich funkcie.
- Zachovať všetky prvky územného systému ekologickej stability (nadregionálneho, regionálneho, miestneho) v prírodnej štruktúre pre rozvoj biotickej zložky, chrániť existujúcu sprievodnú vegetáciu a chýbajúcu vegetáciu doplniť autochtónnymi druhmi (podľa navrhnutých manažmentových opatrení); pri obnove biocentier používať drevisy miestnej proveniencie a vylúčiť všetky aktivity ohrozujúce prirodzený vývoj týchto prvkov (vylúčenie chemických vyživovacích a ochranných látok, skládok odpadov a pod.).
- Zachovať biocentrá ako priestor na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov a na zachovanie a prirodzený vývoj ich spoločenstiev.
- Neumiestňovať v prvkoch ÚSES, ani v ich bezprostrednej blízkosti stavby, nevhodnú infraštruktúru, neprevádzkať aktivity, ktoré by mali za následok ničenie vegetačného a pôdneho krytu, ohrozenie chránených a ohrozených druhov, vzácných biotopov alebo by akokoľvek negatívne ovplyvňovali spoločenstvá, ktoré v nich rastú. Neumiestňovať stavby ani iné trvalé bariéry ani - min. do vzdialenosti 10 m.
- Prispôbiť ľudské aktivity tak, aby nedochádzalo k vyrušovaniu, plašeniu alebo ohrozeniu živočíchov, ktorým prvky ÚSES poskytujú životný priestor, potravu, zdroj vody a priestor na rozmnožovanie.
- Nevykonať žiaden zásah, ktorý by znemožnil migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov a ich spoločenstiev v rámci biokoridorov, neumiestňovať do biokoridorov a vzdialenosti 10 m okolo nich žiadne prvky, ktoré by dočasne alebo trvale znížili ich priechodnosť pre akýkoľvek živočíšny druh a pri zmenách v krajine sa snažiť vytvoriť prvky, ktoré by posilnili ich funkciu.
- Eliminovať systémovými opatreniami stresové faktory pôsobiace na prvky ÚSES. Prispôbovať trasy dopravnej a technickej infraštruktúry, ako i stavebné zámery a zámery cestovného ruchu prvkom ekologickej siete tak, aby bola maximálne zabezpečená ich vodivosť a homogenita.
- Usmerňovať turistický ruch tak, aby pri jeho aktivitách nedochádzalo k poškodzovaniu prvkov ÚSES.
- Eliminovať aktivity, ktoré ničia vegetačný a pôdny kryt, chrániť vzácne a chránené druhy.
- V prvkoch ÚSES v lesných ekosystémoch používať jemnejšie spôsoby hospodárenia a to buď jednotlivý až skupinový účelový výber alebo prírode blízke hospodárenie. Využívať čo najšetrnejšie technológie približovania, v lesoch ako i prvkoch nelesnej drevinovej vegetácie zachovávať alebo obnovovať pôvodné druhové zloženie podľa zloženia potenciálnej prirodzenej vegetácie zo zdrojov miestnej proveniencie. Realizovať opatrenia, ktoré zlepšujú vekovú i priestorovú štruktúru porastov.
- Výchovu porastov zamerať primárne na úpravu prirodzeného drevinového zloženia - predovšetkým na elimináciu nepôvodných ihličnatých drevín a podporu pôvodných listnáčov, vrátane pionierskych drevín.
- Pri obnove rešpektovať prirodzené drevinové zloženie a vyhnúť sa obnove smreka nad rámec jeho prirodzeného zastúpenia. Už existujúce porasty s dominanciou smreka a iných ihličnatých drevín postupne premieňať k prirodzenému drevinovému zloženiu.
- Nezvyšovať intenzitu a rozsah zásahov v lesoch ochranných a osobitného určenia.
- V najextrémnejších lokalitách ponechať lesné porasty trvalo bez zásahu.
- V prípade obnovy kalamitných holín aplikovať obnovu cez tzv. prípravný les,
- Ponechávať dostatočné množstvá starých porastov i starých a dutinových stromov jednotlivo alebo v skupinkách.
- Zabezpečiť ponechanie časti hmoty hrubších a časti živých hrubých stromov na dožitie a rozklad. Časť hrubého mŕtveho dreva (stojace aj ležiace) ponechávať v lese s výnimkou ochrany bezpečnosti a pod. Ponechávať stojace a ležiace mŕtve drevo v dostatočnom objeme a štruktúre (najmä hrubé). Ponechávať dostatok hrubého mŕtveho dreva na prirodzený rozklad (aspoň 10m³/ha).
- Nové prvky lesnej dopravnej siete budovať iba v nevyhnutných prípadoch a iba spôsobmi, ktoré minimalizujú negatívne dopady na hydrologický režim územia, pričom pred akýmkoľvek budovaním nových úsekov je nevyhnutné pristúpiť k zhodnoteniu a racionalizácii celej lesnej dopravnej siete s revitalizáciou nevyužívaných častí. Rekultivovať lesné sklady.
- Vylúčiť aplikáciu pesticídov, aj bodovú, s výnimkou prípravkov na ošetrovanie rán na stromoch alebo feromónov na kontrolu podkôrneho hmyzu.
- Na navrhnutých miestach (vid. kap. 1.5.2) vytvárať nové prvky nelesnej drevinovej vegetácie. V už existujúcich vylúčiť akýkoľvek plošný výrub drevín, vrátane krov, ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku, udržiavania ochranných pásiem produktovodov a energovodov, alebo odstraňovanie nepôvodných a invázných druhov. Ponechávať v krajine aj staré, dutinové stromy.

- Zamedziť zarastanie nelesných prvkov ÚSES náletovými drevinami. Obkášať lesné plášte až po ich okraj, aby sa nerozrastali a nezarástli hodnotné lemové spoločenstvá.
- Nenarušovať ťažkými mechanizmami vegetačný kryt a pôdu. Prvky ÚSES nerozorávať, ani nevykonávať zásahy, ktoré by spôsobili dlhodobé pôdne odkryvy a umožnili šírenie rudérálnych a inváznych druhov. Ak je z dôvodu manažmentu lokalít nutné použiť ťažké mechanizmy, nepoužívať ich v čase, keď je pôda rozbahnená a mäkká – napr. po dažďoch alebo topení snehu.
- Zamedzovať jazdám na terénnych motocykloch, štvorkolkách prípadne iných vozidlách po prvkoch ÚSES (mimo nevyhnutnej činnosti užívateľov pri obhospodarovaní pozemkov).
- Pri obhospodarovaní mimo prvkov ÚSES (chemické ošetrovanie, prejazd ťažkými mechanizmami a pod.) dbať na ochrannú zónu – odstup od prvkov ÚSES, aby nedochádzalo k negatívnemu ovplyvneniu ekosystémov.
- Zabezpečenie vhodných pobytových podmienok bioty po dohode s obhospodarovateľom, špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (drobné pernaté vtáctvo, cicavce...).
- V trvalých trávnych porastoch extenzívne obhospodarováť (kosenie, pasenie), zabrániť ich zarastaniu drevinami (pravidelne odstraňovať náletové a výmladkové dreviny). Kosiť 1 až 2-krát ročne a/alebo extenzívne prepásť, pričom jeden pasienok by nemal byť pasený viac ako 4 týždne. Kosiť ideálne po častiach s odstupom niekoľkých týždňov, seno sušiť na mieste, aby ho mohli opustiť prežívajúce živočíchy a potom odviezť. Kosiť od stredu k okraju plochy, aby mali prítomné živočíchy možnosť uniknúť. Kosiť po dozretí väčšiny lúčnych bylín, podľa stavu vegetácie v danom roku, kosenie smerovať do neskoršieho obdobia roka, ideálne nie skôr ako v prvej polovici júla, je možné ho zrealizovať až do polovice októbra, pasenie je tiež vhodné koncom leta prípadne v septembri.
- Pasienky vypásť rovnomerne. Ideálne je pásť zmiešanými stádami. Dbať na neprekročenie primeraného počtu pasených zvierat vzhľadom na úrodnosť pasienka. Pri pasení dbať na to, aby nedochádzalo k nadmernému zhromažďovaniu zvierat na jednom mieste, obzvlášť na a v blízkosti hodnotných mokradných a xerothermných lokalít, aby nedochádzalo k zdupávaniu, poškodzovaniu vegetačného a pôdneho krytu a negatívnemu ovplyvňovaniu chemizmu pôdy a vody prvkov ÚSES, v prípade vodných tokov aj erózii brehov. Z rovnakého dôvodu v prvkoch ÚSES ani v ich tesnej blízkosti neumiestňovať košariská a tiež nevnaďiť ani neprikrmovať zver v prvkoch ÚSES a ich bezprostrednom okolí. Vykášať nedopasky, aby sa nešírili tzv. pasienkové buriny a nezhodnocovali pasienky.
- Trávne porasty nepriosievať.
- Zamedziť hromadeniu biomasy na teplomilných biotopoch. Ideálne je ich extenzívne prepásť stádom oviec a kôz alebo len kôz (hovädzí dobytok nie je v prípade teplomilných spoločenstiev vhodný). V prípade teplomilných biotopov sa ako primerané množstvo zvierat na plochu pasienku odporúča 5ks zvierat na 1ha. Dbať na to, aby nedochádzalo k narúšaniu vegetačného a pôdneho krytu, pri jarnej pastve, keď je pôda rozbahnená je vhodnejšie pasenie jednorázovým preháňaním, v neskorších, suchších obdobiach roka je vhodná rotačná pastva na viacerých teplomilných stanovištiach, ktorá zabezpečí zároveň šírenie semien na srtst zvierat z bohatších na chudobnejšie lokality, čím sa zvýši druhová bohatosť aj na chudobnejších lokalitách. Ak nie je možné pásť, aspoň raz ročne prekásať, po dozretí lúčnych bylín, ideálne nie skôr ako v prvej polovici júla, je možné aj do polovice októbra.
- V prípade potreby využitia mechanizmov na kosenie eliminovať ich pohyb na čas, keď nie je pôda rozbahnená.
- Ak nie je možné obhospodarováť v takej intenzite ako v minulosti, zabezpečiť aspoň striedanie v trojročnom cykle pasenie-kosenie-úhor, aby nedochádzalo k degradácii, lúčne biotopy by mali byť v tomto cykle pokosené aspoň raz za 3 roky, dôležité je, aby v častiach určených na ochranu nelesných biotopov boli odstraňované náletové dreviny a nešírili sa expanzívne druhy.
- Pre udržanie vresoviska by bolo ideálne aspoň raz za niekoľko rokov (3-5) prepásť alebo aspoň extenzívne kosť s odstránením biomasy a náletových drevín, aby sa na plochu nešírili dreviny. Ideálne rozšíriť takýto manažment aj na okolie vresoviska, čo by mohlo prispieť k jeho rozšíreniu.
- Kosť aj slatiny, podmáčané a vlhké lúky – raz ročne, ručne alebo špeciálnymi mechanizmami na to určenými, nepoužívať ťažkú mechanizáciu, ktorá môže biotopy úplne zlikvidovať. Ak by nebolo možné uplatniť šetrné spôsoby kosenia, odporúčame odkonzultovať so Štátnou ochranou prírody manažment na konkrétnej mokradnej lokalite. Pri lokalitách, kde je časť roka suchší, dostatočne pevný povrch (aby sa mechanizmus nezabáral a nepoškodzoval vegetačný a pôdny kryt) je možné kosenie s využitím mechanizácie. K týmto formám manažmentu je však potrebné pristupovať citlivo a líšia sa z lokality na lokalitu, preto je potrebné pred ich použitím kontaktovať ŠOP SR. V chránených územiach sa riadiť odporúčeniami a nariadeniami platnými pre dané územie.
- Mokradné biotopy vylúčiť z pasenia, aby nedochádzalo k nadmernému zdupávaniu alebo negatívnym zmenám chemizmu vody a pôdy močom a trusom zvierat, odstránenie vegetačného krytu, erózii brehov tokov a degradácii hodnotných spoločenstiev. Z rovnakého dôvodu dbať na to, aby sa na a v blízkosti mokradí a tokov nezhromažďovali hospodárske zvieratá ani zver prilákaná vnaďením.
- Neprechádzať po mokradných biotopoch ťažkými mechanizmami.
- Vysokobylinné mokradné spoločenstvá postačí kosť raz za 3-5 rokov a odstraňovať náletové dreviny.

- Dbať na to, aby nedochádzalo k negatívnym zmenám hydrologického režimu mokradných lokalít a vodných tokov, chemizmu vody a pôdy a mokradné lokality neodvodňovať!
- Zachovať charakter toku, vrátane množstva a rýchlosti prúdenia vody v koryte, kvality vody (zabránenie znečistenia a eutrofizácie). Ochrániť prirodzené koryto vodných tokov, s možnosťou meandrovať aspoň v úsekoch, kde to neznemožňuje už existujúca výsadba a s dostatočnou šírkou ochranných zón pre jeho pohyb, pri napriamovaných tokoch umožniť revitalizáciu v prospech prirodzeného koryta s meandrami všade, kde je to len možné. V častiach, kde to možné nie je, umožniť aspoň vytváranie prirodzeného profilu bez zbytočnej regulácie. Dbať na udržanie primeraného vodného režimu (vysokiej hladiny podzemnej vody) a zlepšenie kvality vôd. Neodčerpávať vodu z tokov a to najmä v obdobiach so zníženým prietokom a nepoškodzovať ich dno ani brehy.
- Dbať na ochranu brehových porastov. Ponechať v poraste aj staré, prípadne spadnuté jedince, ktoré majú tiež významný podiel na zvýšení diverzity a sú vzácnym biotopom pre viaceré druhy živých organizmov. Nevyrúbavať brehové porasty v súvislých úsekoch, buď ich nechať úplne bez obnovy alebo prípadnú obnovu riešiť výlučne jednotlivým alebo skupinovým výberom stromov s ponechávaním min. 30% stromov (pôvodných drevín) na dozitie. Šetrne odstraňovať nepôvodné a invázne druhy drevín, ak sa vyskytnú.
- Podporovať šírenie pôvodných druhov brehových porastov, do častí bez drevín, ak budú brehové porasty dopĺňané, využívať výlučne pôvodné, stanovištne vhodné dreviny miestnej proveniencie. Ponechať širší pás (minimálne 6 m, pri menších tokoch minimálne 3 m od brehu po oboch stranách, kde to neznemožňujú už existujúce stavby alebo iná infraštruktúra) okolo toku bez zásahu a umožniť tak rast a šírenie brehových porastov.
- Celkovo okolo vodného toku ponechať dostatočne širokú ochrannú zónu, z ktorej bude vylúčená taká hospodárska a iné činnosti, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť tok a jeho príbrežnú vegetáciu. Nevystavovať brehy erózii ich zbytočným obnažovaním.
- Pri výstavbe neumiestňovať stavby do tokov a ich blízkosti, ani inak nenarušovať brehové porasty vodných tokov.
- Pri výstavbe a opravách lesných ciest a doprave dreva minimalizovať zásahy do ekosystémov vodného toku (vrátane brehových porastov) a mokradí.
- Zabezpečiť, aby nedochádzalo k prieniku chemikálií ani biologických hnojív z poľnohospodárskej výroby, ani iných látok, ktoré by mohli byť zdrojom znečistenia, do tokov a príľahlých mokradných ekosystémov.
- Zabezpečiť, aby boli existujúce hnojiská dostatočne izolované od okolia tak, aby nekontaminovali okolitú krajinu, zlikvidovať nezabezpečené poľné hnojiská a asanovať postihnutú lokalitu.
- Dôkladne dodržiavať zákon o odpadoch, vrátane sankcií, pri vydávaní súhlasov na uskladnenie prebytočnej zeminy uprednostniť zdevastované územia a intravilány.
- Monitorovať a odstraňovať nelegálne skládky odpadu (vrátane biologického).
- Monitorovať a bezodkladne odstraňovať invázne druhy. Pred likvidáciou invázných druhov odporúčame využiť postup odporučený Štátnou ochranou prírody alebo sa skontaktovať priamo so Štátnou ochranou prírody SR z dôvodu prekonzultovania efektívneho spôsobu odstraňovania invázných taxónov.
- Riadiť sa návrhmi opatrení uvedenými pri popise jednotlivých prvkoch ÚSES.

c) Opatrenia na ochranu prvkov RÚSES Okresu Turčianske Teplice (RÚSES okresu Turčianske Teplice, 2013)

- 1) ŠOP SR definuje možné ohrozenia a manažmentové opatrenia pre UEV, ktorého súčasťou sú aj
Nadregionálne biocentrum (9/31) NRBc2 Turiec
Nadregionálny biokoridor NRBk1 Vodný tok Turiec

Nakoľko podobný charakter a možné ohrozenia a spôsoby manažmentu je možné uviesť aj k *Regionálnemu biocentru (9/7) RBc4 Kotian – Sokol – Balážovo – Borová kaluž*, pričlenili by sme ho pri popise manažmentových opatrení k nim.

Navrhované manažmentové opatrenia:

- uplatňovanie pôvodných druhov drevín pri obnove brehových porastov, potláčanie nepôvodných druhov drevín pri údržbe brehových porastov
- v úsekoch, kde brehové porasty z nejakého dôvodu budú chýbať, zakladanie nových brehových porastov s uplatnením výlučne pôvodných, stanovištne vhodných druhov drevín
- na nelesných pozemkoch - kosenie a následné odstránenie biomasy 1 x ročne, odstraňovanie sukcesných drevín, prípadne bylín a vyhrabávanie stariny
- odstraňovanie invázných druhov rastlín
- ponechávanie mokradí a statických vodných plôch mimo brehových porastov bez výsadby drevín
- zabezpečenie vhodných pobytových podmienok bioty po dohode s obhospodarovateľom
- ochrana, údržba a úprava priaznivého stavu súčasných a budovanie nových liahnísk pre obojživelníky, zabezpečenie ochrany obojživelníkov v období migrácie (napr. budovanie migračných zábran, transfer

jedincov na reprodukčné lokality), udržiavanie zimovísk obojživelníkov a priaznivého stavu migračných zón k lokalitám reprodukcie a k niektorým typom letných stanovišť

- usmerňovanie návštevnosti územia, aby nedochádzalo k nadmernej návštevnosti
- špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (drobné pernaté vtáctvo, cicavce...)
- opatrenia na udržanie primeraného vodného režimu (vyskej hladiny podzemnej vody) a zlepšenie kvality vôd

Na posilnenie funkcie biocentier a biokoridoru navrhujeme:

- zabezpečiť, aby nedochádzalo k prieniku chemikálií ani biologických hnojív z poľnohospodárskej výroby do rieky a príľahlých mokradných ekosystémov, zabezpečiť (izolovať) poľné hnojiská
- zachovávať dostatočnú ochrannú zónu – odstup od mokradí pri obhospodarovaní, aby poľnohospodárske stroje, ale ani iné vozidlá neprechádzali po ploche biocentra, nepoškodzovali vegetačný a pôdny kryt a neohrozovali prítomné živočíchy
- zabezpečiť, aby nedochádzalo k vypúšťaniu odpadových vôd do Turca bez ich predchádzajúceho dostatočného vyčistenia
- mokradné biotopy neodvodňovať
- chrániť vodný tok s čo najprirodzenejším charakterom koryta, s možnosťou prirodzene meandrovať a s dostatočnou šírkou ochranných zón pre jeho pohyb,
- dbať na ochranu brehových porastov, nevyrúbať ich v súvislých úsekoch, buď ich nechať úplne bez obnovy alebo prípadnú obnovu riešiť výlučne jednotlivým alebo skupinovým výberom stromov s ponechávaním min. 30% stromov (pôvodných drevín) na dožitie
- neodčerpávať vodu z toku, nepoškodzovať dno toku
- dbať na to, aby nedochádzalo k nadmernému zhromažďovaniu zvierat v blízkosti toku a zamedziť tak zošľapávaniu (likvidácia vegetácie, erózia) a znečisteniu vody a pôdy v mokradných biotopoch exkrementmi
- monitorovať a odstraňovať skládky odpadu
- neumiestňovať do tesnej blízkosti prvkov ÚSES zástavbu
- pri manažmente mokradných biotopov postupovať v súčinnosti s metodikou pre dané spoločenstvá, konzultovať vhodný manažment s orgánom ŠOP SR

2) Regionálne biocentrum (9/1) *RBc1 Brieštie (Červený vršok - Zadné pole - Murovaná skala)*

Regionálny biokoridor (9/18) *RBk4 Ekoton Žiaru Ondrašová-Jasenovo*

Návrh opatrení:

- zabrániť znefunkčneniu biokoridoru výstavbou bariér hoci aj dočasných (ako napr. oplotenie pastviny, obory, oplôtky na ochranu mladých porastov pred zverou a pod.)
- lesné časti biokoridoru ponechať bez zásahu alebo obhospodarovat' výlučne spôsobom, ktorý zabezpečí trvalú existenciu lesa na takejto ploche biokoridoru. Tzn. obnovu jedine jednotlivým alebo skupinovým výberom, v prípade vzniku kalamitných holín ponechanie pionierskych drevín a pod.
- pri obnove rešpektovať prirodzené drevinové zloženie a vyhnúť sa obnove smreka
- vylúčiť aplikáciu pesticídov, aj bodovú, s výnimkou prípravkov na ošetrovanie rán na stromoch alebo feromónov na kontrolu podkôrneho hmyzu
- rekultivovať lesné sklady a lesné cesty, ktoré vznikli pre účely ťažby
- bylinné spoločenstvá obhospodarovat' extenzívne (kosením alebo pasením 1-2-krát do roka), aby nedochádzalo k ich degradácii a zarasteniu drevinami, zamedziť hromadeniu biomasy na teplomilných biotopoch-tieto biotopy buď pásť menšími stádami oviec a/alebo kôz alebo aspoň extenzívne kosiť a pokosenú biomasu odviezť po tom, čo ju opustia v nej prežívajúce živočíchy, vysokobylinné mokradné spoločenstvá postačí kosiť raz za 3-5 rokov a odstraňovať náletové dreviny
- zamedziť ničeniu vegetačného a pôdneho krytu
- bylinné lemy - lemy krovín a lesa obkášať, aby nedochádzalo k šíreniu drevín do bylinných spoločenstiev
- zosúladiť rekreačné aktivity s ochranou biotopov a druhov
- odstraňovať invázne druhy rastlín
- monitorovať a odstraňovať čierne skládky

3) Nadregionálny biokoridor (9/11) *NRBk2 Vodný tok Jasenica*

Navrhované opatrenia:

- revitalizácia toku - umožnenie čo najprirodzenejšieho charakteru koryta, s možnosťou prirodzene meandrovať a s dostatočnou šírkou ochranných zón pre jeho pohyb,
- uplatňovanie pôvodných druhov drevín pri obnove brehových porastov, potláčanie nepôvodných druhov drevín pri údržbe brehových porastov,
- odstraňovanie inváznych druhov rastlín
- zabezpečenie vhodných pobytových podmienok bioty po dohode s obhospodarovateľom

- špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (drobné pernaté vtáctvo, cicavce...)
- opatrenia na zlepšenie kvality vôd
- zamedzenie prieniku chemikálií a biologických hnojív z poľnohospodárskej výroby do toku, nevypúšťanie odpadových vôd do toku
- neodčerpávať vodu z toku, nepoškodzovať dno toku,
- zamedzenie nadmerného zhromažďovania zvierat v blízkosti toku, čím sa zabráni zošľapávaniu (likvidácia vegetácie, erózia) a znečisteniu vody a pôdy v mokradných biotopoch exkrementmi
- monitorovanie a odstraňovanie skládok odpadu
- zabránenie znefunkčnenia biokoridoru výstavbou bariér hoci aj dočasných

4) Genofondová lokalita **GL 4 Dolné Závozy**

Navrhované opatrenia:

- obnovu lesných porastov realizovať výlučne účelovým – jednotlivým alebo skupinovým výberom s nepretržitou obnovnou dobou, pričom minimálne 10% stromov, v ochranných lesoch min. 20%, by malo byť ponechávaných na dožitie
- ponechávať dostatok hrubého mŕtveho dreva na prirodzený rozklad (aspoň 10m³/ha)
- v najextrémnejších lokalitách ponechať lesné porasty trvalo bez zásahu
- výchovu porastov zamerať primárne na úpravu prirodzeného drevinového zloženia - predovšetkým na elimináciu nepôvodných ihličnatých drevín a podporu pôvodných listnáčov, vrátane pionierskych drevín
- vylúčiť aplikáciu pesticídov, aj bodových, s výnimkou prípravkov na ošetrovanie rán na stromoch alebo feromónov na kontrolu podkôrneho hmyzu
- nepôvodné smrečiny a porasty s dominanciou smreka a iných ihličnatých drevín postupne premieňať k prirodzenému drevinovému zloženiu podsadbami alebo podsejbou vhodných drevín a ich postupným uvoľňovaním v hlúčikoch – nie celoplošne. Vyšší podiel borovice a/alebo smrekovca môže byť obnovený iba v extrémnych bralnatých partiách, v ktorých sa tieto dreviny vyskytovali aj prirodzene
- nové prvky lesnej dopravnej siete budovať iba v nevyhnutných prípadoch a iba spôsobmi, ktoré minimalizujú negatívne dopady na hydrologický režim územia, pričom pred akýmkoľvek budovaním nových úsekov je nevyhnutné pristúpiť k zhodnoteniu a racionalizácii celej lesnej dopravnej siete s revitalizáciou nevyužívaných častí
- v častiach s prípadným výskytom mokradných lokalít (napr. prameniská, okolie vodného toku...) dbať na zachovanie ich vodného režimu a zamedziť ich poškodzovaniu
- zabráňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky
- vylúčiť intenzívne prikrmovanie poľovnej zveri (krmoviská) v GL
- neumiestňovať stavby alebo iné trvalé bariéry v genofondovej lokalite alebo jej bezprostrednej blízkosti, min. do vzdialenosti 10m od lokality

5) Genofondová lokalita **GL 52 Ivančinské močiare II. a III. (od roku 2004 CHA Ivančinské močiare)**

Navrhované opatrenia:

- usmerňovanie návštevnosti územia, aby nedochádzalo k nadmernej návštevnosti
- špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (drobné pernaté vtáctvo, cicavce...)
- opatrenia na udržanie primeraného vodného režimu (vysokej hladiny podzemnej vody) a zlepšenie kvality vôd
- zamedzenie prieniku chemikálií a biologických hnojív z poľnohospodárskej výroby ako i odpadových vôd do mokradných ekosystémov a ich vodných zdrojov, dostatočná izolácia poľných hnojísk
- mokradné biotopy neodvodňovať
- dbať na to, aby nedochádzalo k pohybu ťažkých mechanizmov po lokalitách GL ani v ich bezprostrednom okolí
- dbať na to, aby nedochádzalo k nadmernému zhromažďovaniu zvierat na ploche a v jej blízkosti a zamedziť tak zošľapávaniu (likvidácia vegetácie, erózia) a znečisteniu vody a pôdy v mokradných biotopoch exkrementmi
- monitorovanie a odstraňovanie skládok odpadu
- neumiestňovať do GL ani ich tesnej blízkosti zástavbu
- rešpektovať zákonom stanovené pravidlá ochrany lokalít, pri manažmente postupovať v súčinnosti s metodikou pre dané spoločenstvá, konzultovať vhodný manažment s orgánom ŠOP SR
- odstraňovanie invázných druhov rastlín

6) Genofondová lokalita **GL 61 Niva potoka Lúčky**

Návrh opatrení:

- dbať na ochranu brehových porastov, nevyrúbať ich v súvislých úsekoch ak sa nebude jednať o potlačanie nepôvodných alebo invázných druhov; buď ich nechať úplne bez obnovy alebo prípadnú

obnovu riešiť výlučne jednotlivým alebo skupinovým výberom stromov s ponechávaním min. 30% stromov (pôvodných drevín) na dožitie

- potláčať nepôvodné druhy drevín, odstraňovať invázne druhy drevín aj bylín
- v úsekoch, kde brehové porasty z nejakého dôvodu budú chýbať, zakladať nové brehové porasty s uplatnením výlučne pôvodných, stanovištne vhodných druhov drevín
- chrániť vodný tok s čo najprirodzenejším charakterom koryta, s možnosťou prirodzene meandrovať a s dostatočnou šírkou ochranných zón pre jeho pohyb
- mokradné biotopy neodvodňovať
- nelesné časti GL je vhodné raz do roka pokosiť s odvezením biomasy a zamedzovať ich zarastaniu drevinami, veľmi dôležité je však dbať na to, aby nedochádzalo k poškodzovaniu pôdneho a vegetačného krytu, preto je nevyhnutné kosiť v suchších obdobiach roka a len ľahkými mechanizmami, v príliš mokrých častiach je ideálnym manažmentom ručná, ochranárska verzia kosenia, ideálne kosenie je v čase od druhej polovice júna do septembra, kedy býva pôda najsuššia
- dbať na to, aby nedochádzalo k pohybu ťažkých mechanizmov po slatinných lokalitách a podmáčaných lúkach, zamedziť prejazdu vozidiel po ploche genofondovej lokality (mimo ciest na to určených)
- mokradné lokality nepásať!
- lúčne biotopy, ktoré nie sú súčasťou slatiny je možné extenzívne kosiť klasickým spôsobom, ale 1-2 krát ročne, ideálne tiež v suchšom období, je možné aj extenzívne prepásať, ale dbať na to, aby dobytok neprechádzal na slatinné časti, neovplyvňoval ich exkrementami (nezhromažďoval sa v ich blízkosti) a nedochádzalo ani k zdupávaniu brehov a zhromažďovaniu dobytku na brehoch potoka,
- usmerňovanie návštevnosti územia tak, aby nedochádzalo k nadmernej návštevnosti
- opatrenia na udržanie primeraného vodného režimu (vysoké hladiny podzemnej vody) a zlepšenie kvality vôd
- neodčerpávať vodu z toku, nepoškodzovať dno toku
- monitorovať a odstraňovať skládky odpadu
- dbať nato, aby nedošlo ku kontaminácii vody a mokradných lokalít
- neumiestňovať do GL alebo jej tesnej blízkosti zástavbu
- pri manažmente mokradných biotopov postupovať v súčinnosti s metodikou pre dané spoločenstvá, konzultovať vhodný manažment s orgánom ŠOP SR.

d) Opatrenia na zvýšenie ekologickej stability lesnej krajiny a opatrenia pre nelesnú drevinovú vegetáciu

- V lesoch aj nelesnej drevinovej vegetácii uplatňovať také postupy, ktoré budú v čo najväčšej miere rešpektovať prirodzené procesy a budú smerovať k zlepšeniu druhovej, vekovej a aj priestorovej štruktúry porastov a celkovo k zvýšeniu ekologickej stability krajiny,
- Pri obhospodarovaní brať ohľad na potrebu dosiahnutia lesného porastu so štruktúrou a drevinovým zložením blízky prirodzenému. Obnoviť a zachovávať pôvodné, prirodzené druhové zloženie lesa.
- Uprednostňovať prirodzenú obnovu lesa, umelú obnovu využívať iba v prípade, že prirodzene nie je možné obnoviť vhodné dreviny. Obnovu prirodzeného druhového zloženia lesov zohľadniť aj v prípade málo zastúpených a tzv. azonálnych lesných biotopov (brehové porasty). Vyhnúť sa obnove ihličnatých drevín nad rámec ich prirodzeného zastúpenia.
- V lesných porastoch minimalizovať plošný výrub drevín (neodporúčame väčšie obnovné prvky ako 0,5 ha), ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku, udržiavania ochranných pásiem produktovodov a energovodov, alebo odstraňovanie inváznych druhov. Podľa možnosti využívať postupy prírode blízkeho obhospodarovania lesov.
- Ponechávať časť stromov na dožitie (prioritne staršie, košaté, dutinové...) ako aj časť hrubého mŕtveho dreva na prirodzený rozklad (zlomy, hrubšie kmene nižšej kvality a pod.).
- V ochranných lesoch a aj inde na extrémnych stanovištiach, osobitne v prvkoch MÚSES, aplikovať osobitný prístup, pri obnove prevažne jednotlivý alebo skupinový výber a ponechávanie významnejšej časti zásoby porastu na dožitie.
- Šetrným spôsobom (aby nedochádzalo k poškodeniu okolitého porastu), odstraňovať z porastov invázne dreviny, vrátane drevín s inváznymi vlastnosťami ako je napr. agát, ak sa vyskytnú. Ak sa v porastoch vyskytnú nepôvodné druhy, postupne ich nahrádzať prirodzenými drevinami.
- Zamedziť pohybu ťažkých mechanizmov po ploche lesa a využívať šetrné technológie (kone a pod.) alebo dôsledne dbať na to, aby sa ťažké mechanizmy pohybovali iba po vyznačených líniiach a mimo obdobia s rozmočenou pôdou.
- Pri využívaní a údržbe lesnej dopravnej siete dôsledne dbať na protierózne opatrenia. Rekultivovať dlhodobo nevyužívané lesné cesty, či tzv. dočasné približovacie cesty.
- Pri obhospodarovaní obmedziť pohyb ťažkých mechanizmov len na existujúcu dopravnú sieť. Nové cesty plánovať s ohľadom na šetrný prístup k vzácnym spoločenstvám a prvkom ÚSES.
- Dbať na ochranu pramenísk, nemeniť ich vodný režim, neznečisťovať ich ani ich vodné zdroje, ani ich mechanicky nepoškodzovať.
- V lesných porastoch prvkov MÚSES aplikovať postupy uvedené v popise týchto prvkov.

- Pri nelesnej drevinovej vegetácii v extraviláne nevysádzať nepôvodné druhy drevín, aby nedochádzalo k ich úniku do voľnej prírody. Využívať výlučne pôvodné druhy. Zamedziť vysádzaniu taxónov s inváznymi vlastnosťami.
- Nevyrúbavať brehové porasty a chrániť ich pred poškodzovaním. Umožniť rozšírenie brehových porastov do úsekov, v ktorých chýbajú.
- Zvýšiť podiel nelesnej drevinovej vegetácie v odlesnenej časti krajiny, vrátane ponechávania starších, dutinových stromov, ako i solitérov v krajine.

e) Opatrenia na ochranu poľnohospodárskej pôdy

- Dbáť na ochranu poľnohospodárskej pôdy, minimalizovať záber chránených pôd na stavebné účely. Investičné zámery v čo najväčšej miere situovať v zastavanom území obce, v prielukách jestvujúcej zástavby a pozdĺž vybudovaných prístupových ciest.
- Preferovať maloblokové hospodárenie, ekologické hospodárenie a trvalo udržateľné postupy.
- Preferovať extenzívne hospodárenie pred intenzívnym – extenzívne kosenie, pasenie alebo ich kombináciu. Extenzívnym hospodárením bez priosievania krmovinárskymi miešankami podporovať biodiverzitu lúčnych porastov. Maximálne obmedziť využitie chemických látok (herbicídy, pesticídy, hnojivá a pod.).
- Kosné lúky kosiť 1 až 2 krát ročne, s prvým kosením počkať, kým dozrie väčšina lúčnych bylín (cca od prvej polovice júla), priskoré kosenie má za následok postupné ubúdanie niektorých druhov a ochudobňovanie lúk. Kosiť od stredu k okraju plochy, aby mali prítomné živočíchy možnosť uniknúť; pokosenú biomasu odviezť, ideálne je však sušiť seno na mieste, aby ho mohli opustiť prežívajúce živočíchy.
- TTP nerozorávať. Celkovo zamedziť narúšaniu vegetačného krytu a pôdy. Dbáť na to, aby ani pri hospodárskej, stavebnej a inej činnosti, nedochádzalo k nadmerným pôdnym odkryvom a následne vystavovaniu obnaženej pôdy pôsobeniu negatívnych činiteľov, ako aj šíreniu ruderalných a invázných druhov.
- Uprednostňovať využitie šetrných technológií. Ťažké mechanizmy, či iné motorové vozidlá používať len na nevyhnutné úkony, vylúčiť ich nadmerný a zbytočný pohyb po pôde (ktorý spôsobuje zhutňovanie pôdy, narúšanie vegetačného pokryvu), nevyužívať ich v čase keď je pôda rozmočená.
- Zabraňovať nadmernému zhromažďovaniu zvierat (hospodárske zvieratá, lesná zver lákaná vnaďením/prikrmovaním), aby nedochádzalo k poškodzovaniu pôdy a mačiny pasienkov, rozrývaniu a pôdnym odkryvom, a tým aj väčšej náchylnosti na eróziu; zvýšené množstvo exkrementov zároveň negatívne ovplyvňuje chemizmus pôdy. Obzvlášť dbať na to, aby nedochádzalo k zhromažďovaniu zvierat pri vodných tokoch, ktoré môže spôsobiť odstránenie vegetačného krytu a náchylnosť brehov na eróziu.
- Podporovať šetrné pasienkárstvo.
- Dbáť na neprekročenie maximálneho zaťaženia pasienkov dobytčiami jednotkami vzhľadom na ich úrodnosť, pričom jeden pasienok by nemal byť pasený viac ako 4 týždne. Vykášať nedopasky, aby sa nešírili tzv. pasienkové buriny a neznehodnocovali pasienok.
- Z plôch lúk a pasienkov odstraňovať náletové dreviny, aby sa nezmenšovala ich rozloha, ponechať však roztrúsené solitéry, prípadne skupinky drevín, či línie drevín, aby nevznikala veľkobloková, ekologicky nestabilná plocha vystavená extrémnym činiteľom. Vytvoriť a zachovávať dostatočné množstvo plôch nelesnej drevinovej vegetácie (medze, remízky a pod.), ktoré chránia pôdu pred nadmerným vysušaním a odnosom vrchnej časti pôdneho horizontu, zároveň sú stanovišťom pre prirodzené predátory žijace sa škodcami na kultúrnych plodinách.
- Na opustených pasienkoch a kosných lúkach obnovením hospodárenia potláčať degradáciu, ako i zarastanie náletovými drevinami.
- Ak nie je možné obhospodarovvať v takej intenzite ako v minulosti, zabezpečiť aspoň striedanie v trojročnom cykle pasenie-kosenie-úhor, aby nedochádzalo k degradácii, lúčne biotopy by mali byť v tomto cykle pokosené aspoň raz za 3 roky, dôležité je, aby v častiach určených na ochranu nelesných biotopov boli odstraňované náletové dreviny a nešírili sa expanzívne druhy.
- Organický odpad zo živočíšnej výroby (hnoj, močovka) neumiestňovať voľne na pôdu, ale na dostatočne izolované hnojisko, aby nedochádzalo k prieniku do pôdy.
- Pri hospodárskej a inej činnosti dodržiavať odstup od vodných tokov, aby nedochádzalo k obnažovaniu pôdy brehov a erózií a odnosu pôdy vodným tokom. Na ochranu pred eróziou brehov podporovať existenciu brehových porastov.
- Na trvalých trávnych porastoch sa vyhnúť mulčovaniu, aplikovať ho len v nutných prípadoch.
- Na poliach v svahovitom reliéfe realizovať protierózne opatrenia, najmä: vrstevnicová agrotechnika, pôdoochranná agrotechnika (minimalizačná agrotechnika, bezorbové obrábanie pôdy), protierózne oševné postupy, zamedzenie orbám po spádnici...
- Monitorovať a odstraňovať nelegálne skládky odpadu, aby nedochádzalo ku kontaminácii pôdy.
- Preferovať striedavý systém hospodárenia (časť pôdy nechať úhorom), aby nedochádzalo k nadmernému vyčerpávaniu pôdy.

- Rešpektovať pri hospodárení produkčný potenciál pôd.
- Hospodáriť v zmysle princípov multifunkčného poľnohospodárstva.

f) Opatrenia na ochranu vodných tokov, mokradí a vodných plôch

- Dôsledne dbať na ochranu vodných zdrojov a ich okolia, dbať na to, aby nedochádzalo k znečisťovaniu vodných zdrojov.
- Zachovať prirodzený charakter tokov. Dosiaľ nezregulované časti koryt, kde to už existujúca infraštruktúra dovoľuje, ponechať neregulované, nakoľko regulácia toku zvyšuje rýchlosť prúdenia aj riziko povodňových vln v nižších častiach toku, nahradenie laterálnej erózie vertikálnou, zníženie hladiny podzemných vôd a celkove vysychanie nivy a pod. Umožniť prirodzené meandrovanie a dostatočnú šírku ochranných zón pre pohyb toku, nezasahovať do koryta zbytočnými zásahmi, namiesto umelej regulácie toku, umožniť stabilizáciu a spevnenie brehov brehovými porastami.
- V napriamovaných tokoch umožniť revitalizáciu v prospech prirodzeného koryta a vytvárania prirodzených meandrov tam, kde je to len možné. V častiach, kde to možné nie je, umožniť aspoň vytváranie prirodzeného profilu bez zbytočnej regulácie.
- Rešpektovať a zachovať ochranné pásmo vodohospodársky významného vodného toku Jasenica. Ponechať ho bez trvalého oplotenia, bez orby, nestavať v nich objekty, nemeniť reliéf ťažbou, či navážkami, nemanipulovať s látkami škodiacimi vodám, nestavať súbežné inžinierske siete.
- Na pobrežných pozemkoch ani na pozemkoch, kde by ich umiestnenie malo vplyv na vodné toky a mokrade, objekty, ktoré obsahujú škodlivé látky a nevykonávať činnosti, ktoré by mohli ohroziť kvalitu vody a zhoršiť odtok povrchových vôd. Zamedziť vypúšťaniu močovky v blízkosti vodných tokov a mokradí, zamedziť priesakom odpadových vôd z poľnohospodárskej výroby a z plôch postihnutých združovaním hospodárskych zvierat do vodných tokov a mokradných lokalít, zamedziť zhromažďovaniu zvierat v ich blízkosti a hnojiská dostatočne izolovať od okolia. Pri tokoch a mokradiach nevnaďiť/neprikrmovať zver. Neumožniť aktivity, ktoré by viedli k znečisteniu vody.
- Pri výstavbe neumiestňovať stavby do tokov. Zamedziť vytváraniu migračných prekážok v tokoch.
- Neumiestňovať stavby na pobrežných pozemkoch (t.j. 10 m od vodohospodársky významných vodných tokov a 5m pri drobných vodných tokoch).
- Neobhospodarovateľ bezprostredné okolie vodných tokov a mokradí a úplne z neho vylúčiť pohyb ťažkých mechanizmov, aby nedochádzalo k erózii a znečisťovaniu mokradí a vody v tokoch.
- Vylúčiť výrubu v brehových porastoch. Ak sa vyskytnú úseky bez porastov, umožniť ich dorastenie, všade, kde to už existujúca infraštruktúra umožňuje, najlepšie prirodzenou sukcesiou. Nenahrádzať (ani v intraviláne) prirodzené brehovú porasty stanovištne nevhodnými, nepôvodnými druhmi, obzvlášť nie druhmi s inváznymi vlastnosťami.
- Zamedziť akýmkoľvek zásahom do vodného režimu v nivách tokov (neprehlbovať koryto, neregulovať tok, neodvodňovať nivy) a akýmkoľvek zásahom, ktoré by negatívne ovplyvnili vodný režim a chemizmus vody a pôdy v nive tokov a na mokradných lokalitách.
- Zamedziť nadmernému odčerpávaniu vody z tokov. Pri hospodárskej činnosti a podobne uprednostniť zachytávanie a využitie dažďovej vody, dažďové vody zo striech a spevnených plôch v maximálnej miere zdržať v území na jednotlivých pozemkoch akumuláciou do zberných nádrží.
- Dbať na to, aby nedochádzalo k degradácii mokradných lokalít, nepoškodzovať ich vegetačný a pôdny kryt, zamedziť negatívnym zmenám vodného režimu. Zamedziť odvodňovaniu mokradných lokalít.
- Systematicky monitorovať a odstraňovať čierne skládky, aby nedochádzalo ku kontaminácii vody. Nezakladať v ani pri vodných tokoch, ani v mokradných lokalitách a ich okolí ani dočasné skládky.
- Monitorovať a odstraňovať invázne druhy, ktoré sa obzvlášť rýchlo šíria práve popri vodných tokoch a vytláčajú ostatné druhy. Pri likvidácii invázných druhov sa riadiť metodikou ŠOP SR alebo sa poradiť s pracovníkmi ŠOP SR, aby došlo k ich skutočnému potlačeniu.
- Zachovať mokradné lokality v celej ich škále, významne zvyšujú biodiverzitu územia.
- Pri stavebnej, hospodárskej a inej činnosti dodržiavať ochrannú zónu okolo tokov.

g) Opatrenia na ochranu kultúrno-historických zdrojov

- Podporovať akúkoľvek snahu o ochranu a rekonštrukciu historických prvkov, ktoré sprítomňujú kultúrno-historické dedičstvo.
- Zachovávať kultúrne dedičstvo, historické záznamy a tradície.
- Podporovať kultúrne akcie pripomínajúce a propagujúce ľudové tradície. Podporovať kultúrne podujatia, výstavy, vzdelávacie podujatia a podobne šíriace osvetu o historickom a kultúrnom dedičstve obce.
- Podporovať vznik a existenciu tradičných jarmokov, remeselníckych tvorivých dielní, podujatí prezentujúcich tradičné historické jedlá a podobne.
- Podporovať využívanie typických prvkov ľudovej architektúry.
- Podporovať tradičné formy hospodárenia.
- Podporovať výsadbu ovocných sádov, ideálne z tradičných krajových odrôd.
- Zvážiť vytvorenie evidencie pamätihodnosti obce (staršie stavby, pamätné izby, stromy, názvy ulíc, významné miesta a i.), ktoré majú svoju historickú hodnotu. Do evidencie pamätihodností obce je

možné zaradiť okrem hnutelných a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce.

h) Opatrenia na zlepšenie kvality životného prostredia a ochranu zdravia obyvateľstva

- Zamedziť znečisťovaniu a znehodnocovaniu prírodných zdrojov, ktoré majú vplyv na ľudské zdravie.
- Nepripustiť umiestnenie prevádzok a služieb predstavujúcich záťaž životného prostredia ako sú napr. hluk, vibrácie, zvýšená prašnosť, emisie a pod. v lokalitách IBV a HBV a zachovať pri výstavbe IBV a HBV dostatočný odstup od poľnohospodárskeho areálu.
- V blízkosti poľnohospodárskeho areálu nenavrhovať žiadnu výstavbu obytného alebo rekreačného charakteru z dôvodu zabezpečenia vhodných životných a pracovných podmienok občanov obce.
- Obmedziť negatívne vplyvy vykurovania tuhými palivami, vytvárať priaznivé podmienky pre využívanie obnoviteľných zdrojov energie, podporovať využívanie alternatívnych zdrojov energie a minimalizovať spaľovanie tuhých palív – najmä spaľovanie nevhodnými a zastaralými technológiami.
- Minimalizovať negatívne vplyvy výrobných prevádzok na životné prostredie vysadením izolačnej zelene.
- Zabezpečiť odvádzanie splaškových vôd verejnou kanalizáciou alebo produkované splaškové vody akumulovať vo vodotesných žumpách a ich zneškodňovanie zabezpečiť v súlade so zákonom č. 364/2004 Z. z. o vodách.
- Obmedziť alebo vylúčiť aplikáciu chemikálií pri hospodárskej činnosti. Zabezpečiť izoláciu hnojísk tak, aby nedochádzalo k úniku z nich, a tým ku kontaminácii okolitej krajiny a spodných vôd.
- Zvýšiť podiel nelesnej drevinovej vegetácie v odlesnenej časti k. ú., nakoľko dreviny v krajine eliminujú hluk, prašnosť, veternosť a teplotné extrémy, zlepšujú mikroklimu a čistotu ovzdušia, v horúcich dňoch slúžia ako ochrana pred slnečnou páľavou, čím výrazne prispievajú k skvalitneniu životného prostredia obyvateľov.
- Likvidovať nelegálne skládky odpadu a zamedziť ich vzniku.

i) Návrh opatrení na ochranu navrhovaných prvkov MÚSES

MBc1: Sokol

- Obnovu lesných porastov realizovať výlučne účelovým – jednotlivým alebo skupinovým výberom s nepretržitou obnovnou dobou, pričom minimálne 10% stromov, v ochranných lesoch min. 20%, by malo byť ponechávaných na dožitie.
- Ponechávať dostatok hrubého mŕtveho dreva na prirodzený rozklad (aspoň 10m³/ha).
- V najextrémnejších lokalitách ponechať lesné porasty trvalo bez zásahu.
- Výchovu porastov zamerať primárne na úpravu prirodzeného drevinového zloženia - predovšetkým na elimináciu nepôvodných ihličnatých drevín a podporu pôvodných listnáčov, vrátane pionierskych drevín.
- Vylúčiť aplikáciu pesticídov, aj bodových, s výnimkou prípravkov na ošetrovanie rán na stromoch alebo feromónov na kontrolu podkôrneho hmyzu.
- Nepôvodné smrečiny a porasty s dominanciou smreka a iných ihličnatých drevín postupne premieňať k prirodzenému drevinovému zloženiu podsadbami alebo podsejbou vhodných drevín a ich postupným uvoľňovaním v hlúčikoch – nie celoplošne. Vyšší podiel borovice a/alebo smrekovca môže byť obnovený iba v extrémnych bralnatých partiách, v ktorých sa tieto dreviny vyskytovali aj prirodzene.
- Nové prvky lesnej dopravnej siete budovať iba v nevyhnutných prípadoch a iba spôsobmi, ktoré minimalizujú negatívne dopady na hydrologický režim územia, pričom pred akýmkoľvek budovaním nových úsekov je nevyhnutné pristúpiť k zhodnoteniu a racionalizácii celej lesnej dopravnej siete s revitalizáciou nevyužívaných častí.
- V častiach s prípadným výskytom mokradných lokalít (napr. prameniská, či okolie vodného toku) dbať na zachovanie ich vodného režimu a zamedziť ich poškodzovaniu.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.
- Vylúčiť intenzívne prikrmovanie poľovnej zveri (krmoviská) v biocentre.
- Nepoškodzovať vzácne skalné spoločenstvá.
- Neumiestňovať stavby alebo iné trvalé bariéry v biocentre alebo jeho bezprostrednej blízkosti - min. do vzdialenosti 10m od biocentra.

MBc2: Komplex mokradných biotopov v doline potoka Lúčky

- Dôsledne dbať na to, aby nedochádzalo k žiadnym negatívnym zmenám vodného režimu na lokalite. Lokalitu neodvodňovať!!! Nevykonávať činnosti, ktoré by viedli k zmene chemizmu vody alebo pôdy na lokalite.
- Ochrana toku - umožnenie čo najprirodzenejšieho charakteru koryta, s možnosťou prirodzene meandrovať a s dostatočnou šírkou ochranných zón pre jeho pohyb.
- Na ploche biocentra nepásť a zamedziť zhromažďovaniu hospodárskych zvierat v jeho blízkom okolí. Rovnako v priestoroch biocentra a jeho okolí nevnaďiť a neprikrmovať zver.
- Kvôli zachovaniu druhej bohatosti a zamedzeniu šírenia expanzívnych druhov časť lokality s nelesnými mokradnými spoločenstvami raz ročne - začiatkom júla ručne kosiť s odstránením biomasy.

- Nepoužívať pri manažmente ťažké mechanizmy ani z iného dôvodu po nej nejazdiť ťažkými mechanizmami! Pohyb ťažkých mechanizmov obmedziť len na existujúcu dopravnú sieť.
- Z časti biocentra mimo brehových porastov odstraňovať náletové dreviny.
- Monitorovať a v spolupráci zo ŠOP SR bezodkladne odstraňovať invázne rastliny.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu (vrátane biologického) a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.
- Neumiestňovať v biocentre stavby, infraštruktúru, neprevádzkať aktivity, ktoré by negatívne ovplyvňovali spoločenstvá, ktoré tu rastú (napr. nadmerné zdupávanie, eutrofizácia a pod.).
- Ochrana brehových porastov - nevyrúbať ich v súvislých úsekoch, buď ich nechať úplne bez obnovy alebo prípadnú obnovu riešiť výlučne jednotlivým alebo skupinovým výberom stromov s ponechávaním min. 30% stromov (pôvodných drevín) na dožitie.
- V úsekoch, kde brehové porasty z nejakého dôvodu budú chýbať, zakladanie nových brehových porastov s uplatnením výlučne pôvodných, stanovištne vhodných druhov drevín (napr. jelša, vrbý (krehká, biela, purpurová, košíkarska, popolavá...), brest horský alebo väzový, jaseň šťihly, čremcha, baza čierna, lieska, kalina obyčajná...).
- Zamedzenie prieniku chemikálií a biologických hnojív z poľnohospodárskej výroby do toku, nevypúšťanie odpadových vôd do toku, neodčerpávať vodu z toku, nepoškodzovať dno toku.

MBk1: Potok Lúčky

- Ochrana vodného toku s čo najprirodzenejším charakterom koryta, s možnosťou prirodzene meandrovať a s dostatočnou šírkou ochranných zón pre jeho pohyb. Zachovať množstvo a rýchlosť prúdenia vody v koryte, ako aj kvalitu vody (zabránenie znečistenia a eutrofizácie).
- Vylúčiť akýkoľvek ďalší zásah, ktorý by trvalým alebo dlhodobým spôsobom zmenil charakter toku tak, že by sa významne znížila jeho priechodnosť pre akýkoľvek živočíšny druh (napr. stavba, spevnená cesta s výraznými bariérami pre migráciu živočíchov, ťažko-priechodné oplotenie a pod.). Neplánovať výstavbu, ani neumiestňovať ďalšie trvalé bariéry v biokoridore alebo jeho bezprostrednej blízkosti - min. do vzdialenosti 10 m od biokoridoru. Pri úprave cesty, prípadne rekonštrukcie premostení, brať do úvahy prítomnosť biokoridoru a realizovať opatrenia na zlepšenie jeho funkcie.
- Nezasahovať do existujúceho brehového porastu (okrem výrubu nevyhnutného kvôli bezpečnosti, v ochranných pásmach elektrovodov a pod. alebo odstraňovania nepôvodných a inváznych druhov). Ponechať v poraste aj staré, prípadne spadnuté jedince, ktoré majú tiež významný podiel na zvýšení diverzity a sú vzácnym biotopom pre viaceré druhy živých organizmov.
- Ak sa vyskytnú časti bez drevín, podporovať šírenie pôvodných drevín brehového porastu do častí bez drevín. Ponechať širší pás (minimálne 6 m od brehu po oboch stranách, kde to neznemožňujú už existujúce stavby alebo iná infraštruktúra) okolo toku bez zásahu a umožniť tak rast a šírenie brehových porastov.
- Zamedziť nadmernému zhromažďovaniu zvierat v blízkosti toku a zamedziť tak zošľapávaniu (likvidácia vegetácie, erózia) a znečisteniu vody a pôdy v mokradných biotopoch exkrementmi.
- Dbáť na to, aby nedošlo k zmene chemizmu vody (vypúšťanie močovky, umiestnenie nezabezpečeného poľného hnojiska, prienik chemických látok a pod.).
- Celkovo okolo vodného toku ponechať dostatočne širokú ochrannú zónu, z ktorej bude vylúčená taká hospodárska a iné činnosti, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť tok a jeho príbrežnú vegetáciu. Nevystavovať brehy erózií ich zbytočným obnažovaním.
- Dôsledne odstraňovať invázne rastliny, pred likvidáciou kontaktovať Štátnu ochranu prírody SR a prekonzultovať efektívny spôsob ich odstraňovania.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.

MBk2: Briešťanka nad obcou

- Ochrana funkcie biokoridoru - vylúčiť akýkoľvek zásah, ktorý by trvalým alebo dlhodobým spôsobom zmenil charakter toku tak, že by sa významne znížila jej priechodnosť pre akýkoľvek živočíšny druh (napr. stavba, spevnená cesta s výraznými bariérami pre migráciu živočíchov, ťažko-priechodné oplotenie a pod.). Neplánovať výstavbu, ani neumiestňovať iné trvalé bariéry v biokoridore alebo jeho bezprostrednej blízkosti - min. do vzdialenosti 10 m od biokoridoru.
- Ochrana vodného toku s čo najprirodzenejším charakterom koryta, s možnosťou prirodzene meandrovať a s dostatočnou šírkou ochranných zón pre jeho pohyb.
- Nezasahovať do existujúceho brehového porastu (okrem výrubu nevyhnutného kvôli bezpečnosti, v ochranných pásmach elektrovodov a pod. alebo odstraňovania nepôvodných a inváznych druhov). V prípade nutnosti obnovu drevín vykonávať výlučne jednotlivým alebo skupinovým výberom s ponechaním min. 30% stromov na dožitie. Ak sa vyskytnú časti bez drevín, podporovať šírenie pôvodných drevín brehového porastu do častí bez drevín. Ponechať širší pás (minimálne 6 m po oboch stranách, kde to neznemožňujú už existujúce stavby alebo infraštruktúra) okolo toku bez intenzívneho manažmentu a umožniť tak prirodzený vývoj brehových porastov.
- V prípade rekonštrukcie lesnej cesty, popod ktorú potok tečie, bude potrebné dbať na taký typ premostenia, ktorý eliminuje prípadný bariérový efekt pre migráciu organizmov závisiacich výlučne na pohybe po vodnom toku.

- Dbať na to, aby nedochádzalo k nadmernému zhromažďovaniu zvierat v blízkosti toku a zamedziť tak zošľapávaniu (likvidácia vegetácie, erózia) a znečisteniu vody a pôdy v mokradných biotopoch exkrementmi, zamedziť aj akémukoľvek inému znečisťovaniu toku.
- Celkovo okolo vodného toku ponechať dostatočne širokú ochrannú zónu, z ktorej bude vylúčená hospodárska a iné činnosti, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť tok a jeho príbrežnú vegetáciu.
- Invázne druhy monitorovať a bezodkladne odstraňovať (na TTP v susedstve biokoridoru sa aktuálne vyskytuje invázna zlatobyľ, pre ktorú platí zákonná povinnosť odstránenia).
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky, vrátane skládok biologického odpadu.

MBk3: Briešťanka pod obcou

- Ochrana funkcie biokoridoru - vylúčiť akýkoľvek zásah, ktorý by trvalým alebo dlhodobým spôsobom zmenil charakter toku tak, že by sa významne znížila jeho priechodnosť pre akýkoľvek živočíšny druh (napr. stavba, spevnená cesta s výraznými bariérami pre migráciu živočíchov, ťažko-priechodné oplotenie a pod.). Neplánovať výstavbu, ani neumiestňovať iné trvalé bariéry v biokoridore alebo jeho bezprostrednej blízkosti - min. do vzdialenosti 10 m od biokoridoru.
- Ochrana vodného toku s čo najprírodzenejším charakterom koryta. Tam, kde je to len možné, nebrániť vytváraniu prirodzených meandrov. V častiach, kde to možné nie je, umožniť aspoň vytváranie prirodzeného profilu bez zbytočnej regulácie.
- Podporovať šírenie pôvodných, stanovištno vhodných drevín. Ponechať širší pás (minimálne 3 m od brehu po oboch stranách, kde to neznemožňujú už existujúce stavby alebo iná infraštruktúra) okolo toku bez zásahu a umožniť tak rast a šírenie brehových porastov. Na miestach, kde nie je perspektíva prirodzeného rastu drevín brehový porast založiť výsadbou - výsadba línie stromov (s cieľovým rozstupom 8 – 12 m) a krov po oboch brehoch toku. Brehové porasty nezakladať len v častiach, kde by sa preukázala prítomnosť vzácných bylinných mokradných spoločenstiev a/alebo vzácných a ohrozených bylinných druhov. Vylúčiť nepôvodné dreviny a použiť pôvodné a stanovištno vhodné listnaté dreviny (napr. jelša, vrbu - krehká, biela, purpurová, košíkarska, popolavá..., brest horský alebo väzový, jaseň šťihly, čremcha, baza čierna, lieska, kalina obyčajná...)
- Zabezpečiť potrebnú starostlivosť o vysadené dreviny v prvých min. 5 rokoch po výsadbe (zalievanie v obdobiach silného sucha, ochrana pred zverou, vyžínanie) s príp. dopĺňaním uhynutých alebo veľmi poškodených jedincov.
- Pri ďalšej starostlivosti vylúčiť akýkoľvek plošný výrub drevín, vrátane krov, ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku, udržiavania ochranných pásiem produktovodov a energovodov, alebo odstraňovanie nepôvodných a inváznych druhov.
- Zamedziť akémukoľvek znečisťovaniu toku (hnojivá, chemické látky využívané pri obhospodarovaní a pod.). Dbať na to, aby nedochádzalo k nadmernému zhromažďovaniu zvierat v blízkosti toku a zamedziť tak zošľapávaniu (likvidácia vegetácie, erózia) a znečisteniu vody a pôdy v mokradných biotopoch exkrementmi.
- Celkovo okolo vodného toku ponechať dostatočne širokú ochrannú zónu, z ktorej bude vylúčená hospodárska a iné činnosti, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť tok a jeho príbrežnú vegetáciu. Neorať a zamedziť pohybu ťažkých mechanizmov a celkovo vozidiel až k toku, aby sa zamedzilo narúšaniu vegetačného krytu a tým aj vodnej erózii.
- Monitorovať prítomnosť inváznych druhov a bezodkladne ich odstraňovať.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky, vrátane skládok biologického odpadu.

MBk4: Potok Sokol

- Ochrana funkcie biokoridoru - vylúčiť akýkoľvek zásah, ktorý by trvalým alebo dlhodobým spôsobom zmenil charakter toku tak, že by sa významne znížila jej priechodnosť pre akýkoľvek živočíšny druh (napr. stavba, spevnená cesta s výraznými bariérami pre migráciu živočíchov, ťažko-priechodné oplotenie a pod.). Neplánovať výstavbu, ani neumiestňovať iné trvalé bariéry v biokoridore alebo jeho bezprostrednej blízkosti - min. do vzdialenosti 10 m od biokoridoru.
- Pri najbližšej rekonštrukcii premostenia potoka asfaltovou cestou toto premostenie riešiť spôsobom, ktorý minimalizuje bariérový efekt.
- Ochrana vodného toku s čo najprírodzenejším charakterom koryta. Tam, kde je to len možné, nebrániť vytváraniu prirodzených meandrov. V častiach, kde to možné nie je, umožniť aspoň vytváranie prirodzeného profilu bez zbytočnej regulácie.
- Nezasahovať do existujúceho brehového porastu (okrem výrubu nevyhnutného kvôli bezpečnosti, v ochranných pásmach elektrovodov a pod. alebo odstraňovania nepôvodných a inváznych druhov). V prípade nutnosti obnovu drevín vykonávať výlučne jednotlivým alebo skupinovým výberom s ponechaním min. 30% stromov na dožitie.
- V častiach bez drevín podporovať šírenie pôvodných drevín brehového porastu do častí bez drevín. Ponechať širší pás (tam, kde to neznemožňujú už existujúce stavby alebo infraštruktúra - v horných častiach toku minimálne 6 m po oboch stranách, v častiach vedúcich cez poľnohospodársku krajinu minimálne 3 m po oboch stranách) okolo toku bez intenzívneho manažmentu a umožniť tak prirodzený vývoj brehových porastov. Tam, kde prirodzený rast brehových porastov z náletu nebude možný,

zakladanie nových brehových porastov s uplatnením výlučne pôvodných, stanovištne vhodných druhov drevín (napr. jelša, vrby - krehká, biela, purpurová, košíkarska, popolavá..., brest horský alebo väzový, jaseň štíhly, čremcha, baza čierna, lieska, kalina obyčajná...).

- Dbáť na to, aby nedochádzalo ku kontaminácii vody napr. priemyselnými ani biologickými hnojivami, pesticídmi a herbicídmi. Zamedziť tiež nadmernému zhromažďovaniu zvierat v blízkosti toku a zabrániť tak zošľapávaniu (likvidácia vegetácie, erózia) a znečisteniu vody a pôdy v mokradných biotopoch exkrementmi.
- Neodčerpávať vodu z toku v takej intenzite, ktorá by mohla významne ovplyvniť množstvo nimi pretekajúcej vody a nepoškodzovať dno ani brehy.
- Celkovo okolo vodného toku ponechať dostatočne širokú ochrannú zónu, z ktorej bude vylúčená hospodárska a iné činnosti, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť tok a jeho príbrežnú vegetáciu.
- Pri manažmente bylinných mokradných spoločenstiev postupovať na základe patričných manažmentových modelov.
- Invázne druhy monitorovať a bezodkladne odstraňovať.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.

MBK5: Laclavský potok

- Vylúčiť akýkoľvek zásah, ktorý by trvalým alebo dlhodobým spôsobom zmenil charakter toku tak, že by sa významne znížil jeho priechodnosť pre akýkoľvek živočíšny druh. Neplánovať výstavbu, ani neumiestňovať iné trvalé bariéry v biokoridore alebo jeho bezprostrednej blízkosti - min. do vzdialenosti 10 m od biokoridoru. Pri úpravách cesty v budúcnosti brať do úvahy prítomnosť biokoridoru a realizovať opatrenia na zlepšenie jeho funkcie.
- Ochrana vodného toku, snaha o čo najprirodzenejší charakter koryta. Tam, kde je to len možné, nebrániť vytváraniu prirodzených meandrov. V častiach, kde to možné nie je, umožniť aspoň vytváranie prirodzeného profilu bez zbytočnej regulácie.
- Podporovať šírenie pôvodných drevín do častí bez drevín. Ponechať širší pás (minimálne 3 m po oboch stranách, kde to neznemožňujú už existujúce stavby alebo infraštruktúra) okolo toku bez zásahu a umožniť tak rast a šírenie pôvodných drevín do častí bez drevín. Tam, kde prirodzený rast brehových porastov z náletu nebude možný, zakladanie nových brehových porastov s uplatnením výlučne pôvodných, stanovištne vhodných druhov drevín (napr. jelša, vrby - krehká, biela, purpurová, košíkarska, popolavá a iné, brest horský alebo väzový, jaseň štíhly, čremcha, baza čierna, lieska, kalina obyčajná a iné).
- Zamedziť nadmernému zhromažďovaniu zvierat v blízkosti toku a zamedziť tak zošľapávaniu (likvidácia vegetácie, erózia) a znečisteniu vody a pôdy v mokradných biotopoch exkrementmi.
- Dbáť na to, aby nedošlo k zmene chemizmu vody (vypúšťanie močovky, prienik chemických látok a pod.).
- Pri najbližšej rekonštrukcii premostenia potoka asfaltovou cestou toto premostenie riešiť spôsobom, ktorý minimalizuje bariérový efekt.
- Dôsledne monitorovať a odstraňovať invázne rastliny.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.

MBK6: Medza nad ZŠ

- Nezasahovať do existujúceho porastu drevín (okrem výrubu nevyhnutného kvôli bezpečnosti, v ochranných pásmach elektrovodov a pod. alebo odstraňovania nepôvodných a invázných druhov).
- Podporovať šírenie pôvodných drevín do častí bez drevín, ak k tomu z nejakého dôvodu nedôjde, dosadiť prirodzené, stanovištne vhodné druhy drevín (duby, lipy, javory, bresty, jarabina vtáčia, jaseň štíhly a pod.).
- Obkášať okraje biokoridoru, aby nedochádzalo k šíreniu náletových drevín na priľahlé lúčne porasty.
- Zabrániť budovaniu trvalejších prekážok ako napr. oplotenie.
- Zabrániť výstavbe nových objektov do 10 m od hranice biokoridoru.
- Dôsledne monitorovať a odstraňovať invázne rastliny.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky

MIP1: Stráža

- Lúku odporúčame naďalej extenzívne obhospodarovať.
- Kosiť 1-2 krát ročne, po dozretí lúčnych bylín, ideálne nie skôr ako v prvej polovici júla, je možné aj do polovice októbra, po pokosení nechať seno sušiť na lokalite, aby ho mohli opustiť v ňom prežívajúce živočíchy, a potom seno odviezť.
- Lokalitu je možné aj extenzívne prepásať, vyhnúť sa však nadmernému zhromažďovaniu zvierat, aby nedochádzalo k zdupávaniu pôdy, poškodzovaniu pôdneho krytu, zmene chemizmu a degradácii pasienka. Dbáť na dodržanie primeraného množstva zvierat na plochu pasienku. Ideálne je pasenie zmiešanými stádami. Neumiestňovať na ploche košariská, aby nedošlo k jej znehodnoteniu.
- Odstraňovať náletové a výmladkové dreviny. Ak by bola plocha len prepásaná, aspoň raz ročne odstraňovať nedopasky, inak sa bude druhová pestrosť kvetnatých bylín znižovať.
- Ak sa v interakčnom prvku alebo jeho bezprostrednej blízkosti vyskytnú invázne druhy, bezodkladne ich odstraňovať a zamedziť ich ďalšiemu šíreniu.

- V prípade potreby využitia mechanizmov na kosenie eliminovať ich pohyb na čas, keď nie je pôda rozbahnená.
- Nejazdiť po ploche terénnymi, ani inými vozidlami, mimo tých, ktoré sú potrebné pri manažmente plochy.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.

MIP2: Nelesná drevinová vegetácia na TTP

- Plochu nechať na prirodzený vývoj. Vylúčiť akýkoľvek plošný výrub drevín, vrátane krov, ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku alebo odstraňovanie inváznych druhov. Ak sa stane, že sa drevinová plocha z nejakého dôvodu zmenší, umožniť dorastenie drevín v rámci MIP z prirodzeného náletu, prípadne dosadiť pôvodné, stanovištne vhodné druhy drevín (napr. duby, lipy, javory, čerešňa, hruška.).
- Obkášať okraje MIP, aby sa dreviny nešírili na lúčne porasty a nepotláčali ich.
- Odstraňovať invázne druhy a potláčať ich prípadný výskyt.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky

MIP3: Porast vrb pri mokradiach Turca

- Vylúčiť akýkoľvek plošný výrub drevín, ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku alebo odstraňovanie inváznych druhov.
- Bylinnú časť extenzívne prepásať, prípadne extenzívne kosiť alebo striedať oba typy hospodárenia. Je tiež možné umožniť šírenie vrb aj do tejto časti.
- Vylúčiť akékoľvek zásahy meniace vodný režim lokality, prípadne negatívne ovplyvňujúce chemizmus vody a pôdy.
- Odstraňovať invázne druhy a potláčať ich prípadný výskyt.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.

MIP4: Teplomilné lemy

- Lemové spoločenstvá raz ročne prekášať, po dozretí lúčnych bylín, ideálne nie skôr ako v prvej polovici júla, je možné aj do polovice októbra, po pokosení nechať seno sušiť na lokalite, aby ho mohli opustiť v ňom prežívajúce živočíchy, a potom seno odviezť. Alebo – ideálne extenzívne prepásať malým počtom zvierat napr. kôz, vyhnúť sa nadmernému zhromažďovaniu zvierat, aby nedochádzalo k zdupávaniu pôdy, poškodzovaniu pôdneho krytu, zmene chemizmu a degradácii, možnou alternatívou je pasenie jednorázovým preháňaním.
- Odstraňovať náletové a výmladkové dreviny.
- Ak sa v interakčnom prvku alebo jeho bezprostrednej blízkosti vyskytnú invázne druhy, bezodkladne ich odstraňovať a zamedziť ich ďalšiemu šíreniu.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.

MIP5: Mokrad' v juhovýchodnom cípe k.ú.

- V tejto lokalite vylúčiť orbu alebo akékoľvek iné narušenie pôdneho povrchu, a to aj v obdobiach sucha, kedy sa podmáčaná časť zredukuje.
- Dôsledne dbať na to, aby nedochádzalo k žiadnym negatívnym zmenám vodného režimu na lokalite. Lokalitu neodvodňovať!!!
- Nevykonávať činnosti, ktoré by viedli k zmene chemizmu vody alebo pôdy na lokalite. Zamedzenie prieniku chemikálií a biologických hnojív z poľnohospodárskej výroby.
- Lokalitu raz za 3-5 rokov pokosiť, bez využitia ťažkých mechanizmov a v suchších obdobiach roka, aby sa odstránili náletové dreviny.
- Nejazdiť po ploche ťažkými mechanizmami, ani inými motorovými vozidlami.
- Monitorovať a v spolupráci zo ŠOP SR bezodkladne odstraňovať invázne rastliny.
- Vylúčiť prikrmovanie a vnadenie poľovnej zveri na ploche IP alebo v jeho bezprostrednom okolí.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu (vrátane biologického) a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.
- Neumiestňovať na ploche MIP stavby, infraštruktúru, neprevádzať aktivity, ktoré by negatívne ovplyvňovali spoločenstvá, ktoré tu rastú (napr. nadmerné zdupávanie, eutrofizácia a pod.).

MIP6: Búnov

- Vresovisko by bolo pre jeho udržanie ideálne aspoň raz za niekoľko rokov (3-5) prepásať ovcami alebo kozami, alebo ich zmiešaným stádom alebo aspoň kosiť s odstránením biomasy a náletových drevín, aby sa na plochu nešírili dreviny. Ideálne bude rozšíriť takýto manažment (extenzívne prepásanie a odstraňovanie biomasy) aj na okolie vresoviska, čo by mohlo prispieť k jeho rozšíreniu.
- Brezy v riedkolese ponechať na dožitie, obdobne ponechať na prirodzený rozklad aj také odumreté jedince ihličnatých drevín, ktoré už nepredstavujú riziko šírenia podkôrneho hmyzu do okolia.
- Vylúčiť plošné obnovné prvky v lesnom poraste, obnovu realizovať výlučne jednotlivým alebo skupinovým účelovým výberom.
- Ak sa v interakčnom prvku alebo jeho bezprostrednej blízkosti vyskytnú invázne druhy, bezodkladne ich odstraňovať a zamedziť ich ďalšiemu šíreniu.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.
- Nevykonávať na ploche alebo v jeho blízkosti činnosť, ktorá by narušala existenciu a funkciu interakčného prvku

MIP7: Melioračný kanál v severnej časti k.ú.

- Podporovať šírenie pôvodných, stanovištno vhodných drevín. Ponechať širší pás (minimálne 3 m od brehu po oboch stranách, kde to neznemožňujú už existujúce stavby alebo iná infraštruktúra) okolo kanála bez zásahu a umožniť tak rast a šírenie brehových porastov. Na miestach, kde nie je perspektíva prirodzeného rastu drevín brehový porast založiť výsadbou - výsadba línie stromov (s cieľovým rozstupom 8 – 12 m) a krov po oboch brehoch. Vylúčiť nepôvodné dreviny a použiť pôvodné a stanovištno vhodné listnaté dreviny (napr. vŕba krehká, v. biela, v. purpurová, bresty, jaseň, javor poľný, čremcha, lieska, baza čierna...). Umožniť a podporovať rast nových jedincov drevín z prirodzeného náletu
- Zabezpečiť potrebnú starostlivosť o vysadené dreviny v prvých min. 5 rokoch po výsadbe (zalievanie v obdobiach silného sucha, ochrana pred zverou, vyžínanie) s príp. dopĺňaním uhynutých alebo veľmi poškodených jedincov.
- Pri ďalšej starostlivosti vylúčiť akýkoľvek plošný výrub drevín, vrátane krov, ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku, udržiavania ochranných pásiem produktovodov a energovodov, alebo odstraňovanie nepôvodných a invázných druhov.
- Dôsledne monitorovať a odstraňovať invázne rastliny.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky..

MIP8: Odvodňovací kanál z polí do mokradí Turca

- Ponechať širší pás (minimálne 6 m od brehu po oboch stranách) okolo kanála bez zásahu a umožniť tak rast a šírenie mokradných spoločenstiev.
- Buď odstrániť a asanovať poľné hnojisko, ktoré sa nachádza nad MIP alebo ho zabezpečiť tak, aby z neho neunikali nebezpečné výluhy, a aby nedochádzalo ku kontaminácii MIP.
- Dbáť na to, aby nedošlo k zmene chemizmu vody (vypúšťanie močovky, prienik chemických látok a pod.).
- Monitorovať a dôsledne odstraňovať invázne rastliny.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.

MGL1: Xerothermný svah nad cintorínom

- Odstraňovanie náletových drevín, vrátane krov v čo najväčšej miere tak, aby na tejto lokalite prevažovali teplomilné spoločenstvá.
- Ideálne biotop rovnomerne prepásať, nie je vhodné pásť hovädzím dobytkom, vhodné je stádo oviec a kôz alebo len kôz (najviac 5ks zvierat na ha),
- Dbáť na to, aby sa pasené zvieratá nezdržovali na lokalite dlhodobo v prípade rozbahnenej pôdy alebo akokoľvek inak nenarúšali vegetačný a pôdny kryt (pri jarnej pastve, keď je pôda rozbahnená je vhodnejšie pasenie jednorázovým preháňaním). Vykášať nedopasky.
- Ak prepásanie nebude možné, aspoň raz ročne, po dozretí bylín kosiť a pokosenú biomasu odviezť.
- Ak sa v GL alebo jej bezprostrednej blízkosti vyskytnú invázne druhy, bezodkladne ich odstraňovať a zamedziť ich ďalšiemu šíreniu.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.
- Nevykonávať stavebnú ani inú činnosť, ktorá by narúšala existenciu GL.

MGL2: Teplomilný riedky lesík a príľahlá lúka

- Lúku odporúčame naďalej extenzívne obhospodarovať.
- Ideálne biotop rovnomerne prepásať, nie je vhodné pásť hovädzím dobytkom, vhodné je stádo oviec a kôz alebo len kôz (najviac 5ks zvierat na ha),
- Dbáť na to, aby sa pasené zvieratá nezdržovali na lokalite dlhodobo v prípade rozbahnenej pôdy alebo akokoľvek inak nenarúšali vegetačný a pôdny kryt (pri jarnej pastve, keď je pôda rozbahnená je vhodnejšie pasenie jednorázovým preháňaním).
- Ak prepásanie nebude možné, aspoň raz ročne, po dozretí bylín kosiť, ideálne nie skôr ako v prvej polovici júla, je možné aj do polovice októbra, po pokosení nechať seno sušiť na lokalite, aby ho mohli opustiť v ňom prežívajúce živočíchy, a potom seno odviezť.
- Odstraňovať náletové a výmladkové dreviny, aspoň raz ročne odstraňovať nedopasky, inak sa bude druhová pestrosť kvetnatých bylín znižovať.
- Ak sa v interakčnom prvku alebo jeho bezprostrednej blízkosti vyskytnú invázne druhy, bezodkladne ich odstraňovať a zamedziť ich ďalšiemu šíreniu.
- V časti porastenej lesom vylúčiť intenzívny plošný výrub, ťažbu stromov zacieliť na trvalú udržanie riedkeho korunového zápoja s dostatočným prienikom svetla pod stromy (zápoj do 60%).
- V prípade potreby využitia mechanizmov na kosenie eliminovať ich pohyb na čas, keď nie je pôda rozbahnená.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky

B) NÁVRH EKOSTABILIZAČNÝCH PRVKOVZasakovacie pásy - EP1, EP2

- Ponechať pás široký min. 5 m (ideálne 8-10m) bez narušovania jeho povrchu (bez orby) a ďalšieho zhutňovania pôdy (zamedziť pohybu ťažkých mechanizmov mimo na to určených priechodov).

Alternatívne, napr. v prípade väčších sklonov alebo zníženej vsakovacej schopnosti pôdy, je vhodné v rámci zasakovacieho pásu vybudovať pozdĺžnu plytkú priekopu, v ktorej by sa zhromažďovala povrchovo stekajúca voda. Jej hĺbka by mala byť 0,5 – 1 m s miernym sklonom svahu a s umiestnením vykopaného materiálu na spodnú hranu rigola (vytvorenie akejsi hrádze).

- Ak zasakovací pás v čase jeho budovania ešte nemá trvalý vegetačný kryt, je potrebné ho zatrávať (zmes druhov typických pre prirodzené lúčne spoločenstvá v danej lokalite) a vysadiť v ňom prirodzené druhy krov a stromov (z krov napr. trnky, šípky, hloh, baza, zo stromov hrab, prirodzené druhy dubov, líp, javorov).
- V prípade zhutnenej pôdy odporúčame skypriť ju pred jej zatrávením hlbokou orbou.
- Výsadbu drevín realizovať s výhľadovým cieľom zabezpečenia zapojeného porastu krov alebo stromov stanovištne vhodných pôvodných druhov.
- Ak sa bude realizovať pozdĺžny rigol, dreviny je potrebné vysádzať mimo neho (kry min. 1 m a stromy min. 2 m od jeho okrajov).
- Zabezpečiť potrebnú starostlivosť o vysadené dreviny v prvých min. 5 rokoch po výsadbe (zalievanie v obdobiach silného sucha, ochrana pred zverou, vyžínanie).
- Monitorovať a odstraňovať invázne druhy.
- Zasakovací pás má byť vedený po vrstevnici - teda bez pozdĺžneho sklonu.

Medze a línie drevín na veľkoblokovej hospodárskej pôde - EP3

- Výsadba línie stromov (s cieľovým rozstupom 8 – 12 m) a krov. Vylúčiť nepôvodné dreviny a použiť pôvodné a stanovištne vhodné dreviny s dominanciou listnatých stromov (napr. pôvodné druhy dubov, lípy, hraby, javory, jarabina vtáčia, čerešňa, buk). Z krov možno využiť napr. trnky, ruže šípové, bazu čiernu, hlohy, kalinu, bršlen. Umožniť a podporovať rast nových jedincov drevín z prirodzeného náletu. V prípade remízok vysadiť alebo podporiť vznik plošného porastu drevín.
- Zabezpečiť potrebnú starostlivosť o vysadené dreviny v prvých min. 5 rokoch po výsadbe (zalievanie v obdobiach silného sucha, ochrana pred zverou, vyžínanie) s príp. dopĺňaním uhynutých alebo veľmi poškodených jedincov.
- Pri ďalšej starostlivosti vylúčiť akýkoľvek plošný výrub drevín, vrátane krov, ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku, udržiavania ochranných pásiem produktovodov a energovodov, alebo odstraňovanie nepôvodných a inváznych druhov.
- Odstraňovať invázne druhy, monitorovať a potláčať ich prípadný výskyt.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.

Vytvorenie brehových porastov mokradných jarkov a kanálov - EP4, EP5

- Podporovať šírenie pôvodných, stanovištne vhodných drevín. Ponechať širší pás (minimálne 3 m od brehu po oboch stranách, kde to neznemožňujú už existujúce stavby alebo iná infraštruktúra) okolo toku bez zásahu a umožniť tak rast a šírenie brehových porastov. Na miestach, kde nie je perspektíva prirodzeného rastu drevín brehový porast založiť výsadbou - výsadba línie stromov (s cieľovým rozstupom 8 – 12 m) a krov po oboch brehoch toku. Vylúčiť nepôvodné dreviny a použiť pôvodné a stanovištne vhodné listnaté dreviny (napr. vrbu, jelšu, bresty, jaseň, javor poľný a pod.). Z krov možno využiť napr. lieska, kalina obyčajná, svíb, bršlen európsky, baza.
- Zabezpečiť potrebnú starostlivosť o vysadené dreviny v prvých min. 5 rokoch po výsadbe (zalievanie v obdobiach silného sucha, ochrana pred zverou, vyžínanie) s príp. dopĺňaním uhynutých alebo veľmi poškodených jedincov.
- Pri ďalšej starostlivosti vylúčiť akýkoľvek plošný výrub drevín, vrátane krov, ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku, udržiavania ochranných pásiem produktovodov a energovodov, alebo odstraňovanie nepôvodných a inváznych druhov.
- Zamedziť nadmernému zhromažďovaniu zvierat v blízkosti jarkov a zamedziť tak negatívnemu vplyvu na ekostabilizačné prvky.
- Dôsledne monitorovať a odstraňovať invázne rastliny.
- Pri manažmente mokradných spoločenstiev postupovať na základe patričných manažmentových modelov.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.

Aleje stromov pozdĺž ciest - EP6, EP7, EP8, EP9, EP10, EP11, EP16

- Vylúčiť akýkoľvek plošný výrub drevín, ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku alebo odstraňovanie inváznych druhov. Ak z nejakého dôvodu dôjde k odumretiu dreviny alebo jej strate iným spôsobom, je potrebné dosadiť namiesto nej iného jedinca, ktorý v budúcnosti túto drevinu nahradí. Nemalo by ísť o invázne druhy, ideálne sú dreviny miestnej proveniencie. Pokiaľ ide o alej k cintorínu, vzhľadom na súčasný charakter aleje sú najvhodnejšími lípy.
- Na miestach okolo ciest bez stromov výsadba línie stromov s cieľovým rozstupom 8 – 12 m, tam, kde je to možné, po oboch stranách cesty. Rezervovať však pri tom koridor pre výhľadové šírkové usporiadanie ciest. V prípade, že okolo cesty už nejaké dreviny rastú, dosadenie drevín do vytvorenia

súvislej aleje. Využiť pôvodné a stanovištne vhodné dreviny (napr. duby, buk, hrab, lipy, javory, jaseň, jarabiny, v nižšie položených častiach katastra môžu byť vysadené aj ovocné dreviny napr. jablone, hrušky, čerešne), nevysádzať nepôvodné druhy. Umožniť a podporovať rast nových jedincov drevín z prirodzeného náletu. Líniový porast drevín je vhodné doplniť krovitou vrstvou, ktorá by, popri ekologických funkciách, posilnila pozitívne vplyvy porastu a zabezpečovala tiež ochranu ciest pred tvorbou snehových závejov. Pri výsadbe možno využiť napr. trnky, ruže šípové, bazu čiernu, hlohy.

- Zabezpečiť potrebnú starostlivosť o vysadené dreviny v prvých min. 5 rokoch po výsadbe (zalievanie v obdobiach silného sucha, ochrana pred zverou, vyžíňanie) s prípadným dopĺňaním uhynutých alebo veľmi poškodených jedincov.
- Vylúčiť akýkoľvek plošný výrub drevín, ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku, udržiavania ochranných pásiem produktovodov a energovodov, alebo odstraňovanie invázných druhov.
- Odstraňovať invázne druhy a potláčať ich prípadný výskyt.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky

Línie alebo porasty drevín, slúžiace ako ochranná bariéra - EP12, EP13, EP14, EP15

- V jestvujúcej výsadbe (EP15) vylúčiť akýkoľvek plošný výrub drevín, ak sa nejedná o výrub nevyhnutný z hľadiska ochrany zdravia alebo majetku alebo odstraňovanie invázných druhov. Ak z nejakého dôvodu dôjde k odumretiu dreviny alebo jej strate iným spôsobom, je potrebné dosadiť namiesto nej iného jedinca, ktorý v budúcnosti túto drevinu nahradí. Nemalo by ísť o invázne druhy, ideálne sú dreviny miestnej proveniencie. Bylinnú časť EP15 naďalej extenzívne prepásť, prípadne extenzívne kosiť alebo striedať oba typy hospodárenia.
- V prípade potreby zabezpečiť drevinám v historickom parku potrebné ošetrovanie odborníkom - arboristom.
- Radová výsadba stromov a krov v navrhovanej línii EP tam, kde dreviny aktuálne nerastú. Stromy sadiť v cieľovom rozostupe 8 – 12 m, použiť výlučne pôvodné, stanovištne vhodné dreviny s dominanciou listnatých drevín (pôvodné druhy dubov, lipy, javory, hraby, jarabiny, čerešne...). Výsadbu stromov je možné doplniť o niektoré pôvodné druhy krovín (baza čierna, hlohy, ruža šípová, trnka, svíb, bršlen, kalina...), v dôsledku čoho sa nebudú v podraсте šíriť ruderalne druhy a nebude si vyžadovať trvalý manažment.
- Zabezpečiť potrebnú starostlivosť o vysadené dreviny v prvých min. 5 rokoch po výsadbe (zalievanie v obdobiach silného sucha, ochrana pred zverou, vyžíňanie) s prípadným dopĺňaním uhynutých alebo veľmi poškodených jedincov.
- Vysadené porasty nevyrúbať a prípadnú obnovu v budúcnosti zabezpečovať výlučne jednotlivým alebo skupinovým výberom stromov.
- Potláčať prípadný výskyt invázných druhov.
- Zabraňovať tvorbe skládok odpadu a odstraňovať prípadné vzniknuté skládky.

B.12.4 MIGRAČNÉ KORIDORY ŽIVOČÍCHOV

Dôležitým migračným hydrickým koridorom živočíchov je rieka Turiec a miestne potoky.

B.13 NÁVRH VEREJNÉHO DOPRAVNÉHO A TECHNICKÉHO VYBAVENIA ÚZEMIA

B.13.1 DOPRAVA A DOPRAVNÉ ZARIADENIA

B.13.1.1 Širšie dopravné vzťahy

Obec Slovenské Pravno sa nachádza asi 14,0 km severozápadne od okresného mesta Turčianske Teplice. Riešené územie má dobré dopravné napojenie aj na hlavné cestné trasy Slovenska:

- na okresné mesto Martin pomocou cesty II/519 s napojením na cestu I/65 a ďalej na diaľnicu D1 Dubná Skala - Turany ako aj na cestu I/18 Bratislava – Košice - smerom severným a na okresné mesto Prievidza smerom južným,
- na okresné mesto Turčianske Teplice cestami III/2181 a III/2176 s napojením na cestu I/65 - Kremnica - Žarnovica a ďalej na rýchlostnú cestou R1 Banská Bystrica - Trnava smerom južným

V obci sú situované cesty:

- ✓ II/519 Nitrianske Pravno–Slovenské Pravno - Příbovce
- ✓ III/2192 Slovenské Pravno - Brieštie

V katastrálnom území obce :

- ✓ III/2181 Slovenské Pravno - Ivančiná - križovatka s cestou III/2176
- ✓ III/2194 Slovenské Pravno - Moškovec

Cez obec neprechádza železničná trať. Najbližšia železničná zastávka sa nachádza v obci Jazernica a Malý Čepčín, vzdialených cca 7- 8 km od obce.

B.13.1.2 Cestná automobilová dopravaExistujúci stav

Hlavnú komunikačnú osnovu cestnej dopravy na území obce Slovenské Pravno predstavujú:

- 1) Cesta II/519–Nitrianske Pravno–Príbovce ako hlavná zberná cesta, slúži prevažne obslužnej a zbernej tranzitnej doprave. Obec pretína zo severovýchodu na juh v dĺžke cca 2,7 km. Šírka existujúcej cesty sa pohybuje do cca 8,0 m, t.j. min šírka jazdného pruhu je do 3,5 m, čo je vyhovujúce. V zmysle normy STN je zaradená do funkčnej triedy B2 MZ 12/50 resp. MZ 11,5/50. Jej šírkové usporiadanie je vyhovujúce. *Nachádzajú sa na nej kolízne body.*
- 2) Cesta III/2192 - hlavná zberná cesta prepájajúca obec s obcou Brieštie, slúži prevažne účelovej doprave. K. ú. prechádza v dĺžke - cca 1,25 km. Existujúca cesta je v časti zastavaného územia vedená ako jednosmerná vzhľadom na šírkové parametre - v najužších miestach je to cca 3,5 - 4,0 m, v časti územia ako obojsmerná a šírka je okolo 7,0 m, t.j. min šírka jazdného pruhu je 3,0 m, čo je vyhovujúce. V zmysle normy STN je zaradená do funkčnej triedy B3 MZ 8,5/50 resp. 8,0/50. *Nachádzajú sa na nej kolízne body.*
- 3) Cesta III/2181 – v trase križovatky s II/519 – smer Ivančiná - hlavná zberná cesta prepájajúca obec s obcou Ivančiná a Dvorec nad Turcom. Šírka existujúcej cesty sa pohybuje okolo 7,0 m, t.j. min šírka jazdného pruhu je 3,0 m, čo je vyhovujúce. V zmysle normy STN je zaradená do funkčnej triedy B3 MZ 8,5/50 resp. 8,0/50. Jej šírkové usporiadanie je vyhovujúce.
- 4) Cesta III/2194 – v trase križovatky s III/2181 – smer Moškovec

Základný dopravný zberno-obslužný systém obce tvoria cesty II/519 a III/2192 funkčnej triedy B3, spolu s miestnymi cestami funkčnej triedy C3, ktoré sa pripájajú na hlavný systém. Doplnková sieť miestnych ciest obsluhuje a sprístupňuje celé zastavané územie a jej šírkové usporiadanie je vyhovujúce. Trasy miestnych ciest v okrajových polohách zástavby obce prechádzajú do voľnej krajiny ako poľné cesty, bez povrchovej úpravy.

Cesta II/519 je frekventovaná, je to hlavný dopravný ťah medzi cestami I/64 (Prievidza Žilina) a I/65 (Turčianske Teplice – Martin), ktorý pripája okolité obce na hlavné dopravné ťahy.

Navrhovaný stav

Dopravný systém obsluhy územia v lokalitách navrhovanej novej obytnej zástavby je navrhovaný ako sieť navzájom prepojených a zokruhovaných ciest. Na nezokruhovaných koncovkách sú navrhnuté prístupy do voľnej krajiny.

Šírkové usporiadanie v niektorých prípadoch, vzhľadom na spôsob existujúcej starej zástavby, nebude možné upraviť na normové parametre. V miestach, kde to terénne možnosti a stavebné podmienky dovoľujú po dohode s majiteľom pozemku a obcou, navrhujeme upraviť šírkové usporiadanie miestnych ciest.

V území navrhujeme:

- **vybudovať** nové účelové cesty:
 - 1) *sprístupňujúcu poľnohospodárske areály PV 03, PV 04, PV 05, napájajúcu sa na cestu III. triedy III/2181 označenú U1*
 - 2) *sprístupňujúcu poľnohospodársky areál PV 05, napájajúcu sa na cestu II. triedy II/519 označenú U2*
- **vybudovať** nové obslužné cesty v navrhovaných rozvojových lokalitách:
 - 1) *rekreačné územie RU 01 - sprístupniť navrhovanou obojsmernou obslužnou cestou K1 funkčnej triedy C3, kategórie MO 6,5/30, napojenou na cestu II. triedy II/519,*
 - 2) *územie malých fariem MF 01, MF 02, RU 02 - sprístupniť navrhovanou obojsmernou obslužnou cestou K2 funkčnej triedy C3, kategórie MO 6,5/30 s pokračovaním ako lesná cesta napojenou na cestu II. triedy II/519, na nezokruhovanom konci umiestniť otáčacie kladivo pre vozidlá; v území MF 01 vybudovať chodník pre peších po objekt komunitného centra v lokalite Dobré sady*
 - 3) *obytné územie BI 02 a plochy OV 03 - sprístupniť navrhovanou obojsmernou obslužnou cestou K3 funkčnej triedy C3, kategórie MOK 8,5/50*
 - 4) *obytné územie BI 02, BI 04 a BI 06 - sprístupniť navrhovanou obojsmernou obslužnou cestou K4 funkčnej triedy C3, kategórie MOK 8,5/50,*
 - 5) *obytné územie BI 02 - sprístupniť navrhovanou obojsmernou obslužnou cestou K5 funkčnej triedy C3, kategórie MO 6,0/30*
 - 6) *obytné územie BI 14 - sprístupniť navrhovanou obojsmernou obslužnou cestou K6 funkčnej triedy C3, kategórie MO 6,0/30,*
- **rešpektovať** existujúce obslužné cesty.

Ďalej:

- **rešpektovať** výhľadové šírkové usporiadanie cesty II. triedy v zmysle STN 73 61 10:
 - ✓ *v zastavanom území obce, vymedzenom platným územným plánom obce, v kategórii MZ 12,0 (11,5)/50 vo funkčnej triede B2,*
 - ✓ *mimo zastavaného územia obce, vymedzenom platným územným plánom obce, v kategórii C 9,5/80,*
- **rešpektovať** výhľadové šírkové usporiadanie ciest III. triedy v zmysle STN 73 61 10:
 - ✓ *v zastavanom území obce, vymedzenom platným územným plánom obce, v kategórii MZ 8,5 (8,0)/50 vo funkčnej triede B3,*
 - ✓ *mimo zastavaného územia obce, vymedzenom platným územným plánom obce, v kategórii C 7,5 /70,*

- rešpektovať OP cesty II. tried mimo z. ú. obce, vymedzenom platným územným plánom obce, v zmysle platného zákona č.135/1961 Zb.- cestný zákon v znení neskorších predpisov a vykonávacej vyhlášky č.35/1984 Zb. - 25,0 m od hranice cesty,
- rešpektovať OP ciest III. tried mimo z. ú. obce, vymedzenom platným územným plánom obce, v zmysle platného zákona č.135/1961 Zb.- cestný zákon v znení neskorších predpisov a vykonávacej vyhlášky č.35/1984 Zb. - 20,0 m od hranice cesty,
- rešpektovať navrhované nové dopravné napojenia účelových ciest na cestu II/519,
- rešpektovať navrhovanú cestnú sieť funkčnej triedy C3, kategórie MOK 8,5/50, resp. MOU 6,5/30 s prvkami upokojenia; cesty podľa možností zokruhovať, na nezokruhovaných koncovkách ponechať prístupy do voľnej krajiny,
- pri výstavbe nových obytných zón je potrebné miestne cesty zhotoviť v kategórii C3 MOK 8,5/50 (so šírkou dopravného priestoru min. 9,0 m medzi oplateniami, t.j. 2x2,5 m jazdný pruh, 2x2,0 m zelené pásy, resp. 2,0 zelený pás+2,0 chodník),
- dopravné napojenie novonavrhovaných lokalít riešiť v súlade s STN 73 6110,
- rešpektovať platný zákon o pozemných komunikáciách (v súčasnosti zákon č.135/1961 Zb.- cestný zákon v znení neskorších predpisov).

B.13.1.3 Hromadná autobusová doprava

Obyvatelia obce Slovenské Pravno využívajú linku prímestskej autobusovej dopravy, prevádzkovanú SAD a.s. Žilina. Autobusy do Martina, Prievidze a Turčianskych Teplíc premávajú:

- Martin- Slovenské Pravno : 20 spojov, č. spoja 506413, 35 min. cesta
- Slovenské Pravno – Martin : 17 spojov, č. spoja 506413, 35 min. cesta
- Slovenské Pravno – Prievidza: 3 spoje, č. spoja 506413, 40 min. cesta
- Prievidza – Slovenské Pravno : 3 spoje, č. spoja 50641, 45 min. cesta
- Turčianske Teplice – Slovenské Pravno : 16 spojov, č. spoja 509404 509405., 25 min. cesta
- Slovenské Pravno - Turčianske Teplice : 16 spojov, č. spoja 509404, 25 min. cesta

V obci sú situované 3 obojstranné zastávky hromadnej dopravy - pri renesančnej kúrii, v centre obce pri obecnom úrade a pri škole.

Navrhujeme:

- *vzhľadom na urbanistickú koncepciu rozvoja obce, vybudovať 1 novú obojsmernú zastávku hromadnej dopravy so samostatnými zastávkovými pruhmi v lokalite navrhovaných malých fariem (MF)*
- *vymeniť, resp. zrekonštruovať zastávkové prístrešky*
- *tam, kde to priestorové pomery dovoľia, vybudovať na existujúcich zastávkach zastávkové niky*

B.13.1.4 Železničná doprava

Cez k. ú. obce Slovenské Pravno neprechádza žiadna železničná trať. Najbližšia železničná stanica sa nachádza v obci Jazernica a Malý Čepčín, na železničnej trati č. 118 Vrútky – Zvolen, ktoré sú vo vzdialenosti cca 7-8 km od obce.

B.13.1.5 Civilné letectvo

V katastrálnom území obce sa nenachádza žiadne letisko, heliport, ani letecké pozemné zariadenie evidované Dopravným úradom. Najbližšie letiská sa nachádzajú v Žiline (cca 57 km), Poprade (cca 150 km) a Krakove (cca 160 km). Lokálne letisko pre športové lietanie sa nachádza v neďalekom meste Turčianske Teplice.

V zmysle ustanovení platného leteckého zákona (§ 28, ods.3 zákona č.143/1998 Z. z. o civilnom letectve v platnom znení) je potrebné požiadať Dopravný úrad o súhlas pri stavbách a zariadeniach :

- *stavby a zariadenia vysoké 100 m a viac nad terénom (§ 30, ods.1, písm. a))*
- *stavby a zariadenia vysoké 30 m a viac, umiestnené na prírodných a umelých vyvýšeninách, ktoré vyčnievajú 100 m a viac nad okolitú krajinu (§ 30, ods.1, písmeno b),*
- *zariadenia, ktoré môžu rušiť funkciu leteckých palubných prístrojov a leteckých pozemných zariadení, najmä zariadenia priemyselných podnikov, vedenia VVN 110 kV a viac, energetické zariadenia a vysielačie stanice (§ 30, ods.1, písm. c),*
- *zariadenia, ktoré môžu ohroziť let lietadla, najmä zariadenia na generovanie alebo zosilňovanie elektromagnetického žiarenia, klamlivé svetlá a silné svetelné zdroje (§ 30, ods.1, písmeno d).*

B.13.1.6 Statická doprava

Statickou dopravou rozumieme parkovacie plochy, odstavné plochy a garáže. Parkovanie a odstavovanie vozidiel v rámci obytného územia (pri rodinných domoch) prebieha sčasti na vlastných pozemkoch. Autá parkujú obyvatelia aj na uliciach (okrem cesty II/519), čo je nevyhovujúci stav, hlavne vzhľadom na zimnú údržbu a obslužné služby (smetiari, hasiči, ap.). V obci sa nachádzajú odstavné plochy pri obecnom úrade, pri zdravotnom stredisku, pri hasičskej zbrojnici, materskej škole, v blízkosti niektorých stavieb

občianskej vybavenosti, predajni potravín a pri katolíckom kostole. Pri bytových domoch sú čiastočne vybudované odstavňé plochy a garáže. V území chýbajú parkovacie plochy najmä pri cintoríne, základnej škole, škôlke, futbalovom ihrisku.

Navrhujeme:

- plochy pre odstavovanie a parkovanie vozidiel pre rodinné a bytové domy, komerčnú občiansku vybavenosť a výrobné územia, riešiť v rámci vlastných pozemkov v zodpovedajúcej kapacite
- parkovacie plochy vybudovať:
 - ✓ pri cintoríne
 - ✓ pri futbalovom ihrisku
 - ✓ pri materskej škole
 - ✓ pri evanjelickom kostole
 - ✓ pri pošte
 - ✓ v areáli základnej školy

B.13.1.7 Cyklistická doprava

Cez obec prechádza jedna značená regionálna cyklistická trasa (*zdroj: www.oma.sk):

- ✓ Zelená, č.5431 - Turčianske Teplice – Kláštor pod Znievom, celková dl.31 km, v obci 2,1 km

Vzhľadom na pekné blízke prírodné prostredie v neďalekom okolí obce, ktoré je využívané na rekreačnú cyklistiku ako aj regionálne cyklistické trasy, vedúce v blízkosti obce (modrá č.2415 Znievska cyklocesta) navrhujeme::

- pri návrhu cyklistickej a pešej dopravy vytvárať vzájomne prepojenú sieť, ktorá zabezpečí možnosť plynulého a bezpečného pohybu chodcov a cyklistov
- vytvoriť sieť bezpečných cyklistických chodníkov do susedných území
- vytvoriť bezpečný cyklochodník, resp. označiť samostatný pruh pre cyklistov v koridore cesty III/2181 a III/2192, napájajúci sa na cyklistické trasy v okolí obce
- doplniť oddychové miesta a infraštruktúru pre cyklistov popri cyklotrasách

B.13.1.8 Pešia doprava

Jednostranný peší chodník sa nachádza popri celej trase cesty II/519 v intraviláne obce.

V lokalitách mimo hlavnej cesty sa nenachádzajú samostatné pešie trasy ani pešie priestranstvá a v niektorých lokalitách je problém s bezpečným peším pohybom chodcov. V území sa nachádzajú aj logické pešie prepojenia.

Navrhujeme:

- rešpektovať existujúce pešie prepojenia:
 - ✓ medzi predajňou Jednoty a cintorínom
- vybudovať chodníky:
 - ✓ jednostranný - popri ceste II/519 od základnej školy po obecný športový areál (bývalý motokrosový areál)
 - ✓ jednostranný v území MF 01 po objekt komunitného centra
 - ✓ min. jednostranné chodníky v nových obytných územiach
- vybudovať multifunkčné rekreačné trasy, resp. náučné chodníky - napr. popri potoku Briešťanka, do Slovákovej doliny a na Sokol

B.13.1.9 Negatívny vplyv dopravy na životné prostredie, hluková záťaž z dopravy, eliminácia negatívnych účinkov

Vplyv prognózovaného dopravného hluku na životné prostredie sa v návrhu ÚPN-O vyjadruje prostredníctvom výpočtu izofón. Cez z. ú. obce je trasovaná cesta II. triedy II/519, ktorá rozdeľuje obec na 2 časti. Merania hlukovej záťaže z cestnej dopravy neboli na spomínanej ceste v obci vykonané, ani nie sú spracované strategické hlukové mapy, teda v súčasnosti neexistujú relevantné údaje o intenzite dopravy na uvedenej ceste. Zdrojom hluku a vibrácií je do určitej miery tranzitná doprava, ktorá je zároveň aj pôvodcom zvýšenej prašnosti pri transporte po cestnej sieti v zastavanom území. Iné zdroje vibrácií nie sú známe.

Eliminácia negatívnych účinkov dopravy

Zaťaženie obce hlukom a vibráciami je pomerne výrazné - zdrojom dopravného hluku v obci je najmä cesta II/519. Existujúca cesta II/519 je trasovaná zastavaným územím obce a rozdeľuje obec na 2 časti. Vedie z Príbovíc od križovatky s cestou I/65 do Nitranskeho Pravna. Merania hlukovej záťaže z cestnej dopravy neboli na spomínanej ceste v obci vykonané.

Vzhľadom k tomu, že v blízkosti cesty II/519 sú navrhované nové funkčné plochy bývania (BI 03) a malých fariem (MF 01), bude potrebné toto riešiť pri ďalších stupňoch PD - spracovať hlukový štúdiu s reálnym

meraním hluku a navrhnuť elimináciu účinkov hluku vhodnými protihlukovými opatreniami. V blízkosti ciest III. triedy nie sú navrhované nové rozvojové územia.

Na účely posudzovania hlukovej záťaže prostredia z dopravy je stanovená Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 237/2009 Z. z. V zmysle jej ustanovení je osídlenie obce pozdĺž ciest II. a III. triedy zaradené do II. kategórie územia pre ktorú platia najvyššie prípustné hodnoty hluku vo vonkajšom prostredí 50 dB cez deň a večer a 45 dB v nočnom období. V obci neexistuje areál zaradený do kategórie územia I. kategória územia s najprísnejším limitom (územia s osobitnou ochranou pred hlukom – liečebné a kúpeľné areály).

Znížiť nepriaznivé vplyvy dopravy na bývanie je možné jednak technickými opatreniami na jednotlivých obytných budovách (napr. zvukovoizolačné okná a dvere, zábradlia balkónov, vhodná dispozícia a pod.) ako aj výsadbou izolačnej zelene.

Návrh územného plánu obce nepredpokladá zvýšenie záťaže hlukom alebo vibráciami.

B.13.1.10 Ochrana vodohospodárskych záujmov vzhľadom na dopravnú infraštruktúru

Za účelom ochrany vodohospodárskych záujmov a v záujme zamedzenia vzniku migračných bariér, škôd a porúch na vodných tokoch, ako i zabezpečenie riadnej údržby vodných tokov je potrebné nové dopravné a technické riešenie územia, miestne cesty, resp. dopravné vybavenie akéhokoľvek druhu, ktoré budú križovať vodný tok, navrhovať:

- ako dopravné a technické riešenie, ktoré bude prednostne využívať už vybudované mostné objekty
- križovanie s vodnými tokmi technicky riešiť v súlade s príslušnými STN

B.13. 2 VODNÉ HOSPODÁRSTVO

B.13.2.1 Vodné toky, plochy, podzemná voda

Územie obce Slovenské Pravno patrí z hydrologického hľadiska do povodia vodohospodársky významného vodného toku Váh.

a) Vodné toky

Cez katastrálne územie obce pretekajú vodohospodársky významné toky - rieka **Turieč**, hydrologické poradie 4-21-05-020, preteká východnou časťou obce a potok **Jasenica**, č. hydrologického poradia 4-21-05-043, tečie severovýchodným smerom pozdĺž katastrálnej hranice. Ďalšími tokmi v území sú: Briešťanský potok, Lúčky, Sokol, Laclavský potok.

Pre vodné toky neboli spracované mapy povodňového rizika a ohrozenia..

b) Vodné plochy

V k. ú. sa nenachádzajú väčšie vodné plochy a stavby na zadržiavanie vody. V poľnohospodárskom areáli v severovýchodnej časti obce sa nachádza malá vodná plocha (jazierko).

c) Podzemná voda

Väčšina podzemných vôd na území k.ú. Slovenské Pravno spĺňa kategóriu A – podzemné vody najlepšej kvality - zväčša v plnom rozsahu vyhovujú všetkým ukazovateľom podľa Vyhlášky MZ SR č. 247/2017 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalite pitnej vody, kontrole kvality pitnej vody, programe monitorovania a manažmente rizík pri zásobovaní pitnou vodou. Pozdĺž juhovýchodnej hranice k. ú. obce sa vyskytuje kategória E - pre podzemné vody sú charakteristické najmä nadlimitné koncentrácie NO₃ a PO₄ z poľnohospodárskej činnosti, na niektorých odberových miestach zaznamenané nevyhovujúce obsahy ChSK, O₂ a Al. Ostrovčekovito v juhozápadnej časti sa vyskytujú podzemné vody patriace do triedy kvality B.

c) Minerálne vody

Do k. ú. Slovenské Pravno zasahuje OP II° stupňa prírodného minerálneho zdroja minerálnych vôd, ktorý sa nachádza v k. ú. Budiš. Ochranné pásma boli vyhlásené vyhláškou Ministerstva zdravotníctva SR č. 588/2007 Z. z.

d) Citlivé a zraniteľné oblasti

Nariadenie vlády SR č. 174/2017 Z.z. ustanovuje citlivé a zraniteľné oblasti podľa § 33 a 34 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách. Podľa tohto nariadenia sú:

- a) za citlivé oblasti citlivé oblasti podľa § 33 vodného zákona sa ustanovujú vodné útvary povrchových vôd na území SR, v ktorých dochádza alebo môže dôjsť v dôsledku zvýšenej koncentrácie živín k nežiaducemu stavu kvality vôd, ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sú využiteľné ako vodárenské zdroje a ktoré si vyžadujú v záujme zvýšenej ochrany vôd vyšší stupeň čistenia vypúšťaných odpadových vôd - **citlivou oblasťou je celé územie okresu Turčianske Teplice**,
- b) za zraniteľné oblasti podľa § 34 vodného zákona sa ustanovujú poľnohospodársky využívané pozemky v obciach, ktorých zoznam je uvedený v prílohe č. 1 tohto nariadenia. **K. ú. Slovenské Pravno je zraniteľnou oblasťou.**

B.13.2.2 Zásobovanie pitnou vodouZdroje vody a ich ochrana

V katastri obce Slovenské Pravno sa nachádza zdroj pitnej vody - "V obci". Pásmo hygienickej ochrany (PHO) vodného zdroja "V obci" bolo určené v rozhodnutí č. j.: PLVH-955/1988 vod./HU zo dňa 14.11.1988 (zdroj: Podklady Turčianskej vodárenskej spoločnosti, a.s., číslo: 022310004588 zo dňa 07.07.2022).

Do k. ú. obce zasahujú OP II. stupňa prírodných minerálnych zdrojov v Budiši.

Zásobovanie pitnou vodou – súčasný stav

Obec Slovenské Pravno má vybudovaný rozvod pitnej vody, ktorý bol vybudovaný v r.1959, jeho správcom je Turčianska vodárenská spoločnosť, a.s. Zdrojom pitnej vody je zberná studňa v obci so schváleným využiteľným množstvom 5,1 l/s, na ktorej je osadená čerpacia stanica pitnej vody s kapacitou 16,6 l/s. Zo zbernej studne je voda prečerpávaná do vodojemu nad obcou s objemom 150 m³. Maximálna hladina vody vo vodojeme je na úrovni 574,00 m n. m. a minimálna 570,00 m n. m. Z vodojemu s kapacitou 150 m³ je voda gravitačne privádzaná prírodným potrubím DN 150 do rozvodnej siete v obci profilu DN 100.

Dĺžka existujúcej vodovodnej siete v obci Slovenské Pravno je 6,124 km a napojených na ňu je 282 vodovodných prípojk s celkovou dĺžkou 1,170 km. Celkový počet odberných miest v obci je 330

Pitnou vodou je zásobovaných 100% obyvateľov obce.

V r.2021 bola ročná spotreba vody v obci (vyfakturovaná) 89,3 l/os/deň - z toho pre obyvateľov 78,4 l/os/d z vody vyrobenej 140,6 l/os/d.

Zásobovanie pitnou vodou – navrhovaný stav

Návrh koncepcie zásobovania pitnou vodou vychádza z „Programu rozvoja vodovodov a kanalizácií v regióne Turca“, kap. 8.1.1 technická správa – časť vodovody, rešpektuje existujúci systém zásobovania pitnou vodou z verejného vodovodu v správe Turčianskej vodárenskej spoločnosti, a.s.

Predložená potreba pitnej vody pre návrhový rok 2040 je vyčíslená podľa vyhlášky MŽP SR č. 684/2006 Z.z. z 14.11.2006, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o technických požiadavkách na návrh, projektovú dokumentáciu a výstavbu verejných vodovodov a kanalizácií. Na verejný vodovod bude napojený bytový fond, zariadenia občianskej vybavenosti, výrobné a nevýrobné služby, poľnohospodárska výroba...

Pre výpočet potrieb pitnej vody sa vychádzalo z rozdelenia špecifickej potreby vody:

Tab. č. 27 Celková potreba pitnej vody

		Počet		Špecif. potreba vody	Denná potreba vody	
		2023	2040		2023	2040
						l/os
A. Bytový fond – Q _{p1}						
Obyvatelia						
	Slovenské Pravno	885	890	115	101 775	102 350
Q _{p1} =					101 775	102 350
B. Občianska a technická vybavenosť – Q _{p2}						
Obecný úrad	zamestnanci	9	9	60	540	540
	stoličky	50	50	5	250	250
Základná škola	zamestnanci	29	45	60	1 740	2 700
	žiaci	95	225	25	2 375	5 526
Materská škola	zamestnanci	7	10	60	420	600
	žiaci	38	50	60	2 280	3 000
Ambulancie	zamestnanci	4	4	80	320	320
	počet ošetrení	40	40	40	1 600	1 600
Lekáreň	zamestnanci	1	1	100	100	100
Komunitné centrum v obci	zamestnanci	-	10	80	-	800
	stoličky	-	150	5	-	750
Polyfunkčný objekt "Dobré sady"	zamestnanci	-	11	80	-	880
	klienti	-	32	150	-	4 800
Sociálne zariadenie	zamestnanci	-	10	80	-	800
	klienti	-	20	150	-	3 000

		Počet		Špecif. potreba vody	Denná potreba vody	
		2023	2040		2023	2040
						l/os
Kultúrny dom	stoličky	50	50	5	250	250
Pošta	zamestnanci	2	2	60	120	120
Dom smútku	stoličky	70	70	5	350	350
R.k. kostol	stoličky	100	100	5	500	500
Evanjel. kostol	stoličky	350	350	5	1 750	1 750
Futb. ihrisko -sociálny objekt	sprchy, toalety	5	5	80	400	400
ČSPH	zamestnanci	3	3	60	180	180
Obchodné prevádzky						
	zamestnanci	12	20	60	720	1 200
Pohostinské služby						
	zamestnanci	2	4	60	120	240
	stoličky	75	100	5	375	500
Stravovacie a ubytovacie služby						
SH roľník -S.Nemec	zamestnanci	-	10	250	-	2 500
	stoličky	-	40	15	-	600
	lôžka	-	20	150	-	3 000
Prónayovský kaštieľ	zamestnanci	-	5	250	-	1 250
	stoličky	-	30	15	-	450
	lôžka	-	20	150	-	3 000
Országovský kaštieľ	apartmány-lôžka	-	20	150	-	3 000
Výrobné a nevýrobné služby						
	zamestnanci	30	50	60	1 800	3 000
Q _{p2} =					16 190	47 956
C. Priemyselná výroba – Q _{p3}						
CNI Tlač servis, spol. s r. o.	zamestnanci	15	15	80	1 200	1 200
Aluprint, s.r.o.	zamestnanci	6	6	80	640	640
SlovSETRA, s.r.o.	zamestnanci	10	25	180	1 800	4 500
Sikumprint, s.r.o.	zamestnanci	5	5	80	400	400
Sokol Trans, s.r.o.	zamestnanci	5	5	80	400	400
Q _{p3} =					4 440	7 140
D. Poľnohospodárska výroba – Q _{p4}						
TURIEC AGRO s.r.o.	zamestnanci	35	35	80	2 800	2 800
	zvieratá - hovädzí dobytok	1000	1000	40	40 000	40 000
SH roľník - p.Nemec	zamestnanci	-	2	80	-	160
	zvieratá-kone,hov.dobytok	13	50	40	520	2 000
	-ovce, kozy	100	250	10	1 000	2 500
	-daniele, jelene	14	70	40	560	2 800
SH roľník - p.Čuraj	zamestnanci	1	1	80	80	80
	dom. zvieratá pre vlast. potrebu - prasa, ovce, hydina	20	20	8	160	160
Dobré sady-farmy	rodiny - 10, á=4	-	40	115	-	4 600
	zvieratá-malé	-	300	4	-	1 200
Q _{p4} =					45 120	54 300

Posúdenie akumulácie (r.2040)

Podľa Vyhlášky Ministerstva životného prostredia SR č. 684 zo 14.11.2006, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o technických požiadavkách na návrh, projektovú dokumentáciu a výstavbu verejných vodovodov a verejných kanalizácií, platí:

Priemerná denná potreba vody Q_p :

$$Q_p = Q_{p1} + Q_{p2} + Q_{p3} + Q_{p4} = 211\,746 \text{ l/deň} = 211,746 \text{ m}^3/\text{deň}$$

Maximálna denná potreba vody Q_m :

$$Q_m = (Q_{p1} + Q_{p2}) \times k_d + Q_{p3} + Q_{p4} = 150\,306 \times 1,6 + 61\,440 \text{ l/deň} = 301\,929,6 \text{ l/deň} = 3,49 \text{ l/s}$$

Maximálna hodinová potreba Q_h :

$$Q_h = Q_m \times k_h = 301\,929,6 \times 1,8 = 22\,644,72 \text{ l/hod} = 6,29 \text{ l/s}$$

Ročná potreba vody Q_r :

$$Q_r = Q_p \times 365 = 211\,746 \times 365 = 77\,287,29 \text{ m}^3/\text{rok}$$

kde: k_dkoeficient dennej nerovnomernosti

k_hkoeficient hodinovej nerovnomernosti

Minimálna potreba objemu akumulácie (60% z Q_m) :

$$V = 301\,929,6 \times 0,6 = 181\,157 \text{ l} = \text{cca } 182 \text{ m}^3$$

Posúdenie kapacity vodného zdroja a vodojemu

Potreba pitnej vody pre bytový fond, občiansku vybavenosť a ostatnú vybavenosť predstavuje pre súčasný stav maximálnu dennú potrebu vody $Q_m = 238,30 \text{ m}^3/\text{deň}$ (2,76 l/s), výhľad na rok 2040 je 301,93 m³/deň (3,49 l/s). Vodný zdroj „V obci“, plniaci VDJ nad obcou, má schválené využiteľné množstvo podzemnej vody 5,2 l/s. Na základe vyššie uvedeného, s ohľadom na nerovnomernosť spotreby pitnej vody v predmetnom spotrebisku, možno konštatovať, že **kapacita vodného zdroja bude dostatočná aj pre predpoklad nárastu spotreby pitnej vody v roku 2040.**

Minimálna výpočtová potreba akumulácie pre súčasný stav predstavuje 60% z 238,30 m³/deň = 143 m³, pre výhľad na rok 2040 je to 60% z 301,93 m³/deň = 182 m³. Existujúca akumulácia vo vodojeme o objeme 150 m³ je v súčasnosti postačujúca, predstavuje rezervu cca 5% nad minimálnu výpočtovú potrebu vody pre súčasný stav. Keďže však pre výhľad na rok 2040 je minimálna potreba objemu akumulácie vo vodojeme 182 m³, **existujúci objem akumulácie vodojemu 150 m³ nebude postačujúci. Pre predpoklad nárastu spotreby pitnej vody v roku 2040 navrhujeme zvýšiť akumuláciu vodojemu na celkový objem o 50 m³ 200 m³.**

Všetka existujúca a navrhovaná zástavba sa pohybuje v nadmorských výškach od cca 480,0 m n.m., B.p.v., do cca 529,0 m n.m., B.p.v., kóta dna existujúceho vodojemu (150 m³) je 570,00 m n.m., B.p.v. Z uvedeného vyplýva, že **nové plochy určené pre plánovanú výstavbu budú mať dostatočný prevádzkový tlak na zásobovanie pitnou vodou.**

Nové plochy určené pre plánované IBV, HBV, resp. objekty občianskej vybavenosti navrhujeme zásobovať pitnou vodou rozšírením existujúcej rozvodnej vodovodnej siete, resp. z existujúcich rozvodných vodovodných radov v obci. V navrhovanom zmiešanom území - malé farmy+rekreácia – bude vzhľadom na územno-technické limity zásobovanie pitnou vodou riešené studňami.

Rozšírenie rozvodnej vodovodnej siete je navrhnuté v nadväznosti na územný rozvoj a nové stavebné plochy v zastavanom území. Navrhujeme rozšírenie vodovodnej siete profilom DN 100 HDPE. Vodovodné rady budú zokruhované, pokiaľ to miestne podmienky umožnia, čo zabezpečí zlepšenie hygienickej prevádzky a zníženie prestojov pri poruche a údržbe vodovodu. Navrhované vodovodné rady rozšírenia budú vedené v existujúcich a navrhovaných miestnych cestách, podľa možnosti vo verejných a obecných pozemkoch. Na vodovodných radoch budú osadené trasové uzávery, podzemné hydranty DN80, ktoré budú plniť funkciu vzdušníka a kalníka, v prípade potreby aj zariadenia pre redukciu tlaku. Maximálny pretlak v najnižších miestach vodovodnej siete každého tlakového pásma nesmie prevyšovať hodnotu 0,6 MPa. V rámci projektovej prípravy rozšírenia verejného vodovodu a jeho zokruhovania v jednotlivých lokalitách konzultovať potrebu zariadení na redukciu tlaku s prevádzkovateľom vodovodu.

B.13.2.3 Odvádzanie a zneškodňovanie odpadových vôd**Zneškodňovanie odpadových vôd - súčasný stav**

Obec Slovenské Pravno nemá v súčasnosti vybudovanú splaškovú kanalizačnú sieť. Obec má spracovanú projektovú dokumentáciu pre územné rozhodnutie na výstavbu kanalizačnej siete a vydané územné rozhodnutie. Návrh na odkanalizovanie a čistenie odpadových vôd predpokladá vybudovanie splaškovej kanalizácie s čistením na ČOV Turčianske Teplice, na ktorej budú čistené odpadové vody aj z obcí: Budiš, Dubové, Jasenovo, Kaľamenová, Liešno.

V súčasnosti sú splaškové vody s jednotlivých objektov odvádzané do žump, prípadne malých domových ČOV, čo je nevyhovujúci stav.

Rozhodnutie o umiestnení líniovej stavby "Slovenské Pravno - kanalizácia"

Rozhodnutie bolo vydané pod č. j. 10/2021/003 - stav. Bu dňa 16.12.2021. Stavba rieši kompletne odkanalizovanie obce Slovenské Pravno s napojením na kanalizačný zberač v obci Kaľamenová, na ktorý bolo vydané územné rozhodnutie a pri realizácii stavby bude upravený podľa doplnku č.1, ktorý zohľadňuje napojenie obce Slovenské Pravno. Kanalizácia bude riešená kombinovane, t.j. gravitačne a tlakovo cez čerpacie stanice odpadových vôd na sieti. Celková dĺžka kanalizačného potrubia od zberača A po zberač A 10 bude 8.797 m.

Zneškodňovanie odpadových vôd - navrhovaný stav

V rámci plánu rozvoja vodovodov a kanalizácií v regióne Turca z roku 2002 sa v obci uvažuje s vybudovaním splaškovej kanalizácie.

V obci bude vybudovaný kombinovaný systém splaškovej kanalizácie – gravitačná a tlaková časť – a odpadové vody budú odvedené do navrhovanej čerpacej stanice odpadových vôd v obci Kaľamenová s následným napojením na stavbu „Odkanalizovanie obcí Budiš, Dubové, Jasenovo, Kaľamenová, Liešno“. Navrhovaná kanalizačná sieť v obci Slovenské Pravno bude zhotovená z potrubia PP DN 300 (gravitačná časť) a z potrubia HDPE (tlaková časť).

V navrhovanom zmiešanom území - malé farmy+rekreácia – budú vzhľadom na územno-technické limity odpadové vody z jednotlivých objektov odvedené do samostatných čistiarní odpadových vôd s následnou akumuláciou vyčistených vôd v zberných nádržiach a aplikáciou týchto vôd na závlahu permakultúrneho hospodárstva.

Projektová dokumentácia kanalizácie obce Slovenské Pravno pre vydanie stavebného povolenia je v príprave.

Odtokové množstvá splaškových odpadových vôd v roku 2040:

Priemerný denný prietok splaškových odpadových vôd Q_{24} :

- je totožný s priemernou dennou potrebou vody (v zmysle STN 75 6101)

$$Q_{24} = 211,746 \text{ m}^3/\text{deň} = 2,45 \text{ l/s}$$

Maximálny hodinový prietok splaškových vôd:

$$Q_{shmax} = k_{hmax} \times Q_{s24} = 3,0 \times 2,45 = 7,35 \text{ l/s}$$

Minimálny hodinový prietok splaškových vôd:

$$Q_{shmin} = k_{hmin} \times Q_{s24} = 0,6 \times 2,45 = 1,47 \text{ l/s}$$

Ročné množstvo splaškových vôd:

$$Q_{s,rok} = Q_{s24} \times 365 = 211\,746 \times 365 = 77\,287,29 \text{ m}^3/\text{rok}$$

B.13.2.4 Odvádzanie dažďových vôd

V obci nie je vybudovaná dažďová kanalizácia. Dažďové vody sú odvádzané plytkými rigolmi len v niektorých úsekoch, väčšinou sú likvidované vsakovaním na pozemkoch okolo jednotlivých stavieb, alebo sú vyvedené na terén. Tento stav je nevyhovujúci a nezodpovedá environmentálnym stratégiám.

Navrhujeme:

- dažďové vody zo striech existujúcich aj navrhovaných objektov prednostne likvidovať priamo na príľahlých pozemkoch vsakovaním do podlažia
- dažďové vody v maximálnej možnej miere zadržať tak, aby voda neodchádzala z daného územia a to infiltráciou do podlažia, prípadne záchytnými drénmi; podporovať a zabezpečiť opätovné využívanie dažďovej vody
- v navrhovanej zástavbe minimalizovať, resp. úplne vylúčiť odvádzanie dažďových vôd do miestnych tokov, zväziť zhotovenie zelených striech
- pravidelné čistiť prietokový profil existujúcich odvodňovacích rigolov a miestnych tokov, brehové časti miestnych tokov udržiavať proti erózii

Veľkosť zrážkového odtoku bude stanovená na základe predpokladu ustáleného stavu dažďového odtoku na návrhový dažďový prietok podľa rovnice :

$$Q_d = q_{15} \times S \times \Psi \quad [\text{l.s}^{-1}]$$

q_{15} - výdatnosť 15-min. náhradného dažďa $[\text{l.s}^{-1}.\text{ha}^{-1}]$ s periodicitou 0,2, t.j. 5- ročný dážď

(pre Turčianske Teplice uvažujeme hodnotu $166 \text{ l.s}^{-1}.\text{ha}^{-1}$)

S - veľkosť odvodňovanej plochy $[\text{ha}]$

Ψ - súčiniteľ odtoku, ktorého hodnoty závisia od spôsobu zastavania, druhu a sklonu povrchu

B.13.2.5 Hydromeliorácie

V k. ú. Slovenské Pravno sa nachádzajú hydromelioračné zariadenia v správe Hydromeliorácie š.p.:

- odvodňovací kanál "kanál 1" (evid. č. 5306 127 001), ktorý bol vybudovaný v r. 1963 o celkovej dĺžke 0,300 km v rámci vodnej stavby "OP JRD Slovenské Pravno" (evid. č. 5306 127)
- odvodňovací kanál "kanál K1" (evid. č. 5306 128 002), ktorý bol vybudovaný v r. 1967 o celkovej dĺžke 0,750 km v rámci vodnej stavby "OP a ÚT SŠM Slovenské Pravno" (evid. č. 5306 128)
- odvodňovací kanál "kanál K2" (evid. č. 5306 128 003), ktorý bol vybudovaný v r. 1967 o celkovej dĺžke 0,460 km v rámci vodnej stavby "OP a ÚT SŠM Slovenské Pravno" (evid. č. 5306 128)
- odvodňovací kanál "kanál krytý A" (evid. č. 5306 294 001), ktorý bol vybudovaný v r. 1982 o celkovej dĺžke 0,500 km v krytom profile v rámci vodnej stavby "OP SŠM Turčianske Teplice - Slovenské Pravno" (evid. č. 5306 294)

V k. ú. Slovenské Pravno je vybudované detailné odvodnenie poľnohospodárskych pozemkov drenážnym systémom neznámeho vlastníka.

B.13.2.6 Požiarna voda

Zdrojom požiarnej vody je požiarne nádrž a miestne vodné toky. V prípade potreby bude voda na hasenie požiarov zabezpečená odberom z týchto potokov, v zmysle platnej vyhlášky (v súčasnosti vyhláška Ministerstva vnútra SR č.699/2004 Z. z.) o zabezpečení stavieb vodou na hasenie požiarov v znení neskorších predpisov.

U stavieb, ktoré nie sú určené na bývanie, určenie množstva potreby vody pre požiarne účely je závislé od druhu výroby, resp. služieb, a podľa pôdorysnej veľkosti stavby v súlade s platnými STN - v súčasnosti STN 73 0802 Požiarne bezpečnosť stavieb, STN 73 0804 Požiarne bezpečnosť stavieb - Výrobné objekty a STN 73 0831 Požiarne bezpečnosť stavieb.

Samostatné výrobné areály musia mať zabezpečenú vlastnú požiarne vodu z vlastného vodného zdroja s dostatočnou akumuláciou, s podzemnými a nadzemnými nádržami a zachytením dažďovej vody.

B.13.2.7 Ochranné pásma

V zmysle zákona č.442/2002 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov o verejných vodovodoch a kanalizáciách §19 stanovuje pásma ochrany verejných vodovodov a verejnej kanalizácie, ktoré sú do priemeru DN 500mm vrátane = 1,8 m od osi potrubia na obidve strany, nad DN 500 mm vrátane = 3,0 m od osi potrubia na obidve strany. Pri súbehu viacerých vedení technickej infraštruktúry rešpektovať ustanovenia STN 73 60 05 – Priestorová úprava vedení technickej infraštruktúry.

B.13.3 ENERGETIKA**B.13.3.1 ZÁSOBOVANIE ELEKTRICKOU ENERGIOU**

Pre spracovanie návrhu elektrifikácie boli ako podklad použité P+R obce Slovenské Pravno (12/2022) ako aj konzultácie s príslušným odborom SSD a.s., Žilina.

Obec je v súčasnosti plynofikovaná, čo má vplyv aj na predpokladanú potrebu elektrickej energie v návrhovom období (r.2040).

A) Súčasný stav

Predmetom tejto časti je zdokumentovanie a zhodnotenie zásobovania elektrickou energiou obce Slovenské Pravno. Obec je zásobovaná elektrickou energiou z VN linky č.269.

Trasy rozvodov sekundárneho napätia sú situované prevažne v krajniciach miestnych ciest, zelených pásoch, resp. v predzáhradkách. Rodinné domy sú napojené prevažne závesnými káblami AYKYz novšie objekty podzemnými prípojkami.

Vzhľadom na vzrastajúci dopyt po elektrickej energii môžeme konštatovať, že dnešné rozvody nie sú postačujúce a bude potrebné ich posilniť a rozšíriť. Problémom sú aj zastaralé prevažne stožiarové trafostanice.

Napätové sústavy

VN : 3x50Hz, 22kV – IT

NN : 3+PEN, 50Hz, 230/400V-TN-C

Primárne vedenie VN 22kV

V súčasnosti je obec zásobovaná hlavnou zásobovacou linkou č. 269 prevažne cez vzdušné prípojky do distribučných trafostaníc 22/0,4kV. Novšia kiosková stanica je napojená zemným káblom.

Napájacie body sú najčastejšie vyústené odbočnou konzolou z hlavnej trasy na prípojkovú časť, opatrenú úsekovým vypínačom pre individuálne odpájanie každej trafostanice. VN vedenie je prevažne vzdušného prevedenia na železobetónových stĺpoch. Použité sú prevažne holé vodiče 50 mm² AlFe.

Sekundárne vedenie NN 230/400V

Existujúce NN vedenie je riešené prevažne ako verejná vzdušná sieť na betónových stĺpoch. Prípojky NN z tohto rozvodu sú riešené individuálne ako vzdušné, alebo káblové zemné. Vzhľadom na vzrastajúci dopyt

po elektrickej energii môžeme konštatovať, že dnešné rozvody nie sú postačujúce a bude potrebné ich posilniť a rozšíriť.

Navrhujeme vzdušné vedenia nahradiť podzemnými káblovými

VVN rozvody

Cez k. ú. Slovenské Pravno nie sú trasované žiadne VVN linky nadradenej prenosovej sústavy v správe Slovenskej elektrizačnej prenosovej sústavy a.s. Bratislava.

Trafostanice v k. ú.

V k. ú. obce sa nachádza 8 transformačných staníc.

Tab. č. 28 Existujúce trafostanice v k. ú. obce Slovenské Pravno

číslo	názov	odhadovaný výkon /kVA	typ	vlastník
TS1	269/ts/sl.pravno_kolonia	400	4-stĺpová	SSD, a.s.
TS2	269/ts/sl.pravno_sm	250	stožiarová	SSD, a.s.
TS3	269/ts/sl.pravno_skola	400	stožiarová	SSD, a.s.
TS4	269/ts/sl.pravno_pd	160	stožiarová	cudzia
TS5	269/ts/sl.pravno_fd	400	stožiarová	cudzia
TS6	269/ts/sl.pravno_granulovacka	160	stožiarová	cudzia
TS7	269/ts/sl.pravno_kolonia.II	250	kiosková	SSD, a.s.
TS8	269/ts/abramova_trhanova	160	stožiarová	SSD, a.s.

Spolu pre obec je v trafostaniciach inštalovaný výkon cca 2.180 kVA.

Energetická bilancia obce - súčasný stav

Obec Slovenské Pravno je plynofikovaná a vykurovanie ako aj príprava teplej úžitkovej vody je v prevažnej miere riešené zemným plynom. Vzhľadom na uvedenú skutočnosť sa jedná o dvojcestné zásobovanie energiou.

Predpokladaný max. súdobý výkon je cca 1.650 kVA.

B) Navrhovaný stav

Obec Slovenské Pravno má v súčasnosti vybudovaný plynový rozvod. Vykurovanie ako aj príprava teplej úžitkovej vody je v prevažnej miere riešené zemným plynom. Vzhľadom na uvedenú skutočnosť navrhujeme dvojcestné zásobovanie energiou.

Tab. č. 29 Základné východiskové údaje o riešenom území (*údaje zo SODB 2011)

vstupné údaje	etapizácia	
	stav r.2022	návrh r.2040
Trvalo obývané byty/b.j. – ks	277	110
Výstavba nových bytov - ks	-	
celkom bytov v r.2040	-	
elektrické vykurovanie bytov - /ks	*14	
vykurovanie bytov plynom - /ks	*173	

Tab. č.30 Prepočet elektrického príkonu podľa druhu odberu v kW

druh odberu		kW	
		stav r.2022	návrh r.2040
A	Bytový fond b.j.	277	387
	- elektricky vykúr. b.j.	14	44
	- návrh elektric. vykúr. b.j.		30
	- zostatok	263	343
	Spolu :	887	1337
B	Občianska vybavenosť		
	- obecný úrad	30	30
	- základná škola	80	90
	- materská škola	20	25
	- ambulancie	10	10
	- lekáreň	10	10
	- komunitné centrum	-	20
	- polyfunkčný objekt	-	30

druh odberu	kW	
	stav r.2022	návrh r.2040
- sociálne zariadenie	-	25
- kultúrny dom	20	20
- pošta	10	10
- dom smútku	15	15
- r.k. kostol	15	15
- evanjelický kostol	20	20
- sociálny objekt na futb.ihrisku	15	15
- požiarňa zbrojnica	10	10
- ČSPH	20	20
- obchodné prevádzky	20	40
- pohostinské služby	15	30
- stravovacie a ubytovacie služby	-	75
- výrobné a nevýrobné služby	30	50
Spolu :	340	560
C Priemyselná výroba	250	280
D Poľnohospodárska výroba	150	200
Súčasný výkon celkom A+B+C+D	1627 kW	2377 kW

Transformačné stanice 22/0,4 kV

Vzhľadom na návrh rozšírenia obytných plôch a občianskej vybavenosti, navrhujeme posilnenie distribučnej siete o 2 novonavrhované trafostanice (viď tab. č. 31) tak, aby jednotlivé výbežky od zdroja neprekračovali 350 m.

Navrhujeme všetky vzdušné prípojky ku trafostaniciam nahradiť podzemnými káblovými prípojkami ako aj príslušné trafostanice za kioskové do 630 kVA.

Tab. č.31 Navrhované transformačné stanice 22/0,4 kV

číslo	Odhadovaný výkon /kVA	typ
TS9	do 630kVA	kiosková
TS10	do 630kVA	kiosková

Uvedené transformačné stanice ako aj ich napojenie zemnými káblami VN sa budú budovať postupne podľa požiadaviek na pribúdajúce odbory elektrickej energie. VN trasy navrhujeme prednostne umiestniť popri cestách, v zelených pásoch.

Distribučné sekundárne rozvody

Novonavrhované sekundárne rozvody pre bytovú sféru, občiansku vybavenosť a služby budú budované ako jednoduchá podzemná sieť.

Existujúce sekundárne vzdušné rozvody v obci ako aj vzdušné rozvody verejného osvetlenia navrhujeme postupne nahradiť káblovými trasami v zemi.

Demontáž (prekládka) vzdušných vedení VN

Všetky vzdušné vedenia VN v existujúcom obytnom území navrhujeme preložiť do zeme a umiestniť tak, aby neobmedzovali naplánovaný rozvoj obytného územia. V súlade s platnými zákonmi pri zmene je potrebné riešiť zmenu na podzemné káblové vedenia, uložené popri cestách, v súlade s ÚPN-O.

Verejné osvetlenie

Verejného osvetlenia je na samostatných stĺpoch (hlavne pre osvetlenie chodníka) a na stĺpoch vzdušnej sekundárnej siete (stĺpy NN distribučného rozvodu SSD a.s.). Časť rozvodov pre verejné osvetlenie je v zemi časť je vedená vzduchom – holými vodičmi. Rozvody sa budú postupne dobudovávať podľa potreby plánovanej výstavby. Obec dala spracovať audit verejného osvetlenia. Verejné osvetlenie navrhujeme zrekonštruovať.

Navrhujeme:

- vymeniť svietidlá za LED osvetlenie
- vzdušné vedenia nahradiť podzemnými káblovými
- osadiť nové osvetľovacie stĺpy

Dial'kové káble

V katastrálnom území sa nachádzajú podzemné telekomunikačné vedenia (dial'kové káble) v správe spoločnosti Slovak Telekom.

Ochranné pásma

a) Pre jednotlivé vzdušné holé vedenia:

je stanovený nasledovný rozsah ochranných pásiem, v súlade s platnými právnymi predpismi, kde ochranné pásmo vonkajšieho nadzemného elektrického vedenia je vymedzené zvislými rovinami po oboch stranách vedenia vo vodorovnej vzdialenosti, meranej kolmo na vedenie od krajného vodiča); vzdialenosť obidvoch rovin od krajných vodičov je pri napätí:

- 22 kV holé vzdušné vedenie..... 10 m
- 22 kV vzdušné vedenie so zakl. izoláciou 4 m
- 22 kV závesné káblové vedenie..... 1 m

b) Pre trafostanice:

- vonkajšie vyhotovenie – 10 m od oplotenia, alebo hranice objektu,
- s vnútorným vyhotovením je vymedzené oplotením alebo obostavanou hranicou objektu elektrickej stanice, zároveň musí byť zabezpečený prístup do elektrickej stanice na výmenu technologických zariadení.

B.13.3.2 ZÁSOBOVANIE ZEMNÝM PLYNOM

Energetická koncepcia Slovenskej republiky, ktorej súčasťou je zásobovanie zemným plynom, navrhuje efektívne využitie existujúcich rozvodov pre všetky formy spotreby zemného plynu. Rozvojový program počíta so zvyšovaním podielu zemného plynu na energetickej bilancii pri zachovaní relácie ceny zemného plynu oproti ostatným primárnym zdrojom. Využitie plynu je vhodné aj z dôvodu minimálneho dopadu na životné prostredie.

Zásobovanie zemným plynom – súčasný stav

Obec Slovenské Pravno je v súčasnosti plynofikovaná. Plynom je obec zásobovaná z RS 1200 nachádzajúcej sa priamo v k. ú. obce. V k. ú. obce sa v súčasnosti nachádza distribučná sieť prevádzkovaná SPP-D, a.s.:

- RS 1200 v k. ú. Slovenské Pravno
- VTL plynovod DN 300 PN 2,5 MPa
- VTL prípojka pre RS Slovenské Pravno: DN 100 PN 2,5 MPa
- STL plynovody z materiálu PE s maximálnym prevádzkovým tlakom do 100 kPa
- SKAO Trhanová - stanica katódovej ochrany + prepojavací kábel na anódu + anódové uzemnenie, tzn. koľajnica - hrebeňová, hrubostenná rúra
- elektrická prípojka pre regulačnú stanicu plynu (RS) Slovenské Pravno

Plynifikácia obce je na dobrej úrovni. Podľa SDOB 2021 bolo v obci evidovaných 173 bytov napojených na plyn, t.j. skoro 50% z trvale obývaných bytov. ZPN sa používa okrem domácností aj v niektorých objektoch občianskej vybavenosti. Navrhované rozšírenie rozvojových plôch IBV si vyžiada aj rozšírenie plynovodného potrubia.

Zásobovanie zemným plynom – navrhovaný stav

ÚPN-O navrhuje zásobovanie obce aj zemným plynom. Navrhované rozšírenie rozvojových plôch IBV si vyžiada aj rozšírenie plynovodného potrubia. Lokality riešené v prielukách zastavaného územia, budú zásobované plynom z existujúceho NTL plynovodu DN 110 PE, napojeného na existujúcu sieť.

Využitie zemného plynu sa navrhuje komplexne (vykurovanie, príprava teplej úžitkovej vody, varenie). Navrhujeme budúce komplexné potreby tepelnej energie riešiť jednak palivom zemný plyn, jednak s využitím nových trendov v systéme zásobovania územia teplom, hlavne systém tepelných čerpadiel, slnečných kolektorov, elektrického ohrevu objektov, prípadne využiť ako palivo biomasu, resp. obnoviteľné a fosílné energie. Navrhované riešenie bude mať priaznivý dopad na čistotu ovzdušia, najmä počas vykurovacej sezóny.

Navrhované plynové rozvody navrhujeme umiestniť vo verejných plochách, chodníkoch a zelených pásach. Navrhovaná konfigurácia trás dáva predpoklad na bezproblémovú prevádzku.

Nápočet potreby zemného plynu podľa TP 702 07:

Rodinné domy, byty v bytových domoch (varenie, vykurovanie, príprava TÚV).

Predpoklad - 30% rodinných domov plynofikovaných, 100% bytových domov plynofikovaných, t.j. :

- 1) existujúce RD - 285, navrhované RD - 70

$$\frac{\text{RD spolu } 355 \times 30\% = 107 \text{ rodinných domov na plyn}}{\text{spolu: } 107}$$

$$107 \times 1,5 = 160,5 \text{ m}^3/\text{hod}$$

$$160,5 \times 3500 = \mathbf{561.750 \text{ m}^3/\text{rok}}$$
- 2) existujúce b.j. v BD - 53, navrhované b.j. v BD - 40

$$\frac{\text{b.j. v BD spolu } 93 = 93 \text{ b.j. v bytových domoch na plyn}}{\text{spolu: } 93}$$

$$93 \times 1,5 = 139,5 \text{ m}^3/\text{hod}$$

$$139,5 \times 3500 = \mathbf{488.250 \text{ m}^3/\text{rok}}$$

Poznámka:

Pri navrhovanom dvojcestnom zásobovaní energiami (zemný plyn naftový + elektrická energia) pre IBV, občiansku vybavenosť a výrobu pre budúcich odberateľov, budú rozhodujúce ekonomické faktory vzhľadom na aktuálnu a budúcu cenovú reláciu dodávateľov energií.

V rámci riešenia ÚPN-O navrhujeme doplniť sieť plynovodov na celom území obce s maximálnou možnosťou zokruhovať rozvody. Predložený návrh počíta so 30% plynifikáciou rodinných domov vzhľadom na novodobé alternatívne a obnoviteľné zdroje energií.

Ochranné a bezpečnostné pásma

V území je potrebné dodržať ochranné a bezpečnostné pásma plynovodov v znení platného zákona o energetike.

B.13.3.3 ZÁSOBOVANIE TEPELNOU ENERGIU

Riešené územie patrí do oblasti s vonkajšou výpočtovou teplotou -15°C v krajine s intenzívnymi vetrami. Dĺžka vykurovacieho obdobia trvá cca 240 - 320 dní. Priemerná ročná teplota vzduchu je $+8,33^{\circ}\text{C}$, priemerná teplota v najchladnejšom mesiaci je $-1,9^{\circ}\text{C}$.

Zásobovanie tepelnou energiou – súčasný stav

Zásobovanie obce Slovenské Pravno je zabezpečované decentralizovaným spôsobom prevažne zemným plynom a tuhým palivom, v menšej miere elektrickou energiou. Teplo sa pripravuje lokálne v domových kotolniach spaľovaním plynu, uhlia a dreva, elektrickými kotlami alebo elektrickými priamovýhrevnými telesami. V území sa nenachádza väčší zdroj tepla, ktorý by prevzal funkciu centrálného tepelného zdroja.

Objekty občianskej vybavenosti sú vykurované:

- plynom: materská škola, základná škola, dom kultúry, zdravotné stredisko, Sokolovňa, evanjelický a. v. kostol, obecny úrad, hasičská zbrojnica, potraviny, mäsiarstvo, predajňa rozličného tovaru
- elektrické vykurovanie: pošta, dom smútku, darčeková predajňa, ČSPH
- pevné palivo: kaderníctva, COOP Jednota

Tab. č.32 Vykurovanie obývaných bytov (SODB, 2011)

médium	b. j.	%
Elektrina	14	4,01
Plyn	173	49,57
Pevné palivo	154	44,13
žiadny	1	0,29
nezistený	7	2,01
Spolu	349	100,0

Zásobovanie tepelnou energiou – navrhovaný stav

Zásobovanie teplom má tiež značný vplyv na životné prostredie a stupeň znečistenia ovzdušia. Rozvoj zásobovania teplom musí vychádzať z energetickej koncepcie SR, ÚPN VUC Žilinského kraja, z koncepcie územného rozvoja obce a tiež z hodnotenia prínosu pre životné prostredie. Rozvoj zásobovania teplom je potrebné uskutočňovať v zmysle platnej legislatívy (§ 31 zákona č.657/2004 o tepelnej energetike, v znení zákona č.99/2007 Z.z., a zákona č.184/2011 Z.z.) a v súlade s dlhodobou koncepciou Energetickej politiky SR.

Je potrebné vytvárať priaznivé podmienky a podporovať intenzívnejšie využívanie obnoviteľných a druhotných zdrojov energie ako lokálnych doplnkových zdrojov v systémovej energetike s vylúčením negatívneho dopadu na charakter krajiny. Navrhujeme budúce potreby tepelnej energie na vykurovanie, prípravu teplej vody a varenie riešiť jednak palivom zemný plyn, ako aj s využitím nových trendov v systéme zásobovania územia teplom, hlavne systém tepelných čerpadiel, slnečných kolektorov, elektrického ohrevu objektov, prípadne využiť ako palivo biomasu, resp. obnoviteľné a fosílné energie. Navrhované riešenie bude mať priaznivý dopad na čistotu ovzdušia, najmä počas vykurovacej sezóny.

B.13.3.4 NAPOJENIE ÚZEMIA NA TELEKOMUNIKAČNÉ A INFORMAČNÉ SIETE**Poštová prevádzka**

Poštové služby (podacie a dodacie) sú zabezpečované cez poštovú prevádzku, ktorá je umiestnená samostatnom objekte v centre obce, ktorý je plošne aj priestorovo vyhovujúci. Pošta zamestnáva 2 zamestnancov.

Tento stav je vyhovujúci aj pre návrhové obdobie.

Telekomunikačné a informačné siete

Obec je napojená na digitálnu telefónnu ústredňu, ktorá patrí do UTO Martin. Ústredňa sa nachádza priamo v obci Slovenské Pravno.

Územie je dobre pokryté signálom všetkých mobilných operátorov Orange, T-Mobile, O2 a Telekom. V k. ú. sa nachádza vysielač, v lokalite pri futbalovom ihrisku.

Obec nemá vybudovaný televízny káblový rozvod.

Navrhujeme:

- *vzdušné vedenie v obci nahradiť podzemným vedením*

Miestny rozhlas

Miestny informačný systém je zameraný na dôležité obecné informácie, správy a oznámenia. Jeho nositeľom je aj miestny rozhlas. V r.2014 - 2015 bol rekonštruovaný na bezdrôtový, ústredňa je situovaná na obecnom úrade. Signál pokrýva celé súčasné zastavané územie.

Tento stav je vyhovujúci aj pre návrhové obdobie.

Navrhujeme:

- *jeho rozšírenie do všetkých novonavrhovaných lokalít*
- *riešiť zmenu na bezdrôtový systém*

Ochranné pásma

V zmysle zákona č.610/2003 Z. z. pre ochranu trás optických a metalických káblov v území treba rešpektovať a dodržať ochranné pásmo 1,5 m od trasy ich pokládky.

B.13.3.5 POŽIADAVKY CIVILNEJ OCHRANY

- spôsob a rozsah ukrytia obyvateľstva riešiť podľa platného zákona o civilnej ochrane obyvateľstva (v súčasnosti § 4 ods. 3 a § 15 ods. 1 písm. e) zákona č.47/2012 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov) a platnej vyhlášky o podrobnostiach na zabezpečenie stavebnotechnických požiadaviek a technických podmienok zariadení civilnej ochrany (v súčasnosti § 4 vyhlášky MV SR č. 399/2012 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie stavebnotechnických požiadaviek a technických podmienok zariadení civilnej ochrany)
- spôsob a rozsah ukrytia zamestnancov a osôb prevzatých do starostlivosti právnických a fyzických osôb riešiť podľa platného zákona o civilnej ochrane obyvateľstva (v súčasnosti § 4 ods. 3 a § 16 ods. 1 písm. e), resp. § 16 ods. 12 zákona č.47/2012 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov a platnej vyhlášky o podrobnostiach na zabezpečenie stavebnotechnických požiadaviek a technických podmienok zariadení civilnej ochrany (v súčasnosti § 4 vyhlášky MV SR č. 399/2012 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie stavebnotechnických požiadaviek a technických podmienok zariadení civilnej ochrany)
- technický prostriedok pre varovanie obyvateľstva a vyznudenie osôb (siréna) podľa vyhlášky MV SR č.388/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečovanie technických prevádzkových podmienok informačného systému civilnej ochrany v znení neskorších predpisov sa nachádza na budove obecného úradu a jej dosah je 1.500 m

B.14 KONCEPCIA STAROSTLIVOSTI O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

B.14.1 STRATÉGIE ADAPTÁCIE SR NA NEPRIAZNIVÉ DÔSLEDKY ZMENY KLÍMY

Stále intenzívnejšie negatívne prejavy a dôsledky zmeny klímy vyvolali aj na Slovensku potrebu identifikovať a navrhnuť preventívne adaptačné opatrenia, ktorými by sa v budúcnosti mali minimalizovať nepriaznivé dôsledky zmeny klímy v jednotlivých oblastiach prírodného a sociálneho prostredia. V tejto súvislosti MŽP SR vypracovalo „Stratégiu adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy“ (prijaté uznesením vlády SR č.148/2014). V r.2017 vypracovalo MŽP jej aktualizáciu, prijatú uznesením vlády SR č.478/2018). Aplikáciou príslušných navrhnutých adaptačných opatrení má aj územný plán obce vytvoriť základné územnotechnické predpoklady pre realizáciu opatrení, ktoré budú smerovať k zmierneniu nepriaznivých dôsledkov zmeny klímy na sídelné prostredie.

Z navrhovaných opatrení sú pre riešené územie aktuálne nasledovné adaptačné opatrenia pre sídelné prostredie:

Opatrenia voči zvýšenému počtu tropických dní a častejšiemu výskytu vln horúčav

- koncipovať urbanistickú štruktúru sídla tak, aby umožňovala lepšiu cirkuláciu vzduchu; vytvárať a podporovať vhodnú mikroklimu pre chodcov, cyklistov v meste,
- zabezpečiť a podporovať zamedzovanie prílišného prehrievania stavieb, napr. vhodnou orientáciou stavby k svetovým stranám, tepelnou izoláciou, využívaním svetlých farieb a odrazových povrchov na budovách,
- vytvárať trvalé resp. dočasné prvky tienenia na verejných priestranstvách a budovách,
- zabezpečiť ochladzovanie interiérov budov,
- zabezpečiť, aby dopravné a energetické technológie, materiály a infraštruktúra boli prispôsobené klimatickým podmienkam,
- zvyšovať podiel vegetácie a vodných prvkov v sídlach, osobitne v zastavaných centrách miest,

- zabezpečiť revitalizáciu, ochranu a starostlivosť o zeleň v sídlach,
- vytvárať komplexný systém plôch zelene v sídle v prepojení do priľahlej krajiny; podporiť zriadenie sídelných lesoparkov,
- zabezpečiť udržiavanie dobrého stavu, statickej a ekologickej stability drevín; prispôbiť výber drevín pre výsadbu klimatickým podmienkam, pri voľbe druhov uprednostňovať pôvodné a nealergénne druhy pred inváznymi,
- podporovať vertikálne zazelenenie a zvýšiť podiel zelených striech a fasád,
- zachovať a zvyšovať podiel vegetácie v okolí ciest,
- zabezpečiť starostlivosť, údržbu a budovanie vodných plôch,
- zabezpečiť a podporovať ochranu funkčných brehových porastov v zastavanom území aj mimo zastavaného územia obce.

Opatrenia voči extrémnym poveternostným situáciám (búrky, víchrice, tornáda)

- zabezpečiť a podporovať implementáciu opatrení proti veternej erózii, napr. ochranou a výsadbou vetrolamov a živých plotov,
- zabezpečiť a podporovať výsadbu spoločenstiev drevín a aplikáciu prenosných zábran v územiach mimo z. ú. sídiel pre zníženie intenzity víchric a silných vetrov.

Opatrenia voči častejšiemu výskytu sucha

- zabezpečiť udržateľné hospodárenie s vodou v sídlach,
- podporovať a zabezpečiť zvýšené využívanie lokálnych vodných plôch a dostupnosť záložných vodných zdrojov,
- zabezpečiť a podporovať zvýšené využívanie infiltračnej kapacity územia diverzifikovaním štruktúry krajiny pokrývky s výrazným zastúpením vsakovacích prvkov,
- minimalizovať podiel nepriepustných povrchov a nevytvárať nové nepriepustné plochy na antropogénne ovplyvnených pôdach v urbanizovanom území sídla,
- podporovať a zabezpečiť opätovné využívanie dažďovej a odpadovej vody,
- zabezpečiť a podporovať zvyšovanie podielu vegetácie pre zadržovanie a infiltráciu dažďových vôd v sídlach, osobitne v zastavaných centrách sídiel,
- zabezpečiť racionalizáciu využívania vody v budovách a využívanie odpadovej "sivej" vody,
- zabezpečiť minimalizáciu strát vody v rozvodných sieťach,
- v menších obciach podporovať výstavbu domových čistiární odpadových vôd a koreňových čistiární,
- zabezpečiť starostlivosť, údržbu, revitalizáciu a budovanie vodných plôch a mokradí.

Opatrenia voči častejšiemu výskytu extrémnych úhrnov zrážok

- zabezpečiť protipovodňovú ochranu sídiel,
- zabezpečiť a podporovať zvýšenie retenčnej kapacity územia pomocou hydrotechnických opatrení, navrhnutých ohľadom na životné prostredie,
- zabezpečiť používanie a plánovanie priepustných povrchov, ktoré zabezpečia prirodzený odtok vody a jej vsakovanie do pôdy,
- zabezpečiť zadržiavanie strešnej vody, napr. strešnými alebo dažďovými záhradami,
- zabezpečiť budovanie dažďových záhrad, vsakovacích a retenčných zariadení, mikromokradí, depresných mokradí,
- diverzifikácia odvádzania dažďovej vody (do prírodných alebo umelých povrchových recipientov, do kanalizácie iba v nevyhnutnom prípade),
- zabezpečiť dostatočnú kapacitu prietoku kanalizačnej sústavy,
- zabezpečiť a podporovať opatrenia proti vodnej erózii a zosuvom pôdy.

B.14.2 OCHRANA OVZDUŠIA

V Turčianskej kotline sú nevhodné rozptylové podmienky emisií, ktoré sú charakterizované početnými stavmi bezvetria a malými rýchlosťami vetrov do 2 m.s⁻¹. Celkové prevetrávanie kotliny je slabé. Znasobujú ho aj časté inverzné stavy v atmosfére, ktoré zabraňujú rozptylu emisií škodlivých látok vo vyšších vrstvách atmosféry. Inverzie sa vyskytujú hlavne vo večerných a nočných hodinách najmä v zimnom a jesennom období.

V priebehu 90. rokov došlo v okrese Turčianske Teplice k poklesu vypúšťaných znečisťujúcich látok. Dôvodom bolo zníženie výroby, zánik niektorých podnikov, prechod na zemný plyn a vyradenie starých kotlov. Na druhej strane však došlo k nárastu automobilovej dopravy. Okres Turčianske Teplice dnes patrí dlhodobo medzi územia s najnižšou produkciou znečisťujúcich látok, nakoľko priemysel v okrese je slabo rozvinutý.

Obec Slovenské Pravno bola v minulosti celoplošne plynofikovaná, čo pozitívne ovplyvnilo kvalitu ovzdušia. Zvyšovanie plynofikácie v rodinných domoch vplyva na znižovanie počtu lokálnych kúrenísk čo v konečnom dôsledku znižuje znečistenie ovzdušia v obci. Na území obce Slovenské Pravno sa nenachádzajú žiadne stredné a veľké zdroje znečisťovania ovzdušia. Kvalita ovzdušia v obci nie je ovplyvnená prevádzkovateľmi vyžadujúcimi integrovanú prevenciu a kontrolu znečisťovania - IPKZ (<http://ipkz.enviroportal.sk>). Zdrojom znečistenia ovzdušia sú skôr lokálne kúreniská (hlavne počas zimnej vykurovacej sezóny a zhoršených rozptylových podmienok) a sčasti aj cesta II/519 prechádzajúca cez obe.

Na zlepšenie kvality ovzdušia navrhujeme:

- podporovať intenzívnejšie využívanie obnoviteľných a druhotných zdrojov energie ako lokálnych doplnkových zdrojov
- podporovať plynofikáciu územia obce
- rešpektovať všetky legislatívne predpisy v oblasti ochrany ovzdušia
- cesty na území obce riešiť so spevneným, bezprašným povrchom
- zabezpečiť kropenie ciest a vysušených depónií vytiaženého materiálu z hľadiska ochrany ovzdušia a vplyvu na zdravie obyvateľstva najmä v období zvlášť nepriaznivých podmienok (suchých a teplých dní); zdravotné riziká sú pri emisiách tuhých znečisťujúcich látok do voľného ovzdušia v danej lokalite pri dodržaní technologických postupov krátkodobu prípustné
- v existujúcich prevádzkach výroby neumiestňovať výrobné prevádzky produkujúce zápach a exhaláty
- v riešenom území, vo väzbe na obytné územie, nebudovať poľné hnojiská ani iné prevádzky a zariadenia, ktoré by zápachom obťažovali uvedené územie
- pri umiestňovaní výrobných prevádzok, vrátane nových prevádzok v existujúcich areáloch, dôsledne rešpektovať a realizovať legislatívu v oblasti pred účinkami zápachu pred prípadnými negatívnymi vplyvmi, ktorými sa zabezpečí ochrana okolitej obytnej zóny

B.14.3 OCHRANA POVRCHOVÝCH A PODZEMNÝCH VÔD

Voda je nenahraditeľnou zložkou životného prostredia všetkých rastlinných a živočíšnych ekosystémov a mnohých technologických procesov. Škody na životnom prostredí spôsobuje nielen jej nerovnomerný výskyt v priestore a čase, ale aj jej kvalita. Výskyt vody ovplyvňujú prírodné podmienky. Jej kvalitu ovplyvňuje predovšetkým ľudská činnosť v území s negatívnym alebo pozitívnym dopadom.

Preto je správanie sa človeka pri nakladaní s vodami legislatívne usmerňované. Hlavným právnym predpisom je platný zákon o vodách (v súčasnosti zákon č. 364/2004 Z. z. v znení novelizácie č. 384/2009 Z. z. O vodách – vodný zákon, v znení neskorších predpisov).

Ochrana množstva vôd, kvantitatívna ochrana, je založená na zvyšovaní akumulačnej schopnosti krajiny a na kontrole dodržiavania vypočítaných hodnôt pre odoberané množstvá vôd. Za tým účelom sa stanovujú limity využívania zásob podzemných vôd (ekologické limity), ako aj záväzné minimálne prietoky.

B.14.3.1 Legislatívna ochrana vôd

Ochrana vodného bohatstva vyplýva zo zákona č. 364/2004 Z. z. O vodách – vodný zákon v znení neskorších predpisov a delí sa podľa stupňa a spôsobu ochrany na :

- ✓ **všeobecnú ochranu**, platnú pre celé územie SR. Predstavuje povinnosť vyžiadania povolenia vodohospodárskeho orgánu pri nakladaní s vodami podľa § 8 vodného zákona. V katastrálnom území obce sa jedná o povolené odbery.
- ✓ **širšiu, regionálnu ochranu** – realizovanej formou chránených vodohospodárskych oblastí. Chránená vodohospodárska oblasť (CHVO) je územie, ktoré svojimi prírodnými podmienkami tvorí významnú prirodzenú akumuláciu vôd. V k. ú. Slovenské Pravno sa nenachádza.
- ✓ **sprísnenú, špeciálnu ochranu** – pre využívané vodné zdroje na pitné účely, vyplýva z § 30, § 31 zákona č. 384/2009 Z. z. a realizuje sa formou stanovenia pásiem hygienickej ochrany (PHO) pre všetky využívané zdroje pitnej vody a § 65 odst. 13 Národnej rady SR č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti v znení zákona č. 241/1988 Z. z. a realizuje sa formou vyhlásenia ochranných pásiem (OP). V katastri obce Slovenské Pravno sa nachádza zdroj pitnej vody - "V obci". Pásmo hygienickej ochrany (PHO) vodného zdroja "V obci" bolo určené v rozhodnutí č. j.: PLVH-955/1988 vod./HU zo dňa 14.11.1988

B.14.3.2 Zdroje znečistenia vôd

S ochranou a kvalitou vôd úzko súvisia zdroje znečistenia vôd. Zdrojom znečistenia vôd v území sú bodové a plošné znečistenia. Rozhodujúcimi zdrojmi bodového znečistenia sú vypúšťané odpadové vody. Zdroje plošného znečistenia sú ťažšie identifikovateľné než bodové, ale ich účinky sú rovnako dlhodobé a ťažko odstrániteľné. Najväčšími zdrojmi plošného znečistenia sú: poľnohospodárske areály, poľné hnojiská, kontaminované závlahové, ale i zrážkové vody. Potenciálnym zdrojom možného znečistenia môžu byť *prípadné havarijné úniky škodlivých látok z mechanizácie používanej v poľnohospodárstve. Ďalším zdrojom možného znečistenia a zanášania tokov sú splachy pôdy do toku z plôch postihnutých preháňaním hospodárskych zvierat na miesta pasvy, ako aj voľba nevhodných foriem obhospodarovania pôd a výskyt čiernych skládok odpadov (prevažne komunálny a stavebný odpad).*

Znečistenie povrchových vôd

Podľa nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 174/2017 Z. z. sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti:

- a) za citlivé oblasti citlivé oblasti podľa § 33 vodného zákona sa ustanovujú vodné útvary povrchových vôd na území SR, v ktorých dochádza alebo môže dôjsť v dôsledku zvýšenej koncentrácie živín k nežiaducemu stavu kvality vôd, ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sú využiteľné ako vodárenské zdroje a ktoré si vyžadujú v záujme zvýšenej ochrany vôd vyšší stupeň čistenia vypúšťaných odpadových vôd - *citlivou oblasťou je celé územie okresu Turčianske Teplice,*

- b) za zraniteľné oblasti podľa § 34 vodného zákona sa ustanovujú poľnohospodársky využívané pozemky v obciach, ktorých zoznam je uvedený v prílohe č. 1 tohto nariadenia. *K. ú. Slovenské Pravno je zraniteľnou oblasťou.*

Znečistenie podzemných vôd

Hlavné zdroje znečistenia podzemnej vody v predmetnom území pochádzajú z urbanizovaného územia a z poľnohospodárskej činnosti. Podzemné vody sú ohrozené priesakmi z poľnohospodárskych hnojísk, z nevodotesných žump, negatívnymi vplyvmi poľnohospodárskej chemizácie atď. Kvalita podzemnej vody je okrem horninového prostredia ovplyvnená najmä zrážkami a v menšej miere kvalitou vody v povrchových tokoch.

Väčšina podzemných vôd na území k. ú. Slovenské Pravno spĺňa kategóriu A – podzemné vody najlepšej kvality - zväčša v plnom rozsahu vyhovujú všetkým ukazovateľom podľa Vyhlášky MZ SR č. 247/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalite pitnej vody, kontrole kvality pitnej vody, programe monitorovania a manažmente rizík pri zásobovaní pitnou vodou. Pozdĺž juhovýchodnej hranice k. ú. obce sa vyskytuje kategória E - pre podzemné vody sú charakteristické najmä nadlimitné koncentrácie NO_3 a PO_4 z poľnohospodárskej činnosti, na niektorých odberových miestach zaznamenané nevyhovujúce obsahy ChSK , O_2 a Al .

Ostrovčekovito v juhozápadnej časti sa vyskytujú podzemné vody patriace do triedy kvality B.

Ochrana povrchových a podzemných vôd

Pre zabezpečenie ochrany povrchových a podzemných vôd je potrebné :

- rešpektovať ochranu vôd vyplývajúcu z platného zákona o vodách,
- v nových lokalitách vybudovať splaškovú kanalizáciu,
- voliť vhodné formy obhospodarovania poľnohospodárskych pozemkov – orba po vrstevnici a pod.,
- likvidovať všetky skládky komunálneho a stavebného odpadu v k. ú.,
- realizovať protihavarijné systémy na zabránenie úniku škodlivých látok, monitorovať kvalitu vôd v lokalitách prevádzok s látkami škodiacimi vodám,
- obmedziť plošné znečistenie t.j. vykonať opatrenia na znižovanie vodnej erózie na poľnohospodárskej pôde, obmedzovať hnojenia priemyselnými hnojivami a používanie pesticídov
- sanovať plochy postihnuté preháňaním hospodárskych zvierat,
- požadovať, aby drobní chovatelia mali zriadené nepresakujúce hnojiská.

B.14.4 OCHRANA ÚZEMIA PRED POVODŇAMI

V katastri obce možno predpokladať pravdepodobný výskyt záplav. Riziko predstavuje potok Briešťanka pretekajúci cez obec. Pre obec Slovenské Pravno neboli vypracované mapy povodňového ohrozenia, v ktorých by bola v predbežnom hodnotení povodňového rizika identifikovaná existencia potenciálne významného povodňového rizika.

Potok Briešťanka patrí podľa Analýzy stavu protipovodňovej ochrany na území Slovenskej republiky k drobným vodným tokom na lesných pozemkoch, na ktorých sú najvyššie povodňové riziká. (www.minzp.sk/voda/ochrana-pred-povodnami/informacie/).

Vzhľadom na možné prívalové dažde a povodne v rámci zastavaného územia obce je potrebné rešpektovať pri rozvoji územia :

- aktuálny Povodňový plán záchranných prác obce
- zákon č.7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami
- ochranné pásma tokov pre opravy, údržbu a povodňovú aktivitu v zmysle platných právnych predpisov
- pri návrhu technických riešení dodržiavať platné technické normy, v návrhu vychádzať z aktuálneho znenia zákona o ochrane pred povodňami (v súčasnosti zákon č.7/2010 Z. z.)
- protipovodňová ochrana nesmie negatívne ovplyvniť odtokové pomery nižšie položených úsekov vodných tokov
- výstupy zo "Stratégie adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy" (MŽP, 2014 a 2017)
- pre objekty situované v blízkosti vodných tokov, kde nebol doposiaľ určený rozsah zaplavovaného územia, je potrebné vypracovať a doložiť hydrotechnické posúdenie - hydrotechnický výpočet na prietok Q_{100} - ročnej veľkej vody a následne vlastnú výstavbu umiestniť nad hladinu Q_{100} , mimo zistené inundačné územie a v prípade potreby na náklady investora zabezpečiť protipovodňovú ochranu daného územia ešte pred zahájením výstavby
- vytvárať podmienky a budovať potrebné protipovodňové opatrenia s dôrazom na ochranu zastavaného územia obce

Ďalej je potrebné zabezpečiť ochranu inundačného územia, zamedziť v ňom výstavbu a iné nevhodné činnosti a vytvárať podmienky pre:

- pre prirodzené meandrovanie vodných tokov
- pre spomaľovanie odtoku povrchových vôd z predmetného územia

- v rámci odvádzania dažďových vôd a vôd z povrchového odtoku je potrebné realizovať opatrenia na zadržanie pridaného odtoku v území tak, aby odtok z daného územia nebol zvýšený voči stavu pred realizáciou navrhovanej zástavby a aby nebola zhoršená kvalita vody v recipiente (retencia dažďovej vody a jej využitie, infiltrácia dažďových vôd, ap.)
- podporovať inovačné technológie a postupy zabezpečujúce vsakovanie dažďovej vody do územia
- obmedziť vypúšťanie dažďových vôd a vôd z povrchového odtoku do vodných tokov
- odvádzanie a čistenie odpadových vôd z rozvojových lokalít musí zohľadňovať požiadavky na čistenie vôd v zmysle platného zákona o vodách (v súčasnosti zákon č.364/2004 Z. z.) a Nariadenia vlády SR (v súčasnosti NV SR č.269/2010 Z. z.), ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd
- v rámci využitia územia nesmie dôjsť k významným zásahom do režimu povrchových vôd, vodných tokov a technických diel na nich

B.14.5 OCHRANA PÔDY

Väčšina tunajších pôd bola ovplyvnená činnosťou človeka. Nesystémové úpravy v krajine, ako napr. likvidácia rozptýlenej zelene, neopodstatnené melioračné úpravy a rekultivácie, narušili vodný režim v krajine (vysoký výpar, pokles hladiny podzemných vôd, urýchlenie odtoku vody) a podporili negatívny vplyv vodnej a veternej erózie, a tiež zasoľovanie pôd.

Z uvedeného dôvodu je nevyhnutná ochrana a kultivácia pôdneho krytu, ktorá vyplýva aj zo vstupu Slovenskej republiky do európskych štruktúr. Obec sa preto musí pri výkone činností v oblasti ochrany pôd riadiť platnou legislatívou.

Podľa platného zákona o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy (v súčasnosti zákon č. 57/2013 Z. z., ktorým sa novelizoval zákon č.220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy) je potrebné chrániť najkvalitnejšiu pôdu v katastrálnom území.

Znečistenie horninového prostredia

V katastrálnom území obce Slovenské Pravno nie je evidovaná žiadna environmentálna záťaž. V riešenom území ŠGÚ DŠ eviduje 1 skládku, ktorá bola zlikvidovaná a odvezená a jednu skládku nevyužívanú, samovoľne zarastajúcu vegetáciou, ktorá je určená na likvidáciu. Pri terénnom obhliadke riešeného územia sme a viacerých miestach zaznamenali nelegálne skládky odpadu. V bezprostrednom okolí niektorých nelegálnych skládok biologického odpadu sa šíria invázne rastliny.

Kontaminácia pôdy

V riešenom území sa nachádzajú nekontaminované pôdy resp. málo kontaminované pôdy a relatívne čisté pôdy. Náchylnosť na kontamináciu pôdy predstavuje dôležitý faktor rozvoja poľnohospodárstva, znečistenie pôdy má často za následok aj následnú kontamináciu horninového prostredia a podzemných vôd.

Podľa prílohy č. 1 k nariadeniu vlády č. 174/2017 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti patria poľnohospodársky využívané pozemky obce Slovenské Pravno medzi zraniteľné oblasti. Zraniteľné oblasti sú poľnohospodársky využívané územia, z ktorých odtekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg.l⁻¹ alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť.

Erózia pôdy

Pôdna erózia sa v našich pôdno-klimatických podmienkach najčastejšie vyskytuje ako vodná a veterná erózia pôdy. Samotný erózný proces zahŕňa čiastkové subprocesy, ktorými je pôdny materiál uvoľnený (dezintegrácia pôdneho povrchu), transportovaný (po pôdnom povrchu) a sedimentovaný (v svahových depresiách). V riešenom území je odlesnená časť k. ú. bez drevín, predovšetkým veľkabloková orná pôda, v čase bez vegetačného krytu silne náchylná na veternú eróziu.

Náchylnosť na vodnú eróziu

Potenciálna ohrozenosť poľnohospodárskej pôdy vodnou eróziou je na niektorých miestach riešeného územia stredná, silná až extrémna. Vyššie zastúpenie pôd s extrémnou náchylnosťou na vodnú eróziu sa nachádza severovýchodne a juhozápadne od zastavaného územia obce. Náchylnosť na vodnú eróziu predstavuje významný faktor rozvoja poľnohospodárstva, v dôsledku intenzívnej erózie pôdy sa znižuje kvalita a tým aj úrodnosť pôdy, dochádza k degradácii pôdy. V niektorých miestach, kde chýbajú brehov porasty sme zaznamenali vodnú eróziu brehov tokov.

Náchylnosť pôdy na zhutnenie

Predstavuje dôležitý faktor rozvoja poľnohospodárstva, v dôsledku zhutňovania pôd sa zhoršujú podmienky pre vývoj koreňovej sústavy plodín, voda ostáva na povrchu pôdy alebo z nej po povrchu odtieká. Väčšina územia (severozápad a juhozápad k. ú. obce) je z hľadiska náchylnosti pôd na zhutnenie zaradená do ostatných poľnohospodárskych pôd bez kompaktie. Primárna náchylnosť na zhutnenie pôd je prítomná v severovýchodnej a juhovýchodnej časti riešeného územia obce. Primárnu náchylnosť na zhutnenie pôd pozorujeme aj v doline potoka Briešťanka a na okraji lesného masívu severovýchodným smerom. V

minimálnom množstve sa pozdĺž východnej hranice k. ú. obce vyskytujú pôdy so sekundárnou alebo primárnou aj sekundárnou náchylnosťou na zhutnenie pôd.

Acidifikácia pôdy

V riešenom území sa nachádzajú karbonátové pôdy nenáchylné na acidifikáciu pôdy s nižšou pufracnou schopnosťou stredne náchylné na acidifikáciu. Acidifikácia patrí medzi faktory, ktoré ovplyvňujú vhodnosť územia pre pestované plodiny.

B.14.6 HLUK

Vplyv prognózovaného dopravného hluku na životné prostredie sa v návrhu ÚPN-O vyjadruje prostredníctvom výpočtu izofón. Prognóza hlukovej záťaže cestnej dopravy z cestách II/519, III/2181 a III/2192 nebola počítaná vzhľadom na to, že na predmetných cestách III. triedy sa nevykonávajú celoštátne sčítania dopravy, ani nie sú spracované strategické hlukové mapy, teda v súčasnosti neexistujú relevantné údaje o intenzite dopravy na uvedenej ceste. Zdrojom hluku a vibrácií je tranzitná doprava, ktorá je zároveň aj pôvodcami zvýšenej prašnosti pri transporte po cestnej sieti v zastavanom území. Iné zdroje hluku a vibrácií nie sú známe.

Vzhľadom k tomu, že v blízkosti cesty II/519 je viac disponibilných plôch pre komplexné funkčné využitia, bude potrebné toto riešiť pri ďalších stupňoch PD - spracovať hlukový štúdiu s reálnym meraním hluku a navrhnuť elimináciu účinkov hluku vhodnými protihlukovými opatreniami.

B.14.7 ELEKTROSMOG

Elektrosmog je každé elektromagnetické žiarenie, ktoré je umelo človekom vyrobené a teda nie prírodného charakteru. Zvyčajne je elektrosmog rozdelený do dvoch typov:

- nízkočfrekvenčný elektrosmog do 1MHz (trakčné vedenie železníc, vysokonapäťové vedenie, transformátory, úsporné žiarovky, spotrebná elektronika ...),
- vysokofrekvenčný elektrosmog 1 MHz a viac (mobilné telefóny, základňové stanice BTS, rozhlasové a televízne vysielacie, Wi-Fi, Bluetooth, satelity, radary ...).

Každé elektromagnetické žiarenie sa skladá z elektrických a magnetických zložiek.

Elektromagnetické pole pochádza z káblov, nie zo stožiarov elektrického vedenia. Najvyššia úroveň polí je na strane prostredných vodičov v kábloch. Ako ďaleko sú polia šírené, závisí na napätí linky (elektrické pole) a prúdu, ktorý káblom preteká (magnetické pole). Čím vyššie je napätie alebo prúd, tým ďalej sa polia šíria. Jediný spôsob, ako získať spoľahlivú predstavu o veľkosti polí z vysokonapäťových rozvodov je meranie.

Úrovně magnetického poľa pravdepodobne klesajú na úrovni asi 50 metrov od 22 kV, 25 m od vedenia 11 kV. Veľké elektrické pole okolo napájacích káblov priťahuje všetky druhy vzdušných znečisťujúcich častíc, vrátane tých škodlivých. Elektrické pole sa výrazne znižuje takmer všetkými stavebnými materiálmi, s výnimkou klasického skla. Stromy a kríky tiež znižujú elektrické polia.

V návrhu územného plánu sa rešpektujú ochranné pásma elektrických vedení, ktoré zabezpečujú aj ochranu pred žiarením. V prípade návrhu a realizácie výstavby v ochrannom pásme elektrického vedenia je nutné realizovať jeho prekládku.

B.14.8 NAKLADANIE S ODPADMI

Obec Slovenské Pravno nemá spracovaný Program odpadového hospodárstva a riadi sa aktuálnym Krajským programom odpadového hospodárstva Žilinského kraja.

Tab. č. 33 Množstvá odpadu v r.2021 (*zdroj: obec Slovenské Pravno)

Kód odpadu	Názov odpadu	Kategória odpadu	Množstvo v t
200139	plasty - PET	O	13,170
200101	papier a lepenka	O	8,124
200133	batérie a akumulátory s Pb2Hg	N	0,067
200126	odpadové oleje	N	0
200121	odpady so žiaroviek	N	0
200101	Odpady z viacvrstvových materiálov (okrem r.1)	O	0
200136	Vyradené elektric.a elektronické zariadenie s obs.NL	N	3,240
200139	Odpady z plastov - PE	O	0
200139	Odpady z plastov - PP	O	0
200139	Odpady z plastov - PS	O	0
200139	Odpady z plastov - PVC	O	0
200102	Odpady zo skla	O	10,010
200201	Biologicky rozložiteľný odpad	O	80
200140	Kovový odpad	O	8,23
200301	zmesový komunálny odpad	O	186,170
170107	Drobný stavebný odpad	O	21,180
200110	Šatstvo	O	3,36
200123	Vyradené zariadenia obsahujúce chlorfluórovanéuhlovodíky		1,90

Kód odpadu	Názov odpadu	Kategória odpadu	Množstvo v t
200103	viacvrstvové kombinované materiály na báze lepenky (kompozity na báze lepenky) (tetrapak a pod.)	N	0,300
200135	vyradené elektrické a elektronické zariadenia iné ako uvedené v 20 01 21 a 20 01 23, obsahujúce nebezpečné časti * TV, monitory	N	0,980
200138	drevo	N	0
200307	Objemový odpad	O	4,670
	ODPADY SPOLU	O + N	341,401

V roku 2021 sa v obci vyprodukovalo spolu 341,401 t komunálneho odpadu, t.j. v priemere 383,2 kg odpadu na obyvateľa. Na území obce je zavedený separovaný zber odpadu - sklo a šatstvo (2 stojiská).

Zber, odvoz a uloženie odpadu z obce Slovenské Pravno zabezpečuje zmluvný dodávateľ Technické služby Turčianske Teplice.

Zneškodňovanie odpadov zo žump si zabezpečuje obec vo vlastnej réžii s vývozom do ČOV Diviaky.

Obec nemá vybudované zberné zariadenie na separovaný odpad (zhromažďovanie, predbežné triedenie, dočasné uloženie odpadu na účely prepravy do zariadenia na spracovanie odpadov) - zberný dvor, má vybudované zberné miesto v lokalite Horná Kolónia.

Malá obecná kompostáreň do 100 t sa nachádza v lokalite pri strelnici.

V katastrálnom území eviduje Štátny geologický ústav Dionýza Štúra 2 skládky odpadov, z toho 1 odvezenú (upravenú) a 1 nelegálnu skládku (opustená skládka bez prekrytia).

Navrhujeme:

- zabezpečiť sanáciu a rekultiváciu území po nepovolených skládkach odpadov, pred výstavbou na území bývalých skládok je potrebné zabezpečiť inžinierskogeologický prieskum
- v novej zástavbe vybudovať plochy pre zberné miesta na separovaný zber odpadu a stojiská pre separovanie kuchynského odpadu so zabezpečením proti medvedovi
- vybudovať zberný dvor v lokalite Nová Kolónia
- rešpektovať navrhovanú plochu malého obecného kompostoviska

B.14.9 VÝSKYT INVÁZNYCH RASTLÍN

Vlastník, správca alebo užívateľ pozemku je povinný odstraňovať invázne druhy rastlín zo svojho pozemku spôsobom stanoveným ministerstvom všeobecne záväzným právnym predpisom a starať sa o pozemok tak, aby sa zamedzilo ich opätovnému šíreniu. Pokiaľ sa jedná o druh vzbudzujúci obavy Únie, nesmie sa úmyselne prepravovať (pokiaľ to nie je súčasťou jeho likvidácie), rozmnožovať, predávať, používať, vymieňať ani uvoľňovať do životného prostredia. Je povinnosť takéto druhy monitorovať a v prípade ich objavenia okamžite odstrániť.

B.15 VYMEDZENIE PRIESKUMNÝCH ÚZEMÍ, CHRÁNENÝCH LOŽISKOVÝCH ÚZEMÍ A DOBYVACÍCH PRIESTOROV

V katastrálnom území obce sa nenachádza prieskumné územie, chránené ložiskové územie ani dobývací priestor.

Nenachádzajú sa tu lokality, ani nie sú dotknuté záujmy chránené banskými predpismi.

B.16 VYMEDZENIE PLOCH VYŽADUJÚCICH ZVÝŠENÚ OCHRANU

V katastrálnom území obce si zvýšenú ochranu vyžadujú plochy súvisiace s návrhom ochrany území stanovených v RÚSES, zapracovaných v KEP a s následným prevzatím do návrhu ÚPN – O Slovenské Pravno. Ide o územia, ktoré sú súčasťou samostatnej kapitoly:

- ✓ územia európskeho významu
- ✓ biotopy európskeho významu
- ✓ územia chránené podľa medzinárodných dohovorov
- ✓ ochranné lesy
- ✓ biocentrá a biokoroidory nadregionálneho a regionálneho významu
- ✓ prírodné rezervácie a chránené areály
- ✓ genofondové lokality
- ✓ chránené dreviny

Tieto ekologicky hodnotné územia je potrebné chrániť pred poškodením, urbanizáciou, nevhodnými zásahmi, zničením – napr. odvodnením, zasypaním, ap.

V riešenom území je potrebné rešpektovať chránené územia podľa osobitných predpisov - vymedzené plochy vyžadujúce si zvýšenú ochranu - riziká stavebného využitia územia:

- 1) katastrálne územie spadá do nízkeho až stredného radónového rizika (viď výkres č.2_Komplexný výkres priestorového usporiadania..... v M 1:10 000, č.3_Komplexný výkres.... v M 1:5 000). Časť existujúceho aj navrhovaného zastavaného územia je zaradená medzi územia so stredným radónovým rizikom. Nízke radónové riziko sa nachádza v oblasti južne od zastavaného územia obce a v severovýchodnej časti k. ú.. Vhodnosť a podmienky stavebného využitia územia s výskytom stredného radónového rizika je potrebné posúdiť podľa platného zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia (v súčasnosti zákon č.355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a platnej vyhlášky Ministerstva zdravotníctva SR (v súčasnosti vyhláška č. 98/2018 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o obmedzovaní ožiarovania pracovníkov a obyvateľov z prírodných zdrojov ionizujúceho žiarenia),
- 2) evidované svahové deformácie - potenciálne (viď výkres č.2_Komplexný výkres priestorového usporiadania..... v M 1:10 000, č.3_Komplexný výkres.... v M 1:5 000) vyžadujúce zvýšenú ochranu v súlade s Vyhláškou MŽP č.55/2001 Z. z., § 12 odst. 4, písm. o) - vhodnosť a podmienky stavebného využitia územia s výskytom potenciálnych a stabilizovaných zosuvov je potrebné posúdiť a overiť inžinierskogeologickým prieskumom
- 3) 2 evidované skládky odpadov (1 opustená a 1 odvezená), podľa údajov ŠGÚ DŠ Bratislava (viď výkres č.2_Komplexný výkres priestorového usporiadania..... v M 1:10 000, č.3_Komplexný výkres.... v M 1:5 000) - pred akoukoľvek výstavbou na území bývalých skládok je potrebné zabezpečiť inžinierskogeologický prieskum.

B.17 VYHODNOTENIE DÔSLEDKOV STAVEBNÝCH ZÁMEROV A INÝCH NÁVRHOV NA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDE A LESNÝCH POZEMKOCH

B.17.1 PREDMET STAVEBNÝCH ZÁMEROV A INÝCH NÁVRHOV NA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDE V ÚPN-O SLOVENSKÉ PRAVNO

V k. ú. obce Slovenské Pravno sú zábery PP riešené v zastavanom území obce a v priamom dotyku s ním. Navrhované rozvojové plochy priamo nadväzujú na doterajšiu zástavbu.

B.17.1.1 Použité podklady

- Zákon č.220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy v znení jeho novelizácie č.57/2013 Z. z.
- Nariadenie vlády SR č.58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva SR č.508/2004 Z. z., ktorou sa vykonáva § 27 zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva SR č.59/2013 Z. z. ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 508/2004 Z. z., ktorou sa vykonáva § 27 zákona č. 220/2004 Z.z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- urbanistické riešenie ÚPN-O Slovenské Pravno,
- mapové podklady s vyznačenými hranicami a 7 miestnym kódom BPEJ

B.17.1.2 Pôdne pomery a kvalita pôdy

Pôdy, dotknuté navrhovaným záberom, sú sčasti na rovine, sčasti vo svahu. V záberoch pre nepoľnohospodárske využívanie sú zastúpené v malej miere záhrady, vo väčšej miere orné pôdy a trvalé trávne porasty - lúky a pasienky.

Podľa zák. č. 57/2013 Z. z., ktorým sa novelizoval zákon č.220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy, je potrebné chrániť najkvalitnejšiu pôdu v katastrálnom území. Podľa Nariadenia vlády SR č.58/2013 Z. z. v katastrálnom území Slovenské Pravno sú to poľnohospodárske pôdy nasledovných BPEJ: **0806012, 0806042, 0811002, 0820003, 0829003, 0829005, 0864003, 0865013, 0865213.**

Vlastnosti pôdneho krytu

Rozšírenie pôdných druhov a pôdných typov na predmetnom území je podmienené jeho geologickou stavbou a klimatickými pomermi.

Podľa percentuálneho obsahu jednotlivých zrnitostných frakcií sa pôdy triedia na tzv. pôdne druhy. Pre tento účel je zostavených viacero národných i medzinárodných klasifikácií. Pre vyjadrenie zrnitosti pôd sa u nás najviac používa Nováková klasifikácia. Táto triedi pôdy na 7 druhov podľa obsahu hrubého ílu (frakcie pod 0,01 mm) (www.podnemapy.sk). Medzi pôdne druhy vyskytujúce sa v riešenom území patria: piesočnaté, hlinitopiesočnaté, piesočnatohlinité, ílovitohlinité a hlinité pôdy.

Pôdny typ je základnou identifikačnou jednotkou morfogenetickú i agronomickej kategorizácie pôd. Pôdne typy sú definované súborom diagnostických horizontov a ich najdôležitejších vlastností získaných dlhodobým vývojom v prírodných podmienkach i kultiváciou (zdroj: www.vupop.sk). Z hlavných pôdných typov sú v dotknutom území zastúpené (www.podnemapy.sk):

- *Rendziny* - pôda s molickým karbonátovým Amc - horizontom zo zvetralín pevných a spevnených karbonátových hornín (vápenec, dolomit, vápnitý zlepenec, sádrovec).
- *Kambizeme* - trojhorizontové A-B-C pôdy, vyvinuté zo zvetralín vyvretých, metamorfovaných a vulkanických hornín, prevažne nekarbonátových sedimentov paleogénu a neogénu, lokálne tiež z nespevnených sedimentov, napr. z viatych pieskov
- *Fluvizeme* - sú mladé, dvojhorizontové A-C pôdy, vyvinuté výlučne z holocénnych fluvialných, t.j. aluviálnych a proluviálnych silikátových a karbonátových sedimentov (alúviá tokov, náplavové kužele).
- *Luvizeme* (v starších klasifikáciách ilimerizovaná pôda) - pôda s eluviálnym luvickým El - horizontom a luvickým Bt -horizontom, pod ochrickým Ao - horizontom. Je ovplyvnená humídnejšou klímou, čo spôsobuje zvýšenú hĺbku tejto pôdy (140 – 160 cm).
- *Regozeme* (v starších klasifikáciách mačinové pôdy) - pôda s ochrickým Ao- horizontom (svetlý, plytký – hrúbky do 30 cm), bez ďalších diagnostických horizontov, z nespevnených silikátových až karbonátových sedimentov, s výnimkou recentných alúvií.
- *Gleje* (v starších klasifikáciách glejová pôda) - pôda s glejovým redukčným Gr - horizontom do 50 cm od povrchu. Ide o pôdu trvale zamokrených lokalít s hladinou podzemnej vody blízko povrchu (veľká časť týchto pôd má upravený vodný režim melioráciami).
- *Čiernice* (v starších klasifikáciách lužná pôda) - pôda s molickým čiernicovým Amč - horizontom, tmavošedej farby, ktorého hĺbka dosahuje niečo pod 100 cm a glejovým G - horizontom

Tab. č.34 Charakteristika pôd na základe bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek

BPEJ	Charakteristika a popis pôdnych typov BPEJ
0806012	fluvizeme kultizemné, stredne ťažké, na rovinách, slabo skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0806042	fluvizeme kultizemné, stredne ťažké, na rovinách, slabo skeletovité, stredne hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0811002	fluvizeme kultizemné, glejové, na rovinách, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0812003	fluvizeme kultizemné, glejové, na rovinách, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0820003	čiernice kultizemné, prevažne karbonátové, na rovinách, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0829003	čiernice kultizemné a čiernice kultizemné, glejové, zo sprašových a svahových hĺn, na rovinách, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0829005	čiernice kultizemné a čiernice kultizemné, glejové, zo sprašových a svahových hĺn, na rovinách, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy - ľahšie (piesočnatohlinité)
0864003	kambizeme kultizemné, nasýtené z minerálne bohatých zvetralín flyša, na rovinách, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0864203	kambizeme kultizemné, nasýtené z minerálne bohatých zvetralín flyša, na miernych svahoch, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0864403	kambizeme kultizemné, nasýtené z minerálne bohatých zvetralín flyša, na stredných svahoch, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0865013	kambizeme kultizemné a kambizeme kultizemné, luvizemné, zo svahových hĺn, na rovinách, pôdy slabo skeletovité, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0865213	kambizeme kultizemné a kambizeme kultizemné, luvizemné, zo svahových hĺn, na miernych svahoch, pôdy bez skeletu, stredne hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0887013	rendziny kultizemné a rendziny kultizemné, kambizemné, pôdy stredne hlboké, zo zvetralín vápencov a dolomitov, na rovinách, slabo skeletovité, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0887043	rendziny kultizemné a rendziny kultizemné, kambizemné, zo zvetralín vápencov a dolomitov, na rovinách, slabo skeletovité, stredne hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0887213	rendziny kultizemné a rendziny kultizemné, kambizemné, zo zvetralín vápencov a dolomitov, na miernych svahoch, pôdy bez skeletu, stredne hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0887242	rendziny kultizemné a rendziny kultizemné, kambizemné, zo zvetralín vápencov a dolomitov, na miernych svahoch, pôdy stredne skeletovité, stredne hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0887243	rendziny kultizemné a rendziny kultizemné, kambizemné, zo zvetralín vápencov a dolomitov, na miernych svahoch, stredne skeletovité pôdy, stredne hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0887442	rendziny kultizemné a rendziny kultizemné, kambizemné, zo zvetralín vápencov a dolomitov, na stredných svahoch, pôdy stredne skeletovité, stredne hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0887443	rendziny kultizemné a rendziny kultizemné, kambizemné, zo zvetralín vápencov a dolomitov, na stredných svahoch, pôdy stredne skeletovité, stredne hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0888203	regozeme kultizemné, lokálne hnedozeme kultizemné erodované, alebo kambizeme kultizemné, erodované, zo slieňov alebo ílov, na miernych svahoch, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0888213	regozeme kultizemné, lokálne hnedozeme kultizemné erodované, alebo kambizeme kultizemné, erodované, zo slieňov alebo ílov, na miernych svahoch, pôdy slabo skeletovité, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0890262	pseudogleje kultizemné (alebo modálne), z polygenetických hĺn s prímiesou skeletu, na miernych svahoch, stredne skeletovité pôdy, silne skeletovité pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0892682	pseudogleje kultizemné (alebo modálne), z polygenetických hĺn s prímiesou skeletu, na výrazných svahoch, stredne skeletovité pôdy a silne skeletovité pôdy pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0892882	pseudogleje kultizemné (alebo modálne), z polygenetických hĺn s prímiesou skeletu, na príkrych svahoch, stredne skeletovité pôdy, silne skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0892885	pseudogleje kultizemné (alebo modálne), z polygenetických hĺn s prímiesou skeletu, na príkrych svahoch, stredne skeletovité pôdy a silne skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0894003	pseudogleje kultizemné (alebo modálne), z polygenetických hĺn s prímiesou skeletu, na rovinách, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
0963202	kambizeme kultizemné, nasýtené, z minerálne bohatých zvetralín flyša, na miernych svahoch, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0963402	kambizeme kultizemné, nasýtené, z minerálne bohatých zvetralín flyša, na stredných svahoch, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0965015	kambizeme kultizemné a kambizeme kultizemné, luvizemné, zo svahových hĺn, na rovinách, slabo skeletovité, pôdy, hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy - ľahšie (piesočnatohlinité)
0965412	kambizeme kultizemné a kambizeme kultizemné, luvizemné, zo svahových hĺn, na stredných svahoch, pôdy bez skeletu, stredne hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0965415	kambizeme kultizemné a kambizeme kultizemné, luvizemné, zo svahových hĺn, na stredných svahoch, pôdy bez skeletu, stredne hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy - ľahšie (piesočnatohlinité)
0980671	kambizeme modálne, zo zvetralín kryštallických hornín, na výrazných svahoch, pôdy bez skeletu, slabo skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, ľahké pôdy (piesočnaté a hlinitopiesočnaté)
0980675	kambizeme modálne, zo zvetralín kryštallických hornín, na výrazných svahoch, pôdy bez skeletu, slabo skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy - ľahšie (piesočnatohlinité)
0980871	kambizeme modálne, zo zvetralín kryštallických hornín, na príkrych svahoch, pôdy bez skeletu, slabo skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, ľahké pôdy (piesočnaté a hlinitopiesočnaté)
0980875	kambizeme modálne, zo zvetralín kryštallických hornín, pôdy bez skeletu, slabo skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy - ľahšie (piesočnatohlinité)
0982685	kambizeme modálne, zo zvetralín flyša, na výrazných svahoch, stredne skeletovité pôdy, silne skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy - ľahšie (piesočnatohlinité)
0983675	kambizeme modálne, z ostatných substrátov, na výrazných svahoch, pôdy bez skeletu, slabo skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy - ľahšie (piesočnatohlinité)
0983675	kambizeme modálne, z ostatných substrátov, na výrazných svahoch, pôdy bez skeletu, slabo skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy - ľahšie (piesočnatohlinité)
0987442	rendziny kultizemné a rendziny kultizemné, kambizemné, stredne hlboké, zo zvetralín vápencov a dolomitov, na stredných svahoch, stredne skeletovité, stredne hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)

BPEJ	Charakteristika a popis pôdnych typov BPEJ
0990262	rendziny kultizemné (alebo modálne), na miernych svahoch, plytké, stredne skeletovité pôdy, silne skeletovité pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
0992882	rendziny modálne, na príkrych svahoch, stredne skeletovité pôdy, silne skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
1064213	kambizeme kultizemné, nasýtené z minerálne bohatých zvetralín flyša, na miernych svahoch, slabo skeletovité pôdy, hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
1064413	kambizeme kultizemné, nasýtené z minerálne bohatých zvetralín flyša, na stredných svahoch, pôdy bez skeletu, stredne hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
1065413	kambizeme kultizemné a kambizeme kultizemné, luvizemné, zo svahových hĺn, na stredných svahoch, pôdy bez skeletu, stredne hlboké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
1068212	kambizeme kultizemné, kyslé, zo svahových hĺn, na miernych svahoch, slabo skeletovité pôdy, hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
1082673	kambizeme modálne, zo zvetralín flyša, na výrazných svahoch, pôdy bez skeletu, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, ťažké pôdy (ilovitohlinité)
1087442	rendziny kultizemné a rendziny kultizemné, kambizemné, stredne hlboké, zo zvetralín vápencov a dolomitov, na stredných svahoch, stredne skeletovité, stredne hlboké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)
1092682	rendziny modálne, na výrazných svahoch, stredne skeletovité, silne skeletovité, hlboké pôdy, stredne hlboké pôdy, plytké pôdy, stredne ťažké pôdy (hlinité)

*Zdroj: KEP obce Slovenské Pravno, 2022

Bonita pôdy

Poľnohospodárske pôdy v Turčianskej kotline sú v rámci Slovenska hodnotené ako stredne produkčné pôdy. Z hľadiska kvality pôd, vyjadrenej BPEJ, sú tu pôdy zaradené do skupiny 5. – 9.

Pôda a jej ochrana

Väčšina tunajších pôd bola ovplyvnená činnosťou človeka. Nesystémové úpravy v krajine, ako napr. likvidácia rozptýlenej zelene, neopodstatnené melioračné úpravy a rekultivácie, narušili vodný režim v krajine (vysoký výpar, pokles hladiny podzemných vôd, urýchlenie odtoku vody) a podporili negatívny vplyv vodnej erózie, a tiež zasoľovanie pôd.

Z uvedeného dôvodu je nevyhnutná ochrana a kultivácia pôdneho krytu, ktorá vyplýva aj zo vstupu Slovenskej republiky do európskych štruktúr. Obec sa preto musí pri výkone činností v oblasti ochrany pôd riadiť platnou legislatívou.

Tab. č.35 Úhrnné hodnoty druhov pozemkov v k. ú. Slovenské Pravno

Druh pozemkov	Výmera v ha	Podiel v %
orná pôda	530,16	30,9
záhrady	23,44	1,4
lúky a pasienky-TTP	446,86	26,0
Poľnohospod. pôda spolu	1000,46	58,3
lesná pôda	616,44	35,9
vodné plochy	13,13	0,8
zastavané plochy	77,63	4,5
ostatné plochy	9,13	0,5
Celkom	716,33	100,0

*zdroj : www.katasterportal.sk, 2022

Z uvedeného percentuálneho členenia je možné vyčítať charakteristické ukazovatele :

- poľnohospodárske využitie krajiny (% poľnohospodárskej pôdy z celkovej výmery) 58,30%
- stupeň zornenia (% ornej pôdy z celkovej výmery poľnohosp. pôdy) 30,90%
- stupeň zatravnienia (% TTP z celkovej výmery poľnoh. pôdy) 26,00%

B.17.1.3 Hydromelioračné zariadenia

V k. ú. sa nachádzajú funkčné hydromelioračné zariadenia v správe Hydromeliorácie, š.p. zakreslené v grafickej časti.

- odvodňovací kanál "kanál 1" (evid. č. 5306 127 001), ktorý bol vybudovaný v r. 1963 o celkovej dĺžke 0,300 km v rámci vodnej stavby "OP JRD Slovenské Pravno" (evid. č. 5306 127)
- odvodňovací kanál "kanál K1" (evid. č. 5306 128 002), ktorý bol vybudovaný v r. 1967 o celkovej dĺžke 0,750 km v rámci vodnej stavby "OP a ÚT SŠM Slovenské Pravno" (evid. č. 5306 128)
- odvodňovací kanál "kanál K2" (evid. č. 5306 128 003), ktorý bol vybudovaný v r. 1967 o celkovej dĺžke 0,460 km v rámci vodnej stavby "OP a ÚT SŠM Slovenské Pravno" (evid. č. 5306 128)
- odvodňovací kanál "kanál krytý A" (evid. č. 5306 294 001), ktorý bol vybudovaný v r. 1982 o celkovej dĺžke 0,500 km v krytom profile v rámci vodnej stavby "OP SŠM Turčianske Teplice - Slovenské Pravno" (evid. č. 5306 294)

V k. ú. Slovenské Pravno sa nachádza detailné odvodnenie poľnohospodárskych pozemkov drenážnym systémom neznámeho vlastníka, vyznačené v grafickej časti.

B.17.1.4 Zdôvodnenie urbanistického riešenia z hľadiska uplatnenia zásad ochrany poľnohospodárskej pôdy

Pri spracovaní návrhu urbanistickej koncepcie, funkčnej a priestorovej optimalizácie územia boli stanovené zásady, zohľadňujúce:

- historický vývoj obce, pri rešpektovaní jej prirodzenej vývojovej kontinuity, funkčné a kompozičné predpoklady,
- limity využitia plôch katastrálneho územia v súlade s prírodnými danosťami a potrebou vytvoriť podmienky pre trvalé udržiavanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, zachranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny, dosiahnutie a udržanie ekologickej stability, zachovania diverzity a rozmanitosti prírodného prostredia,
- technické a dopravné limity územia a s nimi súvisiace obmedzenia,
- vytvorenie predpokladov, zabezpečujúcich vytváranie harmonického prostredia v obci a vo voľnej krajine,
- vytvorenie ponuky využiteľných voľných plôch, napomáhajúcej rozvoju všetkých funkcií, vrátane hospodárskej základne obce.

V súlade s celkovou koncepciou rozvoja obce, boli rozvojové plochy situované sčasti v rámci zastavaného územia obce využitím voľných, nezastavaných prieluk a v priamej nadväznosti na zastavané územie. Plochy malých fariem boli situované mimo z. ú. obce vzhľadom na fakt, že hlavnou funkciou je chov hospodárskych zvierat pre vlastné potreby a poľnohospodárske samozásobiteľstvo.

Časť poľnohospodárskej pôdy v z. ú. ako aj v priamom dotyku s ním je zaradená medzi chránenú najkvalitnejšiu poľnohospodársku pôdu. Obec má obmedzené možnosti rozvoja a vzhľadom na tento fakt je potrebné umiestniť rozvojové plochy aj na chránenej poľnohospodárskej pôde, avšak návrh počíta so zábermi v min. rozsahu.

V zmysle platného zákona o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy (v súčasnosti §13 a §14 zákona č.220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy, v znení jeho novelizácie č.57/2013 Z.z.), sa musí dbať na ochranu poľnohospodárskej pôdy a riadiť sa zásadami jej ochrany pri každom obstarávaní a spracovaní územnoplánovacej dokumentácie.

Pri urbanistickej koncepcii návrhu rozvoja územia boli uvedené zásady rešpektované nasledovne:

- zábery poľnohospodárskej pôdy pre rozvoj obce v návrhovom období boli navrhnuté v odôvodnenom a nevyhnutnom rozsahu,
- pre výstavbu je navrhnuté využiť prednostne prieluky v zastavanom území a extenzívne využívané poľnohospodárske pôdy v priamom dotyku so z. ú.,
- nie je narušená ucelenosť honov a nie je sťažené obhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy nevhodným situovaním stavieb, jej delením a drobením alebo vytváraním častí nevhodných na obhospodarovanie poľnohospodárskymi mechanizmami,
- v návrhu sú riešené prístupy a poľné cesty na poľnohospodársku pôdu mimo zastavaného územia obce.

B.17.1.5 Územné vymedzenie záberov poľnohospodárskej pôdy

Vyhodnotenie navrhovaných záberov poľnohospodárskej pôdy je vypracované podľa vyhl. č. 508/2004 Z.z., ktorou sa vykonáva § 27 zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní PP v znení neskorších predpisov.

Predmetom vyhodnotenia záberov poľnohospodárskej pôdy sú lokality, vyplývajúce z urbanistického návrhu, ktoré sú v grafickej časti vyznačené vo výkrese č.6. **Vyhodnotenie dôsledkov stavebných zámerov a iných návrhov na poľnohospodárskej pôde a lesných pozemkoch.**

Výkres č.6 je v územnom rozsahu v M = 1: 5 000. Plochy sú označené poradovými číslami záberov č.1 – č. 24 s vyznačením skupiny kvality poľnohospodárskej pôdy, aktuálneho 7 miestneho kódu BPEJ.

V tabuľke – **Vyhodnotenie dôsledkov stavebných zámerov a iných návrhov na poľnohospodárskej pôde** sú vyhodnotené lokality, ktoré si vyžadujú záber poľnohospodárskej pôdy podľa návrhu ÚPN-O Slovenské Pravno.

Pri výpočte záberov v lokalitách určených pre výstavbu, sa výmera záberov znižuje v zmysle regulatívov záväznej časti na jednotlivé funkčné plochy.

Tab. č.36 Vyhodnotenie dôsledkov stavebných zámerov a iných návrhov na poľnohospodárskej pôde

Číslo lokality	Funkčné využitie	Výmera lokality spolu v ha	Predpokladaná výmera poľnohospodárskej pôdy			Užívateľ poľnohospodárskej pôdy	Vybudované hydromeliorač. zariadenia (závlaha, odvodnenie)	Iná informácia - v zast. území k 1.1. 1990
			Spolu v ha	Z toho				
				Kód/skupina BPEJ	Výmera v ha			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	10.
01	RU 02	0,177	0,053	0887442/8	0,053	PD	nie	nie
02	MF 02	7,281	0,341	0887442/8 0887242/7 0864003/6 0892682/9	0,101 0,148 0,011 0,081	PD	áno (časť)	nie
03	MF 01	4,657	0,436	0864003/6 0887242/7	0,324 0,112	PD	áno (časť)	nie
04	BI 01	6,045	0,640	0892682/9 0864003/6 0892885/9	0,416 0,216 0,008	FO	nie	áno
05	BI 02	1,241	0,566	0864003/6 0892882/9	0,562 0,004	PD	nie	áno (časť)
06	DP 06	0,215	0,186	0892682/9	0,186	PD	nie	nie
07	ZV 01	0,294	0,294	0892682/9	0,294	PD	nie	nie
08	BI 03	0,957	0,528	0892682/9 0864003/6	0,119 0,338	PD	nie	nie
09	DP 04	0,911	0,768	0892882/9 0864003/6	0,092 0,676	PD	nie	áno (časť)
10	BI 04	1,558	0,371	0864003/6	0,742	PD	nie	nie
11	ZU 02	1,405	0,400	0864003/6	0,400	PD	áno	nie
12a	BI 06	0,268	0,134	0864003/6	0,134	PD	áno	nie
12b	BI 06	0,376	0,188	0864003/6	0,188	PD	áno	nie
12c	BI 06	1,305	0,653	0864003/6	0,653	PD	áno	nie
13a	ZU 01	4,325	1,100	0864003/6	1,100	FO	áno	nie
13b	ZU 01	2,689	0,578	0864003/6	0,578	FO	áno	nie
13c	ZU 01	1,011	0,170	0864003/6 0865013/5	0,168 0,002	FO	áno	nie
14	ZV 03	0,174	0,003	0864003/6	0,003	PD	nie	nie
15	BI 08	0,753	0,317	0864003/6	0,317	FO	nie	áno (časť)
16	BI 07	0,164	0,075	0864003/6	0,075	FO	nie	áno
17	BH 03	0,379	0,266	0864003/6	0,266	FO	nie	áno
18	BI 14	0,314	0,158	0864003/6 0829005/5	0,073 0,085	FO	nie	áno
19	BH 06	0,173	0,026	0829005/5	0,026	FO	nie	áno
20	BI 13	0,757	0,520	0829005/5 0864003/6	0,100 0,420	FO	nie	áno
21	BI 12	0,129	0,065	0864003/6	0,065	FO	nie	nie
22	OV 17	0,158	0,079	0864003/6	0,079	PD	nie	áno
23	BI 10	2,129	0,692	0864003/6 0865013/5	0,015 0,677	PD	nie áno (časť)	áno áno (časť)
24	BI 11	0,202	0,101	0865013/5	0,101	FO	nie	áno (časť)
25	SP 03	4,700	1,554	0865013/5 0865213/5	1,187 0,367	PD	áno	nie
26	OV 04	0,564	0,085	0892882/9	0,502	PD	nie	nie
27	RU 01	0,845	0,062	0887243/7	0,062	PD	nie	nie
SPOLU		46,156	11,485		11,485			

Celkový predpokladaný záber poľnohospodárskej pôdy je v k. ú. Slovenské Pravno cca **11,485 ha**.

Poznámka:

Podľa Prílohy č. 2 Nariadenia vlády SR č. 58/2013 Z. z. (účinnosť od 1.4.2013) o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber PP sú pôdy zaradené do BPEJ v k. ú. Slovenské Pravno, ktoré sú v tabuľke hrubo vyznačené, uvedené v Zozname najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy, podľa ktorého podliehajú odvodom za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy.

Vysvetlivky:

Funkčné využitie: **BI** - obytné územie (rodinné domy), **BH** - obytné územie (bytové domy), **DP** - plochy dopravy, **MF** - malé farmy, **OV** - občianska vybavenosť, **RU** - rekreačné územie, **SP** - športové plochy, **ZU** – zmiešané územie, **ZV** - zeleň verejná

B.17.2 VYHODNOTENIE DÔSLEDKOV STAVEBNÝCH ZÁMEROV A INÝCH NÁVRHOV NA LESNÝCH POZEMKOCH V ÚPN-O SLOVENSKÉ PRAVNO

V k. ú. obce Slovenské Pravno nepríde k záberom lesnej pôdy.

B.18 HODNOTENIE NAVRHOVANÉHO RIEŠENIA Z HĽADISKA ENVIRONMENTÁLNYCH, EKONOMICKÝCH, SOCIÁLNYCH A ÚZEMNOTECHNICKÝCH DÔSLEDKOV

Navrhovaná koncepcia rozvoja obce prezentovaná v návrhu územného plánu vychádza z požiadaviek formulovaných v schválenom Zadaní pre ÚPN-O Slovenské Pravno. Navrhované funkčné a priestorové využívanie územia bolo pri procese návrhu posúdené zo všetkých rozhodujúcich hľadísk, ktoré by mohli ovplyvniť kvalitu výsledného riešenia vo vzťahu jednak ku krajine, kultúrohistorickému dedičstvu, životnému prostrediu ako aj k budúcim „užívateľom“. V neposlednom rade prihliada na komplexnosť a vzájomný súlad navrhovaného riešenia.

Environmentálny aspekt

Navrhované riešenia a ich dôsledky nebudú mať, z hľadiska environmentálneho, negatívny vplyv na riešené územie. Pri tvorbe koncepcie boli vyhodnotené a zohľadnené všetky možné vplyvy, ktoré by mohli ovplyvniť kvalitu životného prostredia. Návrh ÚPN rešpektuje kosť územného systému ekologickej stability, prezentovaný v RÚSES Turčianske Teplice, vrátane navrhovaných nových prvkov miestneho územného systému a premieňa ju do záväznej časti dokumentácie, aj s krajinnou-ekologickými a ekostabilizačnými opatreniami, rešpektuje všetky chránené územia medzinárodného, nadregionálneho a regionálneho významu. Do záväznej časti boli zapracované aj výstupy z Krajinnoeekologického plánu a rôzne opatrenia na zmiernenie stresových javov v krajine.

Realizáciou navrhovanej kanalizácie, ďalšou plynofikáciou, dôsledným zberom druhotných surovín, zneškodňovaním odpadov, výsadbou nových plôch zelene, ap. dôjde k zlepšeniu životného prostredia.

Ekonomický aspekt

Navrhované komplexné riešenie bude mať pre obec z dlhodobého hľadiska v konečnom dôsledku pozitívny ekonomický prínos. Územie priamo nadväzujúce na z. ú. obce, navrhujeme efektívne dostavať, čo bude mať vplyv na ekonomiku a efektívnosť dopravnej a technickej infraštruktúry, čo sa prejaví v nákladoch na investície a prevádzku územia. Navrhované plochy malých fariem umožnia umiestniť nové prevádzky a služby súvisiace s pestovaním plodín a chovom zvierat, ako aj občiansku vybavenosť súviacu s komunitným životom a zabezpečia obci nových obyvateľov a ďalší ekonomický rast a zároveň ponúknu ďalšie nové pracovné príležitosti priamo v obci.

Sociálny aspekt

Navrhovaným posilnením urbanizačnej osi v centre obce, s polyfunkčným využitím, sa posilnia sociálne a kultúrne väzby medzi obyvateľmi. Vytvorením nových verejných priestorov, vybudovaním a úpravou nových oddychových, rekreačných a športových plôch v zeleni bude do istej miery ovplyvnená aj úroveň sociálneho prostredia, s priamym dopadom na obyvateľov ako aj na budúcich návštevníkov obce. Vybudovaním komunitného centra v obci ako aj v ploche malých fariem sa posilnia sociálne väzby medzi rôznymi vekovými kategóriami a rozvoj vzdelanostného vedomia.

Územno-technický aspekt

Navrhované riešenia z hľadiska územno-technických dôsledkov, ktoré vychádzajú z koncepčných rozvojových zámerov, ovplyvnia riešenia v danom území a to hlavne vzhľadom na dopravnú a technickú infraštruktúru a optimálne umiestnenie objektov, hlavne rodinných domov, resp. objektov malých fariem a občianskej vybavenosti, ale v neposlednom rade posilnia aj urbanizačné zábery v centrálnej polohe obce. Priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, koncipované a zaregulované v územnom pláne, sa prejaví aj zväčšením rozsahu zastavaných plôch a dobudovaním dopravnej a technickej infraštruktúry.

Záver

Vytvorenie ponuky využiteľných plôch napomôže rozvoju všetkých funkcií - bývania s občianskou vybavenosťou (priaznivé dôsledky na vývoj počtu obyvateľov obce, vekovú štruktúru, spokojnosť obyvateľov), výrobných a nevýrobných služieb (priaznivý vplyv na zamestnanosť a rozpočet obce), rekreácie, športu a verejnej zelene (priaznivý vplyv na atraktivitu obce pre obyvateľov a návštevníkov, vytvorenie podmienok pre zdravý životný štýl obyvateľov).

Navrhovaná koncepcia riešenia nebude mať za následok zhoršenie životných podmienok obyvateľov a po jej realizácii bude mať také dôsledky, ktoré vo všetkých posudzovaných aspektoch pozitívne ovplyvnia obytné prostredie.

Celkovo možno navrhované riešenie hodnotiť ako vhodné a primerané.

D. DOPLŇUJÚCE ÚDAJE

Pri spracovaní ÚPN-O Slovenské Pravno boli k dispozícii nasledovné podklady, z ktorých boli čerpané a následne zapracované relevantné doplňujúce údaje do riešenia:

- Zadanie Územného plánu obce Slovenské Pravno, schválené uznesením Obecného zastupiteľstva v Slovenskom Pravne č. 30/2023 zo dňa 17.2.2023
- Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Turčianske Teplice, ESPRIT B. Štiavnica, 2013
- Krajinnno-ekologický plán obce Slovenské Pravno, Ing. P. Baláž PhD. a kolektív, 12/2022
- Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, Uznesenie vlády SR č.148/2014, 26.03.2014 a je aktualizácia z r.2017
- Cyklostratégia „Budovanie cyklotrás na území ŽSK“, Ing. arch. Kubina, 02/2014
- Stratégia rozvoja CR ŽSK pre roky 2007- 2013
- stanoviská dotknutých orgánov a organizácií, doručené po oznámení o začatí obstarávania ÚPN - O Slovenské Pravno

E. DOKLADOVÁ ČASŤ

Dokladová časť je samostatnou prílohou územnoplánovacej dokumentácie "Územný plán obce Slovenské Pravno".

